

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

มาลินี วิกรานต์

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึษาตามหลักสูตรปรัชาดุขฎิณิบท

สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึษา

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลึขสิทธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มัลลีนี วิจารณ์

ม.หามกุฏราชวิทยาลัย

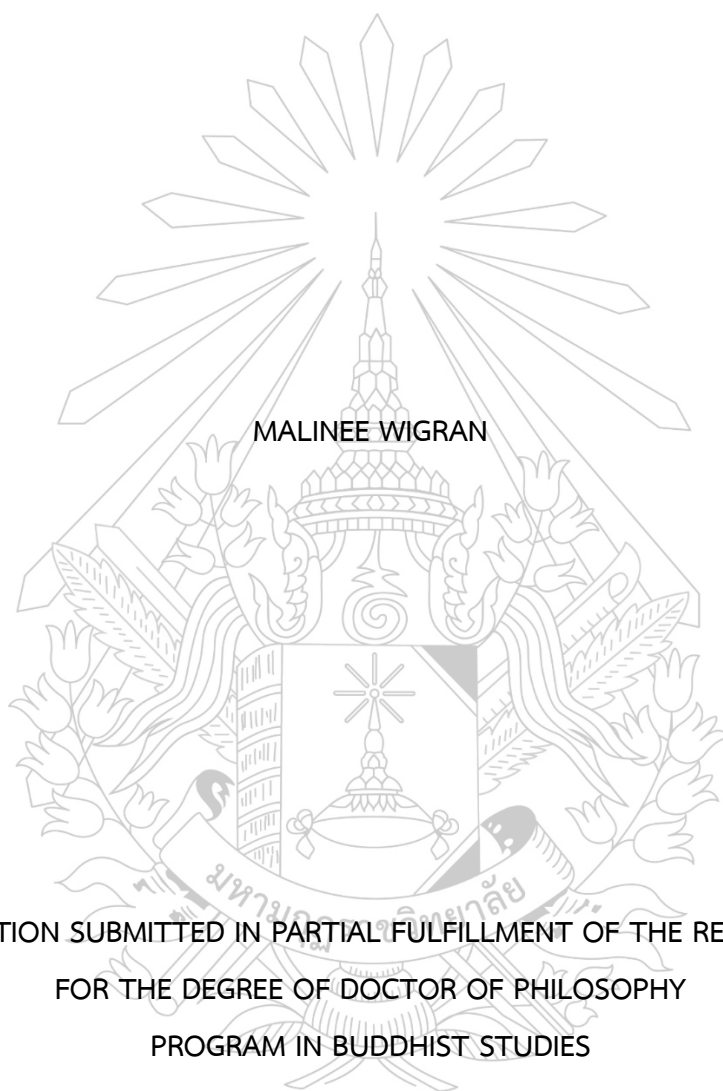
นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษ

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

THE LEARNING MANAGEMENT MODEL TO HIGHER EDUCATION
STUDENTS FOR LEARNING OUTCOMES WITH INTEGRATED BUDDHISM

MALINEE WIGRAN

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES
GRADUATE SCHOOL OF VAJIRANYANAVARORASA
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2025

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อดัชนีพนธ์	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ
ชื่อนักศึกษา	มาลินี วิกิรานต์
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	พุทธศาสนศึกษา
ปีพุทธศักราช	2568
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวรวิหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้แนบดัชนีพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวรวิหาร

(พระราชสุทิวาภิรมี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

คณะกรรมการสอบดัชนีพนธ์:

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคตาสาร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์)

กรรมการ

(พระราชวินัยวชิรเมธี, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาชนบ สหายปณฺเณ, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ
ชื่อนักศึกษา	มาลินี วิกรานต์
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	พุทธศาสนศึกษา
ปีพุทธศักราช	2568
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์

วิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ 3) บูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ และ 4) เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยพุทธบูรณาการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม การเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 รูป/คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากกรณีศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัย และนำเสนอด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Education: OBE) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) และลักษณะบุคคล (Character) หรือที่เรียกว่า KSEC ซึ่งแนวโน้มการเรียนรู้ได้พัฒนาไปสู่รูปแบบเชิงรุก การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงที่มีความหมาย หลักพุทธธรรมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า หลักธรรมที่มีความเหมาะสมในการส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ได้แก่ 1) ปฏิสัมภิทา 4 เพื่อเสริมสร้างด้านความรู้พัฒนาเป็นปัญญารอบด้าน 2) บุญนิมิต 7 ประการ นิรุติปฏิบัติสัมภิทาเพื่อสร้างความพร้อมทางจิตใจสำหรับการเรียนรู้ด้านทักษะ 3) หิริโอตตปเป เพื่อพัฒนาเจตจำนงทางศีลธรรมด้านจริยธรรม และ 4) โยนิโสมนสิการสัมปทา ทิฐิสัมปทา ปฏิภาณปฏิสัมภิทากัลยาณมิตตตา เพื่อการคิดอย่างลึกซึ้ง รอบคอบ ปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ด้วยภาวะผู้นำ และผลบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยหลักพุทธธรรมสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ “WOCA Model” มีองค์ประกอบ 4 ชั้น ได้แก่ 1) การรู้คิด การวิเคราะห์สาเหตุหาผลด้วยทัศนคติที่ถูกต้องด้วยอรรถปฏิสัมภิทาและธัมมปฏิสัมภิทาเป็นปัญญา

(Wisdom) - W 2) การเตรียมตนให้มีพร้อมที่จะพัฒนาตนไปสู่ความสำเร็จตามเหตุปัจจัย การฝึกฝน บ่มเพาะทักษะพร้อมสติและไตร่ตรองอย่างถูกวิธีเพื่อความเชี่ยวชาญพร้อมเผยแพร่ ด้วยบุญนิมิต 7 ประการ และนิรุตติปฏิสัมภทา เป็นอัตลักษณ์ (Origination) - O 3) การเสริมสร้างจิตสำนึกกุศล ด้วยหิริโอตตัมปะ ก่อเกิดประโยชน์ส่วนรวม (Conscious) - C 4) การพัฒนาคุณลักษณะบุคคล ด้วยปฏิภาณปฏิสัมภทา และโยนิโสมนสิการสัมปทา เพื่อเสริมสร้างความคิดทักการณในภาวะผู้นำ สร้างสรรค์ (Agility) - A

ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า “WOCA Model” มีความเหมาะสม ทั้งในเชิงแนวคิด โครงสร้าง และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอน เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการในหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้ได้ กับหลากหลายศาสตร์และกลุ่มผู้เรียน เพื่อพัฒนา “บัณฑิตที่สมบูรณ์” อย่างรอบด้านตามอุดมคติทางการศึกษาของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, นักศึกษาระดับอุดมศึกษา, ผลลัพธ์การเรียนรู้, ด้วยพุทธบูรณาการ

ABSTRACT

Dissertation Topic	THE LEARNING MANAGEMENT MODEL TO HIGHER EDUCATION STUDENTS FOR LEARNING OUTCOMES WITH INTEGRATED BUDDHISM
Student's Name	Malinee Wigran
Degree Sought	Doctor of Philosophy
Program	Buddhist Studies
Anno Domini	2025
Advisor	Associate Professor Dr. Suvin Ruksat

The objectives of this thesis are 1) to study process of learning management, 2) to explore Buddhist principles related to learning management, 3) to integrate learning management of higher education students for learning outcomes, and 4) to propose the knowledge on "Learning Management Models of Higher Education Students for Learning Outcomes with Integrated Buddhism" The research method used is qualitative research, including fieldwork. The Doctor of Philosophy Program in Design Arts, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University is used as a case study

A descriptive report from content-based data analysis and an inductive summary of 25 participants are presented with field sampling data. The results of study indicate that the program aims to create quality people with knowledge and competence, focusing on learning outcomes (OBE) according to the four main points under higher education qualification standards: knowledge, skills, ethics, and character. The teaching and learning process emphasizes practice-based research and active learning management, allowing learners to learn on their own. Technology also plays a role in information retrieval. Results of organized learning exchanges inside and outside the classroom and practiced team building are evaluated periodically by applying the concept of The Revised Bloom Taxonomy (Lorin Anderson & David Krathwohl, 2001) in order to design teaching methods. This model aims to achieve learning outcomes by integrating Buddhism, expanding understanding knowledge with the Discrimination 4: Wisdom - W, skills through

self-training to be expertise with the Seven foregoing sign: Origination - O, ethics from Buddhist philosophy with the moral shame and dread: Consciences - C, and character integrated with Patibhana Patisambhida to be an agility leadership: A- Agility. The new knowledge of research present by WOCA Model (W-Wisdom, O-Origination, C-Consciences, A-Agility) serves as a guide for learning management to achieve learning outcomes integrated Buddhism for the graduate program.

Keywords: Learning Management, Higher Education Students, Integrated Buddhist, Learning Outcomes

กิตติกรรมประกาศ

ดุขุณินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตาและการเกื้อหนุนจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ซึ่งข้าพเจ้าขอน้อมจิตกราบขอบพระคุณอย่างสุดซึ้ง ด้วยความสำนึกในพระคุณอันหาที่สุดมิได้

ข้าพเจ้าขอกราบแสดงความเคารพและขอบพระคุณอย่างยิ่งแด่ พระเดชพระคุณ พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ. ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, พระราชวินัย วชิรเมธี, ดร. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการคณะสงฆ์ และ พระราชสุทิวชิรเมธี, ผศ. ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส ที่ได้ให้โอกาส ส่งเสริม และสนับสนุนอย่างเต็มกำลังในทุกกระบวนการทางวิชาการ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ รศ. ดร.สุวิญ รักสัตย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้มีเมตตาเปี่ยมด้วยสติปัญญา ได้กรุณาให้คำแนะนำอย่างลุ่มลึกต่อเนื่อง ตั้งแต่การกำหนดแนวคิด การออกแบบวิธีวิจัย ตลอดจนการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างมีระบบวิชาการที่มั่นคง

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบดุขุณินิพนธ์ ได้แก่ รศ. ดร.อำพล บุตตาสาร ประธานกรรมการสอบ, พระราชวินัยวชิรเมธี, ดร., พระมหาชนบ สหายปญโญ, ดร. และ ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาเสนอแนะเชิงลึกอย่างรอบคอบและสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนางานวิจัยนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ คณาจารย์ในหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุขุณินิพนธ์ สาขาพุทธศาสนศึกษา ทุกรูป/ท่าน ที่ได้อบรมบ่มเพาะความรู้ทั้งด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเข้าใจอันถูกต้องในพระธรรมคำสอน และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ได้แก่ พระราชวินัยวชิรเมธี, ดร., รศ. ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน, ศ. ดร.เอกชาติ จันอุไรรัตน์, ดร.กฤตสุขชิน พลเสน และ รศ. ดร.ไพโรจน์ ขมุณี ที่ได้เอื้อเฟื้อเวลาและความเชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องมือให้มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือทางวิชาการอย่างแท้จริง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อประกอบการวิจัยด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพรหมพัชรญาณมุนี (พระอาจารย์ชยสาโร), พระธรรมกิตติเมธี (พระอาจารย์เกษม สลฺยโต),ดร., พระเมธีวชิโรดม (พระมหาวุฒิชัย วชิรเวที),ดร., พระวชิรวรคุณ, (เสริมพร ธมฺมวโร),ดร., พระครูปริยัติญาณวัตร (บุญศรี ญาณวุฑฺโฒ), ผศ.ดร., ดร.สุกักร์ ทุมทอง, ผศ.ดร.นพดล พลอยชุม, อ.ดร.วีระเดช พันธวิศาาส, ผศ.ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง, รศ.สน สี่มาตรัง

ผศ.ดร.วีรวัฒน์ สิริเวสมาศ อ.ดร.กรกต อารมย์ดี ผศ.ดร.มณีกาญจน์ ไชยรินทร์ พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิพย์ อาภากรโร),รศ.ดร., พระครูปลัดสวพัฒน์วิสุทธิสารคุณ (มฆวินทร์ ปุริสุตโตโม ,ผศ.ดร. พระเมธาวิเชียรส, รศ.ดร. รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล อ.ดร.เสนห์ เดชะวงศ์, รศ.ดร.อำพล บุตดาสาร ผศ.ดร.ภูริทัต ศรีอร่าม

ขอกราบขอบพระคุณ **ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ** ได้แก่ พระราชวินัยวชิรเมธี, ดร., พระราชสุทิวาธิวชิรเมธี, ผศ.ดร., รศ.สุเชาว์น พลอยชุม, ศ. ดร.เอกชาติ จันอุไรรัตน์, อ.ดร.เรืองลดา บุญยลิขิต ที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองเชิงลึกทางพุทธศาสตร์อย่างเข้มข้น เกื้อหนุนองค์ความรู้ให้ลึกซึ้งและทันสมัย

กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.เชษฐันติภัทร พรหมชิน ที่ช่วยเมตตาดูแลเรื่อง itthesis อย่างรวดเร็ว ละเอียด ถ้วน หลากครั้งหลายหน

ข้าพเจ้าขอแสดงความกตัญญูต่อ **บิดา มารดา และครูอาจารย์** ผู้ประสิทธิ์ประสาทสติปัญญาแห่งชีวิตและการศึกษา คณาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ตลอดจน **กัลยาณมิตรทุกท่าน** โดยเฉพาะ **ครอบครัววงศ์สุริย์รัตน์ คุณสมชาย วิกรานต์, คุณจิตสุภา ลาสนวิเวท, ดร.เกล้ากัลยาภรณ์ สวัสดิ์มงคลกุล, ดร.สุภาณี สิ้นไชย เพื่อนนักศึกษารุ่น 9**ทุกท่าน, คุณวิจิต ทองประเสริฐ, คุณฉัตรฤดี วิลคี, ดร.ประพัฒสร เสมอพัฒน์, ดร.พศิน สิ้นมา, และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ร่วมส่งแรงใจและแรงสนับสนุนในทุกช่วงเวลา

ข้าพเจ้าน้อมมอบดัชนีพันธฉบับนี้เป็นพุทธบูชา แต่พระรัตนตรัย และเป็นการสำนึกในพระคุณของผู้มีอุปการะคุณทุกท่านเพื่อประโยชน์แห่งการศึกษาและความเจริญมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

มาลินี วิกรานต์

สารบัญคำย่อ

อักษรย่อชื่อพระไตรปิฎกในดัชนีพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2562 และใช้อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2553 พ.ศ. 2559 และ พ.ศ.2560 โดยมีคำย่อและคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.

วินัยปิฎก

มหาวิภังค

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.

ทีฆนิกาย

มหาวคค

ม.มู.

มขุฉิมนิกาย

มูลปณณาสก

ม.ม.

มขุฉิมนิกาย

มขุฉิมปณณาสก

ส.นิ.

สัยัตตนิคาย

นิทานวคค

ส.ม

สัยัตตนิคาย

มหาวารวคค

ส.ส.

สัยัตตนิคาย

สคาถวคค

อง.ทูก.

องคฺตตรนิกาย

ทูกนิปาต

อง.ติก.

องคฺตตรนิกาย

ติกนิปาต

อง.จตุกก

องคฺตตรนิกาย

จตุกกนิปาต

อง.ปญจก

องคฺตตรนิกาย

ปญจกนิปาต

อง.ฉก.

องคฺตตรนิกาย

ฉกนิปาต

อง.ทสก

องคฺตตรนิกาย

ทสกนิปาต

ช.อิตฺติ.

ชุทฺทกนิกาย

อิตฺตวคค

ช.สุ.

ชุทฺทกนิกาย

สุตตนิปาต

ช.วิ

ชุทฺทกนิกาย

วิมานวตฺถุ

ช.ป.

ชุทฺทกนิกาย

ปฏิสมฺภิตามคค

พระอภิธรรมปิฎก

อภ.วิ.

อภิธมฺมปิฎก

วิภังค

อภ.สง.

อภิธมฺมปิฎก

ธมฺมสงคณิ

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.อ.

วินยปิฎก

สมณฑปาสาทิกา

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

อง.ติ.อ.

องคุตรนิกาย

มโนรลปุรณี

อง.ฉก.อ.

องคุตรนิกาย

มโนรลปุรณี

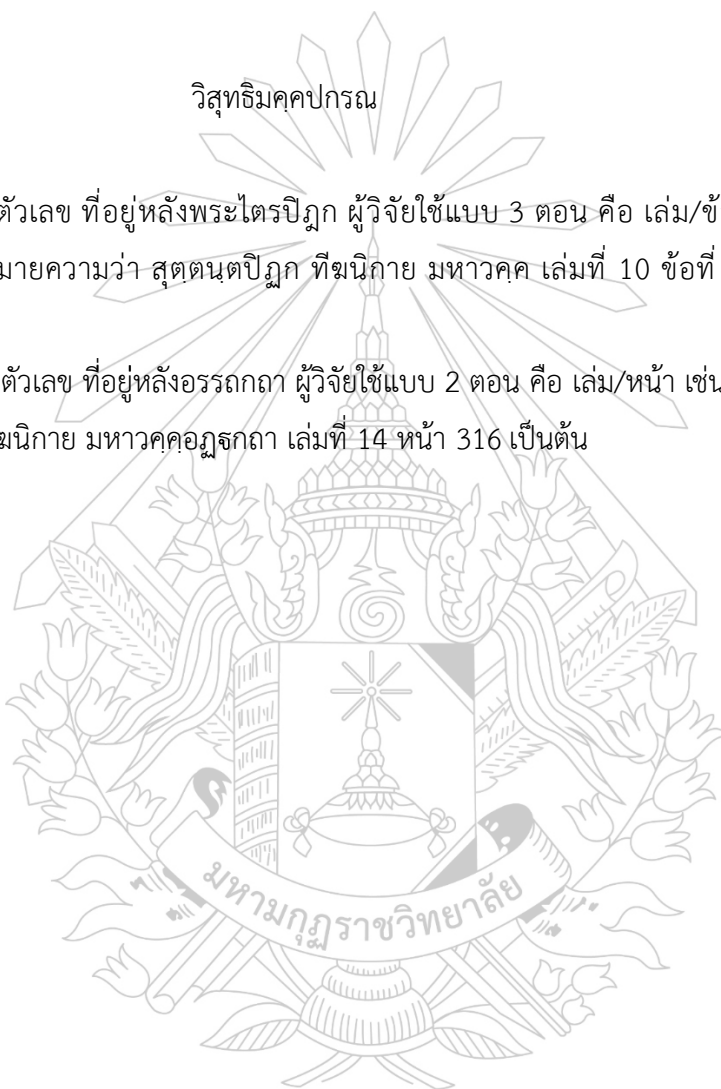
ปกรณ์วิเสส

วิสุทธิ.

วิสุทธิมคคปกรณ์

สำหรับตัวเลข ที่อยู่หลังพระไตรปิฎก ผู้วิจัยใช้แบบ 3 ตอน คือ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ม. 10/214/164.หมายความว่า สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคค เล่มที่ 10 ข้อที่ 214 หน้าที่ 164 เป็นต้น

สำหรับตัวเลข ที่อยู่หลังอรรถกถา ผู้วิจัยใช้แบบ 2 ตอน คือ เล่ม/หน้า เช่น ที.ม.อ. 14/316. หมายความว่า ทีฆนิกาย มหาวคคอุทกถา เล่มที่ 14 หน้า 316 เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ณ
สารบัญคำย่อ.....	ฉ
สารบัญ.....	ฐ
สารบัญตาราง.....	ด
สารบัญภาพ.....	ถ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 โจทย์ในการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	8
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย.....	8
บทที่ 2 สภาพการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรธรรมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	11
2.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC).....	11
2.1.1 ประเด็นการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ การเรียนรู้.....	12
2.1.2 การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้.....	19
2.1.3 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ การเรียนรู้ (KSEC).....	24
2.2 แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันระดับอุดมศึกษาไทย.....	30
2.3 แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	35
2.3.1 แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome Based Education	

(OBE).....	36
2.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom-The Revised Bloom's Taxonomy ของ Lorin Anderson & David Krathwohl, 2001.....	41
2.3.3 แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (AL).....	43
2.3.4 แนวคิดการจัดการการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	49
2.4 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การ เรียนรู้.....	57
2.4.1 ปฏิสัมพันธ์ 4.....	60
2.4.2 บุพนิมิต 7 ประการ.....	75
2.4.3 หิริ โอตตัปปะ.....	91
2.5 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา.....	97
2.6 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	100
2.7 สรุปกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (Research Conceptual Framework)”	112
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	113
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	115
3.2 ขอบเขตการวิจัย.....	115
3.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	115
3.2.2 ขอบเขตด้านเอกสาร.....	117
3.2.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มตัวอย่าง.....	118
3.2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา.....	118
3.2.5 ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย.....	118
3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล.....	119
3.4 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ.....	120
3.5 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	120
3.5.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview).....	121
3.5.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion).....	121
3.6 วิธีการรวบรวมข้อมูล.....	123
3.6.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source).....	123

3.6.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source).....	123
3.6.3 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม.....	123
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย.....	125
3.7.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research).....	125
3.7.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview).....	125
3.7.3 การศึกษา ตรวจสอบและการวิเคราะห์ผลข้อมูลในขั้นแรก.....	125
3.7.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม.....	126
3.8 การเรียบเรียงและการนำเสนอข้อมูล.....	126
3.8.1 ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Paragraphs).....	126
3.8.2 วิธีการตีความหมาย.....	126
3.8.3 นำเสนอผลของการวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบ (Model).....	126
3.9 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ.....	128
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	129
4.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	131
4.1.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ ด้านความรู้ K-(Knowledge).....	132
4.1.2 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ ด้านทักษะ S-(Skills).....	135
4.1.3 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ ด้านจริยธรรม E-(Ethics).....	138
4.1.4 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ ด้านลักษณะบุคคล C-(Character).....	140
4.1.5 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ (KSEC).....	143
4.1.6 แนวทางในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตร ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	147
4.1.7 ความคิดเห็นด้านความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมทั้ง 3 หมวดธรรม.....	149
4.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	157

4.2.1 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านความรู้ K-(Knowledge).....	159
4.2.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านทักษะ S-(Skills).....	165
4.2.3 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านจริยธรรม E-(Ethics).....	168
4.2.4 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านลักษณะบุคคล C-(Character).....	173
4.2.5 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC)	177
4.3 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยหลักพุทธธรรม.....	179
4.3.1 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมด้านความรู้ K-(Knowledge).....	180
4.3.2 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมด้านทักษะ S-(Skills).....	182
4.3.3 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมด้านจริยธรรม E-(Ethics).....	185
4.3.4 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมด้านลักษณะบุคคล C-(Character).....	188
4.3.5 สรุปผลบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ (KSEC) ด้วยหลักพุทธธรรม.....	191
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล องค์ความรู้ และข้อเสนอแนะ.....	199
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	200
5.1.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้.....	205
5.1.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	205
5.1.3 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม.....	208

5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	211
5.2.1 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1	212
5.2.2 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2	212
5.2.3 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3.....	214
5.3. องค์ความรู้.....	215
5.3.1 ที่มาขององค์ความรู้	216
5.3.2.แบบจำลององค์ความรู้ (Model).....	217
5.3.3.แนวทางการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ WOCA Model.....	220
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	224
5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	224
5.4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย.....	224
บรรณานุกรม.....	226
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้การสัมภาษณ์.....	237
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ.....	239
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	241
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	246
ภาคผนวก ค เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	251
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์.....	254
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ.....	280
ประวัติผู้วิจัย.....	287

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 2.1 ความสอดคล้องระหว่าง KSEC/ความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย/ ระดับการเรียนรู้/PLO หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) ปีการศึกษา 2566.....	16
ตารางที่ 3.1 การจัดประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคสนาม การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยพุทธานุภาพ”.....	122
ตารางที่ 4.1 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธานุภาพกับ การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	150
ตารางที่ 4.2 ความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) แนวคิดทฤษฎี หลักและพุทธานุภาพ.....	162
ตารางที่ 4.3 สรุปหลักพุทธานุภาพบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC.....	192
ตารางที่ 4.4 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้วยพุทธานุภาพ.....	193
ตารางที่ 4.5 แสดงความเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธานุภาพเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้.....	196
ตารางที่ 5.1 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้.....	204
ตารางที่ 5.2 ผลการบูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ด้วยพุทธานุภาพ.....	210
ตารางที่ 5.3 องค์ประกอบของโมเดลและการเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การวิจัย (KSEC).....	216
ตารางที่ 5.4 แนวทางการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ WOCA MODEL.....	221

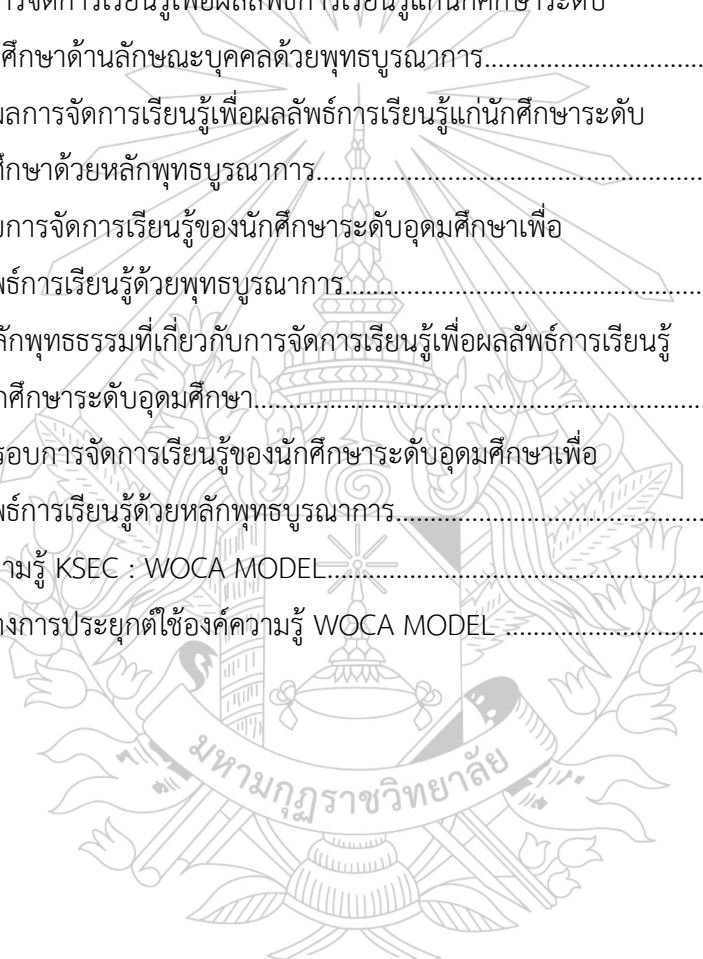
สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1.1 Gap Research การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องการ การบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม.....	2
ภาพที่ 2.1 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา พ.ศ. 2565.....	14
ภาพที่ 2.2 CREATIVE ค่านิยมองค์กร ชวามหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้มีความคิด สร้างสรรค์.....	18
ภาพที่ 2.3 DinDA AESTHETIC Identity ลักษณะบุคคลพึงประสงค์-อัตลักษณ์บัณฑิต หลักสูตร DinDa.....	20
ภาพที่ 2.4 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDa).....	21
ภาพที่ 2.5 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDa).....	22
ภาพที่ 2.6 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDa).....	23
ภาพที่ 2.7 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDa).....	24
ภาพที่ 2.8 สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอุดมศึกษา.....	25
ภาพที่ 2.9 สภาพการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร DinDa แบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ที่เชื่อมโยงแผนการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลกับผลลัพธ์การเรียนรู้รายปี.....	27
ภาพที่ 2.10 สภาพการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร DinDa แบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ตามแผนการเรียนที่เชื่อมโยงกับการออกแบบกระบวนการเรียน การสอน การเรียนรู้ ในรายวิชาและการวัดผลการเรียนรู้.....	28
ภาพที่ 2.11 ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ KSEC เมื่อเสริมสร้างพุทธบูรณาการใน การจัดการเรียนรู้.....	30
ภาพที่ 2.12 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา พ.ศ. 2565.....	33
ภาพที่ 2.13 สรุปแนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	35
ภาพที่ 2.14 ความหมายของผลลัพธ์การเรียนรู้.....	36

ภาพที่ 2.15 An OBE Curriculum (Spady 1994).....	38
ภาพที่ 2.16 Constructive Alignment (Biggs 1999).....	39
ภาพที่ 2.17 Constructive Alignment with Feedback.....	40
ภาพที่ 2.18 The Revised Bloom's Taxonomy (2001).....	42
ภาพที่ 2.19 Kolb's Learning Cycle (Active learning).....	44
ภาพที่ 2.20 Active Learning	46
ภาพที่ 2.21 สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้.....	48
ภาพที่ 2.22 แนวทางวิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	50
ภาพที่ 2.23 การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom.....	51
ภาพที่ 2.24 แนวการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MACRO (MACRO MODEL).....	52
ภาพที่ 2.25 สรุปแนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21.....	56
ภาพที่ 2.26 สามหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการจัดการเรียนรู้เพื่อ เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	60
ภาพที่ 2.27 หลักธรรมปฏิสัมพันธ์ 4.....	62
ภาพที่ 2.28 หลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทา อริยมรรคมีองค์ 8.....	71
ภาพที่ 2.29 แผนภาพหลักธรรมปฏิสัมพันธ์ 4 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ KSEC.....	74
ภาพที่ 2.30 หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ.....	91
ภาพที่ 2.31 หลักธรรมทริโศตปปะ หลักธรรมคุ้มครองโลก.....	94
ภาพที่ 2.32 สรุป 3 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC.....	96
ภาพที่ 2.33 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ อัตลักษณ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.....	98
ภาพที่ 2.34 กรอบแนวคิดในการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ.....	112
ภาพที่ 3.1 แผนภูมิขั้นตอนการวิจัย.....	114
ภาพที่ 3.2 กรอบวิธีการดำเนินการวิจัยสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย.....	127
ภาพที่ 3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	128
ภาพที่ 4.1 ร้อยละของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มสนทนาเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธ- บูรณาการ จำแนกตามกลุ่ม B / BI / O / F.....	130

ภาพที่ 4.2 สรุปที่มาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	132
ภาพที่ 4.3 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านความรู้ K-(Knowledge).....	135
ภาพที่ 4.4 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านทักษะ S-(Skills).....	137
ภาพที่ 4.5 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านจริยธรรม E-(Ethics).....	140
ภาพที่ 4.6 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านลักษณะบุคคล C-(Character).....	142
ภาพที่ 4.7 ความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิด้านอุดมศึกษากับอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยศิลปากรและอัตลักษณ์หลักสูตร.....	144
ภาพที่ 4.8 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (KSEC).....	145
ภาพที่ 4.9 แนวทางการเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตที่พึงประสงค์.....	146
ภาพที่ 4.10 แนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	149
ภาพที่ 4.11 แนวทางการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธธรรม.....	157
ภาพที่ 4.12 สามหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	158
ภาพที่ 4.13 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ด้านความรู้ K-(Knowledge) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	164
ภาพที่ 4.14 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ด้านทักษะ S-(Skills) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	168
ภาพที่ 4.15 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	172
ภาพที่ 4.16 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ด้านลักษณะบุคคล C-(Character) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้.....	173
ภาพที่ 4.17 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล.....	177

ภาพที่ 4.18 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการจัดการเรียนรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ.....	178
ภาพที่ 4.19 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับ อุดมศึกษาด้านความรู้ด้วยพุทธบูรณาการ.....	182
ภาพที่ 4.20 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับ อุดมศึกษาด้านทักษะด้วยพุทธบูรณาการ.....	185
ภาพที่ 4.21 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับ อุดมศึกษาด้านจริยธรรมด้วยพุทธบูรณาการ.....	187
ภาพที่ 4.22 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับ อุดมศึกษาด้านลักษณะบุคคลด้วยพุทธบูรณาการ.....	191
ภาพที่ 4.23 สรุปผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับ อุดมศึกษาด้วยหลักพุทธบูรณาการ.....	195
ภาพที่ 4.24 กรอบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ.....	198
ภาพที่ 5.1 สรุปหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	208
ภาพที่ 5.2 ภาพกรอบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธบูรณาการ.....	211
ภาพที่ 5.3 องค์ความรู้ KSEC : WOCA MODEL.....	218
ภาพที่ 5.4 แนวทางการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ WOCA MODEL	223

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

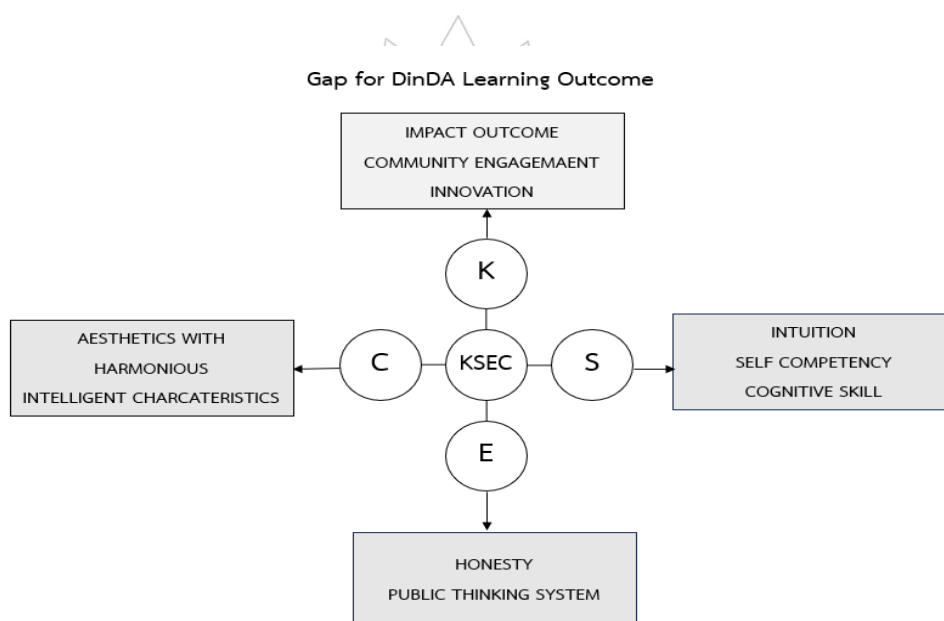
กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดพลวัตสำคัญต่อระบบการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติทางดิจิทัล การเคลื่อนย้ายของทุนมนุษย์ การแข่งขันทาง เศรษฐกิจแบบไร้พรมแดน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางคุณค่าทางสังคมและจริยธรรม ปัจจัยเหล่านี้ ล้วนท้าทายบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะ “พื้นที่แห่งปัญญา” ที่จะต้องสร้างบัณฑิตที่มีความรู้เท่า ทันยุคสมัย มีทักษะหลากหลายมิติ และมีจริยธรรมเป็นฐาน เพื่อรับใช้ตนเอง ชุมชน และสังคมโลกอย่าง ยั่งยืน

องค์การ UNESCO ได้เสนอกรอบการเรียนรู้แห่งอนาคตที่เรียกว่า “Four Pillars of Education” ได้แก่ Learning to know, Learning to do, Learning to live together และ Learning to be ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบการศึกษาที่ไม่เน้นเฉพาะวิชาการ แต่ต้อง พัฒนา “ความเป็นมนุษย์” อย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ปัญญา ความสัมพันธ์ทางสังคม และการ ดำรงอยู่ด้วยจิตสำนึก คุณค่าดังกล่าวได้รับการสนองตอบอย่างเป็นรูปธรรมผ่านแนวคิดการจัด การศึกษาที่เรียกว่า Outcome-Based Education (OBE) หรือ “การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์” ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา และแสดงสมรรถนะได้ตามเป้าหมายที่กำหนดใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) และลักษณะบุคคล (Character) หรือเรียก ย่อว่า KSEC

ประเทศไทยได้ตอบรับแนวคิด OBE โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาผ่านกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2565) ที่กำหนดให้ทุกหลักสูตรต้องมี Learning Outcomes ครบคลุมทั้ง 4 มิติ อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินคุณภาพของหลายหลักสูตรกลับสะท้อนปัญหาสำคัญ ว่า ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะเชิงเทคนิคหรือความรู้เชิงทฤษฎีได้ แต่ยังขาดการพัฒนาในด้าน คุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย ความรับผิดชอบตนเอง และความลุ่มลึกทางความคิดอย่างมีจริย ปัญญา

กรณีศึกษาของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่บูรณาการแนวคิด OBE อย่างชัดเจน ก็ สะท้อนปรากฏการณ์ดังกล่าว แม้จะมีการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้ เทคโนโลยีเพื่อเสริมการเรียนรู้ และการเน้นผลผลิตทางศิลปะอย่างสร้างสรรค์ แต่กระบวนการภายใน

ของผู้เรียน เช่น การควบคุมตน การมีมโนธรรม การใคร่ครวญ และการประเมินคุณค่าชีวิต กลับยังมิได้ถูกพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นข้อท้าทายที่ต้องอาศัยฐานคิดเชิงจริยศาสตร์และภูมิปัญญาไทย-พุทธ มาเติมเต็มให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยคาดหวังและเชื่อมั่นว่าแนวทางการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี ด้วยหลักธรรมพระพุทธศาสนา จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC เพื่อจะได้รูปแบบลักษณะบุคคลที่พึงประสงค์ของหลักสูตร ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 Gap research การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องการ
การบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม
ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกรานต์, 2568)

พระพุทธศาสนาในฐานะมรดกภูมิปัญญาแห่งโลก มิได้เป็นเพียงศาสนาแห่งความเชื่อ หากแต่เป็นระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการฝึกตน พัฒนาปัญญา และบรรลุความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ คำสอนในพระไตรปิฎก เช่น หลัก “ปฏิสัมภิตา 4” (อรรถปฏิสัมภิตา, อัมมปฏิสัมภิตา, นิรุตติปฏิสัมภิตา, ปฏิกถปฏิสัมภิตา) (อภิ.วิ. 35/718-731/459-465) เป็นเครื่องชี้วัดระดับปัญญาอันลุ่มลึกและเชื่อมโยงได้กับการพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้อย่างมีไหวพริบ ขณะที่ “บุพนิมิต 7 ประการ” (ส.ม. 19/49-90/43-57) (กัลยาณมิตตตา ฉันทสัมปทา สีสสัมปทา อตตสัมปทา อัปมาทสัมปทา ทิฏฐิสัมปทา โยนิโสมนสิการสัมปทา) คือหลักแห่งการเตรียมความพร้อมภายในจิตใจ เพื่อเข้าสู่การฝึกฝนตนตามลำดับ ส่วน “หิริโอตตปปะ” (เป็นหลักคุณธรรม

พื้นฐานที่ทำหน้าที่คุ้มครองโลก และปลูกฝังมโนธรรมสาธารณะ ซึ่งระบบการศึกษาโลกสมัยใหม่กำลังแสวงหา การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาตน ให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้สังคม ตามผลลัพธ์การเรียนรู้ จึงเป็นวิธีการที่เป็นแบบอย่างที่ดี และเหมาะสมที่สุด เพราะหลักธรรมพระพุทธศาสนาเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการตรัสรู้แห่งมหาบุรุษพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้อุดมด้วยคุณอันยิ่งใหญ่สามประการ สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม (พระธรรม เป็นสิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว) สันติภูมิโก (เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษา และปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง) อกาลิโก (เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล) เอหิปัสสิโก (เป็นสิ่งที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด) ธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้เป็นธรรมอันเป็นสากลธรรมคุณ 6 ประการ

พุทธศาสนิกชน และบุคคลทั่วไป จึงควรสรรเสริญพระธรรมด้วยจิตที่เลื่อมใส เพราะจะก่อให้เกิดอานิสงส์ใหญ่ กล่าวโดยย่อคือ

- 1) ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความเคารพนอบน้อมในพระธรรม
 - 2) ก่อให้เกิดความปีติปราโมทย์ใจ
 - 3) ทนต่อความกลัว ความตกใจ อดกลั้นต่อทุกข์ได้
 - 4) จะเป็นผู้ปฏิบัติธรรมได้สะดวก บรรลุธรรมได้ง่าย
 - 5) จะเป็นผู้รักษาและยึดมั่นในธรรม ไม่พลาดพลั้งไปทำบาปอกุศลอันจะนำตนไปสู่อบาย
 - 6) เมื่อยังไม่บรรลุคุณวิเศษ จะเป็นผู้มีสุดดีต่อไป
- (อง.ฉก. 22/9/420-421)

หลักพุทธธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ สืบเนื่องจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นภูมิปัญญาของจักรวาล ธรรมจากหลักธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่บนหลักของความเป็นสากล คือมีเหตุผล เป็นระบบ ให้ข้อมูลแท้จริง ทรงได้รับยกย่องว่า วิชชาที่บุคคล (บุคคลผู้กล่าวจำแนก) พระองค์ไม่เคยตรัสคำอย่างคลุมเครือ หรือตรัสแต่ด้านเดียวแล้วยึดติดในทฤษฎีต่าง ๆ อันทำให้ไม่เข้าถึง ความจริงตามสภาวะได้ (ม.ม. 13/83-87/84-89)

การน้อมนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาข้อธรรมมาบูรณาการในกระบวนการเรียนรู้ Active Learning เพื่อเติมเต็มความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพราะพุทธปรัชญาเถรวาทเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่พัฒนาตน ซึ่งต่างจากสัตว์ประเภทอื่นที่จะพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์เป็นผู้ฝึกหัดให้ ตัวมันเองไม่สามารถจะฝึกฝนอบรมตนเองได้ และเมื่อผ่านการฝึกหัดแล้วในเวลาที่ทำงานก็ต้องให้มนุษย์อีกนั้นแหละ เป็นผู้นำเอาไปใช้งานในด้านต่าง ๆ ตามที่ได้รับการฝึกหัดมาเท่านั้น ส่วนคนที่มีความสามารถที่จะฝึกฝนอบรมตนเองได้ และเมื่อผ่านการฝึกฝนพัฒนาตนเองได้แล้ว ย่อมเป็นผู้ที่ประเสริฐสูงสุด

ดังมีพระพุทธพจน์ที่ว่า “ทันโต เสฏโฐ มนุสเสสุ” (ขุ.ธ. 25/33/48) ผู้ที่ฝึกฝนตนแล้วเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์และ “วิชาจาระณสัมปันโน โส เสฏโฐ

เทวามานุเส” (ส.นิ. 16/724/321) ผู้เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ คือ พัฒนาอบรมตนแล้วจึงเป็นผู้ประเสริฐสุดทั้งในหมู่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าได้ทรงวางแผนหลัก ในการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ไว้ แล้ว โดยมุ่งพัฒนาแบบองค์รวม กล่าวคือ มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย และ จิตใจควบคู่กันไป เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาครบทุกด้านแล้ว การพัฒนาหรือ การแก้ปัญหาใด ๆ ก็สามารถทำได้โดยง่าย นอกจากนี้พระธรรมเทศนาจาก พระโอสถจึงเป็นธรรมะที่เปี่ยมไปด้วยมาตรฐานในระดับสุวิัตถธรรม คือ เป็นธรรมะที่ได้รับการจำแนกแยกแยะมาเป็นอย่างดี ดังที่แสดงไว้ในฉัตตมามณ วัตถุ (ขุ. วิ. 26/887/91)

การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแสวงหารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถ เชื่อมโยงแนวคิด OBE กับหลักพุทธธรรมอย่างมีนัยสำคัญ มิใช่เพียงเพื่อตอบสนองเป้าหมายเชิง นโยบายเท่านั้น หากแต่เป็นการพัฒนา “ความเป็นมนุษย์” อย่างสมบูรณ์ในระดับจิตวิญญาณ โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ทางความคิด และกำลังเติบโตเป็นผู้มีบทบาท ในสังคม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งเจตนารมณ์ในการศึกษาและออกแบบ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” เพื่อเป็นแบบจำลองเชิงรูปธรรม สำหรับการพัฒนา “บัณฑิตที่มีคุณภาพ” ทั้งในมิติแห่งความรู้ วิชา จริยธรรม และความลึกซึ้งทาง จิตใจ ซึ่งสามารถยืนหยัดอยู่ในโลกสมัยใหม่อย่างมีภูมิคุ้มกันภายใน พร้อมสร้างคุณูปการแก่ตนเอง ชุมชน และสังคมได้อย่างยั่งยืน

1.2 โจทย์ในการวิจัย

1.2.1 บริบท และความเป็นจริงในปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่เน้น ผลลัพธ์การเรียนรู้มีลักษณะอย่างไร

1.2.2 หลักพุทธธรรมใดบ้าง ที่สามารถนำมาใช้ส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 กระบวนการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลลัพธ์ การเรียนรู้ควรดำเนินการอย่างไร

1.2.4 ควรออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การ เรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการในลักษณะใดจึงจะมีประสิทธิผล

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
- 1.3.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
- 1.3.3 เพื่อบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม
- 1.3.4 เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ”

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเจตนารมณ์ที่จะขยายขอบเขตความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ ผ่านการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ใน 4 มิติหลัก ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (Character) ซึ่งในที่นี้ใช้ห่อหุ้มว่า KSEC โดยขอบเขตของการวิจัยครอบคลุมทั้งด้านเนื้อหา พื้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลา วิธีการวิจัย และประเด็นเชิงปรัชญาทางการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.4.1. ขอบเขตด้านเนื้อหา (Content Delimitation)

การกำหนดเนื้อหาของการวิจัยนี้ครอบคลุม 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

1) การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ในส่วนนี้ ผู้วิจัยมุ่งสำรวจและวิเคราะห์รูปแบบ แนวทาง วิธีการ และบริบทของการจัดการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรระดับปริญญาเอกที่ใช้เกณฑ์ Outcome-Based Education (OBE) เป็นกรอบการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียน โดยศึกษาในบริบทของหลักสูตร ศิลปะการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) อาทิ Active Learning, Problem-Based Learning, Flipped Classroom, Reflective Practice และการประเมินผลแบบ Authentic Assessment ซึ่งสะท้อนกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษา

2) การศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกหลักธรรมจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์วิสุทธิมรรค รวมถึงงานพุทธปรัชญาแนวพุทธบูรณาการที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

ปฏิสัมพันธ์ 4 เพื่อส่งเสริมปัญญาและการรู้คิดอย่างแหลมคม

บุญนิมิต 7 ประการ เพื่อเตรียมความพร้อมการใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่สร้างสรรค์

ทิริโอตตปะ เพื่อปลูกฝังจริยธรรม จิตสำนึกที่เป็นกุศล

หลักพุทธธรรมเหล่านี้มีได้เป็นเพียงเนื้อหาให้ท่องจำ แต่สามารถแปลงเป็นแนวปฏิบัติผ่านการฝึกจิต การตั้งคำถาม การเจริญสติ และการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ในการเรียนรู้

3) การศึกษาการบูรณาการด้วยพุทธธรรมสู่การออกแบบการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วิธีการนำหลักพุทธธรรมมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักการของ Outcome-Based Education โดยพัฒนาแนวทางการสอนที่เน้น “กระบวนการภายใน” ของผู้เรียน เช่น การใคร่ครวญ (โยนิโสมนสิการสัมปทา) การเจริญภาวนา (ศีลสัมปทา) การรู้จักตน (อัตตสัมปทา) ตลอดจนการใช้ธรรมะเป็น “เนื้อหา” และ “วิธีการ” ควบคู่กันไป ขอบเขตเนื้อหา 4 ประเด็น คือ

- (1) การบูรณาการด้านความรู้ด้วยพุทธธรรม
- (2) การบูรณาการด้านทักษะด้วยพุทธธรรม
- (3) การบูรณาการด้านจริยธรรมด้วยพุทธธรรม
- (4) การบูรณาการด้านลักษณะบุคคลด้วยพุทธธรรม

4) การพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

การศึกษาทั้งหมดนำไปสู่การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ ซึ่งจะเป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีพุทธธรรมเป็นฐาน โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ KSEC ความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคล ด้วยพุทธบูรณาการรูปแบบ (Model) ดังกล่าวนี จะได้รับการพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและพระพุทธศาสนา

1.4.2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล (Population and Informants)

การวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่

1.) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและการศึกษาได้แก่ พระภิกษุผู้มีความเชี่ยวชาญด้านพุทธปรัชญาและพระไตรปิฎก อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิจัย และผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งสามารถให้ข้อเสนอแนะในเชิงลึกเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

2) กลุ่มนักศึกษาและอาจารย์ผู้ใช้หลักสูตรจริง

กลุ่มผู้ใช้หลักสูตรนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ความยืดหยุ่น ความเข้าใจง่าย และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจาก

การเรียนรู้ภายใต้รูปแบบที่ทดลองใช้ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มในลักษณะ Reflective Dialogue

1.4.3. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา (Geographic Scope)

งานวิจัยดำเนินการภายในกรอบของสถาบันอุดมศึกษาระดับชาติ โดยกรณีศึกษาเฉพาะในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของคณะมัณฑนศิลป์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ได้นำกรอบการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้มาดำเนินการจัดการเรียนรู้แก่นักศึกษาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2562 และมีการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรตามผลสะท้อนจากผู้เรียน และผู้ใช้บัณฑิตเป็นระยะๆ เพื่อให้หลักสูตรสามารถผลิตบัณฑิตที่สมบูรณ์ทั้ง ความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคล ตามกรอบการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการในช่วงระยะเวลาเกือบ 2 ปีเต็ม ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568 โดยมีการวางแผนการทำงานเป็น 4 ระยะ ดังนี้

- 1) การทบทวนวรรณกรรมและออกแบบเครื่องมือวิจัย
- 2) การลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์เป็นรูปแบบ
- 4) การตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและจัดทำเล่มวิทยานิพนธ์

1.4.5. ขอบเขตด้านแนวคิดทฤษฎีและกรอบการวิเคราะห์ (Theoretical Framework)

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดหลัก 3 แนวทาง ได้แก่

แนวคิด Outcome-Based Education (OBE) ทฤษฎีการเรียนรู้ (Revised Bloom's Taxonomy, 2001): เพื่อประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

หลักพุทธธรรมและพุทธปรัชญา: เป็นรากฐานในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกของผู้เรียน

แนวคิดปฏิบัตินิยมและมนุษยนิยม: เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ผู้เรียนกับเป้าหมายของชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยวิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เชื่อมโยงนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Paragraphs) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Paragraphs)

1.4.6. ขอบเขตของการใช้ผลการวิจัย (Scope of Application)

ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรที่มุ่งสร้างผู้เรียนให้มีปัญญา ทักษะ จริยธรรม และบุคลิกภาพที่กลมกลืน โดยสามารถปรับ

ใช้ได้ทั้งในสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และแม้แต่ในสายวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ให้ความสำคัญกับจริยธรรมเชิงบูรณาการ นอกจากนี้ รูปแบบที่ได้ยังสามารถต่อยอดเป็นแนวทางพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในระดับปฏิบัติการ ผ่านการอบรม การใช้คู่มือ หรือการออกแบบโมเดลการเรียนรู้ใหม่ในหลักสูตรฝึกอบรมและสัมมนา

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

1.5.2 ทำให้ทราบหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

1.5.3 ทำให้ได้ทราบกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

1.5.4 ทำให้ได้องค์ความรู้ (Model) เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ”

1.5.5 ผู้สนใจสามารถนำองค์ความรู้/รูปแบบไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความคำศัพท์ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

1.6.1 สภาพ หมายถึง สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1.6.2 การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการวางแผนออกแบบดำเนินการ และประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในกรอบ Outcome-Based Education (OBE)

1.6.3 นักศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ เป็นหลักสูตรนานาชาติหลักสูตรแรกในสาขาศิลปการออกแบบระดับดุษฎีบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศิลปากร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อมุ่งผลิตบัณฑิตผู้นำในการสร้างสรรค์ผลงานด้านวิชาการและวิชาชีพในสาขาวิชาศิลปการออกแบบ ด้วยความรู้ทางการวิจัยขั้นสูงในระดับสากล เริ่มรับนักศึกษาปีแรกตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 รวม

ระยะเวลาถึงปัจจุบัน 16 ปี ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน มีพัฒนาการความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันศิลปะที่มีชื่อเสียงในกลุ่มประเทศอาเซียน เอเชีย ออสเตรเลีย ยุโรป ปัจจุบันหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีนักศึกษากำลังศึกษาในแต่ละปีจำนวนรวม 50 คน ผลิตบัณฑิตแล้วจำนวน 86 คน (ที่มา : ข้อมูลกองบริหารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2567) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร คือ บัณฑิตผู้ผลิตผลงานด้านการออกแบบและวิจัยขั้นสูงซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล นับเป็นหลักสูตรต้นแบบระดับนานาชาติในสาขาวิชาศิลปการออกแบบระดับชาติ และนานาชาติของประเทศไทย

1.6.4 ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) หมายถึง ความสามารถหรือสมรรถนะ (competency) ที่ผู้เรียนควรบรรลุหลังสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติหลักตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่

- 1) ความรู้ K-(Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่ได้พุทธรูปบูรณาการเพื่อการสร้างสรรค์พัฒนาสังคมด้วยความรู้การวิจัยที่มีคุณธรรม ศีลธรรม จรรยาบรรณ
- 2) ทักษะ S-(Skills) หมายถึง ทักษะความเชี่ยวชาญทางการสร้างสรรค์ที่มีพุทธรูปบูรณาการเพื่อการออกแบบสรรค์สร้างศิลปวิทยาการ จรรโลงสังคม สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 3) จริยธรรม E-(Ethics) หมายถึง แบบอย่างของผู้มีคุณธรรมวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตอาสา มีความรัก ความห่วงใย การเคารพในเพื่อนมนุษย์และกตีกาสังคม
- 4) ลักษณะบุคคล C-(Character) หมายถึง ลักษณะบุคคลที่ได้พุทธรูปบูรณาการผู้สร้างสรรค์ผลงานอย่างมีสุนทรีย์ภาพเสริมสร้างการทำงานบนพื้นฐานของความจริง ความดี ความงาม อย่างยั่งยืน

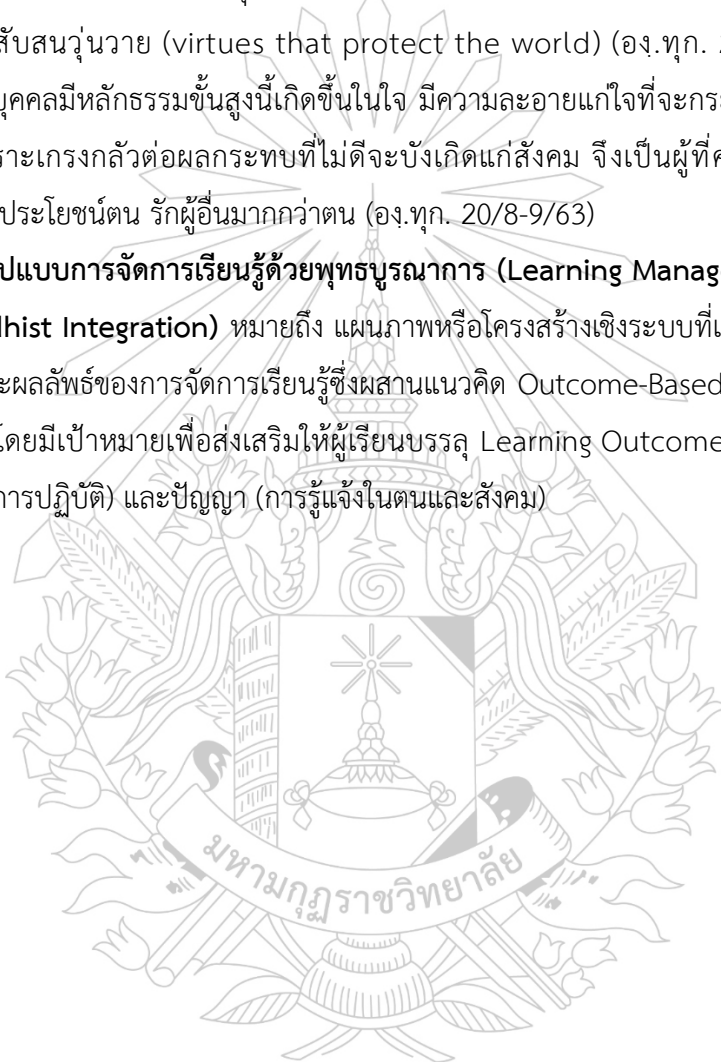
1.6.5 พุทธบูรณาการ (Buddhist Integration) หมายถึง แนวทางการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์สำคัญ เช่น วิสุทธิมรรค มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา โดยเน้นการฝึกตน การรู้เท่าทันตน การพัฒนาจิตใจ และการใช้ธรรมเป็นฐานในการสร้างจริยปัญญา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เชิงลึกอย่างยั่งยืน ได้แก่

- 1) **ปฏิสัมพันธ์ 4** (ความแตกฉานในปัญญา และการรอบรู้) ได้แก่ อัตถปฏิสัมพันธ์ ธรรมปฏิสัมพันธ์ นิรุตติปฏิสัมพันธ์ ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ผลลัพธ์ของผู้เรียนที่ก่อปรด้วยความรู้รอบรู้ด้วยปัญญาที่มาจากการได้ฝึกตนมาแล้วจนรู้จริง ทั้งเนื้อหา หลักวิชาพร้อมที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ฉับไวในการแก้ปัญหา พร้อมจะสร้างสรรค์ผลงานที่เสนอความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างยั่งยืน และเผยแพร่สู่สาธารณชนระดับสากล (อภ.วิ. 35/718-731/459-465)

2) **บุญนิมิต 7 ประการ** ได้แก่ ธรรมที่เป็นเครื่องหมายบ่งบอกล่วงหน้าว่า มรรคมรรค 8 จะเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น ในที่นี้หมายถึงคุณสมบัติของผู้มีความพร้อมไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จ เปรียบได้กับแสงอรุณเป็นบุญนิมิตของการที่ดวงอาทิตย์จะอุทัย แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดี เป็นรุ่งอรุณของการศึกษา ผู้พร้อมที่จะบ่มเพาะตนให้กาย และจิตตั้งอยู่ในความดีงามทุกเวลา ดำรงตนในความจริง และถูกต้อง ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ ได้แก่ กัลยาณมิตตตา สีสัมปทา ฉันทสัมปทา อตตสัมปทา อัปมาทสัมปทา ทิฏฐิสัมปทา โยนิโสมนสิการสัมปทา (ส.ม. 19/49-90/43-57))

3) **หิริโอตตปละ** เป็นธรรมคุ้มครองโลก ธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เดือดร้อน และสับสนวุ่นวาย (virtues that protect the world) (อง.ทก. 20/8-9/63) เป็นอริยทรัพย์ หากบุคคลมีหลักธรรมขั้นสูงนี้เกิดขึ้นในใจ มีความละเอียดแก่ใจที่จะกระทำชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพราะเกรงกลัวต่อผลกระทบที่ไม่ดีจะบังเกิดแก่สังคม จึงเป็นผู้ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ตน รักผู้อื่นมากกว่าตน (อง.ทก. 20/8-9/63)

1.6.6 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (Learning Management Model through Buddhist Integration) หมายถึง แผนภาพหรือโครงสร้างเชิงระบบที่แสดงองค์ประกอบกระบวนการ และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ซึ่งผสานแนวคิด Outcome-Based Education ด้วยพุทธบูรณาการ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุ Learning Outcomes ทั้งในด้านวิชา (ความรู้) จริยา (การปฏิบัติ) และปัญญา (การรู้แจ้งในตนและสังคม)

บทที่ 2

สภาพการจัดการเรียนรู้และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ 3) เพื่อบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม 4) เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโจทย์การวิจัย เพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย เนื้อหาที่จะศึกษาในบทนี้ ดังนี้

- 2.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC)
- 2.2 แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันระดับอุดมศึกษาไทย
- 2.3 แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.4 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
- 2.5 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ”

2.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC)

การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในระบบการจัดการศึกษาของไทย มีที่มาจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษา (อ้างแล้ว ; กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562, หน้า 7) ให้สถาบันที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีข้อกำหนดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของ

ผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาแต่ละระดับ โดยเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรในระดับปริญญาโทมุ่งให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างและประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนางานและสังคม ในขณะที่ระดับปริญญาเอก มุ่งให้บัณฑิตมีความสามารถในการค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน สังคม ประเทศ และประชาคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2565, หน้า 23) ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ได้กำหนดองค์ประกอบไว้แล้วอย่างน้อย 4 ด้าน งานวิจัยครั้งนี้จึงได้นำเอาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานอุดมศึกษา 4 ด้านมาเป็นที่ตั้งในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ K-(Knowledge) ทักษะ S-(Skills) จริยธรรม E-(Ethics) และลักษณะบุคคล C-(Character)

2.1.1 ประเด็นการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ OBE (Outcome-based education) แบ่งเป็น ความรู้/ทักษะที่เป็นความต้องการที่จะให้นักศึกษาเรียนรู้อะไร/สามารถทำอะไรได้ เมื่อเสร็จสิ้นการศึกษา (What) และนักศึกษาควรต้องรู้ว่าเขาจะเรียนรู้สิ่งนั้นไปเพื่ออะไร (Why) ทั้งนี้ ผลลัพธ์ใน 2 ส่วนนี้ ส่วนหนึ่งจะสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนคือนักศึกษา อีกส่วนมาจากความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต และวิสัยทัศน์/ปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีที่มาจากนโยบายและแผนของรัฐบาล หลักสูตรจะกำหนดการออกแบบวิธีการเรียนการสอนอย่างไรให้นักศึกษาได้เรียนรู้ได้ดีที่สุด และจะออกแบบวิธีการวัดประเมินผลอย่างไรว่านักศึกษาได้เรียนรู้สิ่งนั้นและทำได้ (How) เพื่อจะได้ผลผลิตคือบัณฑิตที่มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์สำหรับพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเชื่อมโยงกับแนวทางขององค์ประกอบมาตรฐานคุณวุฒิ 4 หลักดังกล่าว เช่นเดียวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปการออกแบบ หลักสูตรนานาชาติ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งได้กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาเอกของหลักสูตรอย่างน้อยใน 4 ประเด็น ดังนี้

ความรู้ K-(Knowledge) หมายถึง ความรู้วิจัยที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ ต่อยอดความรู้ เชื่อมโยงความรู้ และการใช้กระบวนการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาแบบองค์รวม ซึ่งเป็นที่ยอมรับและอ้างอิงได้ และหรือปรับใช้ในบริบทอื่นได้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตคือ ความรู้วิจัยที่สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม จากการบูรณาการศาสตร์ที่เชื่อมโยงสู่การพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สังคม และประเทศชาติสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ทักษะ S-(Skills) หมายถึง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Inquiry skills) และทักษะการสร้างความรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความรู้ใหม่เชิงวิชาการหรือวิชาชีพในระดับเป็นที่ยอมรับ เป็นแนวปฏิบัติ ตามได้ มีความสามารถในการสื่อสาร และรู้เท่าทันสื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ทักษะความชำนาญ สร้างสรรค์ผลงานด้วยพหุบูรณาการมีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมทักษะด้านภาษาการ พุด การเขียน นำเสนอผลงานในระดับสากล อย่างองอาจ สมบูรณ์แบบ

จริยธรรม E-(Ethics) หมายถึง การกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ได้แก่ การเคารพกติกาการอยู่ร่วมกัน ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีจิตใจเมตตา มีจิตสาธารณะ การรักษาสิ่งแวดล้อม การไม่ละเมิด จรรยาบรรณการวิจัย วิชาชีพ การไม่ทุจริต ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ผู้มีจรรยาบรรณการวิจัย เข้าใจองค์ความรู้ด้านจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและปฏิบัติตามกติกา

ลักษณะบุคคล C-(Character) หมายถึง ลักษณะบุคคลตามวิชาชีพ ผู้นำทางการออกแบบ สร้างสรรค์ สามารถนำความรู้มาแก้ไขปัญหาได้ฉับพลันทุกสถานการณ์ บุคลิกเป็นผู้นำทางความคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นระบบ มีเหตุผล มีเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบ อดทน รอบคอบในการ ทำงาน เป็นแบบอย่างได้ มีสุนทรียนิยม พัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ในระดับสูง ผลลัพธ์การ เรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎี บัณฑิต คือ ลักษณะบุคคลที่เป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบ (Aesthetic) ด้วย พหุบูรณาการที่สามารถเป็นแบบอย่างของบุคคลในระดับชาติ และนานาชาติ

สรุป ประเด็นการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC

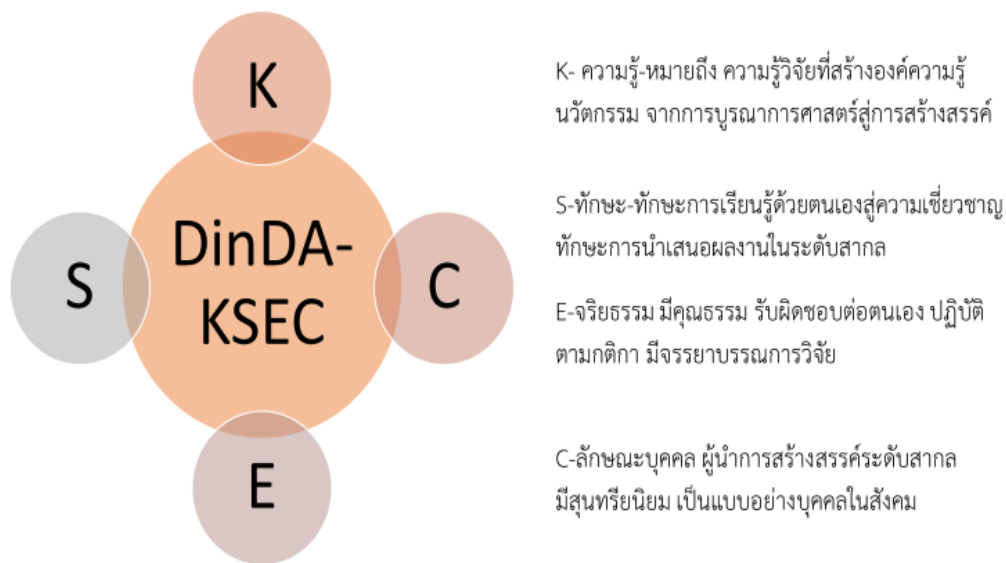
K - ความรู้วิจัยที่สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม จากการบูรณาการศาสตร์สู่การสร้างสรรค์

S - ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองสู่ความเชี่ยวชาญ ทักษะการนำเสนอผลงานในระดับสากล

E - จริยธรรม ผู้มีคุณธรรม รับผิดชอบต่อตนเอง ปฏิบัติตามกติกา มีจรรยาบรรณการวิจัย

C - ลักษณะบุคคล ผู้นำการสร้างสรรค์ระดับสากล มีสุนทรียนิยมเป็นแบบอย่างบุคคลใน

สังคม (ดังภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 ประเด็นการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ตามมาตรฐานระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

สาระสำคัญของการออกแบบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนแบบแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Practiced Led Research) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ประมวลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้สำเร็จจากการศึกษาตามหลักสูตรนี้ เป็นผู้มีความคิดทางการวิจัยศิลปการออกแบบ สามารถทำงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เขียนผลงานวิชาการ ทำผลงานการออกแบบสร้างสรรค์ และทำวิทยานิพนธ์ 48 หน่วยกิต/72 หน่วยกิต ขึ้นกับพื้นฐานการศึกษาของนักศึกษา หลักสูตรได้มีการปรับปรุงตามรอบทุก 5 ปีการศึกษา รวมจำนวน 4 ครั้ง นับแต่เปิดรับนักศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2551 โดยในปีการศึกษา 2566 ได้ปรับเป็นหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ /หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567) โดยในปีการศึกษา 2566 ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความรู้และทักษะ ได้ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ หลากหลายวิธี เน้นการเรียนรู้ที่นักศึกษาเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active learning) ได้แก่ ปรับรายวิชาบังคับเป็นกิจกรรมที่มุ่งสนับสนุนการทำวิจัยในวิทยานิพนธ์เป็นหลัก ให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองทั้งทฤษฎี และปฏิบัติแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันเป็นกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปในแต่ละเรื่อง เพื่อนำลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว อาจจะนับเป็นกิจกรรมหลักบังคับให้นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรม หรือเป็นกิจกรรม

เลือกตามความประสงค์ของนักศึกษาที่ยังขาดความรู้หรือทักษะเฉพาะด้านนั้น ๆ แล้วแต่กรณี กิจกรรมเพิ่มศักยภาพการวิจัย ประกอบด้วย กิจกรรมการวิจัยทางศิลปะการออกแบบระดับสูง กิจกรรมการฝึกปฏิบัติการทบทวนวรรณกรรม การเขียนบทความวิชาการ การฝึกนำเสนอผลงาน การฝึกการถามตอบอันเกี่ยวเนื่องกับงานสร้างสรรค์กับคณะกรรมการสอบ การให้คำปรึกษาการทำงาน สร้างสรรค์ตามหัวข้อวิจัย การเพิ่มทักษะด้านภาษาเพื่อการสื่อสารในระดับสากล ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การฝึกการใช้ i-Thesis และการอ้างอิงทางวิชาการ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาจารย์ผู้สอนจะออกแบบกิจกรรมให้เป็นกิจกรรมที่ประสานความร่วมมือกับนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ ได้แก่ ประสบการณ์แลกเปลี่ยนทางวิชาการในรายวิชากับสถาบันศิลปะและมหาวิทยาลัยในภูมิภาคอาเซียน อาทิ ประเทศอินโดนีเซีย Indonesia Institute of the Arts Yogyakarta, Universitas Kristen Maranatha, Bandung. ประเทศมาเลเซีย University Teknologi MARA (UiTM) ประเทศเวียดนาม Ho Chi Minh City เป็นต้น การประสานงานกับเครือข่ายสถาบันการศึกษาในภูมิภาคเอเชียด้านศิลปะการออกแบบที่มีความร่วมมือทางวิชาการกับหลักสูตร เพื่อบรรยายพิเศษ และปฏิบัติการกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ จากนานาชาติที่หลักสูตร หรือ คณะ หรือมหาวิทยาลัยมีข้อตกลงทางวิชาการ ได้แก่

- 1) Swinburne University of Technology, Melbourne, Australia
- 2) University of Florence (Univerita Degli Studi Firenze), Florence, Italy
- 3) Florence Academy of Fine Arts (Accademia di Belle Arti di Firenze), Florence, Italy
- 4) Min Jiang University, Fuzhou, Fujian, China
- 5) Jingdezhen Ceramic University, Jiangxi, China
- 6) Tokyo University of the Arts, Japan
- 7) Ilwate Technology University, Japan

ซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษาจะแจ้งผลโดยตรงกับนักศึกษารายบุคคลเพื่อสะท้อนข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง (Feedback) และนักศึกษาก็ประเมินกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรายวิชา/กิจกรรม เพื่อหลักสูตรนำมาพิจารณาปรับปรุงในการเรียนการสอนในทุกปีการศึกษา หรือการพัฒนาหลักสูตรแต่ละรอบ

นอกจากนี้ ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม ได้ปรับปรุงคำอธิบายรายวิชา ที่เน้นเฉพาะการให้ความรู้ด้านจรรยาบรรณการวิจัยเพื่อการทำวิทยานิพนธ์อย่างเดียว พิจารณาปรับเพิ่มเรื่องความรับผิดชอบต่อตน ต่อสังคม และคำนึงถึงคุณธรรม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรฯ ด้านจริยธรรม จรรยาบรรณการวิจัยมีความชัดเจน ครบถ้วนในการสร้าง

เสริมคุณวุฒิของบัณฑิต ตามกฎกระทรวง เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 และความต้องการของผู้จ้างงาน รวมถึง ปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร ดูตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ความสอดคล้องระหว่าง KSEC /ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ ระดับการเรียนรู้/PLO หลักสูตรปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) ปีการศึกษา 2566*

ประเด็นการเรียนรู้ KSEC	ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย SHs Needs for Learning Outcome	ระดับการเรียนรู้ Level of Learning **	ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ คาดหวังของหลักสูตร PLOs
K ความรู้	1) สามารถสร้างองค์ความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่ทางวิชาการ วิชาชีพ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ประเทศชาติและนานาชาติ 2) สามารถประยุกต์ความรู้หลักการทฤษฎีในเชิงบูรณาการให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม และตระหนักในระเบียบข้อบังคับที่ใช้ อยู่ในสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และในระดับนานาชาติที่อาจมีผลกระทบต่อศาสตร์ด้านศิลปกรรมทั้งในปัจจุบันและอนาคต 3) สามารถบูรณาการความรู้ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ แนวคิด เทคนิคต่าง ๆ ที่หลากหลาย แปลกใหม่ และไม่อาจทำนายหรือคาดหมายได้ ทั้งจากภายนอกและภายในสาขาวิชาที่ศึกษาขั้นสูง	1) ความเข้าใจ (เข้าใจ ความหมาย/ ตีความ/ ยกตัวอย่าง/สรุป ได้) 2) ความสามารถ ประยุกต์ใช้ (ดำเนินการ/ วิธีการใช้ ประโยชน์)	1) มีความรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลิตจากความสามารถ นำเสนอโครงร่างวิจัยที่นำไปสู่กระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) สามารถนำเสนอหัวข้อการวิจัยที่บูรณาการความรู้ตามวิธีวิจัยในสาขาวิชาศิลปการออกแบบ
S ทักษะ	1) สามารถถ่ายทอดความคิดได้อย่างเป็นระบบ และมีความเข้าใจในวิธีการพัฒนาความรู้ใหม่ 2) สามารถคิดวินิจฉัย และให้ข้อสรุปที่สมบูรณ์ ซึ่งขยายองค์ความรู้ หรือแนวทางการปฏิบัติในวิชาชีพทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ และพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ที่สำคัญโดยการบูรณาการเข้ากับองค์ความรู้ที่มีอยู่หรือสร้างใหม่ 3) สามารถทำงานออกแบบและดำเนินการโครงการวิจัยที่สำคัญเพื่อจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อน สร้างองค์ความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่ และนวัตกรรมทางวิชาการหรือวิชาชีพ	1) สามารถวิเคราะห์ แยกแยะ วัตถุประสงค์ที่แตกต่างผ่านการกระบวนการอย่างเป็นระบบ	1) สามารถประมวล เชื่อมโยงบูรณาการ ศาสตร์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอประเด็นความรู้ ในบทความวิชาการ หรือเวทีระดับชาติ และนานาชาติ 2) ผลิตจากความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)และทักษะ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Inquiry skill)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

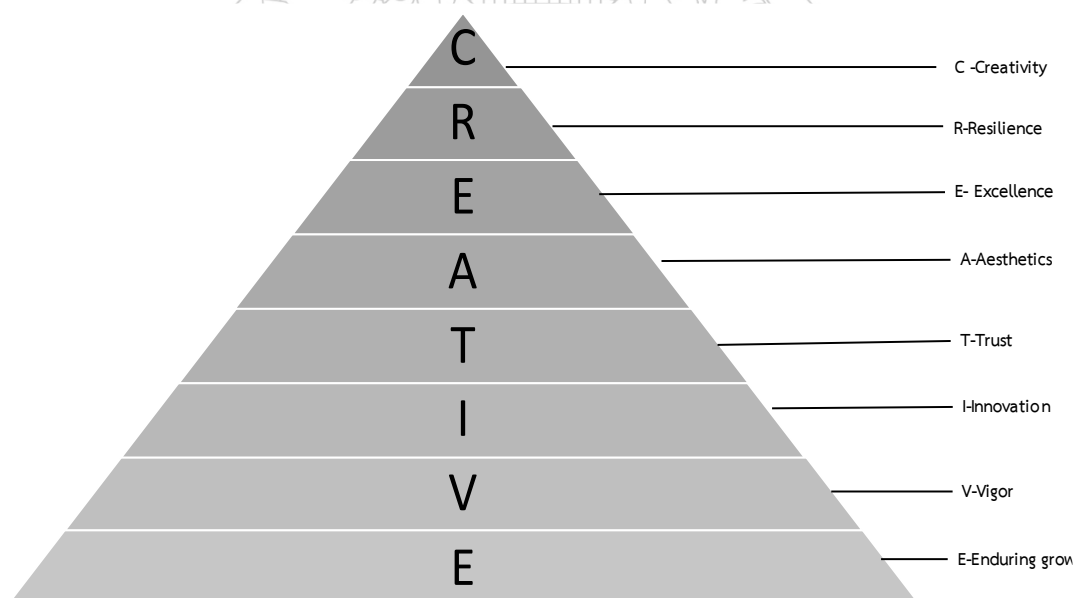
ประเด็นการ เรียนรู้ KSEC	ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียSHs Needs for Learning Outcome	ระดับการเรียนรู้ Level of Learning **	ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ คาดหวังของหลักสูตร PLOs
E จริยธรรม	1) เป็นผู้มีความรับผิดชอบ สามารถจัดการกับปัญหาบนพื้นฐานของหลักการวิชาการ/วิชาชีพ ด้วยคุณธรรม จรรยาบรรณ และค่านิยมอันดีงาม 2) มีความคิด ความเข้าใจในบทบาท และหน้าที่ภาวะผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยหลักธรรมาภิบาล	สามารถประเมิน ตรวจสอบ สิ่งที่ได้จากการเรียน ตัดสินได้ว่า อะไรถูกหรือผิด บนเงื่อนไข และมาตรฐานที่สามารถตรวจสอบได้ บนพื้นฐานของเหตุผล และเกณฑ์ที่แน่ชัด	1) สามารถทำงานกลุ่ม รับผิดชอบตนเองเสนอความคิดเห็น แก้ไขปัญหา ร่วมทีมงานเพื่อความสำเร็จของงานกลุ่ม เพื่อชุมชน 2) สามารถเป็นผู้นำที่ดีของสังคม มีเมตตาต่อผู้ร่วมงาน 3) การมีจิตสำนึก รักษาสิ่งแวดล้อม
C ลักษณะบุคคล	1) บูรณาการความรู้ ทักษะและกระบวนการค้นคว้าอย่างเข้มข้น ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล 2) สามารถคิดริเริ่ม ค้นคว้า สร้างสรรค์ และพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ในระดับสูง 3) มีความเป็นผู้นำ เข้าใจ ปรับตัว และอยู่ร่วมกับสังคมต่างวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพของตนเอง โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับ มีการวางแผนปรับปรุงแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ ในสภาพสังคมที่ซับซ้อน	สามารถสร้างสรรค์ (Creating) ในระดับสูงสุดของการเรียนรู้ เพื่อให้ได้องค์ประกอบของสิ่งที่เรียนรู้ร่วมกัน ด้วย การสังเคราะห์ เพื่อเชื่อมโยง ให้รูปแบบใหม่ของสิ่งที่เรียนรู้หรือโครงสร้างของความรู้ที่ผ่านการวางแผน และการสร้างสรรค์ หรือการผลิตอย่างเหมาะสม	1) เสนอองค์ความรู้ในวารสารระดับชาติ และนานาชาติ รวมถึงรูปแบบนิทรรศการระดับนานาชาติ ต่อสาธารณชน 2) จัดทำรายงานวิจัยเข้าระบบ I-thesis เพื่อเสนอองค์ความรู้เป็นขั้นตอนของการทำงานวิจัยอย่างละเอียด เพื่อการสืบค้นในวงวิชาการระดับชาติและนานาชาติ 3) ลักษณะผู้นำ เป็นแบบอย่างได้มีศิลปนิสัย และสุนทรีย์ภาพ

PLOs Achievement: Integration Design Aesthetics Creation

*รายงานประเมินตนเองหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) ปีการศึกษา 2566

** ที่มา : Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York: Addison Wesley Longman. <http://wiwatmee.blogspot.com/2012/09/blooms-revised-taxonomy-in-2001.html> <http://saranslive.blogspot.com/2010/01/blooms-taxonomy-revised.html>

หลังจากที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้กำหนดปรัชญาการศึกษา ในปี พ.ศ. 2565 ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการจัดการศึกษาระดับชาติ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงได้ประกาศให้ทุกหลักสูตรวางแผนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) จากปรัชญาของมหาวิทยาลัยศิลปากร (Philosophy) “ศิลป์และศาสตร์ สร้างสรรค์ชาติยั่งยืน” เป็นปรัชญาการศึกษา “จัดการศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้โดยบัณฑิตเป็นผู้นำ ผลิตศาสตร์และศิลป์ สร้างสรรค์คุณค่าสู่สังคม” และกำหนดอัตลักษณ์ (Identity) ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ว่า “ชาวศิลปากรเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์” นอกจากนี้ ได้กำหนดค่านิยมขององค์กร เป็น CREATIVE ดังภาพที่ 2.1.2

ภาพที่ ค่านิยมองค์กรมหาวิทยาลัยศิลปากร “ชาวมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์”

ภาพที่ 2.2 CREATIVE ค่านิยมองค์กร ชววมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์

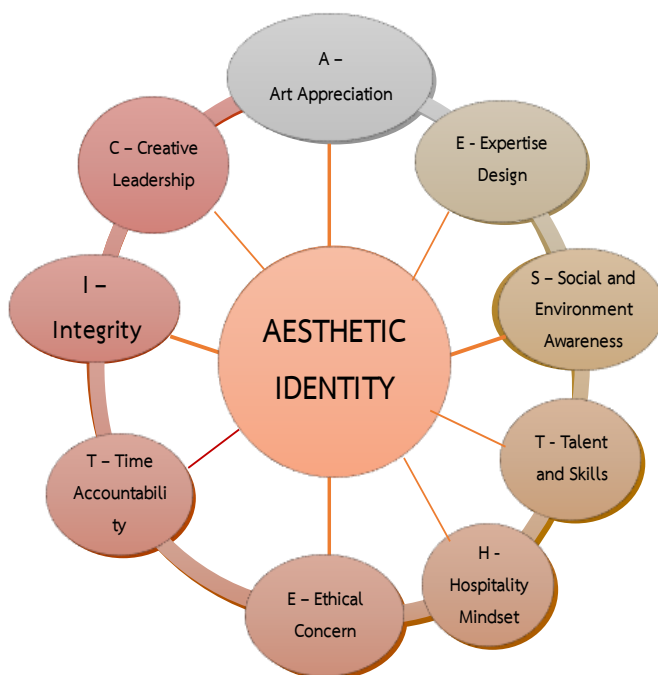
ที่มา: เว็บไซต์กองบริหารงานวิชาการ <https://bit.ly/3FsDwzR>

หลักการศึกษามุ่งผลลัพธ์ (OBE) จึงมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกันที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC ที่กำหนด ของมหาวิทยาลัยศิลปากร คือ C R E A T I V E ผู้สร้างสรรค์องค์ความรู้ และผลงานเป็นเลิศ เพื่อสรรค์สร้างสังคม

2.1.2 การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้

สำหรับหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร – DinDA (Doctor of Philosophy in Design Arts, International Program) เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาเฉพาะแผนวิจัย (Practice led Research) แบ่งเป็น 2 แผนการเรียน คือ 1) แผน 1.1 แผนวิจัยรวมเทียบเท่า 48 หน่วยกิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทมีระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร 3 ปี 2) แผน 1.2 แผนวิจัยรวมเทียบเท่า 72 หน่วยกิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือผู้มีประสบการณ์ และความสำเร็จในวิชาชีพการออกแบบในสาขาวิชาศิลปะการออกแบบระยะเวลาหนึ่ง กำหนดระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร คือ 4 ปี การรับเข้าเรียนของหลักสูตรนี้เปิดสอนทั้งนักเรียนไทยและต่างชาติที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี หลักสูตรนี้ใช้การสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการเรียนการสอน อัตลักษณ์ของบัณฑิต คือ AESTHETIC ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ได้แก่ มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการพัฒนาศักยภาพนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ และบุคลากรด้านการออกแบบที่มีความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับนานาชาติ ตลอดจนส่งเสริมให้พัฒนาความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในด้านศิลปะ และการออกแบบ ทั้งงานวิชาการและวิชาชีพ เพื่อการพัฒนา และประโยชน์ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ

Aesthetic คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรได้ประมวลจากข้อมูลความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ภายนอก และภายในมหาวิทยาลัย คือ ความสามารถบูรณาการศิลปะและการออกแบบเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวภายใต้วัฒนธรรมความหลากหลายทางเชื้อชาติ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานวิชาชีพและวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้วยวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ และมีผลงานทางวิชาการที่เผยแพร่และได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่สำคัญคือผู้ใช้บัณฑิต ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 DinDA AESTHETIC Identity ลักษณะบุคคลพึงประสงค์-อัตลักษณ์บัณฑิตหลักสูตร

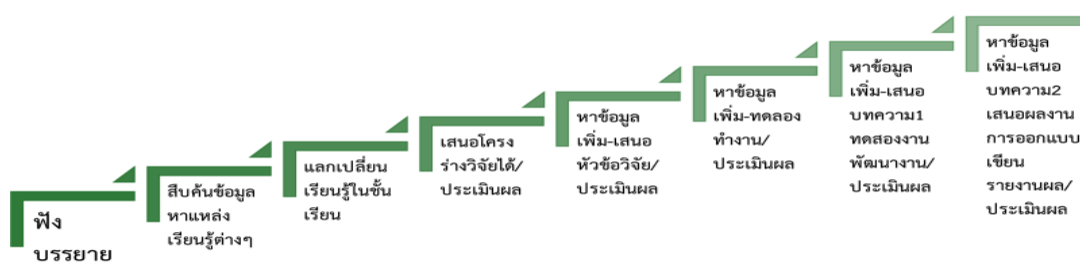
DinDA

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

แนวทางการออกแบบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร - DinDA กำหนดเป้าหมายที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นการออกแบบแบบข้อมูลย้อนกลับ (Backward Design Curriculum) และเนื่องด้วยหลักสูตรเป็นแบบแผนวิจัยจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) เป็นงานวิจัยที่นำด้วยผลงานการออกแบบสร้างสรรค์ (Practice Led Research) สภาพการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 กระบวนการ คือ

1. ด้านความรู้ ความรู้วิจัยขั้นสูงในสาขาวิชาศิลปะการออกแบบเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ จะเป็นกระบวนการเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานศิลปะและการออกแบบอย่างเป็นขั้นตอน มีเหตุผล การคิดหัวข้อวิจัยคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของผลงาน ลักษณะความรู้ที่นำต่อยอดได้ เป็นรูปแบบเปิดโอกาสให้นักศึกษาหาส่วนประมวลความรู้ และเพิ่มประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี จัดกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อบันดาลใจ สู่การคิดค้นองค์ความรู้ นวัตกรรมตามวิธีการวิจัยขั้นสูงที่คาดหวังใน PLOs นักศึกษาสามารถออกแบบงานวิจัยของตนเองได้อย่างอิสระ

และจัดเวลาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาตามการนัดหมาย และผ่านการประเมินผลโดยคณะกรรมการสอบเป็นระยะ ๆ ขึ้นกับความพร้อมของนักศึกษาเอง ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร จะประกอบด้วย การบรรยาย ไม่เกิน 30% (Teaching) อีก 70% จะเป็นกิจกรรมสร้างเสริมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ และที่เหลือได้แก่ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยี กิจกรรมหลักคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้อง นอกห้องเรียน การประเมินผล การสะท้อนผลย้อนกลับ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ของการได้รับความรู้ลักษณะนี้ อย่างแรกคือ นักศึกษารู้ว่าสนใจเรื่อง

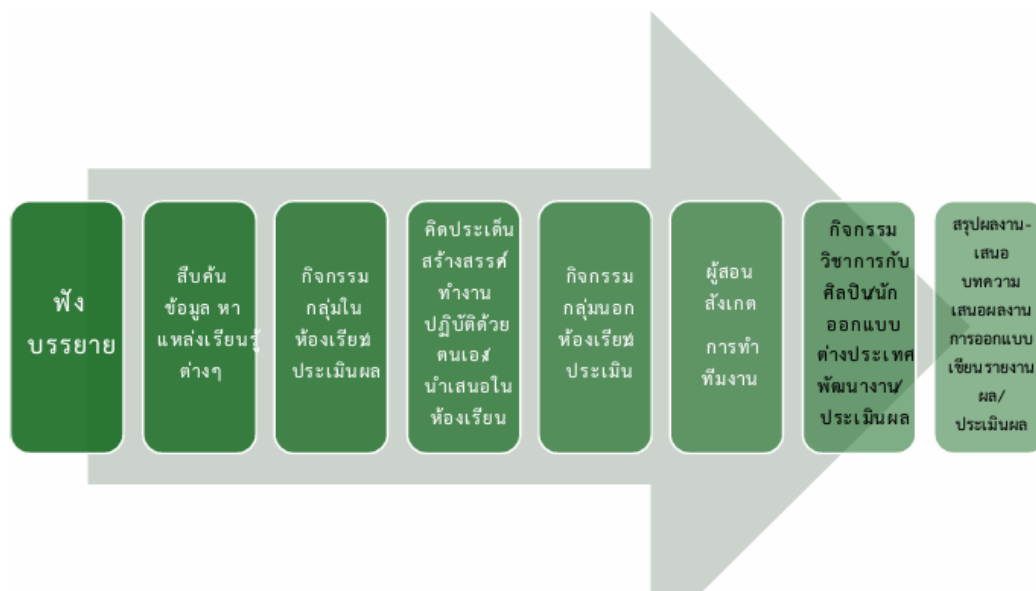

อะไร รู้หลักระเบียบวิธีวิจัย รู้ว่าจะทำอย่างไรเพื่อไปสู่คำตอบที่ตนตั้งโจทย์วิจัยได้แล้วอย่างมีเหตุผล ความดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDA)
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

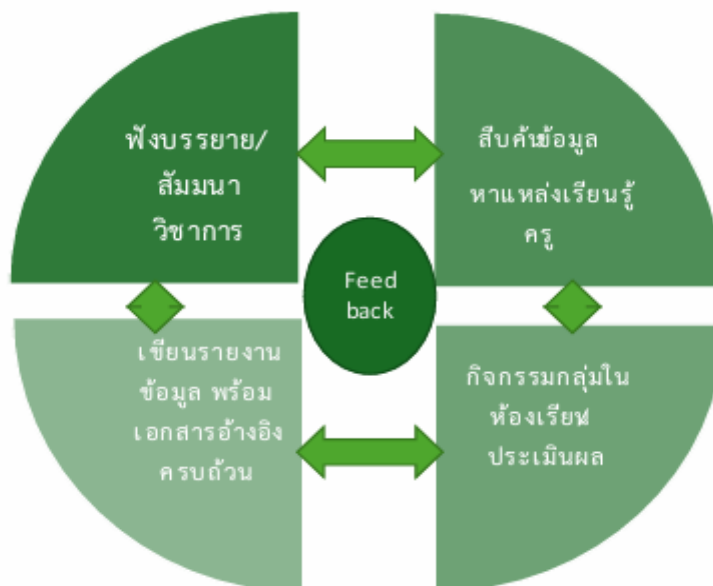
2. การเสริมทักษะการทำกิจกรรมกลุ่มใน-นอกห้องเรียน 20% เป็นการฝึกฝนทักษะ การทำกิจกรรมกลุ่มตามพื้นที่จริงเพื่อสร้างประสบการณ์ด้วยตนเอง ฝึกการทำงานกลุ่ม 30% มีการฝึกการถ่ายทอดความรู้หรือสิ่งค้นพบด้วยวิธีการ และเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ผู้สอนจะออกแบบการสอนที่สอดแทรก การปลูกฝังในด้านจริยธรรม และความตระหนักรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการเรียนการสอนกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ตลอดจนสร้างกิจกรรมปฏิบัติการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญนานาชาติ ได้แก่ ประเทศอิตาลี ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส อินโดนีเซีย มาเลเซีย ญี่ปุ่น เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันระดับนานาชาติ (Learning by Doing) ที่ได้รับการออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยทีมผู้สอนประจำหลักสูตร ผลลัพธ์ด้านทักษะในกระบวนการนี้ ได้แก่ การคิดจากการเรียนรู้ ความชำนาญในการทำงานสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ การรักษาเวลา ภาษาการสื่อสาร ทักษะ

การนำเสนอผลงาน การเขียนผลงานตามความเป็นจริง การนำเทคโนโลยีการออกแบบมาช่วยสร้างงาน ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDA)
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

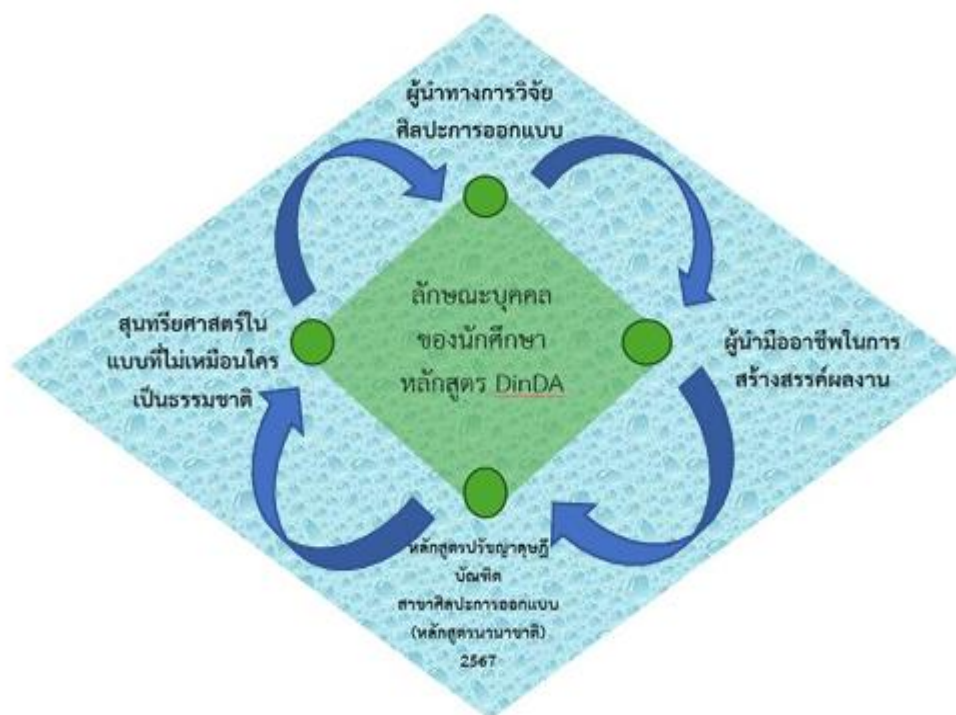
3. การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ 20% และการสะท้อนผลกลับ (Feedback) และข้อเสนอแนะจากการสอบเพื่อให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางในการช่วยเหลือหรือหาวิธีการในการพัฒนาผลงานเพิ่มเติมอย่างไร โดยหลักสูตรกำหนดเกณฑ์การวัดผลจาก แนวทางของหัวข้อการวิจัยที่นักศึกษาเสนอในการสอบ การสอบวัดผลความก้าวหน้าของผลงานทุกภาคการศึกษา สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการพิจารณาจากผลงาน (Product) หรือผลการปฏิบัติ (Performance) และการวัดผลขั้นสุดท้าย เป็นการสอบจบการศึกษาด้วยผลงานที่มีความสมบูรณ์ด้วยสุนทรียภาพ อรรถาธิบายของผลงานที่พัฒนาเป็นที่น่าพอใจ มีการอ้างอิงถึงผลงานที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการวิจัยที่ค้นพบในแต่ละขั้นตอน เคารพกติกาในจรรยาบรรณการวิจัยที่กำหนด การใช้เกณฑ์ประเมินผลการเรียนรู้แบบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) นี้ หลักสูตรได้ดำเนินการในทุกระดับของการสอบ และกำหนดค่าคะแนนวัดผลแบบ Rubric Scale เพื่อให้ผลลัพธ์ค่าคะแนนเป็นรูปธรรม ดังภาพ 2.6

ภาพที่ 2.6 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDA)
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

นอกจากนี้ผลการติดตามสัมฤทธิ์ผลของผู้สำเร็จจากหลักสูตรนี้พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90) ได้มีพัฒนาการทางวิชาการ วิชาชีพที่เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และเป็นผู้นำทางการวิจัย ผู้นำมืออาชีพในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบที่ผสมผสานจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์เพื่อผลิตผลงานศิลปะการออกแบบที่มีคุณค่า ความงาม และสุนทรียศาสตร์ในแบบที่ไม่เหมือนใคร เป็นธรรมชาติ และเป็นประโยชน์ทั้งวิชาการ วิชาชีพ และเป็นแบบอย่างในระดับชาติ และนานาชาติ

ผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คาดหวังว่า จะมีผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลผู้สามารถนำความรู้กระบวนการวิจัยทางศิลปะการออกแบบไปศึกษาต่อยอด เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และเป็นผู้นำแห่งการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบที่เป็นองค์ความรู้ และเป็นสาธารณะประโยชน์ในระดับสากล ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 สภาพการจัดการเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร DinDA)
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

2.1.3 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC)

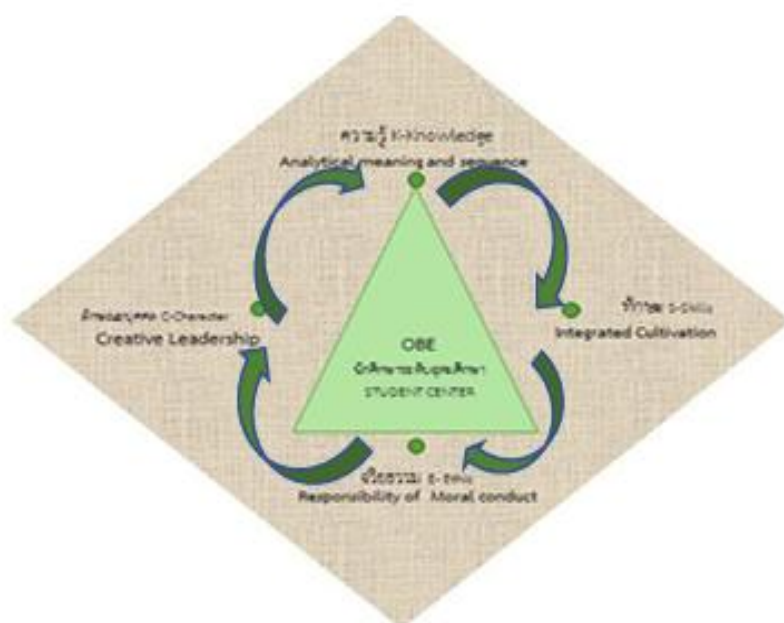
ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มุ่งสู่การพัฒนาความรู้ของบัณฑิตนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ และ/หรือบุคลากรด้านการออกแบบผู้มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาศิลปการออกแบบในระดับนานาชาติด้วยกระบวนการวิจัย ผู้พร้อมที่สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในด้านศิลปะ และการออกแบบ ทั้งงานวิชาการและวิชาชีพ เพื่อการพัฒนา และประโยชน์ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการจัดการเรียนรู้ใน 4 ประเด็น ได้แก่

1) ความรู้ K-(Knowledge) คือความเข้าใจเข้าถึงในเนื้อหาสาระความรู้วิจัยบูรณาการศาสตร์สู่การสร้างสร้งองค์ความรู้ นวัตกรรม

2) ทักษะ S-(Skills) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองสู่ความเชี่ยวชาญ ทักษะการสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ การแยกแยะ ตีความ ถ่ายทอดความรู้นำเสนอผลงานในระดับสากล

3) จริยธรรม E-(Ethics) ผู้มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม รับผิดชอบต่อตนเอง ส่วนรวม ปฏิบัติตามกติกา มีจรรยาบรรณการวิจัย

4) ลักษณะบุคคล C-(Character) บุคคลผู้นำการสร้างสรรค์ระดับสากล มีสุนทรียนิยมเป็นแบบอย่างผู้นำในสังคม ผู้นำการสร้างสรรค์ ดังภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอุดมศึกษา

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

จากความคิดรวบยอดที่มีสุนทรียภาพ ประมวล เชื่อมโยงบูรณาการศาสตร์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ในรูปแบบบทความวิชาการ หรือผลงานวิชาการในเวทีระดับชาติ และนานาชาติ โดยที่มาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรที่ออกแบบหลักสูตรย้อนกลับโดย นักศึกษาเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เสริมทักษะด้วยความร่วมมือกับ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันต่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสบการณ์นานาชาติมาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ และ ฝึกทักษะแก่นักศึกษา และเพิ่มศักยภาพความเป็นนักออกแบบมืออาชีพที่มีความพร้อมในการ สร้างสรรค์ ทั้งร่างกาย และจิตใจด้วยการประเมินผลงานเป็นระยะ ๆ และเป็นบุคคลแบบอย่างที่ดี มี

คุณธรรมในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า มีประโยชน์ในการใช้สอยของคนในสังคม ชุมชน อย่างยั่งยืน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ในสาขาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) ได้พัฒนาวิธีการเรียนการสอนสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ ออกแบบหลักสูตร แบบ BCD มุ่งผลลัพธ์ปลายทางของผู้สำเร็จการศึกษา PLOs เพื่อออกแบบรายวิชา CLOs กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้กระบวนการวิจัยทางศิลปะการออกแบบ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบและนำเสนอองค์ความรู้ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ชุมชน และวิชาชีพ เครื่องมือสำคัญ ได้แก่ Practice-based research โดยมีนักศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ บน Problem-based learning ของแต่ละบุคคล หรือกิจกรรมกลุ่ม แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างผู้เรียน อาจารย์ผู้สอน หาแนวทางการทำงานร่วมกัน รูปแบบการจัดกิจกรรมปฏิบัติการระหว่างประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน อินโดนีเซีย ไทย โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาจาก อิตาลี ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น จีน เพื่อสร้างโอกาสแก่ผู้เรียน ให้ได้ซึ่งองค์ความรู้การวิจัย เพื่อเผยแพร่ในรูปแบบ ทั้งระดับชาติและนานาชาติ รายละเอียด ดังภาพที่ 2.9, ภาพที่ 2.10

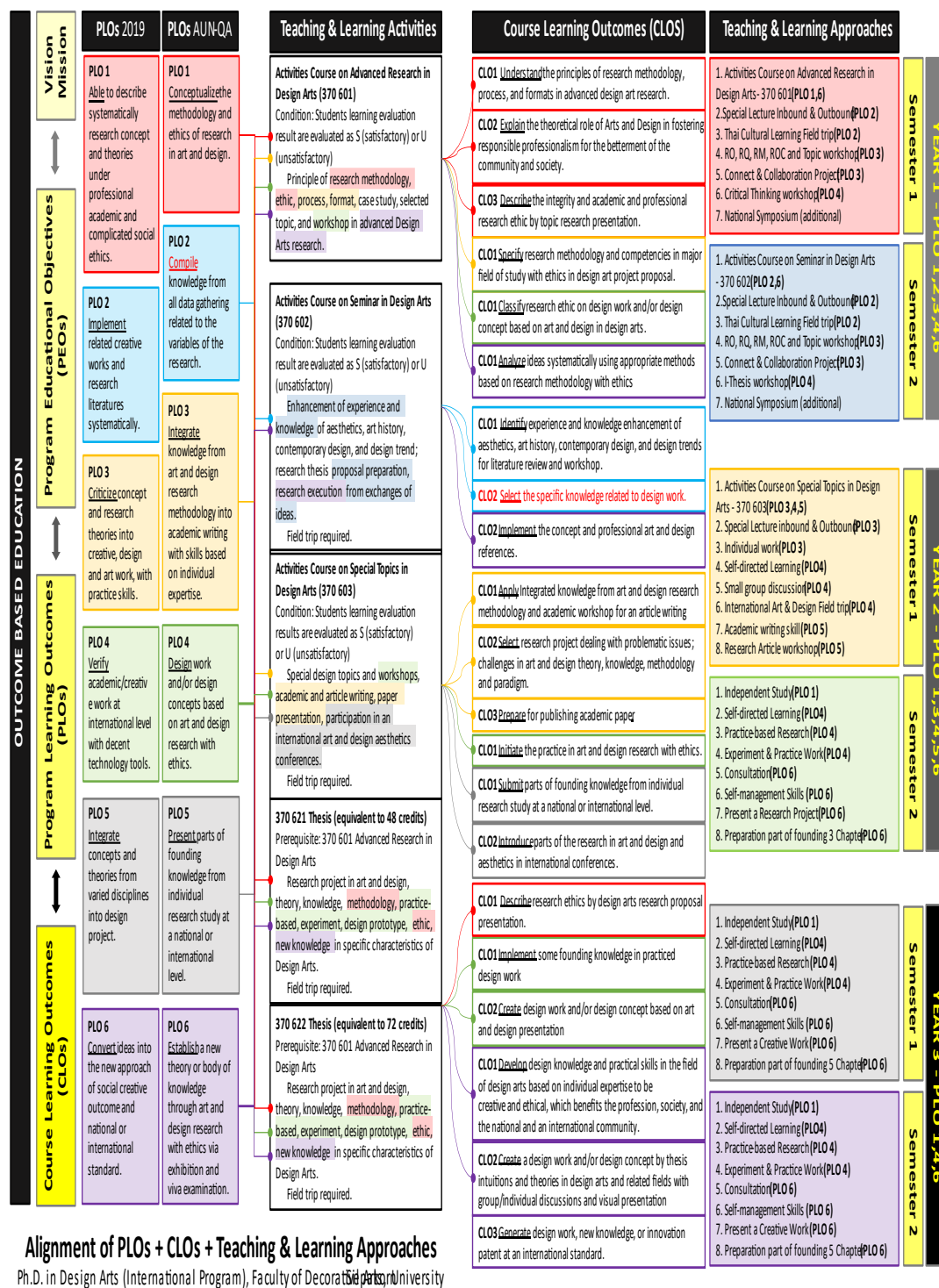

	YEAR 1 - PLO 1,2,3,4,6		YEAR 2 - PLO 1,3,4,5,6		YEAR 3 - PLO 1,4,6	
	Research Topic		Data collection / Research Articles Submission / Experiment works		Dissertation / Research output / Creative works	
PLOs Program Learning Outcomes	PLO 6 Establish a new theory or body of knowledge through art and design research with ethics via exhibition and viva examination.		PLO 6 Establish a new theory or body of knowledge through art and design research with ethics via exhibition and viva examination.			
	PLO 4 Design work and/or design concepts based on art and design research with ethics.		PLO 5 Present parts of founding knowledge from individual research study at a national or international level.	PLO 6 Establish a new theory or body of knowledge through art and design research with ethics via exhibition and viva examination.	PLO 6 Establish a new theory or body of knowledge through art and design research with ethics via exhibition and viva examination.	PLO 6 Establish a new theory or body of knowledge through art and design research with ethics via exhibition and viva examination.
	PLO 3 Integrate knowledge from art and design research methodology into academic writing with skills based on individual expertise.		PLO 4 Design work and/or design concepts based on art and design research with ethics.	PLO 4 Design work and/or design concepts based on art and design research with ethics.	PLO 4 Design work and/or design concepts based on art and design research with ethics.	PLO 4 Design work and/or design concepts based on art and design research with ethics.
	PLO 1 Conceptualize the methodology and ethics of research in art and design.	PLO 2 Compile knowledge from all data gathering related to the variables of the research project.	PLO 3 Integrate knowledge from art and design research methodology into academic writing with skills based on individual expertise.	PLO 1 Conceptualize the methodology and ethics of research in art and design.	PLO 1 Conceptualize the methodology and ethics of research in art and design.	PLO 1 Conceptualize the methodology and ethics of research in art and design.
Assessment	Semester-Based Monitoring	Semester-Based Monitoring	Semester-Based Monitoring	Semester-Based Monitoring	Semester-Based Monitoring	Final Assessment of Thesis
	QE EXAMINATION	TOPIC EXAMINATION	PROGRESSIVE EXAMINATION	PROGRESSIVE EXAMINATION	PRE-VIVA EXAMINATION	VIVA EXAMINATION
	Program Activities & Assessment task	Program Activities & Assessment task	Program Activities & Assessment task	Performance Reviews of a postgraduate student	Performance Reviews of a postgraduate student	Performance Reviews of a postgraduate student
Teaching & Learning Activities	National Symposium (additional)	National Symposium (additional)				
	Connect & Collaboration Project Research community	Connect & Collaboration Project Research community BKDOW	National Symposium (additional)	Thesis	Thesis	I-Thesis
	RO RQ RM ROC Topic Workshop	Special Lecture Inbound & Outbound	Special Lecture Inbound & Outbound	Consultation	Consultation	Viva Exhibition
	Critical Thinking Workshop	Thai Cultural Learning Field Trip	Research Article Workshop	Individual work	Individual work	Creative Works
Years				Self-directed learning	Self-directed learning	Published Article
				Experiment & Practice	Experiment & Practice	Research Output/Outcome
				Practice-based Research	Practice-based Research	Practice-based Research
	370 621 THESIS 1 - Preparation	370 621 THESIS 2 - Preparation	370 621 THESIS 3 - Preparation	370 621 THESIS 4 - Conducting	370 621 THESIS 5 - Conducting	370 621 THESIS 6 - Defense
	Semester 1	Semester 2	Semester 1	Semester 2	Semester 1	Semester 2
	YEAR 1		YEAR 2		YEAR 3	

Study Plan Guideline

Ph.D. in Design Arts (International Program), Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University

ภาพที่ 2.9 สภาพการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร DinDA แบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) เชื่อมโยงแผนการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลกับผลลัพธ์เรียนรู้รายปี
ที่มา : (ออกแบบโดย สุภาวิณี จรุงเกียรติกุล และ เก้ากัลยาภรณ์ สวัสดิ์มงคลกุล , 2567)

ภาพที่ 2.10 สภาพการจัดการเรียนรู้ของ DinDA มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ตามแผนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับการออกแบบกระบวนการเรียนการสอน การเรียนรู้ ในรายวิชา และการวัดผลการเรียนรู้
 ที่มา: (ออกแบบโดย สุภาวิณี จรุงเกียรติกุล และ เก้ากัลยาภรณ์ สวัสดิ์มงคลกุล, 2567)

การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากการปรับนโยบายระดับชาติ และในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วทั้งเทคโนโลยี และสังคม ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบ แต่ก็ยังมีความท้าทายที่หลักสูตรควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้เชิงคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคลให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้พัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งวิชาการและคุณธรรม รับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม มีศรัทธาในคุณความดี เป็นผู้นำแห่งการสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นแบบอย่างของการจัดการเรียนรู้จากเริ่มต้นท่ามกลางด้วยพระธรรมคำสั่งสอนที่สามารถเลือกปฏิบัติตามได้ตามกาลที่เหมาะสม และเบื้องปลายที่มีระบบการประเมินผลถึงความสำเร็จอย่างเป็นขั้นตอน การบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมจึงเป็นหนทางที่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าเป็นแนวทางการบูรณาการ ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC อย่างสมบูรณ์

แนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่จะบูรณาการผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังนี้

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์

1. K : Analytical Knowledge

สิ่งที่พิจารณาสร้างเสริม

ความรู้ที่เชื่อมโยงกับประโยชน์ต่อชุมชน (Community Engagement)

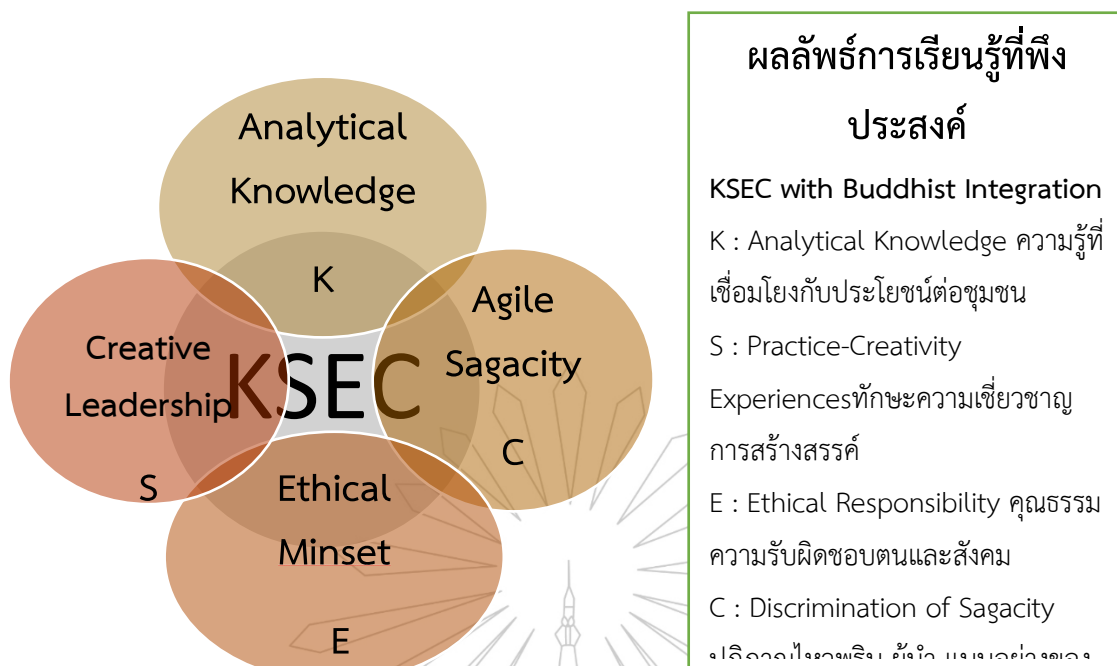
งานสร้างสรรค์/นวัตกรรม/ผลลัพธ์ที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม

2. S : Practice-Creativity Experiences กระบวนการบ่มเพาะ เพื่อสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การเลือกใช้งานเทคโนโลยี ดิจิทัล

3. E : Moral & Ethical mindset-Responsibility กระบวนการสร้างเสริมคุณธรรม จรรยาบรรณ การวิจัย จรรยาบรรณวิชาชีพ ไม่ลอกเลียนแบบ ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ มีวินัย จิตอาสา รักษาสิ่งแวดล้อม

4. C : the Discrimination of Sagacity บุคลิกภาพภาวะผู้นำ มีปฏิภาณไหวพริบ ในการตัดสินใจ ลักษณะบุคคลตามวิชาชีพ บุคลิกภาพเป็นผู้นำ คิดอย่างมีวิจารณญาณมีเหตุผลมีสุนทรียนิยม มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างบุคคลของสังคม

โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 กิจกรรมการเรียนรู้จะมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ดังภาพที่ 2.11

ภาพที่ 2.11 ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ KSEC เมื่อเสริมสร้างพุทธบูรณาการในการจัดการเรียนรู้
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

2.2 แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันระดับอุดมศึกษาไทย

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันระดับอุดมศึกษาไทย มาจากแนวทาง นโยบายของรัฐบาลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570 ส่วนที่ 4 แผนกลยุทธ์รายหมุดหมาย หมุดหมายที่ 12 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565, หน้า 121-122) ที่กำหนดหมุดหมายเรื่อง “ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต” โดยมีที่มาจากการพัฒนากำลังคนของไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นสังคมสูงวัย ส่งผลให้ประเทศจะขาดกำลังคนในเชิงปริมาณ ประกอบกับผลิตภาพแรงงานที่ลดลงในช่วงโควิด-19 เพิ่มปัญหาด้านกำลังคนเชิงคุณภาพ จนอาจเป็นข้อจำกัดในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเติบโตของนวัตกรรมแหล่งความรู้ระดับโลกออนไลน์ที่มีต้นทุนและราคาต่ำ วงจรชีวิตของความรู้สั้นลงโดยเฉพาะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเร็ว และแนวโน้มความต้องการเรียนรู้ตามความสนใจรายบุคคล รวมถึงภาคเอกชนที่เริ่มให้ความสำคัญกับการสรรหา และการจ้างงานตามสมรรถนะในการทำงานมากกว่าคุณวุฒิทางการศึกษา นำไปสู่การพลิกโฉมความต้องการกำลังคนสมรรถนะสูงที่มีภาวะผู้นำสูง สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศได้

จากสถานการณ์พัฒนาการของเศรษฐกิจ และสังคมดังกล่าว ทำให้สถาบันการผลิตกำลังคนในวัยแรงงาน เผชิญกับความท้าทายจากการขาดกำลังคนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะการสร้างกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถในการงาน หรือขีดความสามารถ ตามตำแหน่งงาน ทักษะในการใช้ชีวิต การแก้ปัญหา การมีแนวคิดของผู้ประกอบการมากขึ้น รวมถึงความสามารถในการบริหารตัวเอง การบริหารคนเพื่อทำงานร่วมกัน การนำทักษะของสมาชิกทีมที่หลากหลายมาประสานพลังรวมกัน ในการปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์ จึงนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทั้งการยกระดับมาตรฐานการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมการเรียน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมที่เป็นแบบอย่างด้านการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระควบคู่กับมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ส่งผลให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เอื้อให้การจัดการศึกษามีความคล่องตัวและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น อาทิ พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 นี้ อันเป็นที่มาของบทบัญญัติแนวทางการจัดการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ของสถาบันระดับอุดมศึกษา ในระยะต่อมา

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษาไทย พ.ศ.2562 ได้กำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษา คือ ข้อกำหนดขั้นต่ำเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพ และเกณฑ์อื่นในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์กำหนดในหมวดที่ 1 มาตรา 5 โดยสรุปคือ “กำหนดให้หลักสูตรพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนถนัด สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศ และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก ที่สำคัญคือ การพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ร่วมกันแก้ปัญหาสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งต้องส่งเสริมให้มีการศึกษาอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและการศึกษาตลอดชีวิต” และในมาตรา 32 ยังได้กำหนดว่า “สถาบันอุดมศึกษาต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่กับผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทั้งในด้านวิชาการหรือวิชาชีพ และให้เป็นคนดีของสังคม สถาบันฯ ต้องสร้างเสริมผู้เรียนให้เป็น ผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ” (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562, หน้า 1-21) จึงเป็นที่มาของนโยบายและยุทธศาสตร์ของ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562, หน้า 7) ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาเพื่อเตรียมคนในศตวรรษที่ 21 เพื่อสนับสนุนโจทย์ท้าทายสำคัญของประเทศให้บรรลุเป้าหมาย สรุปเป็นดังนี้

- 1) การสร้างคนมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอด

ชีวิต และมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

2) การสร้างองค์ความรู้มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสะสมความรู้ เพื่อเป็นการวางรากฐานสำหรับอนาคต และการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่ขีดความสามารถ และความเข้มแข็งของประเทศ

3) การสร้างนวัตกรรม มุ่งเน้นการบ่มเพาะ และพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการ นวัตกรรม การพัฒนาระบบนิเวศทางนวัตกรรมในด้านต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการสร้าง และแปลงนวัตกรรม สู่มูลค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางสังคม

4) การปรับบทบาทมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยเป็นฟันเฟืองสำคัญ สำหรับการสร้างคน สร้างองค์ความรู้ และการสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของประเทศผ่านการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจกลุ่มมหาวิทยาลัย เปลี่ยนหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้ง จัดระบบ และการบริหารจัดการ

แนวทางการจัดการอุดมศึกษาของประเทศไทยเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ จึงมีที่มาหลักจาก กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ได้กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทย และระบบอุดมศึกษาใหม่ โดยประกาศให้สถาบัน/มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย ให้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตร การศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละระดับ ผู้วิจัยจึงขอเสนอรายละเอียดเพื่อทบทวนเอกสารลำดับที่ เกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ และแนวนโยบายระดับชาติ และระดับสถาบันด้านแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ รายละเอียด ดังนี้

ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 138 ตอนพิเศษ 144 ง, 30 มิ.ย. 2564, หน้า 2) ได้มีประกาศ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทย และระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนมีรายละเอียด ดังนี้ “การอุดมศึกษาไทย มุ่งสร้างบัณฑิต และพัฒนากำลังคนในทุกช่วงวัย (Lifelong Learning) ให้เป็นผู้มี คุณธรรม จริยธรรม และมีสมรรถนะ (Competency) จำเป็น และรองรับสังคมและเทคโนโลยีที่ เปลี่ยนไปอย่างฉับพลัน (Disruption) ทั้งในปัจจุบัน และอนาคตได้เป็นอย่างดี รวมถึงเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ของประเทศในระดับสากล และยกระดับคุณภาพ ชีวิตของประชาชน แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความรักและภูมิใจในสถาบันวัฒนธรรมและประเพณีที่ดี งามของชาติ...” (สำนักงานกฤษฎีกา, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 144 ง 30 มิถุนายน 2564, หน้า 2)

เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษาไทย พ.ศ.2562 และประกาศกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทย และระบบ อุดมศึกษาใหม่ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคน คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา และ

ประกาศราชกิจจานุเบกษา จึงได้มีประกาศเรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2565, หน้า 3-4) โดยกำหนดให้สถาบันที่จัดการอุดมศึกษาไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษา ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งหมายความถึง “ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการจัดการศึกษา ฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในการทำงานระหว่างการศึกษา” ฉะนั้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรใดจะหมายถึงข้อความที่อธิบายความรู้หรือทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับ เมื่อสิ้นสุดการมอบหมายชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นไปที่บริบท และการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะที่เป็นไปได้

ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565	
ความรู้ (K)	ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้เชิงสาระ / หลักการ เชิงกระบวนการ และความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ความรู้ที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยง การปรับใช้ การต่อยอด นำไปสู่การพัฒนา และการทำงานร่วมกัน
ทักษะ (S)	ทักษะ (Skills) หมายถึง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะส่วนบุคคล ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น นำไปสู่การพัฒนางาน วิชาชีพ การดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล
จริยธรรม (E)	จริยธรรม (Ethics) หมายถึง พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม คีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีจิตเมตตา มีจิตสาธารณะ การรักษาสื่อสังคม การไม่ละเมิดจรรยาบรรณการวิจัย วิชาชีพ
ลักษณะบุคคล (C)	ลักษณะบุคคล (Character) หมายถึง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ค่านิยม ที่สะท้อนเฉพาะศาสตร์ วิชาชีพ และสถาบัน โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้ และการฝึกประสบการณ์จากหลักสูตร ได้แก่ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นผู้นำ เป็นมือขวา มีเมตตา กรุณา คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผล ความรับผิดชอบ อดทน รอบคอบ เป็นแบบอย่างได้ มีการสื่อสารที่ดี มีสุนทรียนิยม มีความคิดสร้างสรรค์ มีเท่าทันสื่อ

เชื่อมโยงการเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ ประการสำคัญ ผู้เรียนจะต้องเข้าใจว่า เหตุใดความรู้ และทักษะเหล่านั้น จึงเป็นประโยชน์กับผู้เรียน ผลลัพธ์การเรียนรู้จึงควรแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้เรียนจะสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ทั้งในบริบทของชั้นเรียนและในวงกว้างมากขึ้น

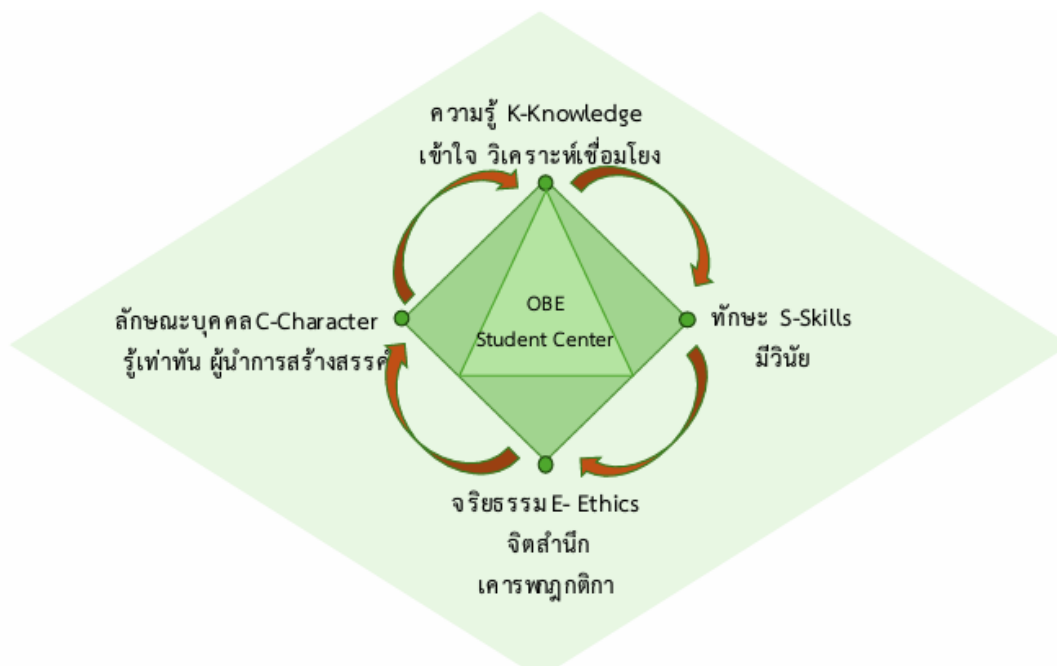
ภาพที่ 2.12 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

ที่มา: (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา 2565)

ในส่วนของมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาในปี 2565 เพื่อสอดคล้องกับนโยบายผลลัพธ์การเรียนรู้ ความเป็นว่า “จัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยบัณฑิตเป็นผู้นำ ผสานศาสตร์และศิลป์” และคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2566) ก็ได้กำหนดพันธกิจคณะมัณฑนศิลป์ เพื่อสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยศิลปากรกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้บุคคลสามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้าน และกำหนดปรัชญาการศึกษาคณะมัณฑนศิลป์ “ให้การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ที่ก่อประโยชน์ ต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติ”

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยศิลปากร (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566) ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาว่า “*บ่มเพาะความรู้ขั้นสูงแก่ผู้เรียน โดยจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ก่อเกิดองค์ความรู้หรือนวัตกรรมในสาขาศิลปศึกษาในระดับสากล*” เพื่อการดำเนินการหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวคิด แนวทาง นโยบายของหน่วยงานที่มีข้อกำหนดตามลำดับข้างต้น

สรุปแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันระดับอุดมศึกษาของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ได้มีนโยบาย และประกาศชัดเจนที่กำหนดให้ สถาบันอุดมศึกษาปรับการจัดการเรียนรู้ในระบบการอุดมศึกษาไทย เพื่อมุ่งผลลัพธ์ของผู้เรียน เพื่อจะได้ผลผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะของพลโลกในศตวรรษที่ 21 คือ มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามความถนัด เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) ทั้งด้านความรู้มุ่งเน้นการวิเคราะห์วิจัย ทักษะ มีวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง จริยธรรมเคารพกฎกติกา มีคุณธรรมจริยธรรม ที่หลอมรวมให้บัณฑิตมีลักษณะบุคคลที่เป็นแบบอย่างอันพึงประสงค์ในการเป็นผู้นำทางสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น สังคม สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีศักยภาพเพื่อการวางแผนอนาคตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังภาพ 2.13

ภาพที่ 2.13 สรุปแนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

2.3 แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ความหมายของผลลัพธ์การเรียนรู้

ความหมายคำว่า “เรียนรู้” จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ฉบับ พ.ศ. 2554) หมายถึง ความเข้าใจความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยประสบการณ์ การได้รับความรู้จากผู้สอน รับการฝึกฝนอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจหรือความชำนาญ เช่น เรียนหนังสือ เรียนวิชาความรู้ ฝึกให้เกิดความรู้ความเข้าใจจนเป็นหรือมีความชำนาญ เช่น เขาเรียนแก้พัดลมด้วยตนเอง คำว่า “การเรียนรู้” หมายถึง รู้เรียนผูกต้องเรียนแก้ หมายถึง รู้วิธีทำก็ต้องรู้วิธีแก้ไข รู้กลอุบายทุกทาง ทั้งทางก่อนและทางแก้

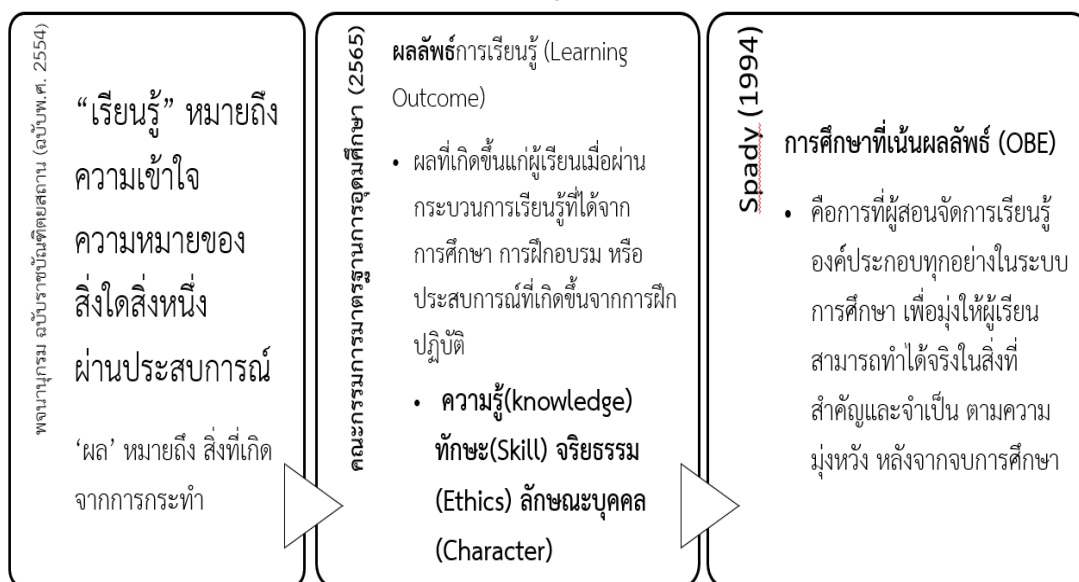
และคำว่า “ผล” หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการกระทำ เช่น ผลแห่งการทำดี ผลแห่งการทำชั่ว (ป, ส). ในพระพุทธศาสนา เป็นชื่อแห่งโลกุตระธรรม ผล 4 ผลแห่งการบำเพ็ญสมณธรรม เป็นที่เกิดสืบเนื่องจากการละกิเลสได้ด้วยมรรค ธรรมารมณ์อันพระอริยะพึงเสวยที่เป็นผลเกิดเองในเมื่อกิเลสสิ้นไปด้วยอำนาจมรรคนั้น ๆ ผล 4 นี้มี 4 ชั้น คือ โสตาปัตติผล สกิทาคามิผล อนาคามิผล อรหัตผล คู่กับ อริยมรรค (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2564, หน้า 275)

ความหมายของ ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) คณะกรรมการมาตรฐานการอุดม

ศึกษา (2565) ได้มีประกาศความหมายถึง ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา การฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงาน ระหว่างการศึกษา โดยสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตร สถาบันการศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติ และบริบทโลก ผลลัพธ์การเรียนรู้ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ K-(Knowledge) ทักษะ S-(Skills) จริยธรรม E-(Ethics) ลักษณะบุคคล C-(Character)

สแปดี้, วิลเลียม จี (Spady, William G., 1994 p. 207) ได้เขียนความหมายของการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ (OBE) ว่า คือ การที่ผู้สอนจัดการเรียนรู้องค์ประกอบทุกอย่างในระบบการศึกษา เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถทำได้จริงในสิ่งที่สำคัญ และจำเป็น หลังจากจบการศึกษา

สรุปขั้นตอนจากการเรียนรู้ สู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ และ การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ดังภาพที่ 2.14 ความหมายของผลลัพธ์การเรียนรู้

ภาพที่ 2.14 ความหมายของผลลัพธ์การเรียนรู้
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

2.3.1 แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome Based Education (OBE)

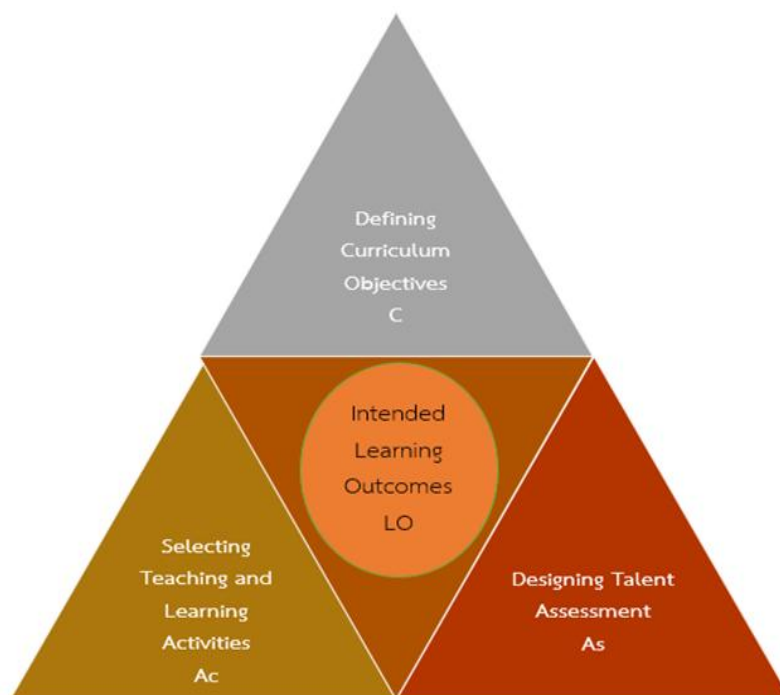
แนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ An OBE curriculum ของ สแปดี้, วิลเลียม จี (Spady, William G., 1994) แนวการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การจัดตำแหน่งที่สร้างสรรค์” (Constructive alignment) โครงสร้างการลำดับการสอนในระดับอุดมศึกษา บิ๊กส์ เจ (Biggs, J., 2014) แนวคิดโครงสร้าง Constructive

Alignment เจอร์รี่ กัลลาเกอร์ อาเธอร์ (Gerry Gallagher Author, 2017) งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังนี้

แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ An OBE curriculum สแปดี้ (Spady, 1994 p. 207) สแปดี้, วิลเลียม จี (Spady, William G.) นักวิชาการ นักจิตวิทยาทางการศึกษา นักสังคมวิทยา ชาวอเมริกันได้รับยกย่องเป็น บิดาแห่ง Outcome-Based Education (OBE) เขามีชื่อเสียงมาจากผลงานของเขาที่พยายามขยาย และปรับปรุงพื้นฐานทางปรัชญา และประสิทธิภาพของการศึกษา ผู้นำ ระบบการศึกษา และผู้เรียน สแปดี้ (Spady) เป็นผู้นำแนวคิดกระบวนการการศึกษา มุ่งผลลัพธ์ เขาได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ไว้ว่า คือ การเริ่มต้นการจัดการเรียนรู้จากผลลัพธ์ที่ชัดเจนสำหรับผู้เรียนที่ผู้เรียนสามารถทำได้หลังสิ้นสุดการเรียนรู้ จากนั้นผู้สอนจะจัดหลักสูตรการสอน และการประเมินเพื่อให้แน่ใจว่าการเรียนรู้นั้น ๆ จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในที่สุด เมื่อกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้น ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ ได้แก่

- 1) ความชัดเจนของผลลัพธ์ (Intended Learning Outcomes) สิ่ง que ผู้เรียนสามารถทำได้อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร
- 2) การออกแบบหลักสูตร (Defining Curriculum Objectives) เพื่อให้แน่ใจว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้จะบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ
- 3) การตั้งความคาดหวังสูงและท้าทาย (Designing Talent Assessment) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสิ่งที่กำลังเรียนรู้
- 4) การขยายโอกาส (Selecting Teaching and Learning Activities) คือการให้โอกาสแก่ผู้เรียนทุกคน ในข้อนี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่าผู้เรียนบางคนไม่สามารถเรียนรู้สิ่งเดียวกันในลักษณะเดียวกัน และในเวลาเดียวกัน

ผลการเรียนรู้ คือ สิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้ อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรผู้เรียนสามารถอธิบายงานเฉพาะที่ผู้เรียนสามารถดำเนินในระดับการเรียนรู้ที่กำหนดของความ สามารถภายใต้สถานการณ์บางอย่าง ผลการเรียนรู้ 3 ประเภทกว้าง ๆ ที่พบ ได้แก่ ความรู้ และทักษะทางวินัย / ทักษะทั่วไป / ทศนคติและค่านิยม ดังภาพที่ 2.4 An OBE Curriculum สแปดี้ (Spady, 1994) ดังภาพที่ 2.15

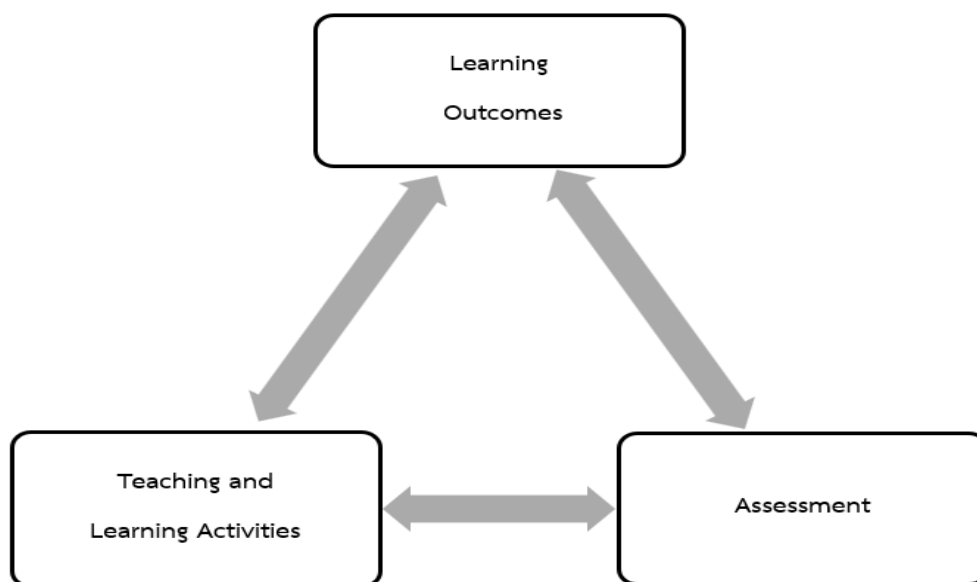
ภาพที่ 2.15 An OBE Curriculum (Spady, 1994)

ที่มา : Spady, 1994

บิคค์ เจ (Biggs J., 1999) จอห์น บูร์วิลล์ บิคค์ (John Buurville Biggs) นักจิตวิทยาและนักประพันธ์ชาวออสเตรเลียผู้พัฒนาอนุกรมวิธาน โซโล (SOLO) (the SOLO taxonomy) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่ง บิคค์ เจ (Biggs J.) ได้ทดลองกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การจัดตำแหน่งที่สร้างสรรค์” (Constructive alignment) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนมักจะปฏิบัติตามเมื่อสร้างหลักสูตร OBE ซึ่งหมายถึงกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่ต้องการ คำว่า “สร้างสรรค์” หมายถึงสิ่งที่ผู้เรียนทำ เพื่อสร้างความหมายผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ด้าน “การจัดตำแหน่ง” หมายถึงสิ่งที่ผู้สอนดำเนินการ หลักการสำคัญในการจัดตำแหน่ง คือองค์ประกอบในระบบการสอน โดยเฉพาะวิธีการสอนที่นำมาใช้ และวิธีประเมินผลที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสมมติฐานไว้ในผลลัพธ์ที่ตั้งใจไว้

บิคค์ เจ (Biggs J., 2003) ยังได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎีการลำดับโครงสร้างการจัดการ เรียนรู้ และการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา (Aligning Teaching and Assessing to Course Objectives. Teaching and Learning in Higher Education: New Trends and Innovations) และ บิคค์ เจ (Biggs, J., 2014) ได้นำเสนอโครงสร้างการลำดับการสอนในระดับอุดมศึกษา Teaching for Quality Learning at University ซึ่งเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงมาก

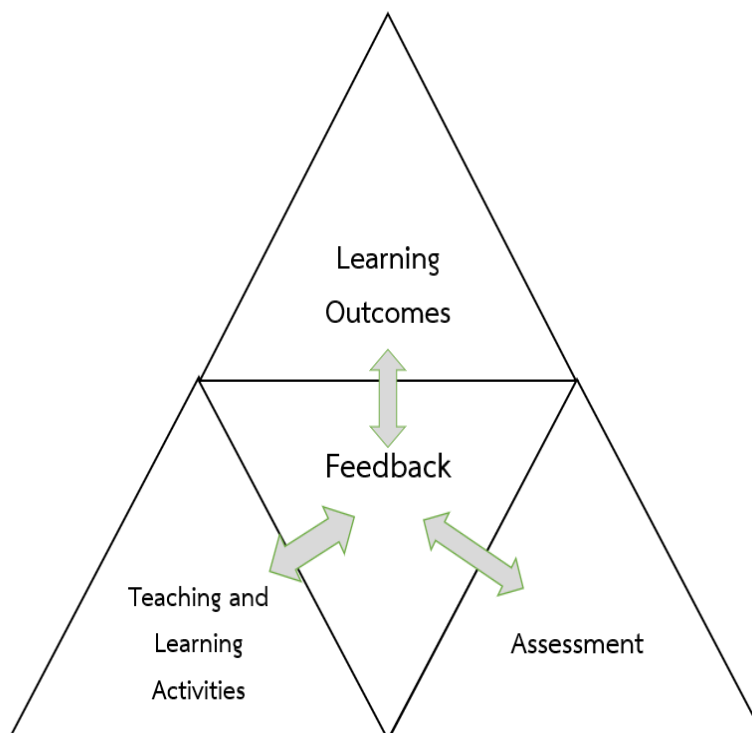
ของเขา คือ แนวคิดเรื่องการจัดตำแหน่งเชิงสร้างสรรค์ เน้นการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งได้นำมาเป็นการบอกการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสำหรับการสอนในระดับอุดมศึกษา ดังภาพที่ 2.16

ภาพที่ 2.16 Constructive Alignment (Biggs, 1999)

ที่มา : (www.google.com/search?q=constructive+alignment+biggs&oq)

เกอร์รี กาลาเคอร์ อาวเธอร์ (Gerry Gallagher Author, 2017) ได้นำเสนอ Constructive Alignment เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรซึ่งมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ต่อเนื่องจาก บิ๊ก (Biggs, 1999) โดยสร้างเงื่อนไขข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ต่อกิจกรรมการประเมินผลรวมเข้าด้วยกันกับกิจกรรมการเรียนการสอน และผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ระดับสูง ซึ่งมีผลการวิจัยที่ยอมรับบทบาทสำคัญของเงื่อนไขที่มีข้อเสนอแนะย้อนกลับที่มีต่อการจัดการเรียนรู้มากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ขั้นสูง ดังภาพที่ 2.17

แผนภาพที่ 2.17 Constructive Alignment with Feedback

ที่มา : (www.google.com/search?q=constructive+alignment+biggs&oq)

การศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์นี้ มีนักวิชาการหลายท่านสนใจ และได้นำเสนอผลงานวิชาการในแง่มุมต่าง ๆ ได้แก่

สมชาย เทพแสง กัณฑ์ธมณีญา นฤโฆษกิตติศิริติ และอัจฉริยา เทพแสง (2566, หน้า 39-52) ได้เสนอบทความวิชาการเรื่อง การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome-based Education (OBE) : ฤกษ์แจ สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นหลัก สรุปได้ว่า การออกแบบการเรียนรู้ไปสู่นักเรียน โดยเน้นเป้าหมายเป็นหลัก มีการปรับกระบวนการทัศน์เก่าไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ โดยเน้นนักเรียนเป็น สำคัญ โดยที่ฤกษ์แจสู่ความสำเร็จคือ ความชัดเจนของเป้าหมาย การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์นี้จะช่วย ยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน เตรียมนักเรียนให้พร้อมในการเรียนรู้ นักเรียนทุกคนมีความ ยึดหยุ่นและอิสระในการเรียนรู้ในแบบของตน ช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และช่วย เตรียมนักเรียนสำหรับการจ้างงานในอนาคตเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษา

ฉัตรชัย สุขุม และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย (2566, หน้า 65-78) ได้เสนอบทความวิชาการ เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ : แนวคิด การออกแบบการเรียนการสอน และการ ประเมินผลการเรียนรู้ สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมุ่งเน้นการ

ปฏิบัติ โดยมีการผสมผสานทั้งเนื้อหาความรู้ ทักษะการปฏิบัติ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจะพัฒนาการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และผู้เรียนมีโอกาสดำเนินปฏิบัติและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่การเรียนการสอนมีการบูรณาการข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง จะได้รับการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน เป็นการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ

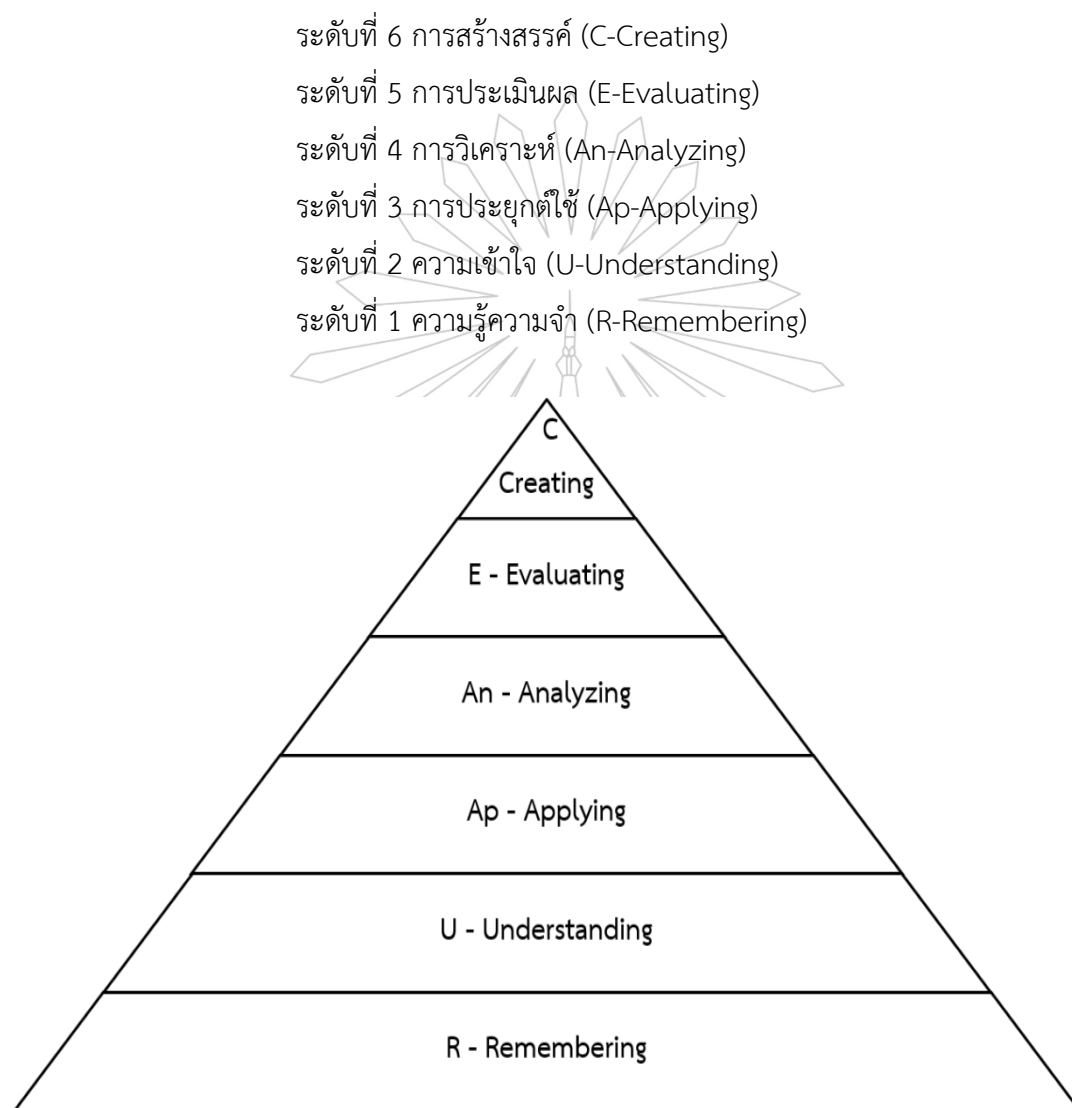
จิตติมา ญาณวงษา สมเกียรติ อินทสิงห์ สุนีย์ เงินยวง และน้ำผึ้ง อินทเนตร (2564) ได้เขียนเรื่อง หลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์ : แนวทางใหม่สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษา สรุปความว่า การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ (Outcome-based education) มีความสำคัญ และถูกนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา โดยเป็นการจัดการระบบการเรียนรู้ และการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ผลลัพธ์ และการประเมินผล ซึ่งแนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ดังกล่าวนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยปรับเปลี่ยนผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้ว แต่ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนากำลังคนขั้นสูงที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางอีกด้วย

สรุปแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้มุ่งผลลัพธ์พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ สิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้ อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร ผู้เรียนสามารถอธิบายงานเฉพาะที่ผู้เรียนสามารถดำเนินในระดับการเรียนรู้ที่ได้กำหนดตามความสามารถของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาทักษะที่หลากหลายของผู้เรียน มิใช่จุดมุ่งหมายเพียงเพื่อสอบให้ผ่านอย่างเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ด้วยความมุ่งมั่นหวังที่จะได้ความรู้ที่มีความเข้าใจ ผ่านประสบการณ์ในวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างมีคุณภาพ รู้เท่าทันขั้นตอนการจัดการตามแนวคิดการเรียนรู้มุ่งผลลัพธ์ พบว่า “การเริ่มจากความรู้เดิม ให้อธิบายเสริมความรู้ใหม่ที่ดีกว่าเดิม เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเนื้อหาเหตุการณ์ สภาพชีวิตจริง มีเงื่อนไขการเรียนรู้ที่พบ มีเครื่องมือการเรียนรู้ตามสถานการณ์ที่ใช้ในกระบวนการ และกิจกรรมต่าง ๆ จนผู้เรียนปฏิบัติได้ มีการวัดผลประเมินผล ให้ผลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้เรียนรู้จนสามารถใช้งานได้จริง”

2.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom - The Revised Bloom's Taxonomy ของ Lorin Anderson & David Krathwohl, 2001

แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ ได้มีนักการศึกษาทดลอง และค้นพบจำนวนหลายท่าน แต่ในงานวิจัยนี้ จะขอนำทฤษฎีการเรียนรู้ของ บลูม Bloom ที่ปรับปรุงใหม่ - The Revised Bloom's Taxonomy ของ โลแรง แอนเดอร์สัน และ เดวิด ครัทว็อล Lorin Anderson & David Krathwohl,

(2001) เป็นแนวทางหลัก ที่พัฒนาจากทฤษฎีของ บลุ่ม Bloom ที่เป็นทฤษฎีพุทธิปัญญาเดิม (1950-1959) แต่ปรับเปลี่ยนกระบวนการของความรู้ ความเข้าใจตนเอง ที่เรียก Metacognition Knowledge (อภิปัญญา) และยังมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมถาวรอย่างยั่งยืนเช่นเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 โดย The Revised Bloom's Taxonomy (2001) แบ่งออกเป็น 6 ระดับ (ดังภาพที่ 2.18) ดังนี้

ภาพที่ 2.18 The Revised Bloom's Taxonomy (2001)

Developed from Bloom's cognitive taxonomy (Bloom},1950-1959)

โดยการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาแต่ละระดับการศึกษา หลักสูตรสามารถกำหนดได้ว่า หลักสูตรระดับใดจะกำหนดเลือกชั้นการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนว่า จะเข้าสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุผลลัพธ์ในระดับใด ระดับการเรียนรู้ของ The Revised Bloom's Taxonomy

(2001) ที่มีความชัดเจนดังกล่าว จึงเป็นเครื่องมือที่สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่นำมาใช้วัดระดับ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร

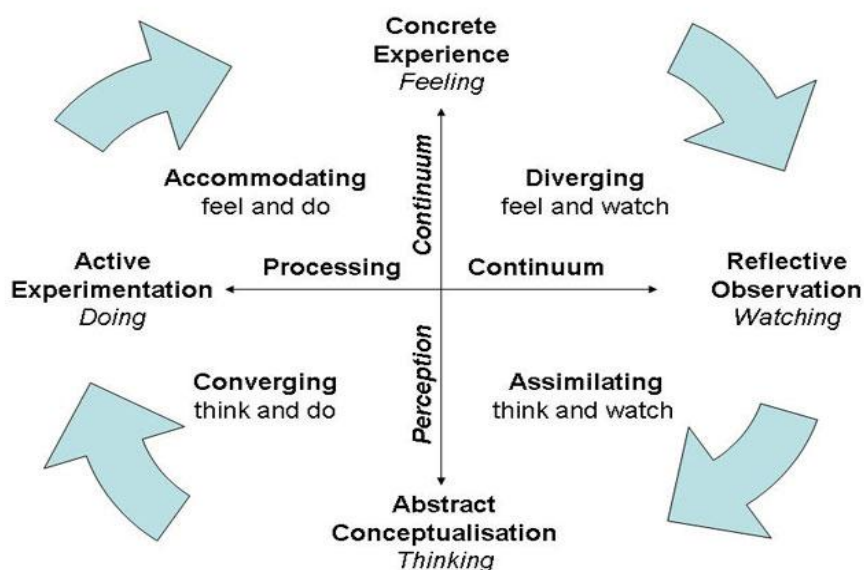
2.3.3 แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (AL)

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นักการศึกษา และนักวิชาการ ผู้สนใจการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้ให้ ความหมายและคำอธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ไว้หลายท่านด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอความหมายของ Active learning ไว้ดังต่อไปนี้

รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) นี้ เดวิด คอลบ์ (David Kolb, 1984) ได้นำเสนอเป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน เรียก Kolb's learning cycle สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอน ผู้เรียนอาจเริ่มเข้าสู่วงจรการเรียนรู้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้ โดยใช้ลำดับตรรกะ ซึ่งคอลบ์ Kolb ได้พบว่าปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจของผู้เรียน วุฒิภาวะของผู้เรียน กลยุทธ์การสอน และเกี่ยวกับสุขภาพ ร่างกาย รวมถึงอารมณ์ของผู้เรียน วงจรกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน ได้แก่

- (1) การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม
- (2) การสังเกตไตร่ตรอง
- (3) การสร้างแนวความคิดเชิงนามธรรม
- (4) การทดลองเชิงรุก

จากกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน เรียก Kolb's learning cycle โดย เดวิด คอลบ์ (David Kolb) นี้ พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลาง และปัจจัยสำคัญคือ ความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ วุฒิภาวะ สุขภาพ ร่างกาย อารมณ์ของผู้เรียน ผู้สอนสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความพร้อม และออกแบบกลยุทธ์การสอนให้น่าสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและทำสิ่งที่ตนกำลังคิดอยู่ทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ดังภาพที่ 2.19

ภาพที่ 2.19 Kolb's Learning Cycle (Active learning)

ที่มา: www.structural-learning.com/post/kolbs-learning-cycle

มาร์คส (Marks, 1970, p.23) ได้ให้ความหมายว่า Active Learning เป็นการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบแนวคิดทางคณิตศาสตร์จากการปฏิบัติการ เช่น การวัด การนับ กระดาษ การชั่งน้ำหนัก กิจกรรมที่ทำด้วยมือแบบต่าง ๆ การสังเกต และการทดลองแบบวิทยาศาสตร์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนสรุปข้อเท็จจริง และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

เมเยอร์ส และ โจนส์ (Meyers and Jones, 1993, p.4) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไว้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประยุกต์ข้อมูลสารสนเทศ มโนทัศน์ หรือทักษะใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ เป็นความรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์ การสร้างสรรค์ การทดสอบ และการปรับปรุงแก้ไขของผู้เรียน

เชงเกอร์ม กอส และ เบิร์นสไตน์ (Shenker, Goss & Bernstein, 1996, p. 1) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทบาทการเรียนรู้ของตนเองมากกว่าการสร้างความรู้หรือทักษะใหม่ ๆ มาใช้ โดยเป็นผู้รับฝ่ายเดียว เขาได้พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการที่ผู้เรียนกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง และนำไปสู่การคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่

เพตตี้ (Petty, 2004, p. 1) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนได้มี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

มากกว่าการที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากการบรรยายเพียงอย่างเดียว

ปราวีณญา สุวรรณณัฐโชติ (2551, หน้า 1) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ผู้สอนจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ในระดับลึก โดยผู้เรียนจะสร้างความเข้าใจ และค้นหาความหมายของเนื้อหาสาระ โดยเชื่อมกับประสบการณ์ที่มีเดิมของตน จนสามารถแยกแยะ ประเมินคุณค่าเดิม และสร้างแนวคิดของตนเองใหม่ ซึ่งเรียกว่ามีการเรียนรู้เกิดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากวิธีการเรียนรู้ระดับผิวเผิน

ศักดา ไชกิจภิญโญ (2548, หน้า 12) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนหาความหมาย และทำความเข้าใจด้วยตนเอง หรือหาความหมายร่วมกันกับเพื่อน เช่น ร่วมกันสืบค้นหาคำตอบ ร่วมอภิปราย ร่วมนำเสนอ และสรุปความคิดรวบยอดร่วมกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ การเปลี่ยนผู้เรียนจากการเป็นผู้นั่งฟังอย่างเดียว (passive) มาเป็นผู้เรียนที่ร่วมกิจกรรมการแสวงหาความรู้ที่ผู้สอนกำหนด

ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา (2547, หน้า 25) ได้กล่าวว่า Active Learning เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง อย่างกระปรี้กระเปร่า โดยลงมือกระทำด้วยตนเอง และคิดในสิ่งที่ตนกำลังกระทำจากข้อมูลหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับผ่านทางการอ่าน พุด ฟัง คิด เขียน อภิปราย แก้ปัญหา และได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทดแทนการสอนแบบบรรยาย

ธันยวิช วิเชียรพันธ์ (2566, หน้า 78) ได้เสนอผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) 18 วิธี ตามหลัก Active Learning Spectrum, Michigan University เพื่อวิเคราะห์ผลิลาการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาตามแนวคิดของคอลบ์ (Kolb) พบว่า ผู้เรียนที่มีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับที่ 1 คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบวิธีปฏิบัติจริง ณ หน่วยงานและสถานการณ์จริง (Concreate Experience Feeling) สำหรับนักศึกษาที่มีสไตล์การเรียนรู้แบบแอดคคอมมอดเตดิง (Accommodating)

กมล โพธิเย็น (2564, หน้า 11-28) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้นำเสนอผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยสาระสำคัญหลักคือ การให้ความสำคัญกิจกรรมของผู้เรียน ผู้สอนทำหน้าที่ออกแบบการสอน ให้คำแนะนำ สังเกต แลกเปลี่ยนความคิดในผลงานของผู้เรียน เกิดเป็นองค์ความรู้ โดยเครื่องมือหลักในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การอ่าน การเขียน การพูดการฟัง และการสะท้อนความคิด ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งกับเพื่อนในชั้นเรียนและกับผู้สอน โดยกระบวนการทำงานกลุ่ม การอภิปรายในชั้นเรียน และปฏิบัติกิจกรรมที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ เป้าประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งองค์ความรู้ที่เกิดจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นความรู้แบบ “รู้แล้วรู้เลย” เป็นความรู้ที่จะติดตัวผู้เรียนไปตลอด เพราะได้ลงมือสกัดด้วยตนเอง พร้อมผ่านการตรวจสอบ และสะท้อนกลับในเรื่องของความถูกต้อง

สมบูรณ์จากผู้สอน Active Learning (กมล โปธิเย็น, 2564, หน้า15) สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น สามารถทำได้โดยวิธีการอันหลากหลาย ได้แก่ การใช้การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีศึกษา การอ่านอย่างกระตือรือร้น การเขียนอย่างกระตือรือร้น การทำงานกลุ่มเล็ก ๆ และการเล่นเกมในการประกอบการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.20 Active Learning

ที่มา: (กมล โปธิเย็น, 2564, หน้า15)

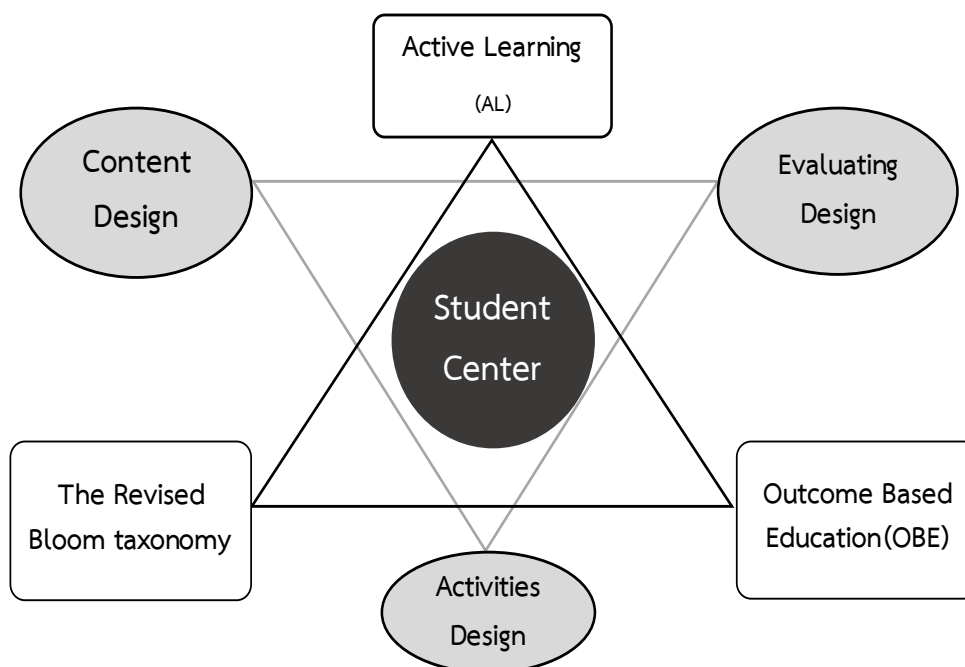
อัจฉิญา สวงนศรีพิสุทธ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนบ้านนาฝายนาโพธิ์อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ครูต้องปรับวิธีสอนจากผู้บรรยายเป็นผู้อำนวยความสะดวก ใช้กระบวนการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โนม่นำให้นักเรียนมีส่วนร่วม และแสดงออกถึงความสนใจที่เพิ่มมากขึ้น เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู และเพื่อน มีความสุขกับการใช้ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมกับการเรียน

แอนนา เซอราโน เทียร์ส, แอนนา มาเรีย ปีเตอร์มานน์ (Ana Serrano Tierz, Anna Maria Biedermann, 2015) ได้นำเสนอบทความวิจัย กล่าวถึงขั้นตอนที่สำคัญของ Active Learning ว่าเป็นการดำเนินการเชื่อมโยงระหว่างความร่วมมือของเนื้อหาของเรื่อง ภายใต้การศึกษา การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณภาพของการทำงาน และการพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน

ด้านการวิจัยแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในระดับอุดมศึกษานี้ได้มี บอนเวลล์, ชาร์ล ซี, และ เจมส์ เอ อีสัน (Bonwell, Charles c., and James. A. Eison, 1991, p.121) เสนอผลการทดลองกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบการจัดการการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือกระทำซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้น จะเป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ ผลลัพธ์จึงมาจากกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือทำด้วยตนเอง (ปฏิบัติ) มากกว่าการฟังอย่างเดียว ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นต้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาผู้เรียนเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อวางแผนการสอน รูปแบบจะปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเดิมที่เป็นการบรรยายอย่างเดียว เป็นการอภิปรายในชั้นเรียนแบบมีส่วนร่วม อธิบายเงื่อนไข และเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการแลกเปลี่ยนที่ให้ประโยชน์ในการปฏิบัติกับผู้เรียนมากที่สุด สื่อการสอน ภาพการเขียน การจำลองเกม หรือสื่ออื่น ๆ ในส่วนท้ายกระบวนการเรียนรู้กำหนดให้มีข้อสรุป และคำแนะนำร่วมกัน

สรุป แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบที่ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ปฏิบัติ หรือ การลงมือกระทำด้วยประสบการณ์ตนเอง การหาความรู้หรือข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างละเอียดถี่ถ้วนตลอดการเรียนการสอน แล้วนำเสนอผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบการสอน อำนาจการให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยวิธีการอันหลากหลาย ได้แก่ วิธีการอภิปรายเหตุและผล การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีศึกษา การอ่านอย่างกระตือรือร้น การเขียนอย่างกระตือรือร้น การทำงานกลุ่มเล็ก ๆ หรือการใช้เกม เป็นต้น จากนั้นมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน การหาข้อสรุปของเรื่อง อาจมีภาพเขียนประกอบ วิธีการได้ว่าที่ ซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้น จะเป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ ผลลัพธ์จึงมาจากกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสลงมือทำด้วยตนเอง (ปฏิบัติ) มากกว่าการฟังอย่างเดียว กระบวนการที่สำคัญคือในขั้นตอนสุดท้ายจัดการให้ผู้เรียน และผู้สอนร่วมกันสรุปเป็นองค์ความรู้ และร่วมกันแลกเปลี่ยนให้ข้อเสนอแนะจากผล การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน จุดเด่นของการเรียนรู้เชิงรุก คือ องค์ความรู้ที่เกิดจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นความรู้แบบ “รู้แล้วรู้เลย” เป็นความรู้ที่จะติดตัวผู้เรียนไปตลอด เพราะได้ลงมือสกัดด้วยตนเอง พร้อมผ่านการตรวจสอบ และสะท้อนกลับในเรื่องของความถูกต้อง สมบูรณ์จากผู้สอน และแลกเปลี่ยนจนมีความเข้าใจร่วมกัน

สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ แสดงความเชื่อมโยงตามแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ ทั้ง 3 ดังแผนภาพที่ 2.21

ภาพที่ 2.21 สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ ประกอบด้วยแนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome Based Education (OBE) ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ปรับปรุงจาก Bloom's cognitive taxonomy เป็น The Revised Bloom Taxonomy (Metacognition) แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ตรง และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเนื้อหาสาระกิจกรรม โดยผู้สอนส่งเสริมสื่อและแหล่งเรียนรู้ และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ผ่านสิ่งแวดล้อม หรือการฝึกฝนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการใช้สถานการณ์จำลอง หรือการใช้กรณีศึกษา และพฤติกรรมนั้นจะเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรติดตัวผู้เรียนไปตลอด ด้วยสภาพการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า ความรู้ K-

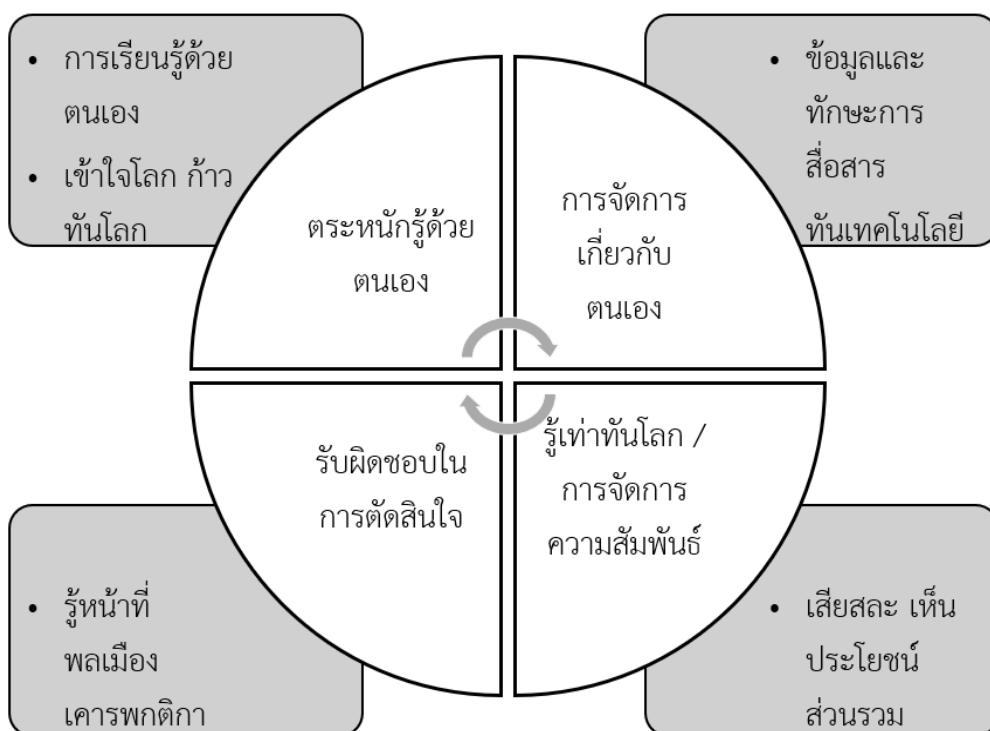
(Knowledge) ที่ผู้เรียนได้จะเป็นความรู้ที่มาจากประสบการณ์การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ความเข้าใจในเนื้อหาสาระมีมาก จึงต้องฝึกฝนการจับประเด็นความรู้ที่ได้รับ จนมีความชำนาญเป็นทักษะ S-(Skills) ความชำนาญที่มาจากการที่ได้ทดลองทดสอบด้วยตนเองจากการปฏิบัติเองในกิจกรรมการเรียนรู้ (Active Learning) ผลจากทักษะนี้ ผู้เรียนจะรู้สึกได้ถึงเปลี่ยนแปลงของตนเอง เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของตนเองที่ได้มาจากการฝึกฝนประสบการณ์ตรงในทางที่พัฒนาขึ้นนั้น กลายเป็นสิ่งจำไม่ลืม สิ่งที่ควรเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของมาตรฐานคุณวุฒิที่กำหนดของระดับอุดมศึกษา คือ การเรียนรู้ด้านจริยธรรมในกระบวนการเรียนรู้

2.3.4 แนวคิดการจัดการการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 นั้นมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้รูปแบบในการจัดการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

(1) แนวคิด สอนให้น้อย เรียนรู้ได้มาก (Teach Less Learn More (TLLM))

จากแนวคิด “Teach Less Learn More (TLLM)” อันเป็นวิสัยทัศน์ในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่ว่า Thinking School, Learning Nation (TSLN) นั้น นับว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแนวทางและวิธีการจัดการเรียนรู้ของระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นนักคิด คือผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้จะสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Center) อย่างแท้จริง นับเป็นระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นเพื่อให้นักเรียนแต่ละคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ สอนให้เป็นคนคิดเป็น คือ การเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นคนคิดอย่างเป็นระบบ สามารถจัดการเกี่ยวกับตนเอง K-(Knowledge) คิดอย่างสร้างสรรค์ สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การสร้างความรู้ใหม่ S-(Skills) การทำงานกลุ่มรู้จักเสียสละ เคารพกติกา รู้หน้าที่ตนเห็นประโยชน์ส่วนรวม E-(Ethics) และเกิดเป็นมูลค่าทางความคิด รับผิดชอบในการตัดสินใจ C-(Character) ดังภาพที่ 2.22

ภาพที่ 2.22 แนวทางและวิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

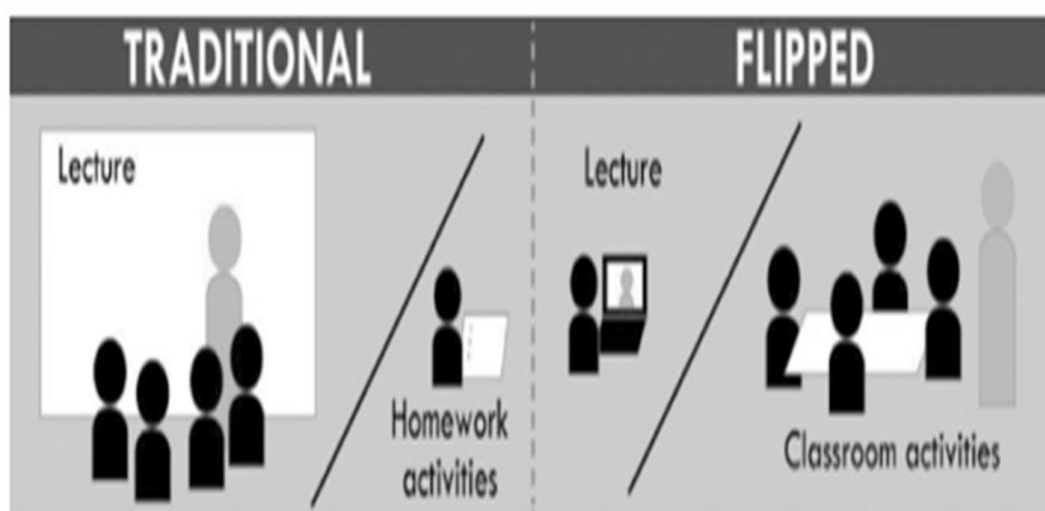
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

(2) แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom

โจนาธาน เบิร์คแมน และ อารอน แซม Jonathan Bergmann และ Aaron Sams (2007) ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการสอน โดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการบ้านที่ได้รับผ่านการเรียนด้วยตนเองจากสื่อวิดีโอทัศน์ (Video) นอกชั้นเรียน หรือที่บ้าน สำหรับการเรียนในชั้นเรียนปกติ นั้น จะเป็นวิธีการเรียนแบบสืบค้นหาความรู้ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้น โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะ แล้วมีการทำการบันทึกเทปวิดีโอซึ่งเป็นเนื้อหาสาระการสอนเพื่อให้นักเรียนนำไปศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน แล้วให้ผู้เรียนนำเอาผลการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองกลับมาสู่กระบวนการอภิปราย สืบค้นเพื่อหาบทสรุป วิธีการเรียนแบบนี้เป็นการเรียนแบบกลับด้านจากแนวคิดแบบเดิมที่ต้องเรียนเนื้อหาที่โรงเรียนและนำงานกลับไปทำที่บ้าน โดยให้เรียนเนื้อหาที่บ้านด้วยตนเอง แล้วนำงานหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาทำการเรียนรู้เพิ่มเติมที่โรงเรียนร่วมกันกับเพื่อนต่อไปโดยครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แจงในประเด็นคำตอบที่เกิดขึ้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ภายหลังได้พัฒนา และขยายขอบข่าย

ไปกว้างขวางโดยเฉพาะการปรับใช้กับสื่อ ICT หลากหลายประเภทที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงในศตวรรษที่ 21

สรุปได้ว่า ความรู้ K-Knowledge ที่ได้มาจากการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลักด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อวิดีโอ (Video) นอกชั้นเรียน หรือที่บ้าน โดยความรู้จากผู้สอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นส่วนเสริม เป็นการฝึกทักษะ S-Skills การสืบค้น การใช้เทคโนโลยี ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลรวมถึงการสื่อสารทางออนไลน์ รวมถึงกิจกรรมกลุ่มออนไลน์ซึ่งเป็นความทันสมัยในยุคดิจิทัล ดังภาพที่ 2.23

ภาพที่ 2.23 การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom

ที่มา : ญัฐวรรณ สติราวิวัฒน์, อำนวย สะอึ้งทอง, จุฑามาศ บัตรเจริญ, สมบัติ อ่อนศิริ, (2561,หน้า81)

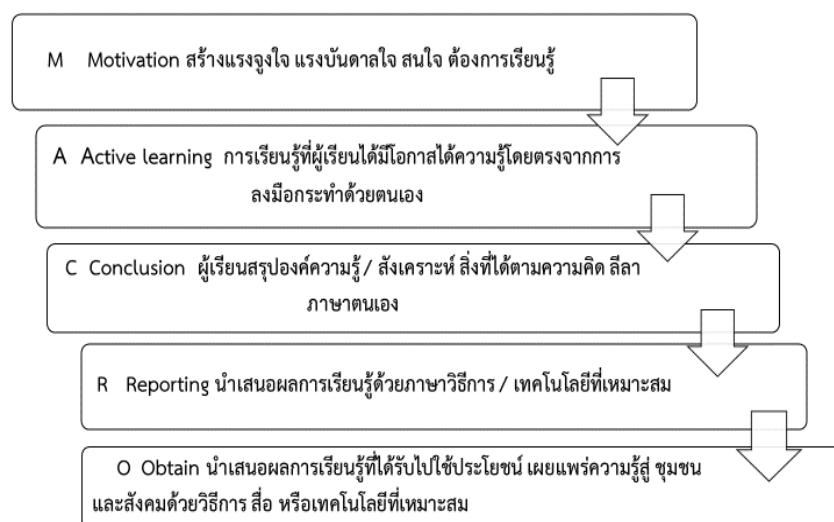
(3) MACRO model : รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

ดิเรก วรรณเคียร (2558) ได้เขียนหนังสือ เรื่อง MACRO model : รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดยมองภาพอนาคตของโลกที่ไร้พรมแดน ผู้เขียนกล่าวว่า ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C 3R คือ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithematics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงาน

เป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี)

สรุปแนวความคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน สร้างความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ ผู้เขียนได้สนับสนุนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น คือ สอนน้อยลง ทำให้เรียนรู้ได้มากขึ้น (Teach Less, Learn More) รวมถึงสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) คือ มุ่งจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยผ่านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ลงมือปฏิบัติ คิด แก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ ทำงานเป็นกลุ่ม แล้วสรุปเป็นความรู้และสามารถนำเสนอผลการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MACRO model สรุปเป็น 5 ขั้นตอน

- ขั้นตอนที่ 1 M-Motivation สร้างแรงจูงใจต้องการเรียนรู้
- ขั้นตอนที่ 2 A-Active Learning เรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- ขั้นตอนที่ 3 C-Conclusion สรุปองค์ความรู้ /สังเคราะห์สิ่งที่ได้มาด้วยสื่อนตนเอง
- ขั้นตอนที่ 4 R-Reporting นำเสนอผลความรู้ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- ขั้นตอนที่ 5 O-Obtain เผยแพร่ความรู้เพื่อใช้ประโยชน์แก่ชุมชน (ดังแผนภาพที่ 2.24)

ภาพที่ 2.24 แนวการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MACRO (MACRO MODEL)

ที่มา : (ดิเรก วรรณเศียร, 2558)

ณัฐวรรณ สติราวิวัฒน์ อำนวย สะอึ้งทอง จุฑามาศ บัตรเจริญ สมบัติ อ่อนศิริ (2561, หน้า 79-92) ได้ศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับวิชาพลศึกษา มีผลการศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะเป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำซ้ำได้จนกว่าจะเข้าใจ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสามารถนำมาใช้ในวิชาพลศึกษาได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทดลองทำด้วยตนเอง มีเวลาฝึกฝน ทดสอบ กิจกรรมทางกายด้วยตนเองในชั่วโมงเรียนมากขึ้น ครูเป็นผู้ฝึกสอน คอยช่วยเหลือแนะนำให้ผู้เรียนทำ ได้ถูกต้อง สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาที่ถูกต้อง

สุริยะ หาญพิชัย (2563, หน้า 15-25) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชาสถานการณ์โลกปัจจุบัน มีผลการวิจัยพบว่านักศึกษา มีผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การเรียนรู้ด้วยกระบวนการ กลุ่มหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีหลักการว่า “สอนให้น้อย ให้เรียนรู้ด้วยตนเองให้มาก” เป็นที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน คือ ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ เป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำซ้ำได้จนกว่าจะเข้าใจ สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) คือ มุ่งจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยผ่านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ลงมือปฏิบัติ คิด แก้ปัญหา ริเริ่ม สร้างสรรค์ การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ MACRO model สรุปเป็น 5 ขั้นตอน คือ สร้างแรงจูงใจ ลงมือทำด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้ เสนอผลลัพธ์จากการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม และเผยแพร่สิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคมวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome Based Education (OBE) ความรู้จึงมาจาก Critical Thinking บนข้อมูลที่ตนเองได้ค้นคว้า ทดลอง ลงมือปฏิบัติ จนเข้าใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะเรียนรู้จากการปฏิบัติ 7C ขึ้นกับความชำนาญด้วยตนเอง ซึ่งหากได้เพิ่มการเรียนรู้ทางจริยธรรม จะทำให้การจัดการเรียนรู้ได้ผลลัพธ์ลักษณะบุคคลความรู้อัจฉริยะ จิตใจสมบูรณ์

(4) ทฤษฎีพหุวิทยา (Theory of Multiple Intelligences)

โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner, 1983) ศาสตราจารย์นักจิตวิทยา มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเป็นผู้คิด “ทฤษฎีพหุปัญญา” (Theory of Multiple Intelligences) ได้เสนอแนวคิดว่ามีสติปัญญาของมนุษย์มีหลายด้านที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะโดดเด่นในด้านไหนบ้าง แล้วแต่ละด้านผสมผสานกัน แสดงออกมาเป็นความสามารถในเรื่องใด เป็นลักษณะเฉพาะตัวของ

แต่ละคนไป ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จึงควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับ ปัญหาที่มีอยู่หลายด้าน ตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2526 ได้เสนอทฤษฎีปัญญาของมนุษย์ 7 ด้าน ด้านภาษา ด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการเข้าใจตนเอง ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ได้เพิ่มเติมเข้ามาอีก 1 ด้าน คือ ด้านธรรมชาติวิทยา และในปี พ.ศ.2561 ได้เพิ่มเติมด้านล่าสุดคือ ด้านการดำรงชีวิต เพื่อให้ สามารถอธิบายปัญญาของมนุษย์ ได้ครอบคลุมมากขึ้น โดยสรุป ทฤษฎีปัญญาดังกล่าว ตามแนวคิดของ โฮ วาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) (2561) จึงมีปัญญา อยู่อย่างน้อย 9 ด้าน คือ

1) ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) สามารถรับรู้ เข้าใจภาษาและสามารถสื่อ ภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ตามที่ต้องการ

2) ด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) สามารถใน การคิดแบบมีเหตุและผล การคิดเชิงนามธรรม

ด้านมิติสัมพันธ์ (Visual-Spatial Intelligence) สามารถในการรับรู้ทางสายตามองเห็นพื้นที่ รูปทรง ระยะทาง และตำแหน่ง อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

3) ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily Kinesthetic Intelligence) สามารถในการ ควบคุมและแสดงออกซึ่งความคิดความรู้สึกโดยใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายรวมถึงความสามารถ ในการใช้มือประดิษฐ์

4) ด้านดนตรี (Musical Intelligence) สามารถในการซึมซับ และเข้าถึงสุนทรียะทางดนตรี ทั้งการได้ยิน การรับรู้ การจดจำ และการแต่งเพลง

5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) สามารถในการเข้าใจผู้อื่นด้าน ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และเจตนาที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน สามารถจูงใจผู้อื่นได้ดี

6) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) สามารถในการเข้าใจผู้อื่น ด้าน ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และเจตนาที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน สามารถจูงใจผู้อื่นได้ดี

7) ด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) สามารถมองภาพตนเอง ตามความ เป็นจริง รู้ถึงจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องของตนเอง

8) ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence) สามารถ เข้าใจกฎเกณฑ์ ปรากฏการณ์ และการรังสรรค์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ

9) ปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential Intelligence) สามารถในการไตร่ตรอง คิด คำนึง ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ เหตุผลของการดำรงอยู่ เข้าใจการวางแผนชีวิต เข้าใจว่าการ กระทำในปัจจุบันส่งผลต่ออนาคตอย่างไร

ศาสตราจารย์โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ กล่าวโดยสรุปว่า “อัจฉริยภาพไม่ได้มีเฉพาะ ในเรื่องของสติ ปัญญาเท่านั้น แต่ยังมีอีกหลายประเภท เช่น ดนตรี การเข้าใจตนเอง มิติสัมพันธ์ และ ภาษา เป็นต้น

ทุก ๆ คนล้วนแล้วแต่มีความเป็นอัจฉริยภาพในรูปแบบของตน”

ทวิศักดิ์ สิริรัตนเรขา (2565) จิตแพทย์เด็ก และวัยรุ่นได้เขียนงานวิชาการที่สนับสนุนทฤษฎีพหุปัญญาของการคิดเนอร์ที่ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายทางปัญญาของมนุษย์ว่า ยังมีความสามารถอีกหลายด้านที่แบบทดสอบในปัจจุบันไม่สามารถวัดได้ และทฤษฎีนี้ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเน้นความสำคัญใน 3 เรื่องหลัก ดังนี้

(1) แต่ละคน ควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้ปัญญาด้านที่ถนัด เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้
(2) ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับปัญญาที่มีอยู่หลายด้าน

(3) ในการประเมินการเรียนรู้ ควรวัดจากเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถครอบคลุมปัญญาในแต่ละด้าน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ มาจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ หลากหลายวิธีการ เป็นการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอนให้น้อย ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองมากโดยวิธีการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการให้เรียนรู้มากขึ้น การใช้ความคิดตน ทำให้คิดเป็น ความรู้จึงเป็นความรู้ที่มาจากความเข้าใจ เข้าถึงจริง มีทักษะความชำนาญเฉพาะตน เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความถนัด เข้าใจว่าการกระทำในปัจจุบันส่งผลต่ออนาคต เป็นการเข้าใจตนเอง มิติสัมพันธ์ และ ธรรมชาติของชีวิต สรุปที่มาของแนวคิด ดังนี้

1) แนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ สอนให้น้อย ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติให้มาก ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล Teach Less Learn More (TLLM) “ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นเพื่อให้นักเรียนแต่ละคน สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ สอนให้เป็นคนคิดเป็น คิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ และเกิดเป็นมูลค่าทางความคิด”

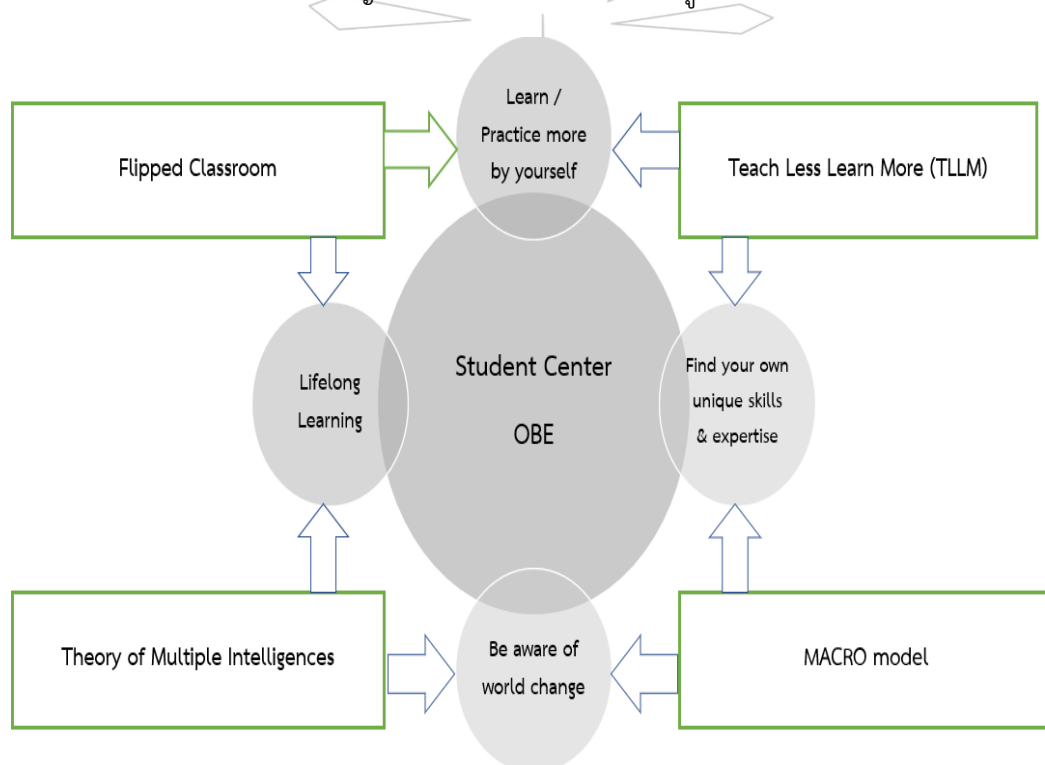
2) แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อวีดิทัศน์ (Video) นอกชั้นเรียนหรือที่บ้าน มาแลกเปลี่ยนร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้น โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะในชั้นเรียนปกติ

3) MACRO model : รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 “ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C”

4) ทฤษฎีพหุวิทยา (Multiple Intelligences) โดยโฮวาร์ด การ์ดเนอร์ Dr. Havard Gardner “คนล้วนแล้วแต่มีความเป็นอัจฉริยภาพในรูปแบบของตน” และประเด็นที่น่าสนใจที่ควรกล่าวถึง คือ ปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existentialist Intelligence) ได้แก่ ความสามารถในการ

ไตร่ตรอง คิดคำนึง ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ เหตุผลของการดำรงอยู่ เข้าใจการวางแผนชีวิต เข้าใจว่าการกระทำในปัจจุบันส่งผลต่ออนาคต เป็นการเข้าใจตนเอง มิติสัมพันธ์ และธรรมชาติของชีวิต

สรุปแนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความรู้ K-(Knowledge) จากการเรียนรู้และปฏิบัติด้วยความเข้าใจของตนเอง ผู้สอนเป็นฝ่ายออกแบบ วางแผน สนับสนุน ทักษะ S-(Skills) มาจากความตั้งใจของตนเองที่จะเรียนรู้ เสาะหา สืบค้น ด้วยเทคโนโลยีร่วมสมัย แล้วมาแลกเปลี่ยนโดยวิธีการหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็น ความชำนาญการของตนเอง ทั้งนี้ เป็นความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโลก อันเป็นธรรมชาติของชีวิต จริยธรรม E-(Ethics) ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วในยุคดิจิทัล ลักษณะบุคคล C-(Character) ที่มีความคิดสร้างสรรค์ความชำนาญเฉพาะตน และต่อยอดความรู้ได้ตลอดชีวิต ดังภาพที่ 2.25

ภาพที่ 2.25 สรุปแนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรันด, 2568)

2.4 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

การนำพาตนสู่กระบวนการเรียนรู้ให้ตนได้พัฒนาขึ้น แม้เป็นหน่วยย่อย แต่หากหลาย ๆ คน ต่างคิดและพัฒนาตนยิ่งขึ้น สังคมก็จะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตน หัวใจสำคัญของการพัฒนาคนให้มีศักยภาพสมบูรณ์ทั้งทางกาย ใจ และสติปัญญา เพื่อดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข คือการพัฒนาตนด้วยการใฝ่ศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่มีแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน นับเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ควรกำหนดรู้ เพราะเป็นทางที่นำไปสู่ความเจริญของบุคคล ดังปรากฏในญาณกถา สุตมยญาณนิตเทส (ขุ.ป. 31/1/7) หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถปรับประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ทุกยุคทุกสมัย เพราะหลักธรรมมีลักษณะเป็นอกาลิก ได้รับยกย่องว่าเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิต และเป็นการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ในคัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูเอกของโลก พระองค์ทรงใช้พุทธวิธีสอนหลายรูปแบบ ได้แก่ แบบ บรรยาย แบบสนทนา แบบตอบปัญหา แบบวางกฎบังคับ การลงโทษ การยกอุทาหรณ์ การเล่านิทาน การเปรียบเทียบกับอุปมา การทำเป็นตัวอย่าง การปฏิบัติรายบุคคล และวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น ซึ่งได้รับความสำเร็จในงานการสอนอย่างดียิ่งตามจุดหมายหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพุทธวิธีสอดคล้องกับข้อเขียน บรรยายสรุปของ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2513) ซึ่งได้สรรเสริญพระนามพระพุทธเจ้า ในฐานะทรงเป็นนักการ สอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ว่าทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอน และได้ทรงประสบ ความสำเร็จเป็นอย่างดี ในภาษาบาลีก็มีบทพุทธคุณถวายพระเกียรติว่า “สัตถา เทวมนุสสานัง” แปลว่า พระศาสดาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระคุณว่า “อนุตตโร ปุริสทัมม สารถิ” แปลว่า เป็นสารถิฝึกคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่า จนปราชญ์ได้ขนานพระนามว่าพระบรมศาสดาหรือ พระบรมครู คือผู้เป็นยอดของครู อย่างไรก็ดีในการพิจารณาผู้ที่จะสั่งสอนในแต่ละครั้งของ พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจะวางแผนเป็นอย่างดี ซึ่ง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ได้เขียนว่า “ในการบำเพ็ญพุทธกิจประจำวัน พระพุทธองค์ก็ทรงสอดส่องพิจารณาบุคคลผู้ควร โปรดในวันนั้นตั้งแต่เวลาจวนรุ่งสาง และเสด็จไปโปรดในเวลาเช้า แม้เมื่อแสดงธรรมในที่ประชุม ก็ทรง กำหนดบุคคลที่ควรเอาพระทัยใส่พิเศษในคราวนั้น ๆ ไว้ด้วย กับทั้งแสดงธรรมโดยวิธีการที่จะทำให้ ทุกคนในที่ประชุมได้รับผลประโยชน์ไปอย่างเป็นที่น่าพอใจ ให้เกิดความรู้สึกแก่ทุกคนว่า พระพุทธเจ้า ตรัสอยู่กับตน”

ใน**เกสสูตร** ว่าด้วยเกสสารถิผู้ฝึกม้า ก็นับเป็นตัวอย่างที่ดีของวิธีการฝึกอบรมคนที่มีลักษณะ แตกต่างกัน ต้องเลือกวิธีการให้เหมาะสมกับผู้เรียน จึงจะสัมฤทธิ์ผลในการสอน ดังนี้

เกสสาริผู้ฝึกม้าเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสถามเกสสาริผู้ฝึกม้ายังว่า

“เกส ทานันแนล เขารู้กันทั่วไปว่าเป็นสสาริผู้ฝึกม้า ก็ท่านฝึกม้าที่ควรฝึกได้อย่างไร”

เกสได้ตอบว่า ถ้าม้าที่ควรฝึก ฝึกไม่ได้ด้วยวิธีแบบสุภาพวิธีแบบรุนแรงและทั้งสองวิธีแล้ว เขาก็จะฆ่ามันเสียเพราะคิดว่าจะทำความเสียหายแก่สำนักอาจารย์ ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบว่า พระองค์ก็ฝึกผู้ที่ควรฝึกไม่ได้ด้วยวิธีแบบสุภาพ วิธีแบบรุนแรง และทั้งสองวิธีแล้วพระองค์ก็จะฆ่าเขาเสียโดยลักษณะ “การฆ่าเสีย” กล่าวคือ “ตถาคต ย่อมกำหนดบุรุษนั้นว่าไม่ควรว่ากล่าวสั่งสอน”

ฉะนั้นคนที่ว่ากล่าวสั่งสอนไม่ได้ พระพุทธองค์ก็จะไม่ตรัสสั่งสอนอีก

(อง. จตุกก. 21/111/169-171)

ในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษา จะมีนักศึกษาจำนวนมากกว่า 10 คนต่อห้องเรียน และมีความหลากหลายทั้งความรู้พื้นฐานเดิม ด้านภาษาสื่อสาร ผู้สอนจึงต้องออกแบบกลยุทธ์การสอน เพื่อให้ครอบคลุมผู้เรียนทุกคน การเข้าถึงความรู้ก็แตกต่างกัน สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ Howard Gardner (1983) ศาสตราจารย์นักจิตวิทยา มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเป็นผู้คิด “ทฤษฎีพหุปัญญา” (Theory of Multiple Intelligences) ว่าต้องมองผู้เรียนทุกคนให้ทั่วถึง จำแนก และแยกวิธีการสอนที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่ม แต่ละคน โดยไม่ทิ้งใครอยู่ข้างหลัง อย่งไรก็ดี ตัวผู้เรียนเองก็ต้องมีความพร้อมที่จะรับการฝึกฝนและพัฒนา จึงได้นำพาตนเองเข้ามาสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนดังกล่าแล้ว ทำให้รูปแบบการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและมีหลากหลาย อย่งไรก็ตาม ยังมีความท้าทายที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมคือการเรียนรู้เชิงคุณธรรม เพราะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคลด้วยพุทธบูรณาการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ (อรทัย มีแสง, 2555) ที่พบว่า การบูรณาการเชิงพุทธเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาจิต และสังคมให้เกิดความสุข และสงบ หลักพุทธธรรมจึงสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ได้รับผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคลของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เพื่อทำให้นักศึกษาพัฒนาตนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งความรู้และคุณธรรม

จากข้อมูลการพัฒนาที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ได้นำเสนอแล้ว ประกอบแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งผลลัพธ์ ผู้วิจัยได้จัดทำคำสำคัญเพื่อเป็นแนวในการพิจารณาหลักธรรมสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการค้นคว้าในพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2562 และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2553 พ.ศ.2559 และ พ.ศ. 2560 ได้แก่ คิดงานสร้างสรรค์ นวัตกรรม มี ศิลปะนิสัย สุนทรียภาพสู่ผลงานสร้างสรรค์ มีผลลัพธ์ให้ประโยชน์ต่อสังคม จิตสำนึกที่เป็นกุศล ยอมรับความคิดแตกต่างในสังคม ความเป็นผู้นำทางการสร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างคนดีของสังคม

ด้วยบุคลิกเฉพาะการผสมผสานทั้งเนื้อหาความรู้ ทักษะการปฏิบัติ เจตคติ และคุณลักษณะที่ จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการดังกล่าว จึงประกอบด้วย 3 หลักพุทธธรรม ได้แก่

1) ปฏิสัมภิทา 4 ความแตกฉานในปัญญา การรอบรู้ในเนื้อหาความรู้และการถ่ายทอด ความรู้ อันเป็นผลที่มาจากการพัฒนาตนของพระอริยเจ้าทั้งหลาย งานวิจัยนี้เห็นถึงความหมายที่สำคัญยิ่งนี้ จึงใช้ความหมายหรือนัยทั้ง 4 ของหลักธรรมมาปรับเป็นเครื่องมือในการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) ความรู้จากการบูรณาการ ศาสตร์สู่การสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีสุนทรียภาพ คิดงานสร้างสรรค์ นวัตกรรมผลลัพธ์ให้ประโยชน์ ต่อสังคม

2) บุพนิมิต 7 ประการ รุ่งอรุณของการศึกษา ได้แก่ ธรรม 7 ประการที่เป็นเครื่องหมายบ่ง บอกล่วงหน้าว่า บุคคลนั้นมีความพร้อมที่จะก้าวสู่หนทางแห่งความสำเร็จ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ (S-Skills) นำมาใช้เป็นกระบวนการบ่มเพาะพัฒนาตนเป็นผู้นำ ทางการสร้างสรรค์ ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาสู่เส้นทางสำเร็จของการศึกษา และยอมรับความคิด แตกต่างในสังคม

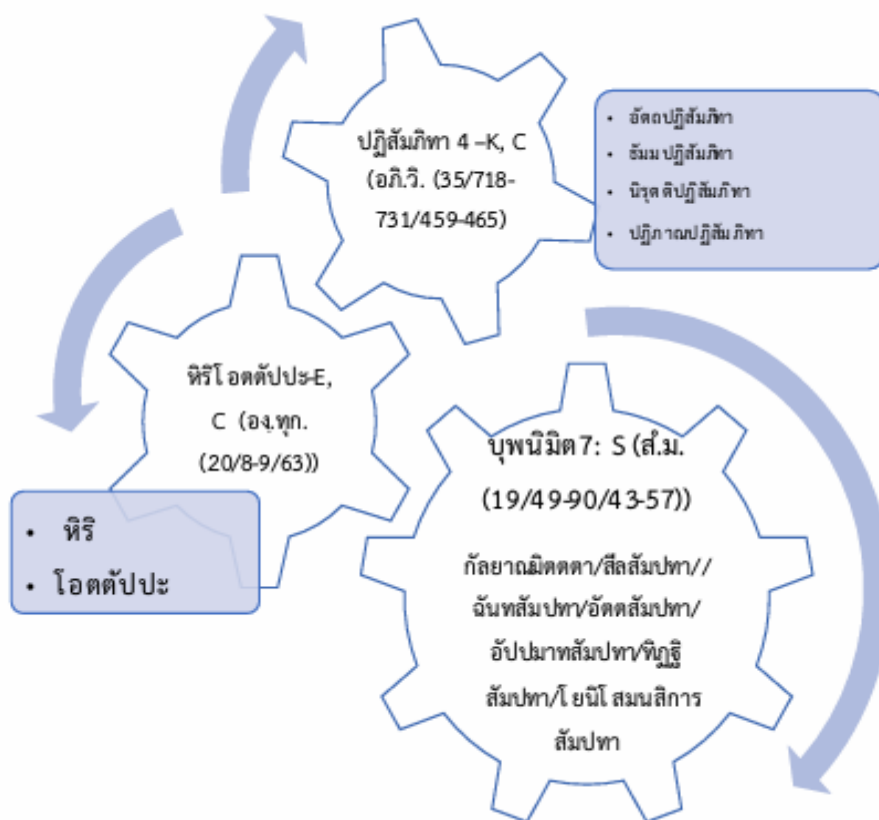
3) หิริโอตตปปะ เป็นหนึ่งธรรมะพื้นฐานในการพัฒนาคนให้มีหลักธรรมนี้เป็นอนุสัยใน บุคคล ผู้มีหิริเจตสิก จะเกลียดและละอายแก่ใจที่จะทำบาปอกุศลทั้งมวล ละอายแก่ใจที่จะนำความรู้ ไปใช้ในทางที่ผิด กล่าวคือ หิริโอตตปปะจึงเป็นธรรมคุ้มครองโลก ธรรมโลกบาล หลักธรรมที่เป็นหัวใจ สำคัญของคนมีศีลหลักธรรมนี้ขอน้อมนำมาเป็นเครื่องแสดงผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม (E-Ethics)

ผู้มีจิตสำนึกที่เป็นกุศลเป็นแบบอย่างคนดีของสังคม และลักษณะบุคคล (C – Character) ที่ เป็นผู้นำทางการสร้างสรรค์ ย่อมมีศีล หิริ โอตตปปะ โยนิโสมนสิการสัมปทา คิดหรือทำสิ่งที่ดีแก่ผู้อื่น และจะสร้างสรรค์ผลงานที่ดีแก่ชุมชนสังคม ระดับชาติและนานาชาติ

หลักธรรมทั้ง 3 ต่างมีเนื้อหาและหลักการที่มีความเชื่อมโยง และสร้างเสริมกันเพื่อการจัดการ เรียนรู้ให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังในเจตนารณียสูตรที่ 2 ว่าด้วยกรรม ที่ไม่ต้องทำด้วยความตั้งใจ ได้กล่าวไว้ว่า

“อิติโฆ ภิกขเว ธัมมา ธัมเม อภิสันเทนติ ธัมมา ธัมเมปริปุเรนติ อปารา ปารัง คมนายาติ ภิกษุทั้งหลาย ธรรมทั้งหลายย่อมหลั่งไหลไปสู่ธรรมทั้งหลาย ธรรมทั้งหลาย ย่อมยังธรรมทั้งหลายให้บริบูรณ์ เพื่อออกจากฝั่งนี้สู่ฝั่งโน้น อย่างนี้แล”

(อง. ทสก. 24/2/3-5) ดังภาพที่ 2.26

ภาพที่ 2.26 สามหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ศึกษาระดับอุดมศึกษา
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

รายละเอียดของหลักธรรมและความเกี่ยวเนื่องกัน ดังนี้

2.4.1 ปฏิสัทธิ 4

การศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ข้อแรก คือ K-Knowledge ว่าด้วยเรื่อง “ความรู้” คือ ความเข้าใจ เข้าถึงในเนื้อหาสาระ ความรู้วิจิตรบรรณาการศาสตร์สู่การสร้างสรรค์องค์ความรู้ นวัตกรรม ซึ่งในมิติทางปัญญาที่ปรับปรุงใหม่ (Revised cognitive dimension) คือระดับการสร้างสรรค์ (Creating) ปริญาเอก สอดคล้องกับ หลักธรรมปฏิสัทธิ 4 ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งในคัมภีร์ ปฏิสัทธิทามรรคของท่านพระสารีบุตร ผู้เข้าใจแจ่มแจ้งตามความเป็นจริงในอรรถแห่งพระสูตรทั้งหลายที่พระศาสดาได้ตรัสไว้ ท่านพระสารีบุตร จึงได้มาประมวลอธิบายขยายความถึงจำนวน 30 เรื่อง หรือ 30 กลาแต่ละเรื่องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตรงกัน คือเพื่อให้ผู้ศึกษาบรรลุถึงความรู้

แตกฉานในอรรถ ในธรรม ในนิรุตติ และในปฏิภาณ จึงถือได้ว่าเป็นคือวัตถุประสงค์ของปฏิสัมภิทามรรค การวิจัยนี้จึงนำหลักธรรมปฏิสัมภิทา 4 มาใช้กับการอธิบาย K-Knowledge ว่าด้วยเรื่อง “ความรู้” ดังนี้

ในปริยัตติวาร ปฏิสัมภิทา 4

ปฏิสัมภิทา 4 คือ 1. อตฺถปฏิสัมภิทา 2. ฐมฺมปฏิสัมภิทา 3. นิรุตติปฏิสัมภิทา 4. ปฏิภาณปฏิสัมภิทา บรรดาปฏิสัมภิทา 4 เหล่านั้น ฐมฺมปฏิสัมภิทา เป็นไฉน

“ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวຍยากรณะ คาคา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาตก อัပ္พุตตะธมฺม เวทลละ นี้เรียกว่า ฐมฺมปฏิสัมภิทา ภิกษุนั้นรู้ แดกฉานอรรถแห่งภาษิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นอรรถแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นอรรถแห่งภาษิตนี้ นี้เรียกว่า อตฺถปฏิสัมภิทา ความรู้ในการกล่าวธรรมนิรุตตินั้นชื่อว่า นิรุตติปฏิสัมภิทา ความรู้ในญาณทั้งหลายชื่อว่าปฏิภาณปฏิสัมภิทา นี้ชื่อว่าปริยัตติวาร” (อภิ.วิ 35/724-731/461-465)

ในอรรถกถาภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค ภาค 1 ขุททกนิกาย สัทธัมมปัปกาสนี ปฏิสัมภิทามัคคอัฐกถา ยังอธิบายว่า

“บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า 4 (จตสฺโส) เป็นคำกำหนดจำนวน คำว่า ปฏิสัมภิทา (ปฏิสัมภิทา) คือ ปัญญาอันแตกฉาน อธิบายว่า ปฏิสัมภิทา 4 ประการเหล่านี้หาใช่เป็นความแตกฉานแห่งอะไร ๆ อื่นไม่ เป็นความแตกฉานแห่งญาณเท่านั้น เพราะพระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ว่า “ความรู้ในอรรถชื่อว่าอตฺถปฏิสัมภิทา ความรู้ในธรรมชื่อว่าฐมฺมปฏิสัมภิทา ความรู้ในการกล่าวธรรมนิรุตตินั้นชื่อว่านิรุตติปฏิสัมภิทา ความรู้ในญาณทั้งหลายชื่อว่าปฏิภาณปฏิสัมภิทา” เพราะเหตุนี้ ความแตกฉานแห่งญาณทั้ง 4 ประการ จึงชื่อว่าปฏิสัมภิทา 4 ความรู้อันถึงความแตกฉานในอรรถซึ่งสามารถทำการพิจารณาให้แจ่มแจ้งและการกำหนดประเภทแห่งอรรถชื่อว่า อตฺถปฏิสัมภิทา ความรู้อันถึงความแตกฉานในธรรมซึ่งสามารถทำการพิจารณาให้แจ่มแจ้งและการกำหนดประเภทแห่งธรรมได้ชื่อว่าฐมฺมปฏิสัมภิทา ความรู้อันถึงความแตกฉานในการกล่าวนิรุตติซึ่งสามารถทำการพิจารณาให้แจ่มแจ้งและการกำหนดประเภทของนิรุตติได้ชื่อว่า นิรุตติปฏิสัมภิทา ความรู้อันถึงความแตกฉานในปฏิภาณซึ่งสามารถทำการพิจารณาการให้แจ่มแจ้งและการกำหนดแห่งปฏิภาณ ชื่อว่า ปฏิภาณปฏิสัมภิทา” (ขุ.ป.อ. 1/3-4)

คำว่า ปฏิสัมภิทา 4 ยังปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 31 ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรคมาจากคำว่า “ปฏิสัมภานัง มัคโค” แปลว่า ทางแห่งสัมภิทาทั้งหลาย ปฏิสัมภิทา แปลว่า ความรู้แตกฉาน คำว่า 4 เป็นคำจำกัดจำนวน เป็นปฏิสัมภิทา 4 ปฏิสัมภิทา เป็นหลักธรรมที่เกิดพร้อมกับบอรรถมรรคเป็นคุณเครื่องให้อาจารย์ของพระอรหันต์ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปฏิสัมภิทา (ปฏิ+สัง=สัม+

ภท+อ) จึงมีความหมายถึงปัญญาแตกฉาน ความแตกฉาน (พจนานุกรมบาลี-ไทย, 2506 หน้า 195) จากความหมายนี้ จึงกล่าวได้ว่า ปฏิสัมภีทาเป็นเรื่องของปัญญาเป็นสำคัญ

เนื่องจากหลักปฏิสัมภีทา 4 เป็นผลที่เกิดจากหลักการพัฒนาจิตของสมณะและวิปัสสนาที่จะนำไปสู่การเป็นพระอรหันต์ ในงานวิจัยนี้จึงขอน้อมนำหลักการหรือนัยยะ ความหมายของปฏิสัมภีทา 4 ดังกล่าวมากำหนดเป็นเครื่องมือหรือเกณฑ์มาตรฐานแสดงถึง ความรู้ ที่นำไปสู่การรู้วิชา ทักษะในการวิเคราะห์ แยกแยะอย่างมีเหตุและผล หรือเป็นวิธีในการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ และด้านทักษะ กล่าวคือ 1. ความรู้ในอรรถ คือความรู้ที่ผู้เรียนรู้แจ้งแทงตลอด เข้าใจ แนวคิด หลักการ ที่มาของสาระเนื้อหาความรู้ทั้งหมด 2. ความรู้ในธรรม ได้แก่ ความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นรายละเอียด สาระเรื่องราวของ หรือผลที่มาจากเหตุแล้วสามารถแยกแยะจำแนก หมวดหมู่ หาข้อสรุปรวมของเรื่องของเนื้อหาได้ทั้งหมด 3. ความรู้ในนิรุตติ ได้แก่ความรู้ที่ผู้เรียนฝึกฝนตนจนสร้างความชำนาญเป็นทักษะเพื่อนำความรู้จากธรรมะไปถ่ายทอดด้วยภาษา และสรุปความให้ผู้ฟังได้เข้าใจตาม และสามารถนำมาปฏิบัติตามได้ 4. ความรู้ในปฏิภาณ ได้แก่ ปัญญาในปฏิภาณอันเกิดจากความรู้ที่ได้ประมวลจาก อรรถปฏิสัมภีทา ธัมมปฏิสัมภีทา และนิรุตติปฏิสัมภีทาแล้ว ทำให้ผู้เรียนมีปัญญาเฉียบแหลมในการนำไปแก้ปัญหา เกิดปฏิภาณไหวพริบโต้ตอบอธิบายความแสดงเหตุ ชี้ให้เห็นผลและเสนอประโยชน์ของการใช้ความรู้แก่ผู้ฟังให้นำมาปรับใช้ในชีวิต ได้แก่ การเรียน การทำงานสร้างสรรค์ และนำเสนอผลงานในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ดังภาพที่ 2.27

ภาพที่ 2.27 หลักธรรมปฏิสัมภีทา 4 (อภ.วิ. 35/718-731/459-465)

ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกิรนต์, 2568)

ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 31 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ได้ให้ความหมายความรู้แตกฉาน โดยท่านพระสารีบุตรได้นำธรรมมาจำแนกด้วยปฏิสัมภิทา 4 คือ อตฺถปฏิสัมภิทา ฌมฺมปฏิสัมภิทา นิรุตติปฏิสัมภิทา และปฏิภาณปฏิสัมภิทา มี 4 ประการ ผู้วิจัยจึงขอน้อมนำมาเสนอประกอบเพิ่มเติม ดังนี้

1) อตฺถปฏิสัมภิทา ความรู้แตกฉานในอรรถ คำว่า “อรรถ” หมายถึง “ความรู้ในผลของเหตุ” หมายถึงความรู้ที่สามารถกำหนดลักษณะเฉพาะ และความหมายของผลต่าง ๆ ได้แก่ ทุกข์ เป็นผลของทุกขสมุทัย และยังหมายถึงความรู้แตกฉานแห่งความหมายแห่งธรรมภาสิตต่าง ๆ ได้แก่ พระพุทธรูปเทสนาสูตร ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง “ปัจจุสมุปบาท” แก่ภิกษุทั้งหลาย ณ พระเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ดังนี้ว่า “เพราะอวิชชาเป็นเหตุปัจจัยจึงให้เกิด สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน เกิดภพเกิดชาติ จึงมีชรา มรณะ และทุกข์ที่เป็นผลและเป็นเหตุต่อกันไม่สิ้นสุด หากคนเรายังมีเหตุเป็นหลักอยู่ต่อไป” ความรู้ในอตฺถปฏิสัมภิทา จึงเป็นความรู้เรื่องผลที่มีที่มาจากเหตุเป็นหลัก (ส. น. 16/1/1)

2) ฌมฺม ปฏิสัมภิทา ความรู้แตกฉานในธรรม คำว่า “ธรรม” หมายถึง “ความรู้ในเหตุ” หมายถึงความรู้ที่สามารถกำหนดลักษณะเฉพาะ และ ความหมายของเหตุประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้แตกฉานในทุกขสมุทัยเป็นเหตุแห่งทุกข์และยังหมายถึงคำสอนที่เรียกว่าธรรมภาสิต เช่นที่ท่านอธิบายไว้ว่า

“ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ธรรม คือ สุตตะ

เคยยะ เวยยาकरणะ คาลา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาตกะ อัပ္ပุตตรัม เวทลลสะ นี้ชื่อว่า ความรู้แตกฉานในธรรม” ดังตัวอย่างพระสูตรที่ทรงแสดงความเป็นเหตุ เป็นผลแก่พราหมณ์ จนเข้าใจ เห็นจริงตามเหตุและผล แสดงตนเป็นอุบาสกตลอดชีวิต เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมจบ ดังนี้

ในเอสุการีสสูตรชื่อพระสูตรนี้ตั้งตามชื่อพราหมณ์เอสุการี บุคคลที่ปรากฏในพระสูตร ขณะที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ เขตเชตวัน กรุงสาวัตถี เป็นการสนทนาธรรมแบบถามตอบ โดยเอสุการีพราหมณ์ทูลถามเรื่อง การบัญญัติให้วรรณะอื่นบำเรอ 4 ประการของพวกพราหมณ์ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสตอบว่า เป็นการบัญญัติที่ชาวโลกไม่ยอมรับ อุปมาการบังคับคนยากจน ให้กินเนื้ออาบยาพิษ แล้วบังคับให้จ่ายค่าเนื้อ และทรงอธิบายว่า “เมื่อบุคคลบำเรอสิ่งใดมีแต่ความชั่วไม่มีความดีเลยสิ่งนั้นไม่ควรบำเรอ เมื่อบำเรอสิ่งใดมีแต่ความดี ไม่มีความชั่ว สิ่งนั้นควรบำเรอ” แล้วทรงอธิบาย

อธิบายเพื่อความชัดเจนว่า บุคคลจะเป็นผู้ประเสริฐ หรือเลวทรามไม่ใช่เพราะเกิดในตระกูลสูงผิวพรรณดี มีโอกาสมาก แต่อยู่ที่ศรัทธาศีล สุตระ (ความรู้) จาคะ (ความเสียสละ) และ ปัญญาและทรงสรุปตอนท้ายว่า พระองค์ (พุทธศาสนา) บัญญัติว่าทรัพย์ของบุคคล คือโลกุตตรธรรมอันเป็นอริยะบุคคล เกิดในตระกูลใดก็ออกบวชได้ เมื่อเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นการลักทรัพย์ เจริญเมตตาจิต เถกเช่น เมื่อเอาไม้มาสีก็เกิดเป็นไฟเหมือนกัน เพราะธรรมชาติของพุทธศาสนาถือว่าทุกวรรณะควรทำหน้าที่เดียวกัน คือ ค้นหาโลกุตตรธรรม คนจะดีหรือชั่วมิใช่เพราะตระกูล (ม.ม. 13/436-441/547-557)

3) นิรุติ ปฏิสัมภิทา ความรู้แตกฉานในการกล่าว ธรรมนิรุติ หมายถึงความรู้ที่สามารถกำหนดลักษณะเฉพาะและความหมายของโวหารแห่งภาษาประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวถึงอรรถและธรรม ดังกล่าวไว้ข้างต้น

ในมหาสกุลทายิสสูตร ว่าด้วยเรื่องธรรมเป็นเหตุให้ทำความเคารพข้อที่ 2 พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่ สกุลทายีปริพาชก ณ อารามของปริพาชก เขตกรุงราชคฤห์ ดังนี้

“ดูกรอุทายี อีกประการหนึ่ง สวากทั้งหลายของเราย่อมสรรเสริญในเพราะความรู้ ความเห็นที่แท้จริงว่า พระสมณโคดมเมื่อทรงรู้เองก็ตรัสว่า รู้ เมื่อทรงเห็นเองก็ตรัสว่า เห็น ทรงแสดงธรรมเพื่อความรู้ยิ่ง มิใช่ทรงแสดงเพื่อความรู้ยิ่ง ทรงแสดงธรรมมีเหตุ มิใช่แสดงไม่มีเหตุ ทรงแสดงธรรมมีความอัศจรรย์ มิใช่ทรงแสดงไม่มีความอัศจรรย์ อุทายี ข้อที่สวากทั้งหลายของเราสรรเสริญในเพราะความรู้ความเห็นที่แท้จริงว่า พระสมณโคดมเมื่อทรงรู้เองก็ตรัสว่า รู้ เมื่อทรงเห็นเองก็ตรัสว่า เห็น ทรงแสดงธรรมเพื่อความรู้ยิ่ง มิใช่ทรงแสดงเพื่อความรู้ยิ่ง ทรงแสดงธรรมมีเหตุ มิใช่ทรงแสดงธรรมไม่มีเหตุ ทรงแสดงธรรมมีความอัศจรรย์ มิใช่ทรงแสดงไม่มีความอัศจรรย์ อุทายีนี้แล ธรรมข้อที่สองอันเป็นเหตุให้สวากทั้งหลายของเราสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเรา แล้วพึงเราอยู่”

จะเห็นได้ว่า ความรู้จากมหาสกุลทายิสสูตร สะท้อนให้เห็นว่า พระสารีบุตรเน้นย้ำว่า ความรู้ที่มาจากความรู้จริงรู้แจ้งจากประสบการณ์ จะเป็นความรู้ที่นำมาสู่การถ่ายทอดได้ตามเหตุและผลของสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น ฉะนั้นความรู้ที่จะแสดงให้ผู้ฟังเห็นได้ตามท้องเรื่องนั้น ๆ ควรเป็นข้อมูลที่ถูกถ่ายทอดได้รู้และเข้าใจจริงจากการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล ตามเนื้อหา และสามารถสรุปผลที่เป็นจริงตามที่ได้ทำการศึกษา ฝึกฝน และลองปฏิบัติมาแล้ว จะทำให้ข้อสนทนาที่น่าสนใจนั้นเป็นข้อมูลที่เชื่อมั่นได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง โดยวิธีการลำดับให้ผู้ฟังได้เข้าใจได้ง่ายตามเหตุและผลของเรื่องที่เรารู้

พิสูจน์เห็นจริงด้วยตนเองมาแล้ว นอกจากนี้ การถ่ายทอดความรู้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ในพื้นฐานการรับรู้ของผู้ฟัง รวมถึงฝึกทักษะที่เลือกสรรความรู้ที่จะนำมาถ่ายทอดด้วย

4) ปฏิภาณปฏิสัมภิทา ความรู้แตกฉานในปฏิภาณ ได้แก่ ความรู้แตกฉานในอรรถปฏิสัมภิทา ธรรมปฏิสัมภิทา และนิรุตติปฏิสัมภิทา สามารถนำข้อธรรมมาอธิบายได้อย่างชัดเจน และทำให้ผู้ฟังเข้าใจอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงของเรื่องนั้น (ขุ.ป. 31/30/482-490) อย่างไรก็ตามในลักษณะการตอบคำถามมีปฏิภาณไหวพริบของพระพุทธเจ้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี เรื่องเหตุที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบปัญหาเชิงปรัชญา ใน **จุฬาลงกยสูตร** พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่ ท่านพระมาลुकยบุตร ณ พระเชตวัน เขตกรุงสาวัตถี ดังนี้

“เหตุที่ไม่ตอบ เพราะปัญหานั้นไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นไปเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อการสร้างปัญญา เพื่อการหลุดพ้น” (ม.ม. 13 /128/141)

ลักษณะการไม่ทรงตอบคำถาม ที่มีเหตุจากการถือประโยชน์ของผู้ฟังนั้น แสดงถึงปฏิภาณไหวพริบของพระอริยเจ้าที่ทรงมีพระปัญญายัง ที่จะทรงตอบเฉพาะสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้ฟังเท่านั้น และไม่ทรงตอบสิ่งที่ไม่มีความประโยชน์ต่อผู้ฟัง

จะเห็นว่า ในอรรถปฏิสัมภิทา พระพุทธองค์ได้ทรงเทศนาแสดงผลของทุกข์ (ความรู้) ที่มาจากปัจจัยที่ต่อเนื่อง ดุจห่วงโซ่ ซึ่ง (สมเด็จพระญาณสังวรฯ, 2556, หน้า 356-364) ได้แสดงพระนิพนธ์ในญาณสังวรธรรม เล่มลักษณะ และคำสอนสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรื่อง นิพพาน โดยมุ่งให้เห็นว่าเหตุผลปฏิจจสมุปบาท ดังกล่าวข้างต้น เป็นกฎแห่งความจริง เป็นสัจจะอันเดียวกันทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต ในทางปฏิบัติธรรมไม่จำเป็นต้องระลึกชาติหนหลัง ล่วงหน้าได้ แต่ต้องการให้ยังรู้ถึงสัจจะที่เป็นเหตุและผลอันครอบคลุมไปทุกกาลสมัยดังกล่าวมาข้างต้น พระองค์ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนเรื่องฝนตกว่า “เมื่อฤดูฝนปีที่แล้ว ฝนตกที่นั่นที่นี่ เท่านั้นเท่านั้น ย้อนหลังไป 1 ปี ฝนตกที่นั่นที่นี่ เท่านั้นเท่านั้น ย้อนไปอีกหลาย ๆ ปี ก็ตกเท่านั้นเท่านั้น ย่อมไม่สิ้นสุด จึงควรมาหาเหตุผลของฝนตกว่า ฝนที่ตกนั้นเป็นผล อะไรเป็นเหตุให้ฝนตก เมื่อค้นพบเหตุผลดังนี้แล้ว ก็ย่อมทราบตลอดหมดว่าฝนตกในอดีต นานมาแล้วแค่ไหน ก็อยู่ในกฎอันเดียวกัน” เมื่อรู้เหตุรู้ผลก็จะจับเหตุที่จะให้เกิดฝนตก หรือควบคุมผลที่จะเกิดขึ้น แม้ในบางพระสูตรพระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสว่า “...ผู้ที่ได้วิচারลักษณะได้เป็นวิชาที่บุคคลภายนอกพระพุทธศาสนาก็ได้กันอยู่ แต่ด้วยความหยิ่งรู้ในสัจจะที่ 4 นี้เป็นตัวพระพุทธศาสนา คือความจริงที่ครอบคลุมไปได้ทุกกาลสมัย” ฉะนั้น เหตุผลที่เป็นอริยสัจทั้ง 4 จะจับผลสืบสาวไปหาเหตุและเหตุนั้นเองจะสืบสาวไปหาเหตุต่อไปอีกเป็นสาย จนถึง อวิชชา

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสืบสาวให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง จึงต้องพิจารณาหาเหตุปัจจัย โยงใยตามเหตุและผลเกี่ยวเนื่องเช่นกันกลับไปดั้นนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Education (OBE) ในงานวิจัยนี้ เป็นการมุ่งเป้าหลักถึงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ไปที่นักศึกษาเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้จึง

นำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ การออกแบบการเรียนรู้ การเตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ จึงมีความสำคัญ และให้ยึดหยุ่นทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและเวลา ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายสำคัญ คือ บัณฑิตจะเป็นผู้มีความรู้เหตุ รู้ผล มีทักษะ จริยธรรม หลอมรวมเป็นลักษณะบุคคลด้วยพุทธบูรณาการอย่างไร ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นของการศึกษาหลักพุทธธรรม บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ หลักธรรมหนึ่งซึ่งเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้หนึ่งในพระพุทธศาสนา คือ ปฏิสัมภิทา 4 โดยหลักการของหลักธรรมข้อนี้ ผู้วิจัยได้เห็นถึงนัยเรื่องการเรียนรู้ที่บุคคลต้องมีความรู้เพื่อเป็นภูมิปัญญาในภาพรวมของเนื้อหาสาระ จึงจะนำสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลไปสู่การจัดหมวดหมู่ การสาวผลกลับไปหาเหตุ จนสามารถรู้ชัดรู้จริงในสิ่งที่เกิด คือ รู้จนจัดระบบระเบียบของความรู้นั้นได้ นำไปสู่การปฏิบัติ และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้เห็นตามในภาษาที่เข้าใจง่าย ด้วยความรู้แจ้งแล้วในเรื่องนั้น ๆ เพื่อจะเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ยังประโยชน์ ได้แก่ สิ่งที่ต้องการได้มาเกื้อกูลสังคมให้เกิดสุข หลักการนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นวิธีการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ทุกโอกาส

ในอรรถกถาปฏิสัมภิทา วิภังคปกรณ์ วรรณาสุตตันตภาขณีย์ ได้อธิบายคำว่า ปฏิสัมภิทา ได้แก่ปัญญาแตกฉาน ว่าเป็นการแตกฉานของญาณ (ปัญญา) เท่านั้น

ด้วยประการฉะนี้ ข้าพเจ้าจึงสังเคราะห์เนื้อหาความรู้ การแตกฉานของญาณ 4 นี้ลงในบทว่า ปฏิสัมภิทา 4 ดังนี้

ปฏิสัมภิทาในอรรถ ชื่อว่าอรรถปฏิสัมภิทา อธิบายว่า ญาณ (ปัญญา) อันถึงความรู้แตกฉานในอรรถ เพื่อสามารถทำการวิเคราะห์ (แยกแยะ) อรรถชนิดต่าง ๆ ให้แจ่มแจ้งด้วยการพิจารณาคำว่า อรรถะ ได้แก่ ผลของเหตุ (ผลอันเกิดแต่เหตุ) ธรรม 5 ประเภทคือ 1) สภาวะอย่างใดอย่างหนึ่งอันอาศัยกันเกิดขึ้นเพราะปัจจัย 2) พระนิพพาน 3) อรรถแห่งภาสิต 4) วิบาก 5) กิริยา ปฏิสัมภิทาในอรรถ ชื่อว่า ัมมปฏิสัมภิทา ญาณอันถึงความรู้แตกฉานในอรรถ เพื่อสามารถทำการวิเคราะห์ธรรมชาติต่าง ๆ ให้แจ่มแจ้งด้วยการพิจารณาคำว่า ัมมะ ได้แก่ ปัจจัย ธรรม 5 ประเภทคือ 1) เหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันยังผลให้เกิดขึ้น 2) อริยมรรค 3) ภาสิต (วาจาที่กล่าว) 4) กุศล 5) อกุศล นิรุตติปฏิสัมภิทา ญาณอันถึงความรู้แตกฉานในการกล่าวซึ่งนิรุตติธรรม เพื่อสามารถทำการวิเคราะห์นิรุตติ (คือภาษาชนิดต่าง ๆ) ให้แจ่มแจ้งด้วยการพิจารณา ัมมนิรุตติ ได้แก่ กระทำศัพท์ (เสียง) อันเป็นสภาวะนิรุตติ ในการกล่าวนั้น ญาณอันถึงความรู้แตกฉานในคำพูด กล่าวกันว่า ผู้ที่บรรลุปฏิสัมภิทา ย่อมรู้ซึ่งเสียงแห่งพยัญชนะที่เป็นนาม อาขยาต และอุปสรรคต่าง ๆ ดังตัวอย่าง “พระเถระชื่อว่าติสสทัตตะ ถือเอาสลาภอันเป็นวิหารแห่งทองที่โพธิมณฑลแล้วเปิดโอกาสให้ภิกษุขอฟังภาษาต่าง ๆ ตามที่ต้องการ ถึง 18 อย่าง เพราะท่านมีปัญญามากจากการศึกษาเล่า

เรียน” ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ญาณอันถึงความรู้แตกฉานในปฏิภาณ (คือไหวพริบ
ปัญญาในการโต้ตอบโต้ฉับพลันทันที) เพื่อสามารถกระทำการวิเคราะห์ปฏิภาณ ชนิด
ต่าง ๆ ให้แจ่มแจ้งด้วยการพิจารณา

ในพุทธปฏิภาณ **อภยราชกุมารสูตร** พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่อภยราชกุมาร ซึ่งรับอาสา
นิครนถ์นาฏบุตรมาไต่ว่าทะกับพระองค์ ขณะประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน เขตกรุง
ราชคฤห์ นับเป็นตัวอย่างการฝึกปฏิภาณไหวพริบในวิธีการตอบของพระพุทธเจ้าให้บัณฑิต
ต่าง ๆ วิธีการฝึกนั้น เมื่อผู้เป็นบัณฑิตตั้งปัญหาแล้วถามพระองค์ แต่พระพุทธเจ้าตรัสย้อนถามกลับ
เรื่องรถ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงทราบผลแล้วว่าเขาชำนาญการเรื่องรถ ซึ่งเขาตอบได้เกือบทุกสิ่งและเมื่อ
เขาถามเรื่องธรรม พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบบัณฑิตทั้งหลายในทันที เนื่องจากธรรมชาติ พระพุทธเจ้า
ตรัสรู้ รู้แจ้งแทงตลอดในสภาวะธรรมทุกประการ การที่ทรงตอบปัญหาทันที และเปรียบเทียบให้เห็น
จริงด้วยตนเองนั้น เปรียบเหมือนบุคคลหลายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทางหรือตาม
ประทีปในที่มืด ด้วยตั้งใจว่า “คนมืดตาดี จักเห็นรูปได้” (ม.ม. 13/87/88-89)

ใน**อวุกขสูตร** ว่าด้วยบุคคลมีปัญญาเหมือนหม้อคว่ำ พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึง
คุณลักษณะของบุคคลผู้ที่มีปัญญากว้างขวางเหมือนหม้อหางย คือ “บุคคลไปวัดเป็น
ประจำเพื่อฟังธรรม....เขานั่งตรงที่นั่น จำเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุดแห่งกถานั้นได้
เปรียบเหมือนหม้อหางยที่เขาเทน้ำลงไป น้ำย่อมขังอยู่ไม่ไหลราดไป นี้เรียกว่าบุคคลมี
ปัญญากว้างขวาง” (อง.ติก. 20/30/180-182)

จากอรรถกถาข้างต้น เป็นข้อมูลยืนยันความหมายของปฏิสัมพันธ์ 4 ว่า ความรู้คือปัญญาที่
แตกฉานนั้นเป็นผลมาจากการกลั่นกรอง วิเคราะห์ ที่สามารถแยกแยะจนสาวไปหาเหตุปัจจัย มี
ความรู้คือปัญญาที่จัดจำแนกประเภทของข้อมูลตามความเป็นจริงนั้น เข้าใจ รู้ภาษาของเรื่องราว จน
สามารถถ่ายทอดเป็นคำพูดให้ผู้ฟังเข้าใจเห็นตาม ได้ตอบข้อซักถามโต้ฉับพลันด้วยปฏิภาณไหวพริบ
เปรียบเหมือนหม้อหางยที่เขาเทน้ำลงไป น้ำย่อมขังอยู่ไม่ไหลราดไป ลักษณะนี้จึงเรียกว่าเป็นบุคคลมี
ปัญญากว้างขวาง

พระเถระชาวลังกาชื่อว่า มหานามะผู้รจนาคัมภีร์สัทธัมมปิปากาสินี ซึ่งเป็นอรรถกถา
ปฏิสัมพันธ์ามรรค กล่าวยกย่องปฏิสัมพันธ์ามรรคไว้ใน คนถารมกถา ว่า เป็นวิสิฐฐปาฐะ แปลว่าคัมภีร์
ที่ประเสริฐ เนื่องจากเป็นภาษิตของท่านพระสารีบุตร ผู้ประกาศพระสัทธรรม ผู้เข้าใจแจ่มแจ้งตาม
ความเป็นจริงในอรรถแห่งพระสูตรทั้งหลายที่พระตถาคตได้ตรัสไว้ เป็นผู้นำในจุดธรรมประทีปให้โชติ
ช่วง เป็นปรภณที่มีนัย และอรรถวิจิตรพิสดารยิ่ง ผู้มีปัญญาลึกซึ้งจึงจะเข้าถึงนัย และอรรถต่าง ๆ ได้
ทุกเมื่อ ฉะนั้นผู้บำเพ็ญประโยชน์ตน และประโยชน์ชาวโลก ควรศึกษาปรภณนี้เป็นนิตย์

หลักอรรถปฏิสัมพันธ์ ธรรมปฏิสัมพันธ์ นิรุตติสัมพันธ์ ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ในการวิจัยนี้จึง
หมายถึง ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่ก่อปรด้วย (ความรู้) ได้แก่ปัญญาที่มาจากรู้วิชา (ทักษะ)

ได้แก่การได้ฝึกฝนพัฒนาตนมาแล้ว มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ที่ได้ศึกษา พร้อมทั้งจะสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า (จริยธรรม) เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนเพื่อเสนอความรู้ใหม่ ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน มีความฉะฉานในการแก้ไขปัญหาข้อสงสัยที่เกี่ยวข้องได้ในระดับสากล

ตัวอย่างพระสูตรที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่ทีฆนขปริพาชก ชื่อ**ทีฆนขสูตร** ว่าด้วยปริพาชก (คือนักบวชนอกศาสนาจำพวกหนึ่ง) ชื่อทีฆนขะ ซึ่งเป็นหลานของท่านพระสารีบุตร ขณะประทับอยู่ ณ ถ้ำสุกรขาตา ภูเขาชิลมณภู เขตกรุงราชคฤห์ ในอรรถกถา คัมภีร์ปัญจสุททีกถาว่า เมื่อท่านพระสารีบุตรบวชได้ครึ่งเดือน ทีฆนขปริพาชกคิดว่า ลูกของตนนับถือลัทธิอื่นได้ไม่นาน แต่เข้าสู่ศาสนาพุทธได้นานถึงครึ่งเดือนแล้ว จึงอยากรู้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จนได้พบพระสารีบุตรเถระขณะกำลังถวายงานพัดแด่พระผู้มีพระภาคที่ถ้ำสุกรขาตา และได้สนทนาธรรมกับพระผู้มีพระภาค ดังนี้

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ ทีฆนขปริพาชกได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

“ข้าแต่ท่านพระโคตม ความจริงข้าพระองค์มีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ ว่า “สิ่งทั้งปวงไม่เป็นที่พอใจแก่เรา”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “.....แม้ทิฏฐิของท่านที่ว่า “สิ่งทั้งปวงไม่เป็นที่พอใจแก่เรา” นั้น ก็ไม่น่าเป็นที่พอใจแก่ท่านด้วย”

“ท่านพระโคตม ข้าพระองค์ก็ยังพอใจทิฏฐินั้นว่า แม้คำกล่าวนั้นก็จะพึงเป็นเช่นนั้น แม้คำกล่าวนั้นก็จะพึงเป็นเช่นนั้น”

.....คนเหล่าใดกล่าวอย่างนี้ว่า “แม้คำกล่าวนั้น ก็พึงเป็นเช่นนั้น แม้คำกล่าวนั้นก็จะพึงเป็นเช่นนั้น” ในโลกนี้ คนเหล่านั้นมีทั้ง ละทิฏฐิไม่ได้ และไม่ยึดถือทิฏฐิอื่นอยู่ และคนเหล่านั้นมีทั้ง ละทิฏฐิได้ และไม่ยึดถือทิฏฐิอื่นอยู่ (ม.ม. 13/201/239-242)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าการถือทิฏฐิเป็นเหตุให้เกิดการวิวาท เพราะยึดมั่นในทิฏฐิของเราฝ่ายเดียว แล้วยืนยันว่าอย่างอื่นไม่ถูกต้อง ไม่จริง “วิญญูชนย่อมพิจารณาเห็นการถือผิดกัน การทุ่มเถียงกันการทำลายกัน และการเบียดเบียนกันในตน เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง จึงละทิฏฐิได้ และไม่ยึดถือทิฏฐิอื่น การละ การสลัดทิ้งทิฏฐิเหล่านั้น ย่อมไม่เกิดการวิวาท” ผู้มีปัญญา จึงละทิฏฐินั้น และไม่ยึดถือทิฏฐิอื่น การละ และสลัดทิ้งทิฏฐิอื่นย่อมมีได้

และใน **เวทนา 3** ได้แก่ 1. สุขเวทนา 2. ทุกขเวทนา 3. อทุกขมสุขเวทนา

..... สุขเวทนาไม่เที่ยง ถูกปัจจัยปรุงแต่งขึ้น อาศัยปัจจัยเกิดขึ้นมีความสิ้นไปเสื่อมไป คลายไป ดับไปเป็นธรรมดา ฯลฯ

อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่ายสุขเวทนา ทุกขเวทนา

อทุกขมสุขเวทนา ย่อมคลายกำหนด เพราะคลายกำหนด จึงหลุดพ้น เมื่อหลุดพ้น
ก็มีญาณหยั่งรู้ว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่า “ชาติสิ้นแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควร
ทำเสร็จแล้ว ไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกต่อไป”

.....ภิกษุผู้มีจิตหลุดพ้นแล้วอย่างนี้ย่อมไม่ทะเลาะวิวาทพุ่มเถียงกับใคร ๆ โวหารใดที่
ชาวโลกนิยมพูดกันก็ไม่ยึดมั่นกล่าวไปตามโวหารนั้น”

จากพุทธพจน์ข้างต้น ทำให้ตระหนักว่า การยึดถือความเห็นที่แตกต่างกันนั้น ย่อมเกิดการพุ่ม
เถียงกัน ทำลายกัน เบียดเบียนกัน จึงควรละความเห็นเหล่านั้น

สมัยนั้น ท่านพระสารีบุตรยืนถวายงานพัด ณ เบื้องพระปฐมฐาน์พระผู้มีพระภาค
ได้คิดว่า “ได้ยินว่า พระผู้มีพระภาคทรงรู้อยู่แล้ว ตรัสการละธรรมเหล่านั้น ๆ แก่เรา
ทั้งหลาย พระสุคตทรงรู้อยู่แล้ว ตรัสการสลัดทิ้งธรรมเหล่านั้น ๆ แก่เราทั้งหลาย”

เมื่อท่านพระสารีบุตรพิจารณาเห็นอยู่อย่างนี้ จิตก็หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย
ไม่ถือมั่นด้วยอุปทาน และในวาระนั้น ธรรมจักขุอันปราศจากธุลี และปราศจากมลทิน
ได้เกิดขึ้นแล้วแก่ทิมขบปริพาชก ว่า “ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้น
ทั้งหมดล้วนมีความดับไปเป็นธรรมดา” (ม.ม. 13/206/244)

สรุปตัวอย่างของบุคคลที่ใช้ปฏิสัมภิทาเป็นเครื่องวัดความสำเร็จ ใน **วิภัตติสูตร** ว่าด้วยการ
จำแนกปฏิสัมภิทา กล่าวถึงท่านพระสารีบุตรอุปสมบทได้กึ่งเดือนก็ได้ทำให้แจ้งซึ่งปฏิสัมภิทา 4 อรรถ
ปฏิสัมภิทา มีความรู้อันแตกฉาน ในการกำหนดประเภทของอรรถจนล่วงรู้ถึงผล อัมมปฏิสัมภิทามี
ความรู้อันแตกฉาน ในการกำหนดประเภทของธรรม จับหลักประเด็นไปหาผล นิรุตติปฏิสัมภิทา
ความรู้เข้าใจหลายภาษา ถ่ายทอดให้เข้าใจแทงทะลุ ปฏิภาณปฏิสัมภิทา ความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้ง
สามารถโต้ตอบคำถามอย่างเฉียบพลันด้วยปฏิภาณ โดยเป็นส่วน โดยจำแนก ในการถามตอบปัญหา
ต่อหน้าพระศาสดา (อง.จตุกก. 35/718-731/459-465) ซึ่งปฏิปทาที่เป็นเหตุให้จิตพระสารีบุตรหลุด
พ้น คือ **สุขาปฏิบัติ** **ชิปปาปัญญา** (**ปฏิบัติสะดวกและรู้ได้เร็ว**) ในสารีปุตตสูตรว่าด้วยปฏิปทาที่เป็น
เหตุให้จิตของพระสารีบุตรหลุดพ้น (อง. จตุกก. 21/168/234-235) และในเอตทัคคะใน
พระพุทธานุสาสนา มีพระมหาโกฏิฐิตเถระ ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องให้เป็นเอตทัคคะในทางผู้แตกฉาน
ในปฏิสัมภิทา 4 นับเป็นเอตทัคคะลำดับที่ 39 ในเอตทัคคะในพระพุทธานุสาสนาหมวด ภิกษุทั้งหมด 41
ท่าน

สาระการศึกษาชีวิตและคุณธรรมของ “เอตทัคคะ” ที่ประกอบไปด้วยภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก
และอุบาสิกา ทั้ง 75 ท่าน ช่วยให้เราเห็นถึงคุณค่าของการดำเนินชีวิต ที่ตั้งอยู่บนความเพียร ความ
อดทน และมุ่งมั่น จนสาวกแต่ละท่านสามารถเป็น “ผู้มีความเป็นเลิศเฉพาะทาง” ไม่ว่าจะเป็นด้าน
ปัญญา ความอดทน ความเมตตา หรือความเพียรในการฝึกฝนตน เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็น
แบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้แก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ในกระบวนการศึกษาของนักศึกษาจึง

สมควรมีความเห็นถูกต้องในการเรียนรู้ในสิ่งที่สร้างสรรค์ สร้างความรู้จริงโดยหมั่นฝึกฝนตน ทำตน ตั้งอยู่บนความเพียร ความอดทน และมุ่งมั่น ตัวอย่างที่เป็นแบบอย่างในการเข้าหาแสวงหาแหล่ง ความรู้เช่น พระมหาโกฏิฐิตเถระ นั้น แม้ท่านจะบรรลุปะระกัณฐะแล้ว แต่ท่านก็ยังมิพักติฝึกฝน ในการศึกษา ไม่ว่าท่านจะเข้าเฝ้าพระบรมศาสดาหรือเข้าไปหาพระเถระรูปอื่น ๆ ท่านก็มักจะถาม ปัญหาในปฏิสัมภิทาอยู่เสมอ ๆ จนมีความเชี่ยวชาญแตกฉานในปฏิสัมภิทาเป็นพิเศษ มีเรื่องปรากฏใน มหาเวทลลสูตรมัชฌิมนิกายว่า เป็นผู้แตกฉานเพราะชอบถามปัญหา

“สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหาร พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ พระมหาโกฏิฐิตเถระ ได้ขอโอกาสกราบเรียนถามข้อข้องใจกับพระสารีบุตรเถระ ผู้เป็น พระอุปัชฌาย์ว่า”

“ข้าแต่พระอุปัชฌาย์ คนเช่นไร ที่เรียกว่าคนทุกข์ หนอ ?”

“ดูก่อนมหาโกฏิฐิตเถระ คนทุกข์ หนอ ก็คือ คนไม่มีปัญญา”

“เพราะเหตุไร จึงเรียกว่า คนไม่มีปัญญา หนอ ?”

“คนไม่มีปัญญา ก็คือคนไม่รู้จักความจริงว่าสิ่งนี้เป็นทุกข์ สิ่งนี้ทำให้เกิดทุกข์ สิ่งนี้เป็นความ ดับทุกข์ และสิ่งนี้เป็นหนทางให้ถึงความดับทุกข์ ส่วนคนอื่นพวกหนึ่งที่มีความจริงเหล่านี้ ท่านเรียกว่า คนมีปัญญา” พระมหาโกฏิฐิตเถระ ได้กราบเรียนถามต่อไปว่า:-

“ข้าแต่พระอุปัชฌาย์ ที่เรียกว่า วิญญูชน หนอ หมายความว่าอย่างไร หนอ ?”

“ดูก่อนมหาโกฏิฐิต ที่เรียกว่า วิญญูชนนั้นก็เพราะรู้สึกสุขบ้างทุกข์บ้างไม่สุขไม่ทุกข์บ้าง”

“ท่านหนอ หนอ ปัญญากับวิญญูชนนี้ รวมกันหรือแยกกัน หนอ ?”

“ดูก่อนมหาโกฏิฐิต ปัญญากับวิญญูชนนี้ อยู่รวมกัน ไม่อาจแยกกันได้กล่าวคือบุคคลรู้ใน สิ่งใดก็รู้สึกในสิ่งนั้น บุคคลรู้สึกในสิ่งใดก็รู้สิ่งนั้นเป็นต้น”

จะเห็นได้ว่า พระมหาโกฏิฐิตเถระเป็นตัวอย่างที่ดีของบุตร และคนทั่วไปในการฝึกฝนในการ ศึกษาให้รู้เนื้อหาธรรมด้วยตนเอง มักจะถามปัญหาในปฏิสัมภิทาอยู่เสมอ ๆ จนรู้จริง รู้แจ้ง สามารถ สนทนธรรมกับท่านพระสารีบุตร พระอุปัชฌาย์ และหากได้ใคร่ครวญ คิดเหตุไปหาผล ผลไปหาเหตุ จนเชี่ยวชาญ สามารถตอบปัญหาได้ฉับพลัน ปฏิภาณสัมภิทา ดังเช่นท่านพระสารีบุตร

การปฏิบัติธรรมเล็งผลลัพท์ไปที่การหลุดพ้น การศึกษามีจุดหมายคือผลลัพท์การเรียนรู้ตาม หลักสูตร หลักปฏิสัมภิทา 4 จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการบูรณาการให้ผู้เรียนได้รับผลลัพท์การ เรียนรู้ตามที่หลักสูตรประสงค์

คำว่า ทาง (มัคโค) หมายถึงทางแห่งปฏิสัมภิทา คือ อุบายให้บรรลุนิพพาน (อริยมรรค) หรือเหตุ ให้ได้ปฏิสัมภิทา (ปฏิสัมภิทาลาภเหตุ) และเพื่อให้เห็นขั้นตอนของปฏิสัมภิทาชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงขอ ยกตัวอย่าง ปฏิสัมภิทากถา ว่าด้วยปฏิสัมภิทา ในวาระว่าด้วยการประกาศธรรมจักร ตรัสแก่ภิกษุ ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี ดังนี้

ข้าพเจ้าได้สดับมาดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย ที่สุด 2 ประการนี้ บรรพชิตไม่ควรเสพ ที่สุด 2 ประการ อะไรบ้างคือ

- 1) กามสุขัลลิกานุโยค (การหมกมุ่นอยู่กับกามสุขในกามทั้งหลาย) เป็นธรรมอันเลวทราม
- 2) เป็นของชาวบ้าน เป็นของปฤชน ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์
- 3) อัตติลมนานุโยค (การประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตนเป็นทุกข์ ไม่ใช่ของ
- 4) พระอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

ภิกษุทั้งหลาย มัชฌิมาปฏิปทาไม่เอียงเข้าใกล้ที่สุด 2 ประการนี้นั้น ตถาคตตรัสรู้แล้ว

ทำให้เห็นประจักษ์ทำให้รู้ชัด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบเพื่อความรู้อยิ่ง เพื่อความตรัสรู้

เพื่อนิพพานนั้น เป็นอย่างไร คือ อริยมรรคมีองค์ 8 นี้ ได้แก่

- 1) สัมมาทิฐิ (คือเห็นถูก เห็นไตรลักษณ์ เห็นปัจจุสมุပ္บาท)
- 2) สัมมาสังกัปปะ (ความนึกคิดปลอดจากการเบียดเบียน)
- 3) สัมมาวาจา (พูดคำสัตย์ พูดสิ่งที่มีสาระ)
- 4) สัมมากัมมันตะ (ไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์ทั้งหลาย)
- 5) สัมมาอาชีวะ (เว้นมิฉฉาอาชีพ ประกอบสัมมาอาชีพ)
- 6) สัมมาวายามะ (เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิด กำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำดีให้เกิด เพียรรักษาความดีไว้)
- 7) สัมมาสติ (พิจารณาภายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม)
- 8) สัมมาสมาธิ (หมายถึงฌาน 4)

ภิกษุทั้งหลาย มัชฌิมาปฏิปทานี้ ตถาคตตรัสรู้แล้ว ทำให้เห็นประจักษ์ ทำให้รู้ชัดย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้อยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน จักเกิดขึ้นแล้ว ญาณเกิดขึ้นแล้ว ปัญญาเกิดขึ้นแล้ว วิชชาเกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างเกิดขึ้นแล้วแก่เราในธรรมทั้งหลายที่ไม่เคยได้ฟังมาก่อนว่า นี่ทุกขอริยสัจ” (ขุ. ป. 31/30/482-490) ดังภาพที่ 2.28

ภาพที่ 2.28 หลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทา อริยมรรคมีองค์ 8 (ขุ. ป. 31/30/482-490)

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

จากปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพ ว่าด้วยปฏิสัมพันธ์ ในวาระว่าด้วยการประกาศธรรมจักร ข้างต้น ทำให้เห็นว่า การแสวงหาความรู้ใดให้บังเกิดแก่นตอย่างลุ่มลึกนั้น ต้องมีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการมีความเห็นถูกต้อง ทำให้มีความพอใจที่จะศึกษาให้ลึกซึ้ง จึงความเข้าใจอย่างลุ่มลึก รู้เหตุไปหาผล สืบผลไปหาเหตุ ด้วยการฟัง การค้นคว้าด้วยตนเอง จนมีความเชื่อ เกิดศรัทธา เพิ่มการฝึกตนหรือการฟังจากผู้รู้มาก ๆ เมื่อเข้าใจดีแล้วแล้วนำมาฝึกฝนตนอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง จนรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้นด้วยตนเอง จึงจะนับได้ว่าเป็นความรู้ใหม่ที่ฝังแน่นในจิตอย่างถาวร เฉกเช่นการฉายภาพเข้าไปเข้ามาตามวิธีปฏิสัมพันธ์ 4 ยังให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถปรับเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมใหม่ จากความรู้ใหม่นี้ ความมีปัญญาลักษณะนี้เปรียบเหมือนการเดินทางจากที่มืดไปสู่เส้นทางที่สว่างแจ้ง ฉะนั้น

ภารกิจสำคัญของการจัดการศึกษาก็คือ การฝึกอบรมบุคคลให้ผู้เรียนได้พัฒนาปัญญา ให้เกิดผลลัพธ์คือ ความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง และสภาวะของสิ่งทั้งหลาย มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง รู้จักรับฟังความเห็นผู้อื่นมาไตร่ตรอง ปฏิบัติ และจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ตน คือ ความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุด มีจิตใจเป็นอิสระ มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ และประโยชน์ผู้อื่น คือ สามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551)

การศึกษาจึงเริ่มต้นจากการใฝ่รู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่ภิกษุรูปหนึ่งในอุมมกคสูตร ว่าด้วยผู้มีปัญญาใฝ่รู้ เมื่อมีผู้ทูลถามพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ความว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคลที่เรียกว่าเป็นบัณฑิต มีปัญญามากด้วยเหตุเพียงเท่าไรหนอบุคคลจึงเป็นบัณฑิต มีปัญญามาก”

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า

“ภิกษุ บุคคลในธรรมวินัยนี้ เป็นบัณฑิต มีปัญญามาก ย่อมไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตนเอง ไม่คิด

เพื่อเบียดเบียนผู้อื่นไม่คิดเพื่อเบียดเบียน 2 ฝ่าย เมื่อคิดย่อมคิดเกื้อกูลตนเอง เกื้อกูล 2 ฝ่าย และเกื้อกูลชาวโลกทั้งหมดทีเดียว บุคคลเป็นบัณฑิตมีปัญญามาก เป็นอย่างนี้แล” (อง.จตุกก. 21/186/266268)

ใน**วาทีสูตร** ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักพูด 4 จำพวก ดังนี้

- 1) นักพูดที่จนแต่อรรถ แต่ไม่จนด้านพยัญชนะ
- 2) นักพูดที่จนด้านพยัญชนะ แต่ไม่จนด้านอรรถ
- 3) นักพูดที่จนทั้งด้านอรรถและด้านพยัญชนะ
- 4) นักพูดที่ไม่จนทั้งด้านอรรถและด้านพยัญชนะ

“ภิกษุทั้งหลาย เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุ (นักพูด) ผู้ประกอบด้วยปฏิสัมภิทา 4 ประการจะพึงจนทั้งด้านอรรถหรือด้านพยัญชนะ”

กล่าวคือ คุณลักษณะของนักพูดผู้ประกอบด้วยปฏิสัมภิทา 4 ประการ คือ นักพูดที่ไม่จนทั้งด้านอรรถและด้านพยัญชนะ และนับเป็นบุคคลผู้เข้าใจได้ฉับพลันด้วย **อุคฆฏิคฺคณฺณ** (ในอุคฆฏิคฺคณฺณสูตร) อง.จตุกก.อ. 133/380) และเป็นบุคคลที่ตอบได้ถูกต้อง ดังปรากฏในปฏิภาณสูตร ได้แก่ บุคคลผู้ตอบได้ถูกต้อง และรวดเร็ว (อง. จตุกก. 21/132/201-202)

สมเด็จพระโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2564, หน้า 155) ได้ให้ความหมายของปฏิสัมภิทา 4 ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ที่มีความหมายสอดคล้องกับความในพระไตรปิฎกเล่มที่ 31 ว่าปฏิสัมภิทา 4 เป็นเรื่องของปัญญาแตกฉาน 4 ประการคือ

- 1) อัตถปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในอรรถ เห็นข้อธรรมหรือความย่อ ก็สามารถแยกแยะอธิบายขยายออกไปได้โดยพิสดาร เห็นเหตุอย่างหนึ่ง ก็สามารถแยกแยะอธิบายขยายออกไปได้โดยพิสดาร เห็นเหตุอย่างหนึ่ง ก็สามารถคิดแยกแยะกระจายเชื่อมโยงต่อออกไปได้จนล่วงรู้ถึงผล
 - 2) ธัมมปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในธรรม เห็นอรรถอธิบายพิสดาร ก็สามารถจับใจความมาตั้งเป็นกระทู้หรือหัวข้อได้ เห็นผลอย่างหนึ่ง ก็สามารถสืบสาวกลับไปหาเหตุได้
 - 3) นิรุติปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในนิรุติ ปรีชาแจ้งในภาษา รู้ศัพท์ ถ้อยคำบัญญัติ และภาษาต่าง ๆ เข้าใจคำพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้
 - 4) ปฏิภาณปฏิสัมภิทา ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ ปรีชาแจ้งในความคิดทันการณ มีไหวพริบ ชี้แจงในความรู้ที่มีอยู่ เอามาเชื่อมโยงเข้าสร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ ใช้ประโยชน์ได้สละเหมาะ เข้ากับกรณีเข้ากับเหตุการณ์
- (อง.จตุกก. 21/172/216; ขุ.ปฎิ. 31/268/175; อภิ.วิ. 35/784/400)

สรุป แนวคิดหลักปฏิสัมภิทา เป็นหลักธรรมที่เป็นลักษณะความรู้ที่เป็นผลลัพธ์ปัญญาของผู้ฝึกตนจนสำเร็จผล อย่างมีขั้นตอนของการสร้างความรู้ (ทักษะ) มีปัญญาสรุปความหมายว่า นำมากล่าวถ่ายทอดให้ผู้ฟังเห็นตามปฏิบัติได้ (ทักษะ) และมีปฏิภาณไหวพริบได้ตอบแก้ปัญหาได้ทันการณ (ลักษณะบุคคล) จึงเป็นแบบอย่างของคุณสมบัติของวิธีการหรือเครื่องมือของกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาเพื่อพัฒนาตนในระดับสูงขึ้น เพราะต้องมีความใฝ่ใจเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้ตนมีปัญญาแตกฉานเข้าใจในอรรถ (เนื้อหาสาระ) เข้าใจในธรรม (สามารถอธิบายโดยย่อหรือพิสดารได้) รับฟังเหตุผล ไตร่ตรอง มีความเข้าใจในหลักนิรุกติ (การซ้ำของในภาษา) รู้ศัพท์ การเลือกใช้ถ้อยคำ บัญญัติ และภาษาต่าง ๆ เข้าใจเพื่อจะเลือกใช้ภาษาชี้แจงให้ผู้ฟังเข้าใจและเห็นตาม และเป็นผู้เข้าใจในหลักปฏิภาณคือไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สามารถโต้ตอบ และปรับตัวได้ทันทุก

สถานการณ์ การจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้จึงนำวิธีการของผลลัพธ์ดังกล่าวไปเป็นแนวทางปรับใช้กับ ผลลัพธ์การเรียนการสอนในรายวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ การพัฒนาผลงาน การ ถ่ายทอดทั้งภาษาเขียน ภาษาพูด รวมถึงฝึกการซักถามให้รู้เหตุ รู้ผล รู้ภาษา ได้ตอบได้ตรงประเด็น ให้นักศึกษาหากรณีตัวอย่างเพื่อเสริมสร้างปฏิภาณ ไหวพริบในงานของนักศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญ สามารถฝึกการแก้ปัญหาได้ในแต่ละสถานการณ์ การฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และสามารถถกผลึกความรู้ทฤษฎีเพื่อสร้างสรรค์ผลงานด้วยทักษะความชำนาญที่ฝึกฝนมาให้เป็น ประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมในระดับสากล ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่าง หลักธรรม ปฏิสัมพันธ์ 4 กับผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังภาพที่ 2.29

ภาพที่ 2.29 แผนภาพหลักธรรมปฏิสัมพันธ์ 4 (อภ.วิ. (35/718-731/459-465)
ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC
ที่มา : (ออกแบบโดย มานี วิกรานต์, 2568)

เมื่อได้หลักธรรมที่เป็นรูปแบบของผลลัพธ์การเรียนรู้ จึงพิจารณาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้บุคคลที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐาน ระดับอุดมศึกษาด้วยพุทธบูรณาการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล ในขั้นตอน ต่อไป

2.4.2 บุพนิมิต 7 ประการ

การศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ข้อที่สอง คือทักษะ S-(Skills) หรือในระดับการเรียนรู้ของ The Revised BloomTaxonomy (2001) ว่าด้วยเรื่อง Psychomotor Domain ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้กายในการพัฒนาบ่มเพาะความรู้จนได้เป็นทักษะเฉพาะตน ระดับการเรียนรู้ขั้นสูงที่พัฒนาจนสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นอัตลักษณ์ตน (ระดับ Naturalisation) สอดคล้องกับหลักธรรมบุพนิมิต 7 ที่ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก่อนจะมีมรรค จะมีสิ่งที่จะต้องทำหรือควรจะทำ เหมือนกับเมื่อดวงอาทิตย์จะขึ้นสู่ท้องฟ้า ย่อมมีแสงอรุณเรืองรองขึ้นขอบฟ้ามาก่อน เปรียบดังชีวิตคนที่จะเข้าพบสิ่งที่ดีงาม และความสำเร็จกำลังจะเกิดขึ้น ก็จะมีสิ่งที่จะต้องทำ ควรกระทำ เพื่อเป็นเบื้องต้นหรือต้นหนนำสู่จุดหมาย ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 19 พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค มัคคสังยุต (ประมวลเรื่องมรรค) ใน สุริยเปยยาหลวงกร ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับดวงอาทิตย์ บุพนิมิต 7 ประการ พระธรรมสังคิตติกาจารย์ จัดไว้โดยยอรูปของเปยยาละ ชื่อพระสูตรตั้งตามชื่อธรรม 7 ประการ ดังนี้

กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็ เป็นต้นนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ฉะนั้นนักปราชญ์ผู้มีกัลยาณมิตร (มิตรดี) พึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มาก บุพนิมิตที่ดีมี 7 ประการ คือ

- 1) กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี
- 2) สีสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศีล
- 3) ฉันทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ
- 4) อัตตสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยตน
- 5) ญาณสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยญาณ
- 6) อัปมาทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท
- 7) โยนิโสมนสิการสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ (ส.ม. 19/49-62/43-47)

รายละเอียดหลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ

บุพนิมิต แปลว่า เครื่องหมายให้รู้ล่วงหน้า หรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นก่อนเป็นเครื่องหมายว่าจะมีเรื่องดี หรือเหตุบางอย่างเกิดขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564, หน้า 203) ได้ให้ความหมายว่า บุพนิมิต มาจาก นิमित ที่แปลว่า ลาง เครื่องหมาย หรือเครื่องส่อแสดง ต่อเข้ากับ บุพ ซึ่งแปลว่า ก่อน บุพนิมิต จึงแปลว่า เครื่องหมายที่ส่อแสดงล่วงหน้า หมายถึงเครื่องหมายที่ส่อแสดงล่วงหน้าของวิถีชีวิตที่ดีงามถูกต้อง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รุ่งอรุณของการศึกษา เพราะเป็นบุพนิมิตของชีวิตที่ดี จึงเป็นรุ่งอรุณของการศึกษาด้วย ถ้ารุ่งอรุณของการศึกษามาแล้ว การศึกษาก็ต้องตามมาเอง โดยไม่ต้องไปเพียรพยายาม ท่านบอกอย่างนั้น บุพนิมิตจึงเป็นเครื่องหมายให้รู้ล่วงหน้า สิ่งที่ปรากฏให้เห็นก่อนเป็นเครื่องหมายว่าจะมีเรื่องดีบางอย่างเกิดขึ้น รุ่งอรุณของการศึกษา คือสิ่งที่กำลังเข้ามาสู่วิถีชีวิต

จากพระพุทธรูป แสดงถึงสิ่งที่ดีงาม นิमितหมายที่ดีกำลังเกิดขึ้นแก่บุคคล เปรียบดังแสงอาทิตย์ที่มีมาก่อนดวงอาทิตย์จะปรากฏ และสิ่งที่ปรากฏเบื้องต้นคือ กัลยาณมิตร เณก เช่นเดียวกับการที่นักศึกษาแต่ละคนตัดสินใจจะศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ฉะนั้น และการสืบค้นแหล่งข้อมูล หรือการเข้าพบผู้รู้ก็เริ่มต้น จะเป็นสิ่งแรก เพื่อการเตรียมตนให้พร้อมในข้อมูลเพื่อการศึกษา

ใน สุริยเปยยาฉรรค หมวดว่าด้วยสุริยเปยยาฉรรค กล่าวถึง กัลยาณมิตรสูตร เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัยย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุพนิมิต ฉะนั้น กัลยาณมิตรตต (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ฉะนั้นภิกษุผู้มีกัลยาณมิตร (มิตรดี) พึงหวังข้อนี้ได้ว่า “จักเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ทำอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มาก” (ส.ม. 19/49-62/43-47)

จากหลักธรรมข้อกัลยาณมิตรตต จะเห็นความงามของกัลยาณมิตรเปรียบได้กับแสงอรุณรุ่งว่าเป็นเครื่องนำชีวิตที่ดีของบุคคลที่จะเดินไปสู่การพัฒนาตน จำเป็นต้องเลือกคบคน เลือกแหล่งความรู้ที่จะรับฟังวิชาความรู้ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของตน ในระบบการศึกษา กัลยาณมิตรที่สำคัญคือครูผู้หวังดี มีเมตตา กรุณา คอยห่วงใย เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ สามารถชี้แหล่งความรู้อื่นที่มีประโยชน์ในการเสริมสร้างวิชาการ และประสบการณ์ชีวิตที่ดีแก่ศิษย์ ในปัจจุบันก็จะพัฒนาเป็นสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ก็ให้มีปัญญา รู้จักเลือกสรรหาที่สื่อเป็นประโยชน์แก่ตน และเลือกคบเพื่อนที่ดีดังปรากฏในมิตตสูตรว่าด้วยมิตร พระพุทธองค์ตรัสว่า

“พวกหมู่เกวียนเป็นมิตรของคนเดินทาง มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน สหายเป็นมิตรของคนผู้มีประโยชน์เกิดขึ้นเนื่อง ๆ บุญที่ตนเองทำไว้แล้ว เป็นมิตรติดตามตนไปถึงภพหน้า” (ส.ส. 15/53/68)

จากความในมิตตสูตร ทำให้เราทราบว่ามิตรมีอยู่รอบตัวเรา เราจึงมีความรู้ และใช้โอกาสในการเลือกคบแต่มิตรดี ย่อมเกิดอานิสงส์แห่งบุญทั้งปัจจุบันและอนาคต

ในสัลลสูตร ว่าด้วยศีล (โพชฌังคสังยุต) พระผู้มีพระภาคยังตรัสถึงบุคคลที่ควรคบ ควรเข้าหา เพื่อให้ได้รับความรู้จริง รู้แจ้งในเนื้อหาอรรถ และธัมม ได้แก่

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่าใดสมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ การเห็น...การได้ยิน...การเข้าไปหา...การเข้าไปนั่งใกล้...การระลึกถึง...การบวชตามภิกษุเหล่านั้นก็ดี เรากล่าวว่า มีอุปการะมาก ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะบุคคลได้ฟังธรรมของภิกษุเห็นปานนั้นแล้วย่อมหลีกออกด้วยการหลีกออก 2 อย่าง คือ

(1) หลีกออกทางกาย (2) หลีกออกทางจิต เขาหลีกออกไปอยู่อย่างนั้นย่อมระลึกถึงถึงธรรมนั้น และจะมีอานิสงส์ให้เจริญจากได้ปฏิบัติให้มาก ย่อมถึงความเจริญเต็มที่ของภิกษุ” (ส.ม. 19/184/114-115)

จาก**กิลสูตร**ได้ให้ข้อธรรมเรื่องการเข้าหาแหล่งความรู้ได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การได้เข้าไปพบ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเข้าไปรับฟังข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การนัดหมายเพื่อพบ การปฏิบัติตามด้วยถือเป็นแบบอย่างที่ดี จากนั้นให้นำข้อความรู้นั้นมาวิเคราะห์ ทดลองปฏิบัติด้วยตนเองจะได้รับความรู้และปัญญาสมดังมุ่งหมายในที่สุด

ก่อนศตวรรษที่ 21 แหล่งความรู้ที่สำคัญในสถาบันการศึกษาคือ ห้องสมุด เพราะเป็นสถานที่รวมหนังสือ สิ่งตีพิมพ์ นานับการรวมถึงได้กำหนดให้จัดบริการในหลากหลายรูปแบบของการรวบรวมข้อมูลเพื่อบริการแก่นักศึกษา แต่ปัจจุบัน ห้องสมุดนอกจากเป็นที่ยรวมเอกสารหนังสือ หรือแหล่งความรู้ดิจิทัลต่าง ๆ แล้ว ยังจัดเป็นพื้นที่ที่นักศึกษา หรือผู้สนใจสามารถเข้าไปใช้พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการกับผู้รู้ หรือเพื่อนนักศึกษา บางแห่งเปิดให้บริการถึง 24 ชั่วโมง ในช่วงเวลาการสอบของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีหอพักนักศึกษาในเขตมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มโอกาส และสถานที่ให้นักศึกษาในการค้นคว้า และทำงาน เพราะพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ทุกเวลา

ใน**เอกธัมมเปยยาลวรรค** หมวด 1 เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาคตรัสเรื่อง ธรรมอันเป็นเอก ซึ่งมีอุปการะมาก คือ กัลยาณมิตรตถา มีข้อยืนยันใน **อุปัฏฐกสูตรที่ 2** ว่าด้วยความเป็นผู้มีมิตรดีเป็นพรหมจรรย์กึ่งหนึ่ง โดยพระอานนท์ ได้กราบทูลพระพุทธเจ้า ซึ่งประทับอยู่ ณ นิคมของเจ้าศากยยะ ชื่อว่า สักกระแคว้นสักกะ ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหชาติ มีเพื่อนดีเป็นพรหมจรรย์กึ่งหนึ่ง” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “อย่ากล่าวอย่างนั้น อานนท์ ที่จริงความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหชาติ มีเพื่อนดี เป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดทีเดียว อานนท์ ภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหชาติ มีเพื่อนดีพึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ทำอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มาก...”

(ส. ม. 19/2/2-3)

และใน**สาริปุตตสูตรที่ 3** พระพุทธเจ้าได้ตรัสเน้นย้ำกับพระสารีบุตรอีกครั้งว่า

“สารีบุตร อนึ่ง ข้อที่ว่าความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหชาติ มีเพื่อนดี เป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดนั้น พึงทราบโดยปริยายนี้ ด้วยว่าเพราะอาศัยเราผู้เป็นมิตรดี เหล่าสัตว์ผู้มีชาติเป็นธรรมดา ผู้มีชราฯ ผู้มีมรณะฯ ผู้มีโสกะ ปรีเทวะทุกข์ โทมนัส และอุปายาสฯ ย่อมพ้นจากย่อมพ้นจากชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปรีเทวะทุกข์ โทมนัส และอุปายาส สารีบุตร ข้อที่ว่าความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหชาติ มีเพื่อนดี เป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดนั้น พึงทราบโดยปริยายนี้แล” (ส. ม. 19/3/4-5)

อรรถกถาสूरียเปยยาที่ 6 อรรถกถาบทนี้ ได้อธิบายความสังเคราะห์เนื้อหาใน สूरียเปยยาว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี เปรียบได้ดังการเดินทางไปสู่ความสว่างแห่งชีวิต และหากได้ ปฏิบัติอริยมรรคพร้อมกับวิปัสสนา สม่าเสมอแล้ว คือฝึกสติสัมปชัญญะ จะพบความสำเร็จ ดุจ ความปรากฏแห่งพระอาทิตย์” (ส.ม. 19/49, 50-54/43-44)

ท่านได้ยกตัวอย่างจากบทว่า กัลยาณมิตตตา เป็นต้นอีก เพื่อแสดงภาวะโดยอาการแม้อื่น แห่งสัมมาทิฐิเป็นต้น เพราะกัลยาณมิตร นับเป็นแหล่งความรู้ที่ดีแห่งบุคคล หมายรวมถึงครู เพื่อน หนังสือ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ส่งผล และสนับสนุนให้บุคคลนั้นมีความเห็นถูกต้อง พระสูตรเหล่านี้ทั้งหมด ขึ้นกับความสามารถแห่งอริยาคัยของบุคคลโดยเฉพาะ

ใน มงคลสูตร ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสตอบทวดา เรื่องที่ว่าด้วยมงคล 38 ประการ โดย การคบบคนในมงคลที่ 1-3 ดังนี้

“มงคลที่ 1-3 คือ การไม่คบบคนพาล การคบบแต่บัณฑิต และการบูชาคนที่ควร บูชานี้เป็นมงคลอันสูงสุด” ลักษณะบัณฑิตนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า “คนที่ ฉลาดรู้ประโยชน์ชาตินี้ ประโยชน์ชาติหน้าอย่างสูงสุด เรียกว่า บัณฑิต” (ขุ.สุ. 25/262/562)

และใน พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม โดย (พระพุทโธมาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564, หน้า 1) ได้อธิบาย กัลยาณมิตตตา ว่าความมีกัลยาณมิตร ได้แก่ มีผู้แนะนำสั่งสอน เป็นที่ปรึกษา หรือเพื่อนที่คบหาที่ดี โดยตนต้องรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมหมู่ พบปะกับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถ เพื่อสนับสนุนการศึกษาอบรม การครองชีวิต และธรรมาปฏิบัติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี” ข้อธรรมนี้พระพุทธเจ้าทรงจัดเป็นองค์ประกอบภายนอกที่เป็นตัวนำ ช่วยเกื้อหนุน ชี้แนะให้บุคคลประกอบกิจที่ดีแก่ตน โดยพระพุทธองค์ทรงตรัสว่าอาศัยข้อธรรมตรัสรู้ของพระองค์ เป็นกัลยาณมิตร ย่อมกำจัดอกุศลได้ และย่อมยังกุศลให้เกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น ความมีกัลยาณมิตร จึงเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะพุทธธรรมที่ดำรงมั่นไม่เสื่อมสูญ ไม่อันตรธานแห่ง สัทธรรม” ฯลฯ

ในบุพนิมิตที่ 1 คือ กัลยาณมิตตตานี้ สรุปได้ว่า กัลยาณมิตร ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอน ความคิด ความเห็นชอบของครู อาจารย์ บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนดี ห้องสมุด สถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้ต่าง ๆ แหล่งข้อมูลที่เป็นตัวนำ หรือปัจจัยสำคัญช่วยเกื้อหนุน ชี้แนะ แนะนำการตัดสินใจก้าวแรกของการก้าวต่อ ๆ ไปในทางที่ดี นับเป็นปัจจัยภายนอก ในการจัดการเรียนรู้ของบุคคลทุกระดับที่ช่วยส่งเสริมบุคคลให้นำพาตนเองเข้าสู่เส้นทางความสำเร็จความมีกัลยาณมิตรจึงเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า “ผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี เป็นพรหมจรรย์ทั้งหมด”

ด้วยภาวะที่ยอดเยี่ยม (อนุตตริยะ) ดังใน อนุตตริยะสูตร

“การที่บุคคลมีศรัทธาตั้งมั่น มีความรักตั้งมั่น บรรลุที่สุด มีความเลื่อมใสอย่างยิ่งนี้ เรียกว่า อนุสสาณุตตริยะ” (อง.ฉก. 22/30/471-476) และในอรรถกถา **กัลยาณสูตร** กล่าวว่าอาจารย์บางพวก

“ภิกษุชื่อว่ามศีลอันงามด้วยสามารถแห่งจตุปาริสุทธิศีล ชื่อว่ามีธรรมอันงาม ด้วยสามารถแห่งธรรมคือวิปัสสนามรรค ชื่อว่ามีปัญญาอันงาม ด้วยสามารถแห่งมรรคผลปัญญา” (ม.ม. 13 /274)

หลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายบอกเหตุบุญนิมิต หลังกัลยาณมิตตตาบังเกิดแล้ว จะเป็นธรรมที่เป็นองค์ประกอบภายในของบุคคล 5 ประการ ใน **ศีลสัมปทาทีสุตตปัญจกะ** ว่าด้วยพระสูตร 5 สูตร มี **ศีลสัมปทาสูตร** เป็นต้น ดังนี้

เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี

“ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุญนิมิต ฉันท สีสัมปทา ก็เป็นตัวนำ เป็นบุญนิมิตเพื่อเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ฉันทนั้น

ภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยศีลพึงหวังข้อนี้ได้ว่า ฯลฯ

ฉันทสัมปทา ฯลฯ

อิตตสัมปทา ฯลฯ

ทิวฐีสัมปทา ฯลฯ

อัปปมาทสัมปทา ฯลฯ”

หมายความว่า ธรรมอันเป็นเอก มีอุปการะมากเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรค ประกอบด้วย 5 ข้อธรรมนี้ คือ 1) สีสัมปทา การทำศีลให้ถึงพร้อม ตั้งกติกาของตนให้อยู่ในระเบียบวินัย มีความประพฤติทั่วไปดีงามทุกขณะ 2) ฉันทสัมปทา การทำฉันทะให้ถึงพร้อม ใฝ่ใจอยากทำหน้าที่ และสิ่งทั้งหลายให้ดีงาม มีความใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ 3) อิตตสัมปทา การทำตนให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของผู้ที่พัฒนาแล้วให้สมบูรณ์ ทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา คือพร้อมที่จะเป็นผู้มีตนอันได้พัฒนาแล้ว 4) ทิวฐีสัมปทา การทำทิวฐิให้ถึงพร้อม การถือหลักความคิด ความเชื่อถือที่ถูกต้อง ดีงาม มีเหตุผลตามเหตุปัจจัย 5) อัปปมาทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ความมีสติในกิจทั้งปวง ตื่นตัวตลอดเวลา เห็นความสำคัญของกาลเวลา ตระหนักเรื่องการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย (ส.ม. 19/49-62/43-47)

ศีลสัมปทา ได้แก่ คนมีศีล เพราะความถึงพร้อมด้วยศีล 5 ดังปรากฏใน **ศีลสูตร** ว่าด้วยธรรมที่เป็นศีลองค์ประกอบของภิกษุ 5 ประการ คือ 1) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล 2) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสมาธิ 3) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา 4) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิมุตติ 5) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิมุตติญาณทัสสนะ และกล่าวถึงอานิสงส์ของคนมีศีลเพราะถึงพร้อมด้วยศีล 5 กล่าวคือ 1) มีความไม่ประมาท 2) กิตติศัพท์อันงามย่อมฟุ้งไป 3) เข้าสู่สังคมโดยอ้อมองอาจ ไม่เก้อเขิน 4) เป็นผู้ยอมไม่หลงในกาละ

5) เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ (อง.ปญจก. 22/107/185) ผู้มีศีล คือผู้ปกติ เป็นผู้ที่จะอาตด้วยกาย วาจาใจ ที่เป็นกุศลธรรม

ใน **สัมปทาสูตร** ดังปรากฏใน มุณฑราชวรรค ปฐมปัณณาสก์ ในปัญจกนิบาต สัมปทา แปลว่าความถึงพร้อม หรือ ความสมบูรณ์ มี 5 ประการคือ สัทธาสัมปทา สีลสัมปทา สุตสัมปทา จาคสัมปทาและปัญญาสัมปทา สัมปทาทั้ง 5 เปรียบดังทรัพย์ของบุคคลที่มีความตั้งมั่นไปในหนทางแห่งความเจริญ พร้อมมีปัญหาที่จะไม่หวั่นไหวในหนทางที่ทำให้ตนเองเสื่อม (อง.ฉก. 14/46/6) และ

“ใน **สีลวันตสูตร**ว่า ด้วยบรรพชิตผู้มีศีลเข้าไปอาศัยหมู่บ้านหรือตำบลใด คนในหมู่บ้านนั้น ย่อมประสพบุญ 3 ประการ คือ 1) กาย 2) วาจา 3) ใจ (อง.ปญจก. 22/87/155-156) และอรรถกถา สีลสูตรที่ 6 บทว่าด้วย “ติหิ ฐานเนยิ ความว่า ด้วยเหตุ 3 อย่าง คือการประกอบความดี 3 อย่าง นั้น คือ 1) การได้ต้อนรับผู้มีศีล (ได้บุญด้วยกาย) 2) ได้ถวายภัตตาหาร บูชาของหอมดอกไม้ รักษาศีล ฟังธรรม ได้บุญด้วยวาจา 3) และการคิดขอให้ชาวบ้านร่วมถวายบิณฑบาต ชื่อว่าได้บุญด้วยใจ” (อง.ติฎ.อ. 46/153)

สรุปคือ ผู้มีศีลเป็นที่รวมแห่งธรรมอะไร ในพระไตรปิฎก (ขุ.ป.31/39/60) ท่านพระสารีบุตร ได้แสดงไว้ว่า “เป็นที่รวมแห่งความสำรวม เป็นที่รวมแห่งความไม่ล่วงละเมิด เป็นที่รวมแห่งเจตนาที่เกิดขึ้นในขณะสำรวม และไม่ล่วงละเมิดนั้น” คือ ผู้ที่สำรวมระวังด้วยสติ ในการงดเว้นไม่กระทำการด้วยกาย วาจา ใจ ที่จะนำไปเพื่อการเบียดเบียนผู้อื่น เป็นพื้นฐานของคนดีในสังคม คนมีศีลเปรียบได้กับคนที่ม่กำลังใจที่ จะพิจารณาตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ทำสิ่งที่ตนเองตั้งกติกาไว้ว่า จะไม่ทำ มีเมตตาจิต คิดทำดีกับเพื่อนมนุษย์และสัตว์น้อยต่าง ๆ และหากเราประสงค์จะให้คนอื่นทำดีกับเรา เราก็ควรจะทำดีกับคนอื่นด้วยดังปรากฏใน**อนุमानสูตร**ว่า ด้วยการเปรียบตนกับผู้อื่นท่านพระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวเรื่องนี้ว่า

“บุคคลผู้มีความปรารถนาที่เป็นบาป ตกอยู่ในอำนาจแห่งความปรารถนาที่เป็นบาป ย่อมไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของเรา ถ้าเราจะพึงมีความปรารถนาที่เป็นบาปตกอยู่ในอำนาจแห่งความปรารถนาที่เป็นบาป เราก็คงไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของคนเหล่านั้น “ภิกษุเมื่อรู้อย่างนี้ควรคิดว่า เราจักไม่เป็นผู้มีความปรารถนาที่เป็นบาป ไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งความปรารถนาที่เป็นบาป” (ม. มู. 12/181/ 190-193)

ใน **คิหิสูตร** ว่าด้วยคฤหัสถ์ อนาคตปิณฑกคหบดี มีอุบาสก 500 คนเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกท่านพระสารีบุตรมาตรัสว่า

“ลักษณะของอริยสาวก คือผู้มีศีล 5 สำรวมไม่ขาด มีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ และเป็นผู้ประกอบด้วยศีลที่พระอริยะใคร่ (ศีลในอริยมรรค ศีลในอริยผล) ซึ่งหากคฤหัสถ์คนใดมีงานสำรวมดีในสิกขาบท 5 ประการ และเป็นผู้ได้ธรรมเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ก็พึงพยากรณ์ได้ว่าท่านจะบรรลุ

โสดาบันไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า ” (อภ.ปญจก. 22/179/299-303)

กล่าวได้ว่าบุคคลนี้มีจริยธรรมงดงาม เป็นผู้ควรแก่การบูชา เปรียบได้กับผู้ที่ฝึกตนดีแล้ว มีความประพฤติดีงาม ตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล พูดคำสัตย์ มีใจประกอบด้วยหิริ จะเกิดในหมู่ชาติใด ๆ ก็ละความเกิดและตายได้ ดับสนิทได้เพราะไม่ถือมั่น

ศีลจึงจัดเป็นธรรมจำเป็นพื้นฐานของจริยธรรมทางพุทธ ในการฝึกอบรมตนให้มีขึ้นในคนทุกวงสังคม โดยเฉพาะในผู้เฝ้าศึกษาเรียนรู้ในความก้าวหน้าของตน ทำให้เป็นผู้ดำรงชีพอยู่ในทางที่ถูกแห่งการพัฒนาผืนดิน เพื่อพาตนสู่หนทางแห่งความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง และหากสังคมใดประกอบด้วยคนมีศีลจำนวนมาก จะทำให้กลุ่มชนนั้น คิดทำประโยชน์ตน ประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือกันอย่างโอภาปราศรัย และมีความสำเร็จผลในกิจการงานทั้งปวง

สรุปได้ว่า บุคคลผู้มีจริยธรรมในพระไตรปิฎกจะมีลักษณะเด่น ๆ คือ รักษาศีลอย่างเคร่งครัด เพราะศีลเป็นพื้นฐานของจริยธรรมทางพุทธ บุคคลผู้มีจริยธรรมจะละเว้นความชั่วด้วยใจ มิใช่เพราะกลัวโทษทางโลกเท่านั้น ความมีหิริโอตตปปะจึงบังเกิดในจิตสำนึก เป็นผู้มีปัญญา (รู้ดี – รู้ชั่ว) มีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตา ไม่โกรธง่าย ไม่พยายา

ฉันทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ “สัพเพ ธัมมา ฉันทมูรคา” (ความพอใจ (ฉันทะ) เป็นจุดเริ่มต้นของการพาตัวเองเข้าไปสู่งาน) เป็นหลักธรรมข้อที่ 1 ของอิทธิบาท 4 ซึ่งในอิทธิบาทวิภังค์ 1 สุตตันตภาชนีย 1 ฉันทิทธิบาท ได้แสดงความหมายของฉันทะ ธรรมในอิทธิบาท ดังนี้ “บรรดาธรรมเหล่านั้น ฉันทะ เป็นฉันทะ ความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่าฉันทะ (อภิ. วิ. 35/433/343)

ธรรมฉันทะในอิทธิบาทนี้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“ภิกษุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารเป็นอย่างไร ถ้าภิกษุทำฉันทะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต เรียกว่าฉันทสมาธิ... ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม ปราศจากความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิกษุโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้น ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขาร

(อภิ. วิ. 35/432/342) และ

พลกรณ์ยทิสุตระว่า ด้วยอุปมาด้วยการทำงานที่พึงทำด้วยกำลัง

“การทำงานที่พึงทำด้วยกำลังทั้งหมด ต้องอาศัยแผ่นดิน ดำรงอยู่บนแผ่นดิน จึงทำได้ ดังนั้น ภิกษุต้องอาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีล ต้องเจริญสัมมปปธาน 4 ให้มากคือ สร้างฉันทะ เพียร มุ่งมั่น ป้องกันบาป ละบาป มุ่งมั่นทำกุศลธรรมและให้ดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย”

(ส.ม. 19 /673-684/363)

กล่าวโดยสรุป คือ กิจกรรมใดหากผู้กระทำเริ่มต้นจากฉันทะ คือ ความพอใจส่วนตน แล้ว ก็จะเป็นเครื่องหมายหรือสัญญาณให้รู้แน่ชัดว่าความสำเร็จในกิจการงานนั้น เรื่องนั้นกำลังจะเกิดขึ้น

ในสิลสูตร 2 ว่า ด้วยบุคคลผู้มีศีล

“บุคคลผู้มีศีลคือผู้สำรวมในปาติโมกข์ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายแม้ในอิริยาบถ 4 ก็มีสติตั้งมั่น ไม่หลงลืม กายสงบมีจิตแน่วแน่เป็นสมาธิ ผู้เป็นอย่างนี้ มีความเพียร มีอดทนอดปละ เราเรียกว่า ผู้ปรารถนาความเพียร อุทิศกาย และใจต่อเนื่องตลอดไป สร้างฉันทะหมายถึงสร้างความพอใจในกุศล” (อง.จตุกก. 21/12/22-23) ซึ่งบุคคลที่มีความเพียรชอบ (ว่าด้วยสัมมปปธาน) จะเป็นผู้สร้างฉันทะประคองตน มุ่งมั่นทำกิจที่เป็นกุศล และละอกุศล (ปรานสูตร:อง.จตุกก. 21/13/23-24)

ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม โดย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564, หน้า 160) ได้ให้ความหมายของ ฉันทะ ว่าเป็นความพอใจ คือความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2561, หน้า 25) ได้เทศนาธรรมเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (พิมพ์ครั้งที่ 36 กันยายน 2561) โดยสรุปว่า “ฉันทะ ความพอใจฝ่ายกุศลเป็นตัวนำในวิถีทางหนึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน การทำงานด้วยใจรัก มีความสุข มีสมาธิ และนำไปสู่ความเป็นเลิศของงานนั้น หรือทำให้งานสำเร็จผลอย่างดีเลิศแล้วนำไปสู่ประโยชน์สุขส่วนตน และสังคมประเทศชาติ”

สรุป **ฉันทสัมปทา** มีความหมายถึงบุคคลทำความพอใจ ความพยายาม ความอดุสาหะ ความขะมักเขม้นอย่างไม่ทอดอยเป็นสิ่งที่บอกล่วงหน้าว่างานนั้น สามารถจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการที่บุคคลจะถึงพร้อมด้วยฉันทะ บุคคลนั้นใฝ่หาความรู้เพื่อให้ได้รับการฝึกฝนและพัฒนาตนไปในเส้นทางที่ถูกต้อง เริ่มจากการทำสมาธิการดำรงตนในศีล มีความเพียร ใจตั้งมั่นจดจ่อ มีสติสัมปชัญญะ ที่จะหาอุบายเพื่อสร้างแรงจูงใจที่ถูกต้อง คือใฝ่รู้ ใฝ่ดี จะสามารถก้าวไปในการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ใฝ่หาสิ่งเสริมความพอใจในการสร้างสรรค์ หรือผลิตสิ่งต่าง ๆ ที่จะสร้างผลให้บรรลุเป้าหมายตามที่มุ่งหวัง

อัตตสัมปทา การทำตนให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของผู้ที่พัฒนาแล้วให้สมบูรณ์ ทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา คือพร้อมที่จะเป็นผู้มีตนอันได้พัฒนาแล้ว ดังที่กล่าวว่า “สัตถา เทวะมนุสสานัง” มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และฝึกแล้วประเสริฐที่สุด แต่ละคนต่างมีศักยภาพของตนเอง จึงต้องมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในตนว่าจะสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองไปสู่จุดสำเร็จสูงสุด จึงควรมีจิตสำนึกของการพัฒนาศักยภาพตนให้เต็มที่อยู่เสมอ

ในมหาสารโปรมสูตร เป็นพระสูตรว่า ด้วยอุปมาด้วยแก่นไม้ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายขณะประทับ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ เขตกรุงราชคฤห์ พระผู้มีพระภาคทรงเปรียบเทียบการประพาดพิรหมจรรย์กับการแสวงหาแก่นไม้ ให้ภิกษุทั้งหลายฟัง ดังนี้

“กุลบุตรบางคนออกบวชด้วยศรัทธา ทำให้มีลามกสักการะ และความสรรเสริญเกิดขึ้นก็ไม่ปลื้มใจ ไม่รู้สึกสมหวัง และเจริญวิปัสสนา จนทำให้ญาณทัสสนะเกิดขึ้น ก็ไม่ปลื้มใจ ไม่รู้สึกสมหวัง ..มั่งมัน เจริญวิปัสสนาจนทำให้ อสมยวิโมกข์ (คือโลกุตตรธรรม 9 ได้แก่แอมรรค 4 ผล 4 และนิพพาน) เกิดขึ้น ซึ่งทรงเรียกว่า “แก่นแห่งพรหมจรรย์” เหมือนคนที่ต้องการแก่นไม้ รู้จักแก่นไม้ ตัดแก่นไม้มาใช้ประโยชน์ได้สำเร็จ” (ม.มู. 12/311/346-348)

ตัวอย่างของผู้มีศีลสมบูรณ์ จากความเพียรเจริญสติสัมโพชฌงค์เป็นปกติ หากประสงค์จะอยู่ในโพชฌงค์ข้อใด ๆ ในเวลาใดก็อยู่ได้ ดังปรากฏใน **วัตถสูตร** ว่าด้วยอุปมาด้วยผ้า (ส.ม. 19/185/117-118) ตูเก็บผ้าของพระราชารหรือของอำมาตย์ของพระราชามรรคเจ้าต่าง ๆ หากประสงค์จะนุ่งห่มผ้าคู่ใด ๆ ในเวลาเช้า เที่ยง เย็น ก็นุ่งห่มผ้าคู่ นั้น ๆ ไม่มีประมาณ ฉันทใด การทำตนให้ถึงพร้อมนี้ ใน **อิตตสัมปทา** ด้วยการสร้างฉันทะเพื่อให้เกิดความเพียร ความใส่ใจ ใฝ่รู้ ก็เป็นเครื่องหมายอีกประการว่า บุคคลนั้นพร้อมในการพัฒนาตน ดังมีปรากฏใน **ปาจิณาทิสสูตร** ว่าด้วยอุปมาด้วยแม่น้ำคงคาไหลไปสู่ทิศปราจีน เป็นไปไม่ได้ที่ภิกษุผู้เจริญอริยมรรคมีองค์ 8 จิตโอบในในเวทตลอดกาลนานแล้ว จักเวียนมาเพื่อเป็นคฤหัสถ์ เป็นต้น ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เมื่อเจริญสัมมัปปธาน 4 ประการ ทำสัมมัปปธานให้มาก ย่อมโน้มไปสู่निพพาน โนมไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน “เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯลฯ ได้ตรัสเรื่องสัมมัปปธาน 4 ให้สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มั่งมัน เพื่อป้องกันบาป เพื่อละบาป เพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิกษุญาณภาพ ไพบูลย์เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว” (ส. ม. 19/651-662/360-361)

ใน **โอปัมมวรรค** หมายความว่าด้วยการทำให้หนักแน่นเหมือนแผ่นดินกล่าวว่า บุคคลอื่นเมื่อพูดเมื่อพูดจะพูดตามกาลสมควรหรือไม่สมควรก็ตาม จจริงหรือไม่จริงก็ตามอ่อนหวานหรือหยาบคายก็ตามพูดคำมีประโยชน์หรือไร้ประโยชน์ก็ตาม จะพูดมีเมตตาจิตหรือโทสะก็ตาม “จิตของเราจักไม่แปรผัน เราจักไม่เปล่งวาจาชั่วหยาบ จักอนุเคราะห์ด้วยสิ่งอันเป็นประโยชน์ อยู่อย่างผู้มีเมตตาจิต ไม่มีโทสะ จักแผ่เมตตาให้บุคคลนั้นอยู่ เสมอด้วยแผ่นดิน ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน ไปยังสัตว์โลกทุกหมู่เหล่า” การเตรียมพร้อมตนเองเพื่อการศึกษาพึงระลึกถึงความหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน ต้องอดทน สู้ไม่ถอย ฝ่าฟันอุปสรรคทั้งปวงอย่างมีความสุข

วิภูริสัมปทา ได้แก่ การทำวิภูริให้ถึงพร้อม การตั้งอยู่ในหลักความคิด ความเชื่อถือที่ถูกต้อง ดีงามมีเหตุผล เช่น ถือหลักความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

เกิดปัญญาไตร่ตรองไม่ปลงใจเชื่อตรึกด้วยเหตุและผล เป็นเหตุให้ผู้ขับเกวียนชุดที่ 2
ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ และได้รับความปลอดภัย

อุปมา เปรียบเหมือนเสาเหล็ก หรือเสาเชื่อมมีลำตันปักไว้ลึก ผึงไว้ดีไม่โยก ไม่ไหว แม้หาก
พายุฝนพัดมาอย่างรุนแรงก็ไม่สั่นสะเทือน หากพายุฝนพัดมาจากทิศใด ๆ อย่างรุนแรงก็ไม่สั่นสะเทือน
เช่นเดียวกับผู้มีปัญญา ย่อมใช้เหตุ และผลในการตัดสินใจ ไม่หลงเชื่อในสิ่งที่บอกกล่าวกันมาโดยไม่
ไตร่ตรอง ย่อมรอดพ้นจากสิ่งอกุศลทั้งปวง (ส.ม. 19/1109/618-620)

ใน **สุกสสูตร** เปรียบการตั้งทฤษฎีว่าด้วยอุปมาด้วยเตี้ย คือ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรม
เรื่องการทำทฤษฎีที่ถูกต้อง อุปมาโวหารว่า เตี้ยข้าวที่ตั้งไว้ไม่ตรง จะไม่สามารถดำมือดำเท้าให้
เลื้อยออกมาได้ แต่ถ้าตั้งไว้ตรงจึงจะทำให้เลื้อยออกมาได้ ภิกษุก็เหมือนกัน ถ้าตั้งทฤษฎีไว้ถูกจึงจะทำลาย
อวิชชาได้ ทำให้วิชาเกิดขึ้นได้ และรู้แจ้งนิพพานได้ วิธีตั้งทฤษฎีให้ถูก คือการเจริญอริยมรรคมีองค์ 8
หรือเป็นผู้เจริญปัญญาด้วยศีล สมาธิ จึงเป็นผู้สามารถแยกแยะถูก ผิดและสิ่งไม่ควรได้

ทฤษฎีสัมปทา ในการจัดการเรียนรู้เพื่อจะให้นักศึกษามีความพร้อมในทฤษฎี ผู้สอนควรแสดง
กรณีตัวอย่างหรือทำเป็นตัวอย่าง และเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกฝนทดลองทำด้วยตนเองหลาย ๆ ครั้ง
จนสร้างเป็นความชำนาญเฉพาะตน เกิดเป็นความเชื่อความเห็นที่ถูกต้องยึดถือเป็นหลักในการทำงาน
ให้สำเร็จได้ต่อไป

อัปมาทสัมปทา ได้แก่ ความถึงพร้อมแห่งความไม่ประมาทอันเป็นตัวการให้มีสติ
เครื่องหมายในการเตือนตนให้ถึงพร้อมในการพัฒนาชีวิตอีกประการหนึ่ง

ตถาคตสูตรที่ 1 ในอัปมาทวรรคหมวดว่าด้วยความไม่ประมาท เรื่องเกิดที่กรุงสาวัตถี
พระพุทธเจ้าตรัสถามอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าบังฉัตวา

“กุศลธรรม มีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่
ประมาทเล็กลงกว่ากุศลธรรมเหล่านั้น เปรียบดัง จำนวนที่เล็กกว่าสัตว์มีปริมาณเท่าจำนวน
ของสัตว์ไม่มีเท้า มี 2 เท้า มี 4 เท้า มีเท้ามาก มีรูป ไม่มีรูป มีสัญญา ไม่มีสัญญาเหล่านั้น
คนที่ไม่ประมาทจึงควรเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มาก” (ส.ม. 19/139/72-74)

ปทสูตร ว่าด้วยอุปมาด้วยรอยเท้าสัตว์ กล่าวว่า “ความไม่ประมาทเล็กลงกว่ากุศลธรรมทั้งมวล
อุปมาดัง รอยเท้าของสัตว์ที่เหยียบไปบนแผ่นดินทั้งหมดรวมลงในรอยเท้าช้าง รอยเท้าช้างชาวโลกกล่าว
ว่าเล็กกว่ารอยเท้าเหล่านั้น เพราะเป็นรอยเท้าใหญ่” (ส.ม. 19/140/75)

อัปมาทสูตร ว่าด้วยความไม่ประมาท พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบพราหมณ์คนหนึ่งซึ่งเข้าไป
เฝ้าถึงที่ประทับ และได้ทูลถามเรื่อง ธรรมอย่างหนึ่งที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว ย่อมยึดถือไว้ได้ซึ่ง
ประโยชน์ทั้งสอง คือประโยชน์ในภพนี้ ประโยชน์ในภพหน้า ได้แก่ ธรรมความไม่ประมาทที่บุคคล
เจริญพึงทำให้มาก ย่อมยึดถือไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้งสองคือประโยชน์ในภพนี้ ประโยชน์ในภพหน้า ดังนี้

1) อุปมาดังรอยเท้าสัตว์ผู้สัญจรไปบนแผ่นดินย่อมรวมลงในเท้าช้าง เพราะรอยเท้าช้างเป็นรอยเท้าใหญ่ ชาวโลกกล่าวว่ารอยเท้าช้างเป็นเลิศกว่ารอยเท้าอื่น

2) เปรียบเหมือนกลอนชนิดใดชนิดหนึ่งแห่งเรือนยอด กลอนเหล่านั้นทั้งหมดย่อมโน้มโน้มรวมเข้าหายอดเรือน ยอดเรือน ชาวโลกกล่าวว่าเป็นเลิศกว่ากลอนเหล่านั้น เหมือนกัน

3) เปรียบเหมือนบุคคลผู้เกี่ยวหญ้า เกี่ยวหญ้าแล้วก็จับที่ยอดสลัดลงฟาดไป เคาะไป

4) เปรียบเหมือนเมื่อพวงผลมะม่วงถูกตัดที่ขั้ว ผลมะม่วงลูกใดลูกหนึ่งที่ติดอยู่กับขั้ว ผลมะม่วงเหล่านั้นทั้งหมดย่อมเป็นของติดไปกับขั้ว

5) เปรียบเหมือนพระราชผู้ปกครองประเทศเล็ก ๆ พระองค์ใดพระองค์หนึ่ง พระราชาเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมขึ้นตรงต่อพระเจ้าจักรพรรดิ พระเจ้าจักรพรรดิชาวโลกกล่าวว่าเป็นเลิศกว่า พระราชาเหล่านั้น ฉนฺได (อภ.ฉน.ก. 22/53/523-524)

ใน อปฺปมาทสูตร ว่าด้วยความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าได้ตรัส เรื่องความไม่ประมาท 4 ประการ คือ

1. อย่าประมาทในการละกายทุจริต บำเพ็ญกายสุจริต
 2. อย่าประมาทในการละวจีทุจริต บำเพ็ญวจีสุจริต
 3. อย่าประมาทในการละมโนทุจริต บำเพ็ญมโนสุจริต
 4. อย่าประมาทในการละมิจฉาทิฏฐิ บำเพ็ญสัมมาทิฏฐิ
- (อภ.จตุกก. 21/116/178-179)

โดยสรุป คือบุคคลผู้มีความเห็นถูกต้อง ย่อมตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท การกระทำทุกอย่างดำเนินด้วยสติ ยังคิด ใช้ปัญญาไตร่ตรอง เลือกรู้ และปฏิบัติในหนทางที่ถูกต้องมีเหตุผลผลเกิดประโยชน์ตน และให้ประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับอัตตสัมปทา คือ ความเป็นผู้มีจิตสมบูรณ์แล้ว ควรได้รับการฝึกตนให้สำรวมระงับกาย วาจา ใจ ให้มีสติ คิดเห็นถูกต้องตลอดเวลา ไม่ปล่อยเวลาให้เนิ่นช้า รีบเร่งทำงาน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง หนทางสู่ความสำเร็จอยู่ไม่ไกล เมื่อนั้นย่อมไม่หวั่นต่ออุปสรรคที่จะมาถึงในวันข้างหน้า เพราะมั่นใจในกระบวนการพัฒนาตนถูกต้องดีแล้ว

จึงเห็นได้ว่า หลักธรรมที่เกี่ยวกับความไม่ประมาท พระพุทธเจ้ามุ่งเน้นให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังปจฺฉิมวาจา พระดำรัสสุดท้ายของพระพุทธเจ้าที่ตรัสแก่ชาวโลก ว่า “วยธัมมา สังฆารอ อปฺมาเทน สัมปาเทถ” แปลว่า สังฆารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ (ยังประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น) ให้ถึงพร้อม ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด (ที.ม. 10/218/166) พระพุทธพจน์บทนี้ แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงย่อพระพุทธโฆษาที่ทรงประกาศตลอดเวลา 45 ปี ลงในบทว่าความไม่ประมาทเพียงบทเดียว

นักศึกษาหรือเราทุกคนจึงควรตั้งตนอย่างมีสติทุกขณะ รู้จักฝึกตนอยู่ในความไม่ประมาท ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านล่วงเลยไปโดยไม่ได้มีการพัฒนาตน พัฒนางานที่ทำเพราะเวลาไม่รอช้า ผ่านแล้ว

ผ่านเลย หมั่นฝึกฝนตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นแก่ชีวิตทุกโอกาสที่อำนวย วางแผนงาน
ดำเนินงานตามแผนอย่างมีวินัย ควรตั้งใจไว่ว่าจะทำอะไรให้ได้สักเท่าไร ในวิสัยของตน แล้วทำให้
สำเร็จ การงานทุกอย่างจึงจะได้ผล ผลงานก็จะได้ประโยชน์แก่ตนเอง และประโยชน์ส่วนรวม ด้วย
ความสำเร็จผลดังมุ่งหมาย

แบบอย่างการกำหนดรู้ตนเองที่ดีคือ การวางแผนงานประจำวันที่มี 3 ประโยชน์ ประโยชน์
ตน ประโยชน์ท่าน และประโยชน์ส่วนรวม

บุญนิมิตที่ 7 โยนิโสมนสิการสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ ความฉลาดคิดรอบ-
คอบแบบคาย ตามเหตุปัจจัย และมีประโยชน์

โยนิโสมนสิการเป็นนิมิตแห่งอริยมรรคิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยการกระทำไว้ในใจโดยแบบคาย
ย่อมเจริญอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 ย่อมกระทำให้มากซึ่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8

สาวตถินิทาน ดุรภิกษุทั้งหลาย เมื่อพระอาทิตย์จะขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นก่อน สิ่งที่เป็น
นิมิตมาก่อน คือ แสงเงินแสงทอง สิ่งที่เป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตมาก่อน เพื่อความ
บังเกิดแห่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 ของภิกษุ คือ ความถึงพร้อมแห่งการ
กระทำไว้ในใจโดยแบบคาย ฉะนั้นเหมือนกัน ดุรภิกษุทั้งหลายอันภิกษุผู้ถึงพร้อม
ด้วยการกระทำไว้ในใจโดยแบบคายพึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญอริยมรรคอัน
ประกอบด้วยองค์ 8 จักกระทำให้มากซึ่งอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ 8

ดุรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยการกระทำไว้ในใจโดยแบบคาย ย่อม
เจริญอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 ย่อมกระทำให้มากซึ่งอริยมรรคอัน
ประกอบด้วยองค์ 8 อย่างไร? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญสมาธิปฏิฐานอาศัย
วิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในการสละ ฯลฯ ย่อมเจริญสมาสมาธิ อัน
อาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในการสละ ...อย่างนี้แล

โยนิโสมนสิการสัมปทาสูตรว่า ด้วย โยนิโสมนสิการสัมปทา เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี

“ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัยย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุญนิมิต
ฉันทใด โยนิโสมนสิการสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการมนสิการโดยแบบคาย) ก็เป็นตัวนำเป็น
บุญนิมิตเพื่อความคิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ฉะนั้น ภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ
พึงหวังข้อนี้ได้ว่า “จักเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ทำอริยมรรคให้มาก ฯลฯ”

โยนิโสมนสิการสูตรว่า ด้วยการมนสิการโดยแบบคาย สติสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น
ได้ และที่เกิดแล้วย่อมถึงความเจริญเต็มที่ (ส.ม. 19/217/149)

ความคิดแบบแบบคาย เป็นความคิดวิเคราะห์บนฐานของข้อมูลที่ถูกต้องมีเหตุมีผล ตามเหตุ
ปัจจัย โยนิโสมนสิการเบื้องต้นจึงต้องอาศัยกาลยามมิตตตา คือผู้ชี้แนะข้อมูลที่ถูกที่ควร จนเมื่อเขาคิด
เองเป็น สามารถตัดสินใจบนทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นเป็นสัมมาทฤษฎี จากการบ่มเพาะการฝึกฝน หรือนำพา

ตนเองเข้าไปรับการฝึกฝนเองก็ตาม รู้จักจัดระเบียบชีวิตที่ดีให้ตนเอง สร้างความมีวินัยในตนเองที่จะจัดสรรตนเองเพื่อให้ได้รับความรู้คือปัญญา ความรู้แจ้งเห็นจริงในชีวิตที่พัฒนาขึ้นนั่นเอง

ดังตัวอย่างอุปมาใน **ปายาสสูตร** เรื่องเกิดขึ้นที่เมืองเสตัพพะ ในแคว้นโกศล เมื่อท่านสมณกุมารกัสสปะ สาวกของพระสมณโคดม พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ 500 รูป กำลังจาริกและหยุดพักอยู่ ณ ป่าไม้สีเขียวทึบทิศเหนือของเมืองเสตัพพะ ท่านสมณกุมารกัสสปะ ได้อุปมาวิสนา ในความเชื่อของเจ้าปายาสี ว่า

“แม้เพราะเหตุนี้ โลกอื่นไม่มี โอปาติกสตร์ไม่มี ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำได้ และทำซ้ำไม่มี” โดยอุปมาด้วยสตรีมีครรภ์ “เรื่องพราหมณ์คนหนึ่งมีภรรยา 2 คน บุตรของภรรยาคนที่ 1 อายุ 10 หรือ 12 ปี ภรรยาคนที่ 2 มีครรภ์ใกล้คลอด พราหมณ์ก็มาเสียชีวิตลง บุตรของภรรยาคนที่ 1 พุดกับแม่เลี้ยงว่า นางไม่มีส่วนแบ่งในทรัพย์ของพ่อตน แต่นางพราหมณ์บอกว่าให้รอจนกว่าจะคลอดหากลูกเป็นชาย เขาจะได้รับส่วนแบ่งมรดก แต่หากเป็นหญิงเขาจะเป็นผู้รับใช้เจ้า ซึ่งบุตรของภรรยาคนที่ 1 ได้พุดกับแม่เลี้ยงซ้ำถึง 3 ครั้ง ทำให้นางพราหมณ์ถือมีดเข้าไปห้องแห้วห้อง ด้วยคิดด้วยความอยากรู้ว่าลูกในครรภ์เป็นหญิงหรือชาย นางได้ทำลายชีวิตตนเอง ชีวิตลูกในครรภ์และทรัพย์สมบัติที่พึงได้” อุปมานี้ กล่าวได้ว่านางพราหมณ์ไม่ฉลาด แสวงหามรดกด้วยวิธีคิดไม่แยบคาย เป็นขาดศีล ขาดสติ ขาดกัลยาณธรรมทั้งตนเอง และผู้อื่น จึงพบความพินาศ

(ที.ม. 10/420/353-354)

โยนิโสมนสิการสัมปทา จึงเป็นเครื่องมือเตือนตนให้มีสติให้คนได้คิดเหตุและผลอย่างรอบคอบ ก่อนตัดสินใจด้วยความถูกต้อง ไม่ใช่อารมณ์โดยไม่ยั้งคิด อันจะเกิดแต่ผลเสียตามมา

ใน**อิตตานวาทสูตร** ว่าด้วยอิตตานวาทภัย พระผู้มีพระภาคตรัสเรื่องภัย 4 ประการ คือ

1. ภัยที่เกิดจากการติเตียนตนเอง
2. ภัยที่เกิดจากการที่ผู้อื่นติเตียน
3. ภัยที่เกิดจากการลงโทษ
4. ภัยที่เกิดจากอภัยทั้ง 4

(อง.จตุกก. 21/121/182-183)

ด้วยภัยทั้ง 4 ดังกล่าวข้างต้น นับเป็นความรู้ในการพิจารณาตนที่ยิ่งใหญ่ ให้คนมีความละเอียดถี่ถ้วน เกรงกลัวภัยจากการกระทำที่จะเกิดขึ้น มีประโยชน์ในการเตือนตนให้สำรวมระวัง เพื่อให้มีหลักในการคิดเหตุปัจจัยของอรรถ และธัมม ของเรื่อง เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญทวนผลที่จะเกิดขึ้นไปหาเหตุ และหากมีกัลยาณธรรม ก็จะเป็นข้อมูลยืนยันกระบวนการคิดสู่การเลือกแนวทางถูกต้องใน

การดำรงอยู่ ผู้มีศีล มีกัลยาณธรรมดำรงชีวิตได้ยาวนาน ก็มีโอกาสสร้างสมบุญบารมีมาก โอกาสปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลคนหมู่มาก เพื่อสุข และเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก

ด้วยอุปมาด้วยสตรมีครรรค์ ข้างต้นนี้ พระดำรัสจึงแสดงอย่างนี้ว่า

“แม้เพราะเหตุนี้ โลกอื่นมี โอปปาติสัตว์มี ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดีและทำชั่วมี” การมีความรู้เรื่องภัยต่อตนเองจากผลวิบากที่จะได้รับ จึงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ คิดเป็น คิดถูก คิดสร้างสรรค์

พระพุทธเจ้ายังตรัสถึงการศึกษาด้วยกระบวนการตามทางมรรค 8 จนบุคคลนั้นเป็นผู้เจริญอริยมรรค แล้ว ได้ทรงแสดงธรรมโดยอุปมาโวหารว่า

“เป็นไปไม่ได้เลยที่ภิกษุผู้เจริญอริยมรรคมีองค์ 8 จะลาสิกขามาเป็นคฤหัสถ์ เหมือนการทอดแม่น้ำคงคาให้ไหลย้อนกลับไปข้างหลัง ไม่ให้ไหลไปสู่ทิศปราจีนตามปกติใน**ทีสุต** มิใช่ทำได้ง่าย เป็นเรื่องที่ยากลำบาก เหน็ดเหนื่อยแน่นอน (ส. ม.19/160/89-90)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555) ได้เขียนเรื่อง ตำนานวิถีของการพัฒนาชีวิต ในหนังสือ ธรรมกับการพัฒนาชีวิต สรุปได้ว่า การพัฒนาชีวิต ก็คือการทำให้ชีวิตดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง วิถีชีวิตที่ถูกต้องเราเรียกว่ามรรค การทำให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีโดยวิธีที่ถูกต้องเรียกว่า สิกขาหรือการศึกษา การศึกษาหรือสิกขาก็คือ มรรคที่ดี จะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องมีตัวนำ ตัวนำก็คือตัวที่นำให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้องและเป็นตัวนำให้เกิดการพัฒนาชีวิต หรือพัฒนาคนให้มีวิถีชีวิตที่ถูกต้อง เรียกเป็นคำศัพท์ว่า บุพนิมิตของวิถีชีวิตที่ดี หรือเรียกง่ายๆ ว่า บุพนิมิตของชีวิตที่ดี ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ถึงสิ่งที่จะต้องทำหรือควรจะทำ ควรจะมีก่อนมรรค ถ้าเราต้องทำสิ่งที่ป็นต้นทางของมันเสียก่อน รุ่งอรุณของการศึกษา หรือบุพนิมิตของชีวิตที่ดี 7 ประการ เป็นต้นหนทางที่ดี กล่าวโดยย่อ คือ

- 1) รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี (กัลยาณมิตตตา)
- 2) มีชีวิตและอยู่ร่วมสังคมเป็นระเบียบด้วยวินัย (สีลสัมปทา)
- 3) พร้อมด้วยแรงจูงใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ (ฉันทสัมปทา)
- 4) มุ่งมั่นพัฒนานั้นให้เต็มศักยภาพ (อตตสัมปทา)
- 5) ปรับทัศนคติและค่านิยมให้สมแนวเหตุผล (ทัญญูสัมปทา)
- 6) มีสติกระตือรือร้นตื่นตัวตลอดเวลา (อัปมาทสัมปทา)
- 7) แก้ปัญหาและพึงพาตนได้ด้วยความรู้คิด คิดเองเป็น โดยคิดตามกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย(โยนิโสมนสิการสัมปทา)

การบรรลุนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เพื่อการเข้าถึงพระนิพพาน คือความดับทุกข์เข้าสู่โลกุตระธรรม และการที่คนคนหนึ่งจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องอาศัยสื่อในการเรียนรู้

ได้แก่ การศึกษา การฝึกฝนตน การทำสมาธิ ภาวนา (Meditation) นับเป็นสื่อหรือ เครื่องมือ soft power หนึ่งที่สามารถทำให้คนสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนได้

การเรียนรู้ในหลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ ถือเป็นวิธีการเรียนรู้การปฏิบัติตนตามหลักความเจริญของชีวิต โดยผู้เรียนต้องเริ่มจากตัวเอง เห็นความสำคัญที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ที่น่าสนใจนำไปสู่การพัฒนาตนยิ่งขึ้น การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา มุ่งสร้างความรู้ ทักษะ เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาในการสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ จัดเป็นเครื่องมือส่องสว่างการดำเนินของชีวิตที่ก้าวหน้าของบุคคล เป็นสื่อความรู้ด้านการพัฒนาจิตที่เห็นเป็นกระบวนการชัดเจนว่า บุคคลจะสามารถนำตนสู่การพัฒนาสติเพื่อให้ได้ปัญญาที่เป็นคุณธรรมได้อย่างไร ความตั้งมั่น พอใจที่จะเข้าสู่การพัฒนาในขั้นต้น โดยความเชื่อ ศรัทธาในกัลยาณมิตร พร้อมตระหนักด้วยตนเองในคุณค่าของการเรียนรู้สู่การปฏิบัติตนสู่การพัฒนาที่สูงขึ้น รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์ความรู้ ทักษะต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ แยกแยะ อย่างแยกคายและชาญฉลาดในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างอัครจริย บุคคลนั้นพึงจะได้รับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำเร็จตามความมุ่งหมาย คือ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคลที่สมบูรณ์ ดังรุ่งอรุณของการศึกษา

การทำตนให้ถึงความพร้อมที่จะเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) ด้วยพุทธบูรณาการ ซึ่งในพุทธธรรมข้อนี้ หมายถึง บุพนิมิต 7 ประการ สรุปเป็นดังนี้ 1) การรู้จักเข้าหาผู้รู้ เพื่อน แหล่งความรู้ และหาแบบอย่างที่ดี เป็นแนวทางในการปฏิบัติของตนเพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ 2) มีวินัยจัดระเบียบของตนเองเพื่อเข้าสู่สังคมในการพัฒนาตนในการทำงานให้สำเร็จ 3) สร้างศรัทธาแก่ตนเองเพื่อจงใจในการใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ ฝึกฝนค้นคว้า ตามความฝันของตนเองให้ได้ 4) มุ่งมั่น ฝึกฝนที่จะพัฒนาตนสู่ความสำเร็จอันเป็นจุดหมายปลายทางอย่างแน่วแน่ มั่นคง 5) มีทัศนคติอยู่บนความเป็นจริง ความถูกต้องมีเหตุ มีผล ทำความคิดอันถูกต้องให้ปรากฏผลเป็นจริงให้ได้ 6) มีสติ ตื่นตัว ใส่ใจการทำงานเพื่อความสำเร็จตลอดเวลา ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง เวลาทุกขณะผ่านไปอย่างรู้ค่า 7) รู้คิด แยกแยะดีชั่ว มีเหตุมีผลทุกการกระทำ แก้ปัญหาตน และส่วนรวมได้ เป็นหลักธรรมที่เครื่องมือการจัดการเรียนรู้ในการฝึกฝนทักษะชีวิต จริยธรรมในการดำรงชีวิตที่เป็นปกติ ใช้เป็นแนวทางส่งเสริมให้บุคคลเดินทางไปสู่ความสำเร็จของการศึกษาอย่างยั่งยืน มีกล่าวในสุริยเปยยาฉรรค ธรรมที่เป็นเครื่องหมายบ่งบอกล่วงหน้าว่า ความสำเร็จอันประเสริฐจะเกิดขึ้นแก่ผู้พร้อมพัฒนาตน ดังเช่น เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต 7 ประการเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอรุณมรรคมงคล 8 ดังกล่าวแล้ว บุพนิมิตจึงมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความพร้อมของผู้เรียนที่จะก้าวความสำเร็จ ดังภาพที่ 2.30

ภาพที่ 2.30 หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ (ส.ม. (19/49-90/43-57)

เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
 ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

2.4.3 ทิริโอตตปัปะ

การศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ข้อที่สามและข้อที่ 4 คือจริยธรรม E-(Ethics) และ
 ลักษณะบุคคล (Character) ได้แก่ พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรมและ
 จรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น อาทิ ความซื่อสัตย์
 สุจริต ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความเมตตา มีจิตสาธารณะ รักษาสิ่งแวดล้อม ไม่ละเมิดจรรยาบรรณวิจัย
 และวิชาชีพ ในระดับการเรียนรู้ของ The Revised BloomTaxonomy (2001) ว่าด้วยเรื่อง
 Affective Domain ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระดับจิต ความคิด ทศนคติ โดยระดับการเรียนรู้ชั้น
 อุดมศึกษา คือ ระดับคุณค่าภายใน (Internalises values) การวิจัยนี้เห็นความสำคัญของธรรมหมวด
 ทิริโอตตปัปะ ซึ่งเป็นเทวธรรม ที่พระพุทธเจ้าตรัสใน สุกกสูตรว่าด้วยธรรมฝ่ายขาว มี 2 ประการ คือ
 ทิริ (ความอายบาป) และ โอตตปัปะ (ความกลัวบาป) ธรรมคัมภีร์ครองโลก พระพุทธเจ้าจึงตรัสแก่ภิกษุ
 ทั้งหลายว่า “เพราะเหตุที่ธรรมฝ่ายขาว 2 ประการนี้คัมภีร์ครองโลก ชาวโลกจึงบัญญัติคำว่า “มารดา น้ำ
 ป่า ภรรยาอาจารย์” งานวิจัยนี้เห็นความสำคัญของลักษณะของบุคคลที่ควรได้รับการกล่อมเกลาให้มี

ความอายชั่ว กลัวบาป อยู่ในจิตสำนึกของบัณฑิตที่จะก้าวสู่ความเป็นผู้นำของกลุ่มชนในอนาคต จึงขออนุญาตนำหลักธรรมนี้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

หิริโอตตปปะเป็นธรรมหมวดใหญ่ ใน **หิริการวสูตร** ว่าด้วยความเคารพในหิริ พระพุทธองค์ขณะประทับอยู่พระเชตวัน ได้ตรัสแก่พระภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เมื่อคณีนี เมื่อรাত্রีผ่านไป เทวดาองค์หนึ่ง มีวรรณะงดงามยิ่งนัก เปล่งรัศมีไปทั่วพระเชตวัน เข้ามาหาเราถึงที่อยู่ ไหว้แล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควร ได้กล่าวกับเราดังนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรม 7 ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแก่ภิกษุ ธรรม 7 ประการนั้นคือ 1) ความเป็นผู้มีความเคารพในพระศาสดา 2) ความเป็นผู้มีความเคารพในพระธรรม 3) ความเป็นผู้มีความเคารพในพระสงฆ์ 4) ความเป็นผู้มีความเคารพในสิกขา 5) ความเป็นผู้มีความเคารพในสมาธิ 6) ความเป็นผู้มีความเคารพในหิริ (ความละอายบาป) 7) ความเป็นผู้มีความเคารพในโอตตปปะ (ความกลัวบาป) ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรม 7 ประการนี้แล ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแก่ภิกษุ เทวดากล่าวแล้ว จึงให้เรา ทำประทักษิณแล้วหายไป ณ ที่นั่นแล”

จากพุทธพจน์ข้างต้นจะเห็นว่า **หิริ และ โอตตปปะ** จัดเป็นทวารธรรม คือธรรมของหมู่เทวดา หิริ โอตตปปะยังเป็นสัญชาตญาณธรรม (Instinct Dharma) เนื่องจากเป็นมโนสำนึกที่ถูกปลูกฝังในสำนึกของ DNA โลก (โลกคือ หมู่สัตว์ที่เราอาศัยอยู่) เป็นธรรมโลกบาล ธรรมคุ้มครองโลก ความหมายของธรรมคุ้มครองโลก เพราะหากโลกขาดหลักธรรมหิริโอตตปปะ โลกก็จะมีแต่ความวุ่นวาย เพราะขาดความละอายแก่ใจตนเอง ที่จะทำบาปผิดลูกผิดเมียคนอื่น เหมือนกลุ่มเดียรัจฉานใน **จริยสูตร** ที่ว่าด้วย จริยธรรมคุ้มครองโลก พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า :

“ธรรมฝ่ายขาว 2 ประการย่อมคุ้มครองโลก ธรรมฝ่ายขาว 2 ประการอะไรบ้าง 1) หิริ 2) โอตตปปะ ธรรมฝ่ายขาว 2 ประการนี้ คือ 1) ความอายต่อบาป 2) โอตตปปะ คือความกลัวบาป ธรรมฝ่ายขาว 2 ประการนี้แล หากไม่คุ้มครองโลก ชาวโลกไม่พึงบัญญัติคำว่า “มารดา น้ำ ป่า ภรรยาของอาจารย์ หรือภรรยาของครู” โลกจักถึงความสับสนกัน เหมือนพวกแพะ แกะ ไก่หมู สุนัขบ้าน สุนัขจิ้งจอก ฉะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย แต่เพราะธรรมฝ่ายขาว 2 ประการนี้คุ้มครองโลก ฉะนั้น ชาวโลกจึงบัญญัติคำว่า “มารดา น้ำ ป่า ภรรยาของอาจารย์ หรือภรรยาของครู”

(อง.ทุก.20/9/63)

จะเห็นได้ว่า ธรรมโลกบาล คุ้มครองโลก แต่ผลพลอยได้เป็นครอบคลุมถึง อากาศโลก สังขารโลก ด้วยตัวมันเองคุ้มครองสรรพสัตว์ทั้งมวลที่อยู่ในโลก เป็นธรรมที่เข้าไปกระจายคุ้มครองป้องกันจิตใจ (Anti - Mental and Mind) เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันภายในปลูกฝังความเป็นคนให้เป็นคนที่

เจริญ จึงมาเกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือปลูกฝังความเจริญปัญญาให้ศิวิไลซ์ เพราะว่าการศึกษานำพาเพื่อความสุข สมบูรณ์ของคน

ในมหาอัสสปุณนิคมสูตร ข้อปฏิบัติของสมณะ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลาย ขณะประทับอยู่ที่อัสสปุณนิคม แคว้นอังคะ ทรงตรัสหลักธรรม 10 หลักที่ทำให้เป็นสมณะ และเป็นพรหมณ์ มีหิริโอตตปปะ เป็นหลักขั้นแรก ทรงแนะนำให้ภิกษุประพฤติปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน จาก 1 ถึง 10 คือ ละนิวรณ์ 5 ประการ พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า

“กิจที่ควรทำให้ยิ่งขึ้นไป” คือ ให้ปฏิบัติจนมีหิริโอตตปปะประจำใจแล้วจึงไปปฏิบัติขั้นที่ 2 ต่อไปอีก

(ม.ม. 12/416/ 452)

หลักธรรมหิริโอตตปปะ จึงควรได้ปฏิบัติให้เป็นพื้นฐานของจิตใจของทุก ๆ คน

หิริ ยังมีเปรียบเหมือนการเห็น อุจจาระที่ไม่กล้าเข้าไปแตะต้อง ขณะที่โอตตปปะ เปรียบเหมือนเห็นงู ไม่เข้าใกล้ กลัวจะฉกเอา ภาวะความรู้สึกเห็นโทษทั้งหมดนี้ เรียกว่า อาทีนวานุปัสสนาญาณ (วคิน อินทสระ, 2557, หน้า 253) หิริโอตตปปะจึงเป็นธรรมที่มาพร้อมกัน ในการวิจัยนี้ จึงเลือกหลักธรรมหิริโอตตปปะ เพราะธรรมหมวดนี้เหมาะสมมากที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดจิตสำนึกของมนุษยชาติ เมื่อนำมาบูรณาการกับวิถีจัดการเรียนรู้จึงเรียกว่า “วิชา จรณะ สัมปันนา” ผู้ถึงพร้อมหรือสมบูรณ์ด้วย ความรู้และความประพฤติ

ในอรรถกถา บทว่า “ลัชชาสภาวะสณฺฐิตา” นี้ พึงทราบความอธิบายดังต่อไปนี้ “อาการแห่งความละอายชื่อว่า ลัชชา หิริตั้งอยู่โดยสภาพนั้นความกลัวในอภัยชื่อว่าภย โอตตปปะตั้งอยู่โดยสภาพนั้น ทั้งสองอย่างนั้นเป็นอันปรากฏในการเว้นจากความชั่ว

ในหิริและโอตตปปะนั้นมีวินิจฉัยว่า

“เหมือนอย่างว่า ก้อนเหล็ก 2 ก้อน ก้อนหนึ่งแม้เย็นก็เปื้อนคูถ ก้อนหนึ่งร้อนจัด ใน 2 ก้อนนั้น วิญญูชนเกลียดก้อนที่เย็นเพราะเปื้อนคูถจึงไม่จับ อีกก้อนหนึ่งไม่จับ เพราะกลัวความร้อนฉนใด บัณฑิตเกลียด ไม่ทำความชั่วเพราะละอาย กลัวอภัย ไม่ทำความชั่วเพราะเกรงกลัว ก็ฉนั้น”

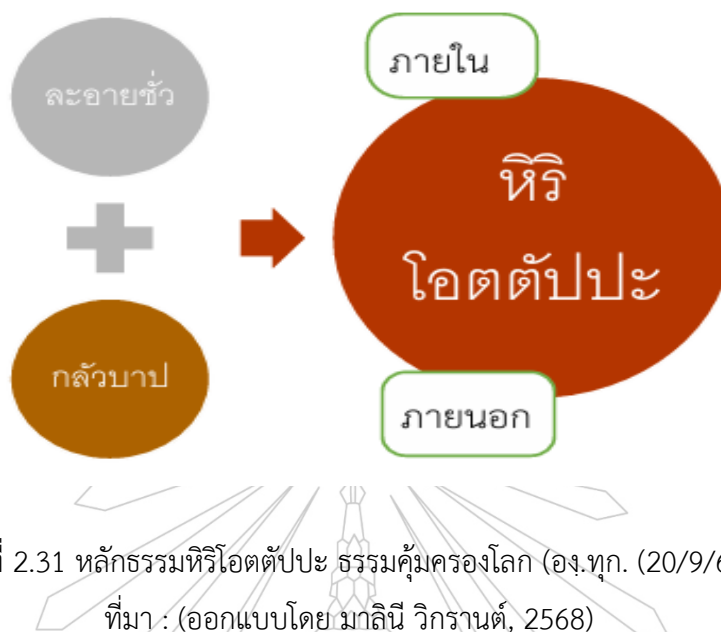
(อง.ติก. 20 /489)

อีกนัยหนึ่ง หิริ คือการละชั่ว ละอกุศล จึงบำเพ็ญกุศล ละกรรมที่เป็นโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ตนเองเท่านั้นที่รู้แก่ใจว่า กำลังทำสิ่งกุศลหรือ อกุศล ซึ่งในอาธิปไตยยสูตรกล่าวว่า

“ความลับของผู้ทำบาปย่อมไม่มีในโลก ตัวท่านเองย่อมรู้ว่าจริงหรือเท็จ ท่านสามารถทำความดีได้ แต่กลับหมิ่นตัวเองเสีย และยังปกปิดความชั่ว ซึ่งมีอยู่ในตน”

(อง.ติก. 20/40/204)

ความข้อนี้นี้ คือ เตือนตนให้เรามีสติละอายต่อกรรมชั่ว (จากภายใน) และเพียรสร้างสรรค์สิ่งที่ดีแก่ตน และสังคม (ภายนอก) หิริโอดัตตปะ จึงเป็นธรรมคู่กัน ดังภาพที่ 2.31

ภาพที่ 2.31 หลักธรรมหิริโอดัตตปะ ธรรมคัมภีร์ครองโลก (อง.ทศ. (20/9/63))

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

สรุปว่า หิริเป็นหลักธรรมตั้งอยู่ในสภาพแห่งความละอายแก่ใจ (ภายใน) โอดัตตปะตั้งอยู่ในสภาพแห่งความกลัว (ภายนอก) พระพุทธเจ้าจัดเป็นหลักธรรมพื้นฐานขั้นแรกที่ต้องปฏิบัติให้มีในผู้เป็นสมณะหรือพราหมณ์ ผู้มีหิริ โอดัตตปะ จัดเป็นสัตบุรุษ เป็นพหูสูต และหากมีความเพียร พัฒนาตน มีสติ ปัญญา และชักชวนผู้อื่นให้มีศรัทธา ให้มีหิริ โอดัตตปะ ให้เป็นพหูสูต ตนเองเป็นผู้มีปัญญา ชักชวนให้ผู้อื่นมีปัญญา บุคคลนี้เรียกว่าสัตบุรุษที่ยิ่งกว่าสัตบุรุษ (สิกขาสูตร:อง.จตุกก. 21/201/320-321) บุคคลผู้นำที่ดีจึงควรมีธรรมนี้ประจำใจ ทำตนเป็นแบบอย่าง การใช้หลักธรรมหิริโอดัตตปะ ในการดำเนินชีวิต ดำเนินงาน ส่งผลต่อสังคมที่ดี

วิธีการในอนุমানสูตร พระสูตรว่า ด้วยการเปรียบตนกับผู้อื่น เน้นการอนุমানตน ที่มาของพระสูตรนี้ ท่านพระโมคคัลลานะแสดงแก่ภิกษุจำนวนหนึ่ง ขณะพักอยู่ ณ เกสกาพาวัน เขตเมืองสูงสูมารคิระ แคว้นภัคคะ โดยปรารภเรื่องภิกษุบางรูปที่เป็นผู้ว่ายาก โดยพิจารณาแยกเป็น 2 ลักษณะ

ลักษณะแรกให้พิจารณาว่า ถ้าคนอื่นมีธรรมที่ทำให้เป็นผู้ว่ายาก ตนเองไม่รัก ไม่ชอบเขา ถ้าตนเองเป็นเช่นนั้นบ้าง คนอื่นก็ไม่รักไม่ชอบตน คิดได้ดังนี้ก็ให้ปฏิบัติธรรมที่ทำให้เป็นผู้ว่ายาก

ลักษณะที่ 2 ถ้าพิจารณาว่าตนไม่มีธรรมที่ทำให้เป็นผู้ว่ายาก ก็ปฏิบัติตนเช่นนั้นสืบไป

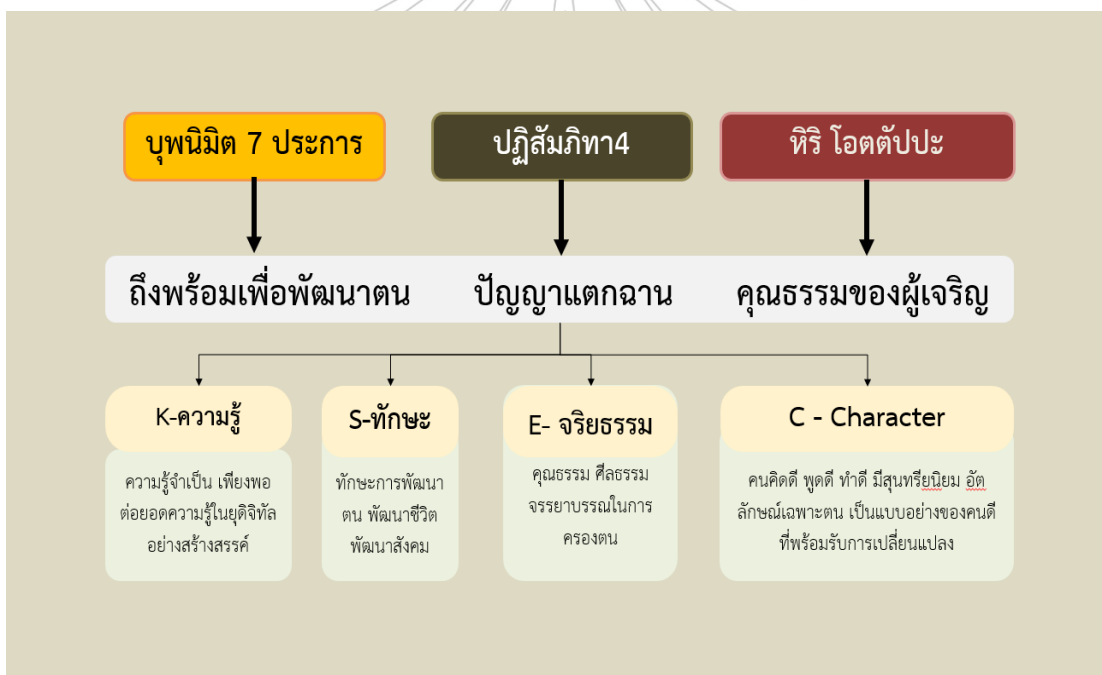
ท่านพระโมคคัลลานะเปรียบวิธีการอนุমানของท่าน ว่าเหมือนคนสำรวจใบหน้าของตน ในกระจก หรือในภาชนะน้ำ นับเป็นแบบอย่างที่ดีอีกแบบหนึ่งจากพระไตรปิฎก ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ (ม.ม. 12/181/186-188)

ความเป็นแบบอย่างของคนสมบูรณ์ ในญาณสังวรธรรม ธรรมภิธาน เล่ม 3 สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปริณายก, 2556, หน้า 1382-1383) ได้เขียนเรื่องการศึกษาว่า “การศึกษาเพื่อให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ต้องศึกษาธรรมตามหลักศึกษา 3 ของพระพุทธเจ้า คือ 1) สิลสิกขา ศึกษาศีล 2) จิตตสิกขา ศึกษาจิต 3) ปัญญาสิกขา ศึกษาปัญญา” ท่านยังกล่าวอีกว่า “คนเราทุกคนต้องมีความประพฤติของตน มีจิตใจของตน มีความรู้ความเห็นของตน จึงมีหน้าที่ที่ต้องศึกษาเรื่องเหล่านี้เพราะเป็นเรื่องของตนแท้ ๆ ต้องศึกษาเรื่องไปจึงจะเฉลียวฉลาดต่อตนเองอยู่เสมอ ๆ ไม่งั้นจะโง่เขลาต่อตนเองซึ่งสอดคล้องกับอดีตสัมปทาที่ต้องทำตนเองให้พร้อมสำหรับสู่การทำดีเสมอ ไตรสิกขาของพระพุทธเจ้าจึงจำเป็นแก่ชีวิตเหมือนอย่างลมหายใจที่จำเป็นต่อชีวิต หยุดหายใจเมื่อใดก็ตายเมื่อนั้น หยุดศึกษาเมื่อใดก็ตายจากความดีและความรู้ คนตายย่อมไม่มีความรู้สึกตัว คนไม่รู้จักตนเองจึงเหมือนคนตายโดยแท้” พระพุทธเจ้าทรงสำเร็จการศึกษาหรือศึกษาจบ ดังที่เรียกว่าตรัสรู้เองชอบได้ จึงทรงสั่งสอนวางสิกขาบททั้ง 3 เพื่อให้ชาวโลกศึกษาปฏิบัติ หลักในการศึกษาในปัจจุบัน ท่านได้จำแนกไว้ 7 ข้อ คือ Habit (สอนอบรมนิสัยดีงาม) Honor (รักเกียรติ ชื่อเสียงตนและหมู่คณะ) Heart (สอนให้มึนน้ำใจ) Head (สอนให้คิด) Hand (สอนให้ใช้มือทำงานให้มากที่สุด) Hard work (สอนให้อดทนทำงานหนัก) Health (สอนให้เป็นคนดี มีพลานามัยสมบูรณ์)

หลักปฏิสัมพันธ์ 4 บุพนิมิต 7 ประการ และหิริโอตตปัปะ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครบถ้วน เพราะหลักหิริโอตตปัปะจะช่วยให้เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานของความดี มีความเคารพต่อศีลธรรมอันดีงาม และเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง ไม่กล้าทำในสิ่งที่มีผิดต่อศีลธรรม และกฎหมาย ดังกล่าวแล้ว เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาออกไปทำงานในองค์กรใด ๆ ก็มั่นใจได้ว่า จะไม่มีการคดโกง หลอกลวง หรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่องค์กรหรือสังคม มีแต่จะช่วยเหลือ และทำประโยชน์ต่อองค์กร และสังคม หลักบุพนิมิต 7 ประการ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในศาสตร์นั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ประกอบด้วยเหตุภายนอก คือ การมีตัวอย่าง และแหล่งข้อมูลที่ดี และเหตุภายในคือความฉลาดคิดให้ได้รับประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ เป็นตัวขับเคลื่อน มีคุณสมบัติภายในเป็นเครื่องช่วยเสริมความพร้อม ได้แก่ สิลสัมปทา ตั้งตนอยู่ในวินัยและความประพฤติทั่วไปดีงาม ฉันทสัมปทา ความใส่ใจอยากจะทำกิจหน้าที่ และสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องให้ดีงาม ความใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ อดีตสัมปทา ความถึงพร้อมแห่งจิตที่ฝึกดีแล้ว การทำตนให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของผู้ที่พัฒนาแล้ว ทิฐิสัมปทา การตั้งอยู่ในหลักความคิดความเชื่อถือที่ถูกต้องดีงามมีเหตุผล อัมปมาทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความรู้ และทักษะ แต่ยังส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการคิดวิเคราะห์เชิง

สร้างสรรค์ หลักธรรมเหล่านี้เป็นกรอบแนวคิดที่มีประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้ และคุณธรรม

หลักพุทธธรรม ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้ง 3 หมวดธรรม ต่างเกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กับการฝึกฝนตนเพื่อความสำเร็จ การสร้างจิตสำนึกในการคิดดี พูดดี ทำดี ในงานวิจัยนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาบูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของบัณฑิตที่มีปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ ทั้งเนื้อหา การสรุปความ การถ่ายทอดด้วยภาษาที่ผู้ฟังคล้อยตามนำไปปฏิบัติตามได้ และมีทักษะการโต้ตอบด้วยความสามารถเฉพาะตนที่น่าเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ดีของวงวิชาชีพ ซึ่งผลผลิตดังกล่าวมาจากกระบวนการที่ได้รับการบ่มเพาะตนตามความถนัดการพัฒนาตน รูปแบบใหม่เพื่อให้ตนก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จของชีวิต คิดสร้างประโยชน์แก่สังคมร่วมกับผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรพร้อมถ่ายทอดความรู้ในยุคดิจิทัล หลักธรรมทั้ง 3 จะเป็นตัวชี้วัด ในกระบวนการพัฒนาความสำเร็จของผู้เรียน สรุปได้ดังภาพที่ 2.32

ภาพที่ 2.32 สรุป 3 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

2.5 สภาพพื้นที่การศึกษา

พื้นที่ที่กำหนดดำเนินการศึกษาวิจัยในสถาบันระดับอุดมศึกษาหมายถึง หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นมหาวิทยาลัยศิลปะแห่งแรกในประเทศไทยก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2476 โดยพัฒนามาจากโรงเรียนประณีตศิลปกรรมที่ตั้งอยู่ที่วังท่าพระ ต่อมาได้รับการยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากรเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2486 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้กลายเป็นผู้นำด้านการออกแบบโดยการผสมผสานวิทยาศาสตร์กับศิลปะ และการรวมภูมิปัญญา และความรู้ดั้งเดิม กลยุทธ์นี้ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังได้สร้างผลงานสถาปัตยกรรมและการออกแบบที่ได้รับการต้อนรับ และชื่นชมอย่างกว้างขวางจากประชาชนชาวไทย จุดแข็งด้านการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยศิลปากรอยู่ในสาขาศิลปะและการออกแบบ ศิลปะประยุกต์ ดนตรี สถาปัตยกรรม และโบราณคดี และได้ขยายไปยังสาขาวิชาอื่น ๆ ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปัจจุบันมีคณะทั้งหมด 14 คณะ และมีนักศึกษามากกว่า 30,000 คน วิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยศิลปากร (Vision) “มหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งการสร้างสรรค์ บูรณาการศาสตร์และศิลป์ เพื่อความผาสุกของสังคมอย่างยั่งยืน” จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาทางวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง เพื่อให้การศึกษา ส่งเสริม ประยุกต์ และพัฒนาวิชาการ และวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์ และอย่างมีคุณภาพ ในทางสุนทรีย์ ศิลปะและวิทยาการ เน้นความงาม ความจริง และความเป็นธรรม สอน วิจัย และทะนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งให้บริการวิชาการแก่สังคม และได้กำหนด ปรัชญาการศึกษา เพื่อให้หลักสูตรต่าง ๆ ดำเนินการ ดังนี้

ปรัชญาการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร

“จัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

โดยใช้การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้

โดยบัณฑิตเป็นผู้นำ ผสานศาสตร์และศิลป์ สร้างสรรค์คุณค่าสู่สังคม”

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ “C R E A T I V E”

อัตลักษณ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดั่งภาพที่ 2.33

ภาพที่ 2.33 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ อัตลักษณ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

C = Creative leader ผู้นำแห่งการสร้างสรรค์ บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เป็นผู้นำแห่งการสร้างสรรค์ประโยชน์สู่สังคม

R = Responsibility ความรับผิดชอบ บัณฑิตเคารพตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

E = Expertise ความรู้ความชำนาญ บัณฑิตมีความรู้ลึกซึ้งในสาขาวิชาที่ตนศึกษา และมีความรอบรู้ในหลายสาขาวิชา สามารถนำความรู้มาใช้ในการประกอบอาชีพ และในชีวิตประจำวันได้ โดยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี

A = Art appreciation ตระหนักซึ่งในคุณค่าแห่งศิลปะ บัณฑิตรู้คุณค่าของผลงานศิลปะและผลงานสร้างสรรค์

T = Thainess ความเป็นไทย บัณฑิตรู้คุณค่า และรักความเป็นไทย บัณฑิตเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถทำงานอยู่ร่วมกับผู้ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างโดยยังดำรงความเป็นไทย

I = Integrity and Ethics ความซื่อสัตย์ และคุณธรรมจริยธรรมบัณฑิตมีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม และศรัทธาในความดี บัณฑิตมีระเบียบวินัย และเคารพกฎกติกาสังคม ประพฤติตาม จรรยาบรรณวิชาชีพ

V = Volunteer spirits and public consciousness จิตอาสา และจิตสาธารณะ บัณฑิตมี จิตอาสา และจิตสาธารณะ ห่วงใย และมุ่งเข้าร่วมเพื่อทำประโยชน์ให้สังคม สิ่งแวดล้อม และ สาธารณะสมบัติ

E = Essential skills for future citizen ทักษะสำคัญสำหรับพลเมืองอนาคต

E1 ทักษะด้านการคิด E1.1 บัณฑิตสามารถคิดสร้างสรรค์ผลงาน

E1.2 บัณฑิตสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ

E1.3 บัณฑิตสามารถคิดแก้ปัญหา

E2 ทักษะด้านการบริหารจัดการ และความเป็นผู้ประกอบการ

E2.1 บัณฑิตมีภาวะความเป็นผู้นำ

E2.2 บัณฑิตสามารถบริหารจัดการตนเอง บุคคล และองค์กร มีความสามารถในการปรับตัว ตั้งเป้าหมายวางแผน และดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายภายใต้ข้อจำกัดของเวลา และทรัพยากร

E3 ทักษะด้านการทำงาน

E3.1 บัณฑิตมีความรับผิดชอบ สามารถทำงานเป็นทีม แก้ไข ปัญหา และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน

E3.2 บัณฑิตมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์วิชาชีพ และสามารถช่วยชี้แนะฝึกฝนผู้อื่นได้

E3.3 บัณฑิตสามารถนำทักษะที่ได้จากการศึกษาเทคนิควิธีการ ทางคณิตศาสตร์ และสถิติมาประยุกต์ใช้เพื่อปฏิบัติงานได้ตาม มาตรฐานวิชาชีพ

E3.4 บัณฑิตมีทักษะการโน้มน้าว เจรจาต่อรอง และทักษะการ สื่อสาร

E4 ทักษะด้านการเรียนรู้

E4.1 บัณฑิตต้องเป็นผู้ใฝ่รู้โดยแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่ง ต่าง ๆ อยู่เสมอ

E4.2 บัณฑิตมีระบบและวิธีคิดในการเรียนรู้ที่ดี สามารถแยกแยะ กลั่นกรองข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

สรุป อัตลักษณ์ (Identity) “ชาวศิลปากรเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์”

อัตลักษณ์นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ)

“เป็นผู้นำความคิด สร้างสรรค์ และทักษะศิลปะระดับสูง”

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ศิลปินชาวอิตาลี ผู้ดำรงตำแหน่งมหาวิทยาลัยศิลปากร (เจ้าของ วาทะ “ชีวิตนั้นสั้น....แต่ศิลปะยืนยาว”, 2487) ได้จัดตั้งคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้น เป็นคณะวิชาที่ 4 ในปี พ.ศ. 2499 เพื่อดำเนินการเปิดสอนในสาขาวิชาศิลปตกแต่ง (Decorative Arts) ปัจจุบันจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ในสาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ จัดสถานที่การเรียนการสอน ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์นครปฐม และที่ตลิ่งชัน กรุงเทพฯ

ในปีการศึกษา 2551 คณะมัณฑนศิลป์ได้เปิดการจัดการศึกษาหลักสูตรระดับนานาชาติใน สาขาวิชาศิลปการออกแบบ เป็นหลักสูตรแรกในประเทศไทย ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนี้ คือ บัณฑิตในแต่ละรุ่น ได้มีการบอกกล่าวต่อกันไป มีการแนะนำผู้เรียนรุ่นต่อ ๆ มา จนมีผู้เรียนสนใจเข้า ศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) มีจำนวนเกิน เป้าหมายการรับของหลักสูตรทุกปีการศึกษาดังกล่าวแล้ว แต่แม้กระนั้น ในก้าวย่างของรอบที่ 4 (พ.ศ. 2567) ของการปรับปรุงหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตร นานาชาติ) คณะผู้ดำเนินงานหลักสูตรได้มีการปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมการทำวิจัยเพื่อสร้างเสริมศักยภาพในการทำงานวิทยานิพนธ์ในรูปแบบต่าง แต่ก็ยังเห็น ช่องว่างที่สะท้อนจากมุมมอง และข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต และผู้ประเมินคุณภาพการศึกษา ที่หลักสูตรควรจะได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้สำเร็จการศึกษา ให้ได้มีความสมบูรณ์ด้านความรู้คู่คุณธรรม ศิลธรรม จรรยาบรรณและผู้มีไหวพริบซึบซายในความรู้ที่มีอยู่ในผลลัพธ์การเรียนรู้ เพื่อเป็นสมรรถนะ และประสบการณ์สำคัญสำหรับชีวิตที่นำไปสู่การพัฒนาตนเอง เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มี คุณภาพ และเป็นบัณฑิตผู้พร้อมที่จะสร้างคุณค่า คุณประโยชน์ที่ติงามแก่สังคมโลกต่อไป

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงขอใช้หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ เป็นตัวอย่างด้านพื้นที่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในการ พรรณนาพื้นฐานของเนื้อหาในประเด็นต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธ บูรณาการ

2.6 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนผลงานวิจัย ผลงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการจัดการเรียนรู้เพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำ

หลักธรรมาบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ พบว่า การศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์และการนำหลักพุทธธรรมาบูรณาการนี้ มีนักวิชาการหลายท่านสนใจและได้นำเสนอผลงานวิจัย และบทความวิชาการในแง่มุมต่าง ๆ ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียด ดังนี้

บัญชา ธรรมบุตร (2566) ได้เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง เสริมสร้างการเรียนรู้ของครูสู่การพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นนักศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นปฏิบัติการในโครงการวิจัยบนพื้นฐานจากการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล และจากการเป็นสังคมฐานความรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อว่าหากครูเกิดการเรียนรู้แล้ว ครู ย่อมนำผลการเรียนรู้นั้นสู่การปฏิบัติในห้องเรียนก็จะก่อให้เกิดอำนาจที่ส่งผลลัพธ์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และได้นวัตกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่า “โปรแกรมอบรม ออนไลน์ด้วยตนเองเพื่อยกระดับการเรียนรู้ของครูเพื่อพัฒนาการศึกษาให้แก่นักศึกษาที่ประสบ ความสำเร็จ” ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหาจากครูผู้มีส่วนได้เสียซึ่งพบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ กำหนด แสดงว่านวัตกรรมทางการศึกษานี้สามารถนำไปเผยแพร่เพื่อใช้พัฒนาครูสู่การพัฒนาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ชาวีวัฒน์ ถวิลวงษ์ (2565) ได้เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง ครูกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า 1) มีการเปลี่ยนแปลงในผลลัพธ์ในทางที่ดีขึ้น ทั้งกรณีการนำแนวการพัฒนาที่ร่วมกันกำหนดไปสู่การปฏิบัติ และกรณีลักษณะของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เกิดขึ้น 2) สถานศึกษาเกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึงความตระหนักถึงความมีประสิทธิภาพ จากการทำงานแบบร่วมกัน (Collaboration) ที่ทำให้ทุกฝ่ายมองเห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพจาก การทำงานแบบต่างคนต่างทำในอดีตที่ผ่านมา และ 3) เกิดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติที่อธิบาย ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับพลังขับเคลื่อนระบบคิดร่วมกันที่นำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง สิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่อาจมี และแนวทางเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นผลการเรียนรู้ ในการทำงานระยะต่อไป

สุกเชษฐ์ จงธนากร (2565) ได้เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “โอวาทปาติโมกข์ : การเสริมสร้างโครงข่ายดุลยภาพชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า สรรพสิ่งมีชีวิตที่มีความสมดุล มีความสมบูรณ์จะเชื่อมโยงด้วยระบบทั้ง 6 โครงข่ายเป็นสมังคี ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจบนหนทางแห่งปัญญา การสื่อสารแบบไม่มีอคติ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เบียดเบียนกัน ด้านสุขภาพมนุษย์ที่เชื่อมโยงกันทั้งกายและใจ ด้านการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเรา และด้านกรอบความคิด ทางจิตวิญญาณ ความเชื่อ คือ สิ่งที่ทำให้บุคคลมีความสุขในการแสวงหาตนเอง ผลจากการบูรณาการ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบบูรณาการโอวาทปาติโมกข์ : การเสริมสร้างโครงข่ายดุลยภาพชีวิต N = EM2 Model”

ภาสุมิตรา ภาคผล (2565) ได้เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตาม ทฤษฎีเชื่อมโยงความรู้ร่วมกับแนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น พลเมืองเข้มแข็ง และทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนตามทฤษฎีเชื่อมโยงความรู้ร่วมกับแนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง และทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Civic Ed Model) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการสอน มี 6 ขั้น ประกอบด้วย (3.1) การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน (3.2) การเชื่อมโยงความรู้ด้วยปรากฏการณ์ (3.3) การเสาะแสวงหาความรู้ (3.4) การออกแบบโครงร่างหรือกิจกรรม (3.5) การดำเนินการตาม โครงการหรือกิจกรรม (3.6) การประเมินผล การเรียนรู้ 4) ระบบสังคม 5) ระบบสนับสนุน และ 6) การวัดและประเมินผล สัมฤทธิ์ผลของความเชื่อมโยงพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองเข้มแข็งและทักษะการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับมาก โดยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมหลากหลายมาออกแบบประกอบการปฏิบัติ ได้แก่ กิจกรรม การทนายปัญหา การแสดงบทบาท การเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป การเล่าเรื่อง การสรุปความจาก เรื่องที่อ่าน การวิจารณ์สถานการณ์ การเขียนเรื่องจากภาพ การแต่งเรื่อง การอ่านออกเสียงให้ถูกต้อง และการสนทนาเป็นภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

วราพร กริเทพ, (2565, หน้า 183-194) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการจัดการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาจากการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ วิจัยวิจัยและพัฒนา ระบบสารสนเทศทางธุรกิจ” ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาเป็นไปตาม วัตถุประสงค์การวิจัย กล่าวคือ ด้านความรู้ นักศึกษามีสมรรถนะการเขียนรายงานการวิจัย การเขียน บทความ การใช้ภาษา และการสื่อสารในกระบวนการวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย ด้านทักษะ การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ ด้านการสร้างสรรค์ สามารถพัฒนางาน ออกแบบ เพื่อ แก้ปัญหาได้ ด้านเทคโนโลยี สามารถใช้สื่อ ออนไลน์ ได้ในการประชุมวิชาการระดับชาติ สรุปผลการวิจัยกล่าวได้ว่า การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยวิธี MACRO Model การ Coaching และวิธีการประเมินผลแบ่งเป็น 3 ระยะ ก่อนเรียนระหว่างเรียน และหลัง เรียนในรูปแบบการบูรณาการด้วยฐานคิดองค์ประกอบของสมรรถนะ 7 ประการ สามารถส่งผลให้ นักศึกษาเกิดสมรรถนะใน 4 กลุ่มทักษะได้จริง

สุนทรา บุญรัตนศิริ (2564) ได้เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การเสริมสร้างการพัฒนา ความสามารถในด้านปัญญาและด้านอารมณ์ด้วยหลักพุทธธรรม” ผลการวิจัยพบว่า แนวทฤษฎี ตะวันตกมีการพัฒนาความสามารถด้านปัญญา และด้านอารมณ์ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ด้าน ปัญญาใช้ภาวนา 4 โยนิโสมนสิการ ด้านอารมณ์ใช้กัลยาณมิตร จริต 6 สัปปายะ 7 ได้รูปแบบการสร้าง เสริมพัฒนาความสามารถในด้านปัญญาและอารมณ์ด้วยหลักพุทธธรรม ได้แก่ “MEW MODEL”

Morality หมายถึง คุณธรรมภายในเป็นสัมมาทิฐิ Ethics หมายถึง จริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม Wisdom หมายถึง ปัญญา มีหลักวิธีการคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้อง

พระปลัด สิทธิเดช สีสเตโช (เรื่องเดช) (2564) ได้เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “บูรณาการพุทธวิธีการสอนในโรงเรียนวิถีพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า ด้านความรู้โรงเรียนวิถีพุทธได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” ด้านพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนที่เน้นเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลในห้องเรียน ปรับวิธีการสอนให้เหมาะกับบุคคล สำหรับการบูรณาการพุทธวิธีการสอนรวมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านการจัดเรียนการสอน 3) ด้านพฤติกรรมครูและนักเรียน 4) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ และ 5) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้ครูมีคุณลักษณะที่ดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา พร้อมจะพัฒนานักเรียนให้เกิดความรู้ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

สุภาพร มุอำหมัด , นิศารัตน์ อีธรรมโนรส, (2564, หน้า 31-42) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้แบบ MACRO model กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาชาย-หญิง ระดับชั้นปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ ในรายวิชาการออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมสำหรับสถานศึกษาปฐมวัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการกิจกรรมการออกแบบ และจัดสภาพแวดล้อมสำหรับสถานศึกษาปฐมวัยตามรูปแบบ MACRO model จำนวน 8 สัปดาห์ แบบวัดผล แบบสังเกต ผลผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO model นักศึกษามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การจัดการเรียนรู้แบบ MACRO model เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการมาจากแนวคิดของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีองค์ประกอบ M (motivation) สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจ ต้องการเรียนรู้ ตั้งประเด็นอภิปรายร่วมกันได้ A (action learning) ให้ผู้เรียนลงมือทำเองด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายจากการสืบค้นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยการออกแบบของผู้สอน และขั้นนี้จะให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ ที่มาจากการสืบค้น การเรียบเรียง ข้อค้นพบ การให้เหตุผลสนับสนุน C (conclusion) การสรุปองค์ความรู้และการถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยภาษาของตน R (reporting) การนำเสนอ และแสดงผลงานให้บุคคลอื่นรับรู้ และตนเองได้ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์ O (obtain) การนำผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย และเผยแพร่ผลในสังคมออนไลน์ด้วย ทั้งนี้ MACRO model จะใช้เทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การเล่าเรื่อง การศึกษาจากบทความหรือคำประพันธ์ ชมวิดีโอทัศน์ การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

สรุปผลของรูปแบบการเรียนรู้แบบ Macro Model ในงานวิจัยนี้ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าตั้งคำถาม กล้าคิด กล้าแสดงออก ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด เกิดทักษะการแก้ปัญหา การสื่อสาร การให้เหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ และมีความรู้ที่คงทน

จิตศรีณย์พร ปัญจวัฒน์คุณ (2563) ได้เสนอดัชนีนิพนธ์ เรื่อง “การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า พุทธสุนทรียศาสตร์ว่าด้วยความงาม มีอยู่ 2 มิติ คือ ความงามมิติทางโลก และความงามมิติทางธรรม ความงามมิติทางโลกเป็นความงามที่ชาวโลกสมมติขึ้นจัดเป็นจิตพิสัย เพราะเป็นความงามที่เกิดภายใต้อำนาจของกิเลส ส่วนความงามมิติทางธรรมเป็นความงามจากการปฏิบัติธรรมแสดงออกทางพฤติกรรมทำให้งดงาม จัดเป็นวัตถุพิสัยเพราะเป็นความงามลักษณะอนัตตา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือ ขันติ โสรัจจะ ไตรลักษณ์ และทิวรรธมมิกัตถะ กัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ หลักธรรมเหล่านี้เป็นพุทธสุนทรียศาสตร์ เมื่อปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความงามเป็นผลเสมอ เรียกว่า ชีวิตงาม ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทั้ง 5 ด้านมาบูรณาการกับปัญหา 5 ด้าน คือ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ทำให้เกิด GRACE Model รูปแบบแห่งความงดงามแห่งความดี เกิดพฤติกรรม จิตใจ และปัญญางดงาม ด้วยการคิด พูด ทำ ทุกการกระทำเป็นสิ่งที่ดี ความจริง และมีประโยชน์ คือการดำเนินชีวิตที่งดงามในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์

พระครูสุตัตโนภาส (ชูศักดิ์ จนทอมโม), (2561) เสนอผลงานดัชนีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการจัดการศึกษา คือ หลักปฏิสัมพันธ์ และหลักธรรมในทศิปปาปนิคสูตร

“คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปหาภิกษุผู้เป็นพหูสูต ผู้เรียนจบคัมภีร์ 1 ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ตามเวลาสมควร สอบสวนไต่ถามว่า “พุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร เนื้อความแห่งพุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร” ท่านผู้คงแก่เรียนเหล่านั้นย่อมเปิดเผยธรรม ที่ยังไม่ได้เปิดเผย ทำให้ง่ายซึ่งธรรมที่ยังไม่ได้ทำให้ง่าย และบรรเทาความสงสัย ในธรรมที่น่าสงสัยหลายอย่าง ภิกษุชื่อว่าเพียบพร้อมด้วยที่พึงพึงอาศัย เป็น อย่างนี้แล ภิกษุประกอบด้วยธรรม 3 ประการนี้แล ไม่นานนักก็บรรลุความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ไพศาลในกุศลธรรม ทศิปปาปนิคสูตร (อง.ตัก. 20/20/163-165)

และคุณภาพการสอนนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพบัณฑิต กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด และทำ ทายการเรียนรู้ การคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล ผู้สอนจึงควรมีทักษะในการใช้สื่อ การสอน ยุคดีจิตต์ เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับปรุงความสามารถเสมอ นำพาให้ผู้เรียนเห็น สภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัยให้มาก พัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบในการศึกษาในตนเอง ในหน้าที่ของตน การวัดผลตามคุณลักษณะ 4 ด้านคือ พฤติกรรมทางกาย วาจา จิตใจ ปัญญาสังคม ผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ

ผู้เรียนแสดงให้เห็นว่าเข้าใจบทเรียนอย่างชัดเจน ด้วยหลักพุทธธรรมหลักปฏิสัมพันธ์ 4 คือ “รอบรู้ วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญสื่อศึกษา บริการประชาชน

รัฐพี พิพัฒน์ธนวศ์ (2561) เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาปัญญาามนุษย์เชิงบูรณาการแนวพุทธ” พบว่า รูปแบบการพัฒนาปัญญาามนุษย์ เป็นโมเดลที่เรียกว่า BWD Model (Buddhist Wisdom Development Model) ประกอบด้วยการสร้างสัมมาทิฐิ (R) เป็นฐานในการพัฒนาปัญญาและศึกษาเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ให้เกิดความชำนาญ (I) ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรม (E) นำไปสู่การสร้างสรคองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ (W) โดยมีหลักธรรมอินทรีย์ 5 (C) มาเป็นตัวชี้วัดระหว่างการพัฒนาปัญญา และผลักดันให้การพัฒนาปัญญาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

วิธีการบูรณาการแนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาปัญญาของการดเนอร์ด้วยพุทธธรรม 7 ขั้นตอน มาพัฒนาหุปัญญากลุ่มทักษะการเรียนรู้ 6 ด้าน มาบูรณาการกับหลักธรรมเพื่อสร้างจิตเคารพ โดยที่การพัฒนาปัญญาามนุษย์ในพระพุทธศาสนาตั้งอยู่บนฐานของปัญญา 3 คือ สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา ซึ่งมนุษย์สามารถพัฒนาสุตมยปัญญา และจินตามยปัญญาด้วยหลักธรรมพหุสุต 5 ปัจฉัย 7 อันเป็นที่มาแห่งความแตกฉานในปฏิสัมพันธ์ และโยนิโสมนสิการ 10 วิธี สำหรับภาวนามยปัญญาจะเจริญสมาธิภาวนาตามหลักอนุสติ 10 โดยตรวจสอบขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาปัญญาด้วยหลักธรรมอินทรีย์ 5 บท

พระอุดมธีรคุณ (2558) ได้เสนอผลงานดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง บูรณาการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธ ด้วยหลักสติในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า ชาวพุทธที่ดีต้องเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักของสังคาลสูตร โดยไม่ละเมิดกรรมกิเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 6 และปฏิบัติตามทิศ 6 พร้อมเข้าใจการใช้สติเพื่อการดำเนินชีวิต โดยแบ่งสติเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้น (การใช้สติ) ระดับกลาง (การฝึกสติ) และระดับสูง (การเจริญสติ) สามารถ แบ่งตามบทบาทได้ 4 บทบาท ได้แก่ 1) สติเป็นเครื่องระมัดระวัง 2) สติเป็นเครื่องยับยั้ง 3) สติเป็น เครื่องกระตุ้น และ 4) สติเป็นเครื่องสำนึกในหน้าที่ โดยมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ทิริ โอตตปปะ และมีศรัทธา ส่งเสริมให้เกิดสติเป็น เครื่องระมัดระวัง ยับยั้ง และกระตุ้น เพื่อนำไปสู่การเกิดสติที่เป็นเครื่องสำนึกในหน้าที่โดยไม่ล่วง ละเมิดกรรมกิเลส 4 2) สัจจะ ขันติ และอวิโรธนะ ส่งเสริมให้เกิดสติเป็นเครื่องระมัดระวัง ยับยั้ง และกระตุ้น เพื่อนำไปสู่การเกิดสติที่เป็นเครื่องสำนึกในหน้าที่โดยไม่ก้าวล่วงอคติ 4 3) ทิริ โอตตปปะ มีกัลยาณมิตร และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดสติเป็นเครื่องระมัดระวัง ยับยั้ง และ กระตุ้น เพื่อนำไปสู่การเกิดสติที่เป็นเครื่องสำนึกในหน้าที่โดยไม่ล่วงละเมิดอบายมุข 6 4) โสวัสสตา โสรัจจะ จะส่งเสริมให้เกิดสติที่เป็นเครื่องระมัดระวังและเครื่องยับยั้ง กับบุคคลที่มีความสัมพันธ์หรือ เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต และควรมีองค์ธรรม คือ กตัญญูกตเวทิจเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดสติที่เป็นเครื่องกระตุ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่ดีต่อมารดาบิดา ครูอาจารย์และสมณพราหมณ์ในขณะเดียวกัน เมตตากรุณา จะเป็นองค์ธรรมที่

ส่งเสริมให้เกิดสติที่เป็นเครื่องกระตุ้นเพื่อปฏิบัติต่อบุตรภรรยา/สามี มิตรและปาว และมีสัพปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมส่งเสริมให้เกิดสติเป็นเครื่องสำนึกต่อหน้าที่ที่ดีของ ชาวพุทธในทิศ 6 การฝึกสติระดับกลาง ควรฝึกตามแบบฝึกหัดตั้งสติ 3 ข้อ ได้แก่ ฝึกทำความรู้ให้เกิดขึ้นก่อนที่จะทำอะไร ให้รู้ในอิริยาบถ และความเคลื่อนไหวทางร่างกายต่าง ๆ ของตน และความระลึกถึงการที่ทำคำที่พูดแล้ว และเสริมกำลังให้แก้จิตโดยใช้หลักวิธีบริหารจิต 4 ข้อ ดังนี้ 1) ยกจิต 2) ช่ม จิต 3) บันเทิงจิต 4) ปลอยจิต สติระดับกลางเป็นการฝึกสติเพื่อเสริมให้สติมีกำลังมากขึ้น และเป็นกำลังให้จิตพัฒนาปัญญา โดยใช้องค์ธรรมคือมรรณานุสติ สติระดับต้น และสติระดับกลางเป็นพื้นฐานสำคัญ พัฒนา และลงมือปฏิบัติใน การเจริญสติระดับสูง คือ สติปัฏฐาน 4 โดยใช้เครื่องมือ สำหรับการปฏิบัติสติปัฏฐาน เป็นข้อ คือ อาตปปี สัมปชาโน สติมา วินยยะ โลเก อภิขมาโทมนัสสัง และหลักโยนิโสมนสิการ เป็นเครื่องพิจารณา ปฏิบัติ เมื่อนำการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธมาบูรณาการกับหลักสติในพุทธปรัชญาเถรวาท สามารถสรุปเป็น UPC โมเดล ซึ่งมาจาก 1) ใช้สติเพื่อสนับสนุนหลักธรรม (U) 2) ฝึกสติเพื่อสร้าง กำลังแก้สติ (P) และ 3) เจริญสติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (C)

มยุรี คำปาเชื้อ (2557) ได้เสนอผลการวิจัยคุณวิสัยทัศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง “บุพนิมิตแห่งมรรค 7 นำพาพัฒนาตน” สรุปความว่า บุคคลที่จะพัฒนาตนได้นั้น ปัจจัยแรกต้องมีความพอใจส่วนตน และสมมติใจที่จะเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง เห็นถึงความจำเป็น และปัญหาที่ต้องฝึกฝนตน ผลสำเร็จคือการบรรลุเป้าหมายจึงบังเกิด และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจึงเป็นผลลัพธ์ตามมา การได้น้อมนำหลักธรรมคำสอนมาประพฤติยึดเหนี่ยวเป็นหลักปฏิบัติ จะทำให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ ประพฤติปฏิบัติด้วยจิตสำนึกที่ดี มีการกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะ และบุคคลธำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตระหนัก ในคุณงามความดี และสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง และสังคม

ศิริ ประเสริฐศักดิ์ อรุณกมล จันทรส กาญจนนา บุญส่ง นิภาเพชรสม (2566, หน้า 83-99) ได้เขียนเรื่องการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในยุคดิจิทัล สรุปได้ว่า การวัด และประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบระดับความรู้ พฤติกรรม ทักษะของ ผู้เรียนที่เปลี่ยนไปหลังการเรียนในยุคดิจิทัล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลจากการปฏิบัติของผู้เรียน ที่สามารถปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง หรือผลการปฏิบัตินอกห้องเรียน หรือที่บ้านแล้วเก็บผลงานไว้ โดยอาจจะเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน แล้วครูเรียกมาประเมินภายหลัง หรือ ให้เก็บข้อมูลผ่านระบบดิจิทัลผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้แอปพลิเคชัน ซึ่งการใช้แอปพลิเคชันในการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้นอกจากจะเกิดประโยชน์การวัดผลในห้องเรียน สถาบันการศึกษา ยังประหยัด ค่าใช้จ่ายจากการเตรียมสอบ และเป็นการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเกิดประโยชน์ ช่วยให้ ผู้สอนลดเวลาในการทำข้อสอบ และจัดชุดทดสอบ อีกทั้งจะทราบจุดบกพร่องการเรียนของนักเรียนแต่ละคนในแต่ละเนื้อหา เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข กระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ใน

ด้านของผู้เรียนเอง ก็จะได้ทราบข้อมูล และประเมินตนเองได้โดยตรงว่าไม่เข้าใจเนื้อหาตรงส่วนใดเพื่อจะได้กลับไปทบทวน และทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นอีกครั้งหนึ่ง เครื่องมือดังกล่าวได้แก่ Google Classroom หรือ Kahoot! App เป็นต้น

สมชาย เทพแสง กัณฑ์ธมณีนญา นฤโฆษกิตติศิริ และอัจฉริยา เทพแสง (2566, หน้า 39-52) ได้เสนอบทความวิชาการเรื่อง การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome-based Education (OBE) : ญุแสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นหลัก สรุปได้ว่า การออกแบบการเรียนรู้ไปสู่นักเรียน โดยเน้นเป้าหมายเป็นหลัก มีการปรับกระบวนการทัศน์เก่าไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยที่ญุแสู่ความสำเร็จคือความชัดเจนของเป้าหมาย การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์นี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน เตรียมนักเรียนให้พร้อมในการเรียนรู้ นักเรียนทุกคนมีความยืดหยุ่นและอิสระในการเรียนรู้ในแบบของตน ช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และช่วยเตรียมนักเรียนสำหรับการจ้างงานในอนาคตเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษา

พระนนทิตศักดิ์ ธมมานนุโท (ลัมนันทิภาคย์) พระเทพปริยัติเมธีและศิริโรจน์ นามเสนา (2566, หน้า 1) ได้เสนอบทความวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนศิริศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด ผลการวิจัย พบว่าการจัดการความรู้ตามทฤษฎีตะวันตก คือการจัดการความรู้ด้วยทฤษฎีการจัดการแบบใหม่ ที่มีทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงาน เพื่อใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมเกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนนำไปสู่เป้าหมาย โดยการนำหลักธรรมมาบูรณาการ ส่งเสริมให้องค์กร เห็นถึงสำคัญในการจัดการความรู้แบบสมัยใหม่

พระปลัดสุทนต์ศักดิ์ สมปณณเมธี (คงมาก) และสมควร นามสีฐาน, (2565, หน้า 578-587) ได้เขียนเรื่องพุทธวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนากาย วาจา ใจ ปัญญา คือ มีระเบียบวินัย จิตใจแน่วแน่ แก้ปัญหาถูกต้อง โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนคือ สืบค้น(ศีล) เชื่อมโยง (สมาธิ) เข้าใจ และแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง (ปัญญา) โดยมีครู เพื่อน และสิ่งแวดล้อมเป็นกัลยาณมิตรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างตามความมุ่งหวัง ผู้เขียนได้อ้างถึงสมณอมรวิวัฒน์ (2528, หน้า 47-48) ที่พรรณนาการสอนแบบไตรสิกขาว่าเป็นการสอนที่เชื่อว่าคนที่มีปัญญา และเกิดปัญญาวิสุทธขึ้นได้นั้นต้องเกิดจากมีกำลัง (พละ) จิตใจกำลัง ความคิดแน่วแน่ ต้องเพ่งพินิจคิดตรองในเรื่องเดียว จะมีกำลังความคิดรวมเป็นจุดเดียว (สมาธิ) เมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติเรียบร้อยสงบเรียบร้อยมีระเบียบวินัย (มีศีล) นั่นคือการฝึกผู้เรียนให้ควบคุมสภาพทางกายให้อยู่ในระเบียบวินัย จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านไปนอกเรื่องนอกห้องเรียน กำลังความคิดจะคมกล้าสามารถแก้ปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา ทำให้รู้แจ้งเรื่องนั้น ๆ เกิดปัญญาประจักษ์ด้วยตนเอง

สมชาย เบ็ญจวรรณ, ชลิตา รัตสารและอดิศักดิ์ ลำดวน (2565, หน้า 1-2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนตามหลักกัลยาณมิตรธรรมแห่งพระพุทธศาสนา”

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูต้องมีสมรรถนะการสอนที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดแบบองค์รวมหรือบูรณาการ เพื่อให้เกิดสมรรถนะของความรู้ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่จำเป็น โดยนำหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการมาปรับประยุกต์ใช้เสริมสร้างสมรรถนะการสอน ได้แก่ 1) ทำตัวน่ารัก 2) น่ารักพอ 3) น่ายกย่อง 4) รู้จักพูด 5) อดทนต่อถ้อยคำ 6) กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ และ 7) ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอน จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านสมรรถนะของครู และผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามที่คาดหวังไว้

ซาริสวีณี รัตนบุรีและ ภูริทัต ศรีอราม (2565, หน้า 26-39) ได้เสนอบทความวิชาการเรื่อง แนวทางการนำหลักปฏิสัมพันธ์มาใช้ในการอธิบายธรรมะ ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปฏิสัมพันธ์มาใช้ในการอธิบายธรรมะนั้น เป็นการฝึกความชำนาญการใช้วิธีการสื่อสารด้วยภาษา ถ่ายทอดความเข้าใจผลและความเข้าใจเหตุให้เข้าใจถูกต้องอย่างชัดเจนรู้แจ้ง

จิตติมา ญาณะวงษา สมเกียรติ อินทสิงห์ สุนีย์ เงินยวง และน้ำผึ้ง อินทะเนตร (2564) ได้เขียนเรื่อง หลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์ : แนวทางใหม่สำหรับหลักสูตรอุดมศึกษา สรุปความว่า การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ (Outcome-based education) มีความสำคัญและถูกนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา โดยเป็นการจัดการระบบการเรียนรู้ และการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ผลลัพธ์ และการประเมินผล ซึ่งแนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่ช่วยปรับเปลี่ยนผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้ว แต่ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนากำลังคนขั้นสูงที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางอีกด้วย

การศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาไทย ได้มีผลงานวิจัยของ จักรกฤษณ โปณะทอง (2564, หน้า 778-793) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ปัญหาเป็นฐาน และโครงการเป็นฐานที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 4 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบองค์ประกอบและผลลัพธ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบองค์ประกอบและผลลัพธ์การเรียนรู้ และกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ 3 ด้าน คือการใช้ทีมเป็นฐานเรียนรู้ (TBL) ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ (PBL) และโครงการเป็นฐานการเรียนรู้ (PBL) มีความเหมาะสมที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

พระครูสมุทรหัตถพร ปิยธมโม (2563, หน้า 247-263) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัด

หนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักโยนิโสมนสิการเป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีคือ คิดแบบสามัญลักษณ์ คิดแบบอริยสัจ คิดแบบคุณโทษ และทางออกเป็นวิธีคิดที่ส่งเสริมชักนำไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อการขัดเกลา และบรรเทาปัญหา หลักกัลยาณมิตร คือคุณสมบัติของมิตรแท้ ในการคบหาบุคคลเป็นเหตุให้เกิดความดีงาม และความเจริญ เช่น เป็นที่รักเคารพ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อม การบูรณาการในการเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนเข้าใจการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย 4 ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่า รู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์หรือไม่ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต โดยอาศัยความรักและความอบอุ่นในครอบครัวช่วยในการแก้ไข ปัญหาของเยาวชน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

พระมหาสันติชัย อภิสนติ (โพนศรีสม) (2562, หน้า 1-15) ได้เขียนเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความซับซ้อน” สรุปได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้หลักธรรม อริยสัจ 4 การเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนหลังการตรัสรู้ตลอด 45 พรรษา มีทั้งการสั่งสอน การจัดการหลักธรรม การวางหลักปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาความซับซ้อนของชีวิต กระบวนการจัดการปัญหาต่าง ๆ พระองค์ให้เริ่มจากการหาผล คือทุกข์ให้กำหนดรู้ เรียนรู้ แล้วจึงสาวไปหาต้นเหตุคือ สมุทัย จึงสามารถหาวิธีแก้ปัญหา คือนิโรธ นี่เป็นหนทางแห่งวิธีการแก้ปัญหาซับซ้อนที่ถูกต้อง ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ค้นพบหนทางนี้คือทางสายกลาง แต่ก่อนที่จะเข้าสู่หนทางแห่งการแก้ปัญหานี้ บุคคลนั้นจะมีสัญญาณบอกให้รู้ล่วงหน้าว่าตนพร้อมจะก้าวเข้าไปสู่วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องได้ นั่นคือ บุปพนมิต 7 ประการ ได้แก่ 1) กัลยาณมิตตตา การมีแบบอย่างที่ดี 2) สีสัมปทา การถึงพร้อมด้วยความมีระเบียบ วินัย 3) ฉันทสัมปทา ความพอใจที่จะทำ 4) อุตตสัมปทา จิตสำนึกที่พัฒนาตน 5) ทิฏฐิสัมปทาเจตคติที่ดี 6) อปัมาทสัมปทา มีสติ 7) โยนิโสมนสิการสัมปทา รู้คิด คิดเป็น พึงพาตนได้ การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติ ให้ทุกคนจัดการกับชีวิต ที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลกนี้ และไม่ต้องรอช้าให้เริ่มได้ทันที ความรู้ในหลักที่เรียกว่า มัชฌิมนิเทศน์คือความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ กิติ การประพฤติตามมรรคาที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา หลักการครอง คือ ชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จคือ ความสุขสะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระ ที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตตนกิติ เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสภาพ และระดับชีวิตอย่างไร สามารถเข้าใจและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ตามสมควรแก่สภาพ และระดับชีวิตนั้น ๆ การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาใด หากเรียนรู้บุพนิมิต 7 ประการ จะสามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาความซับซ้อนด้วยอริยสัจ 4 นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความซับซ้อนให้คลี่คลาย และเกิดความสมดุลในการ บริหารงานภายในองค์กรนั้นแน่นอน

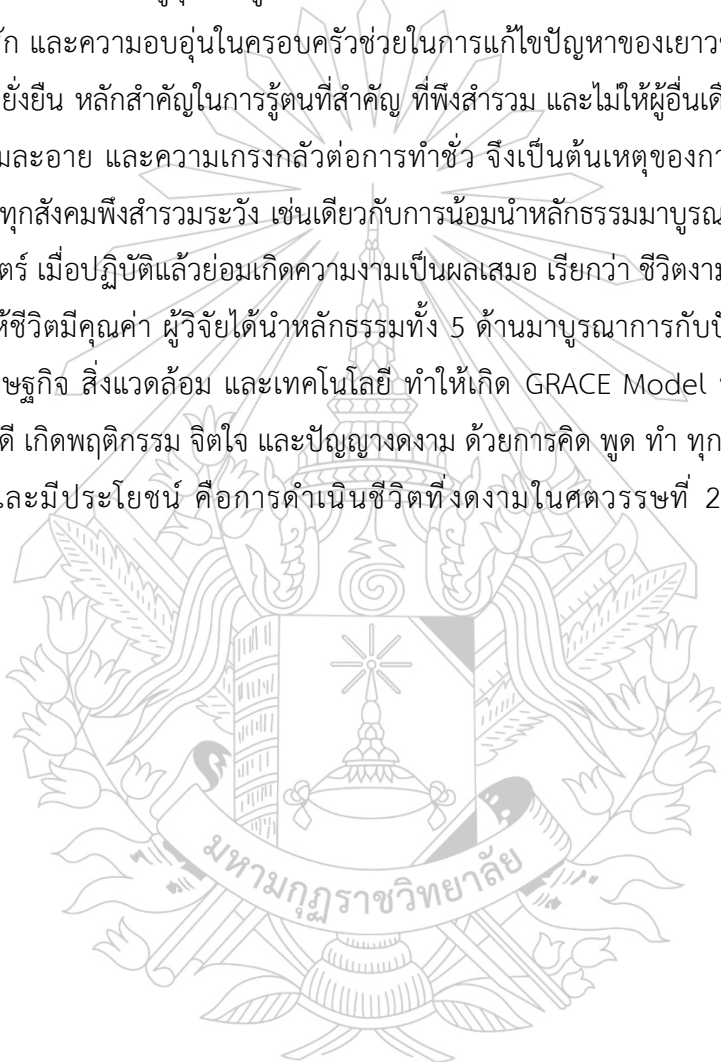
ณัฐนาถ ศรีเลิศและเศรษฐพงษ์ ศรีเลิศ (2562, หน้า 1-15) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การตีความแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่าง Pity and Fear (แนวคิดทางจิตวิทยาทางการละครของอริสโตเติล นักปรัชญากรีกโบราณ) กับฮีโรดอตัส (ธรรมคัมภีร์ครองโลก)” สรุปผลการวิเคราะห์

เปรียบเทียบพบว่ามีคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ Pity and Fear เป็นการสำรวมระวังไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการใช้ชีวิต ขณะที่ ในอรรถกถาธรรมสูตร (อภิ.สง. 34/45) อธิบาย หิริเป็นความละอายต่อสิ่งที่ควรละอายถือตนเป็นใหญ่ โอตตปปะ เป็นกลัวต่อความเกิดแห่งอกุศลธรรม และถือโลกเป็นใหญ่ และเกิดความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงไม่ทำบาปทั้งปวง เขาสรุปว่าความดีเกิดจากความละอาย และความเกรงกลัวจึงเป็นต้นเหตุของการสำนึกดี ซึ่งเป็นลักษณะบุคคลที่พึงสำรวมระวัง

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ (2561, หน้า 11-24) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน : กรณีศึกษา รายวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน การมีทักษะกระบวนการวิจัยในระดับดีมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนในระดับมากที่สุดนั้น เป็นผลมาจากขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่ต่อยอดจากความรู้เดิมของนักเรียนและได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงสะท้อนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันระดับอุดมศึกษา ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมมาบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ จริยธรรมที่หลากหลายของผู้เรียน มิใช่เพียงมีความรู้เพื่อสอบ แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน เปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ปรับรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิม เป็นรูปแบบการเสริมความรู้ใหม่เชิงรุก เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ 4 องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลลัพธ์ด้านความรู้เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษา ผึกฝน ทดลองทดสอบตามข้อกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอน การออกแบบองค์ประกอบ ผลลัพธ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ทักษะ ได้รับการฝึกฝนจากการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ การนำหลักพุทธบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในสถาบันระดับอุดมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ยังเป็นการนำเสนอแนวความคิด ทดลองทดสอบเป็นกรณีศึกษา อย่างไรก็ตามการนำเสนอหลักพุทธบูรณาการด้วยวิธีการ หรือแนวทางต่าง ๆ นับเป็นสัญญาณที่ดีว่านักการศึกษาไทยส่วนหนึ่งเห็นความสำคัญของหลักพุทธบูรณาการเพื่อเข้ามาช่วยแก้ปัญหา หรือจรรโลงสังคม ให้เป็นระเบียบ คนมีวินัย และเป็นประเด็นสำคัญที่หน่วยงานระดับนโยบายประเทศได้นำมาพิจารณาอย่างจริงจัง จะช่วยเสริมสร้างพลังความคิดของผู้เรียนในการเตรียมตนเองให้พร้อม รับการเปลี่ยนแปลง ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และการคำนึงถึงประโยชน์สังคมส่วนรวมที่เป็นโครงข่ายเชื่อมโยงกัน จะเป็นแนวทางที่สมควรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ซึ่งจะผลิตผู้เรียนที่มีความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคลแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์การผลิตบุคลากรแก่สังคมในศตวรรษที่ 21

งานวิจัยที่น้อมนำหลักพุทธธรรมบูรณาการกับการดำเนินชีวิต พบว่าสามารถทำได้หลายรูปแบบ ได้แก่ “MEW MODEL” Morality หมายถึง คุณธรรมภายในเป็นสัมมาทิฐิ Ethics หมายถึง จริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม Wisdom หมายถึง ปัญญา มีหลักวิธีการคิด และการปฏิบัติที่ถูกการนำหลักปฏิสัมพันธ์มาใช้ในการอธิบายธรรมะนั้น เป็นการฝึกความชำนาญการใช้วิธีการสื่อสารด้วยภาษา ถ่ายทอดความเข้าใจผล และความเข้าใจเหตุให้เข้าใจถูกต้องอย่างชัดเจนรู้แจ้ง การบูรณาการในการเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนเข้าใจการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย 4 ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่า รู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต โดยอาศัยความรัก และความอบอุ่นในครอบครัวช่วยในการแก้ไขปัญหของเยาวชน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหายั่งยืน หลักสำคัญในการรู้ตนที่สำคัญ ที่พึงสำรวม และไม่ให้อื่นเดือดร้อน คือ ความดีที่เกิดจากความละอาย และความเกรงกลัวต่อการทำชั่ว จึงเป็นต้นเหตุของการสำนึกดี ซึ่งเป็นลักษณะบุคคลในทุกสังคมพึงสำรวมระวัง เช่นเดียวกับการน้อมนำหลักธรรมมาบูรณาการกับชีวิต เป็นพุทธสุนทรียศาสตร์ เมื่อปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความสุขเป็นผลเสมอ เรียกว่า ชีวิตงาม ผู้หรือมีศิลปะในการใช้ชีวิต ทำให้ชีวิตมีคุณค่า ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทั้ง 5 ด้านมาบูรณาการกับปัญหา 5 ด้าน คือ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ทำให้เกิด GRACE Model รูปแบบแห่งความงดงามแห่งความดี เกิดพฤติกรรม จิตใจ และปัญญางดงาม ด้วยการคิด พูด ทำ ทุกการกระทำเป็นสิ่งที่ดี ความจริงและมีประโยชน์ คือการดำเนินชีวิตทั้งงดงามในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์

2.7 สรุปกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” (Research Conceptual Framework) ดังภาพที่ 2.34

ภาพที่ 2.34 กรอบแนวคิดในการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ
ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกรานต์, 2568)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธรูปธรรมการ” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ทราบรายละเอียดของประเด็นสำคัญที่ศึกษาและครอบคลุมเนื้อหาสาระอย่างครบถ้วน พร้อมกันนี้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกที่มีรายละเอียดชัดเจน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ร่วมกับผลการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ได้ทำการศึกษาผ่านการสัมภาษณ์ สำหรับบทนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ขอบเขตการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
- 3.4 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.6 วิธีการรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย
- 3.8 การเรียบเรียงและการนำเสนอข้อมูล
- 3.9 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธรูปธรรมการ

(ดังภาพที่ 3.1 แผนภูมิขั้นตอนการวิจัย)

1. รูปแบบการวิจัย	• การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) • วิจัยภาคสนาม (Field Work) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
2. ขอบเขตวิจัย	• ขอบเขตด้านเนื้อหา • ขอบเขตด้านเอกสาร • ขอบเขตเนื้อหา • ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ / กลุ่มตัวอย่าง • ขอบเขตระยะเวลา
3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธิปัญญา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธิปัญญา ประเด็นการสนทนากลุ่ม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธิปัญญา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธิปัญญา
4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	• ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา • ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) • การตรวจสอบจากกรรมการวิจัยในมนุษย์
5. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่มรวม 25 รูป/คน	1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก • ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธธรรม จำนวน 4 รูป • ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ : ผู้สอน/ผู้เรียน จำนวน 8 คน • ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธิปัญญา จำนวน 8 รูป/คน 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ • ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธิปัญญาจำนวน 5 รูป/คน
6. วิธีการรวบรวมข้อมูล	• ขอหนังสือจากสาขาวิชา • ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ • ส่งหนังสือเชิญ/นัดหมาย/สัมภาษณ์ด้วยตนเอง • การจดบันทึก/ใช้เครื่องบันทึกเสียง/และถ่ายภาพ • ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์ทุกครั้ง
7. การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย	• ข้อมูลเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอวิธีการพรรณนา • ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนาเชื่อมโยงข้อความ สรุปยืนยันความสัมพันธ์ชุดข้อมูล กับทฤษฎี / เอกสาร • ข้อมูลสนทนากลุ่มสรุปเป็นการยืนยันหรือปรับแก้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
8. การเรียบเรียงผลการนำเสนอข้อมูล/สรุปขั้นตอน	• นำข้อมูลมาเรียบเรียงและนำเสนออย่างเป็นระบบ • มีความหมายเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง • นำข้อมูลที่ได้นำไปสร้างคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ • นำเสนอผลของการวิจัยในรูปแบบของภาพพรรณนา ตามเค้าโครงการนำเสนอ 5 บท • สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย จัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธิปัญญา

ภาพที่ 3.1 แผนภูมิขั้นตอนการวิจัย
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Work) โดยข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดอย่างเป็นระบบตามประเด็น และปัญหาที่ศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยได้ตีความข้อมูล จัดเป็นเป็นกลุ่ม และแยกแยะข้อมูลตามเนื้อหา เพื่อคัดสรรข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งตัดทอนข้อมูลที่เกินความจำเป็น และไม่เกี่ยวข้องออกไป ข้อมูลที่ได้ทั้งหมด นำมาอภิปรายผล ด้วยการเขียนพรรณนา (Descriptive Paragraphs) ลงรายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และข้อเท็จจริงที่พบในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยภาคสนาม (Fieldwork Qualitative research) โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

การวิจัยนี้ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากพระไตรปิฎก พระสูตร คัมภีร์ อรรถกถา หนังสือ ตำรา และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าหลักพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ พร้อมทั้งค้นคว้าเอกสาร งานวิชาการ วารสาร เว็บไซต์ วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เป็นหลักฐานทางวิชาการเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อเป็นการยืนยันองค์ความรู้ ที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม ดังนี้

3.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบูรณาการหลักพุทธธรรมการจัดการเรียนรู้จากเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องได้แก่

ขอบเขตแนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome Based Education (OBE) ของ สเปดี วิลเลียม จี Spady, William G. (1994) ตามประเด็นการศึกษาของการจัดการเรียนรู้ของเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างน้อย 4 ด้าน (KSEC) ที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ได้แก่ ความรู้ K-(Knowledge) ทักษะ S-(Skills) จริยธรรม E-(Ethics) ลักษณะบุคคล C-(Character)

ขอบเขตแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของ บลูม

Bloom (The Revised Bloom's Taxonomy (2001) แนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของศาสตราจารย์โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner : 1983) แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของ บอนเวลล์ ชาร์ลส์ และเจมส์ เอ. อีสัน Bonwell, Charles C., and James. A. Eison (1991)

การกำหนดเนื้อหาของการวิจัยนี้ครอบคลุม 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

1) การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยมุ่งสำรวจและวิเคราะห์รูปแบบ แนวทาง วิธีการ และบริบทของการจัดการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรระดับปริญญาเอกที่ใช้เกณฑ์ Outcome-Based Education (OBE) เป็นกรอบการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียน โดยศึกษาในบริบทของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) อาทิ Active Learning, Problem-Based Learning, Flipped Classroom, Reflective Practice และการประเมินผลแบบ Authentic Assessment ซึ่งสะท้อนกระบวนการทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษา

2) การศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกหลักธรรมจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์วิสุทธิมรรค รวมถึงงานพุทธปรัชญาแนวพุทธบูรณาการที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

ปฏิสัมพันธ์ 4 เพื่อส่งเสริมปัญญาและการรู้คิดอย่างแหลมคม

บุญนิมิต 7 ประการ เพื่อเตรียมความพร้อมการใฝ่รู้ ใฝ่ดี ใฝ่สร้างสรรค์

หิริโอตตปละ เพื่อปลูกฝังจริยธรรม จิตสำนึกที่เป็นกุศล

หลักพุทธธรรมเหล่านี้มิได้เป็นเพียงเนื้อหาให้ท่องจำ แต่สามารถแปลงเป็นแนวปฏิบัติผ่านการฝึกจิต การตั้งคำถาม การเจริญสติ และการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ในการเรียนรู้

3) การบูรณาการด้วยพุทธธรรมสู่การออกแบบการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วิธีการนำหลักพุทธธรรมมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักการของ Outcome-Based Education โดยพัฒนาแนวทางการสอนที่เน้น “กระบวนการภายใน” ของผู้เรียน เช่น การใคร่ครวญ (โยนิโสมนสิการสัมปทา) การเจริญภาวนา (ศีลสัมปทา) การรู้จักตน (อัตตสัมปทา) ตลอดจนการใช้ธรรมะเป็น “เนื้อหา” และ “วิธีการ” ควบคู่กันไป ขอบเขตเนื้อหา 4 ประเด็น คือ

(1) การบูรณาการด้านความรู้ด้วยพุทธธรรม

(2) การบูรณาการด้านทักษะด้วยพุทธธรรม

(3) การบูรณาการด้านจริยธรรมด้วยพุทธธรรม

(4) การบูรณาการด้านลักษณะบุคคลด้วยพุทธธรรม

ขอบเขตของการบูรณาการด้วย 3 หลักพุทธธรรม เป็นส่วนหนึ่งของพระธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมะเพื่อการฝึกตน เพื่อให้มีความตระหนัก ความสำนึกในการละอายแก่ใจที่จะกระทำชั่ว และเกรงกลัวต่อผลของการกระทำไม่ดีคือ บาป หิริโอตตัปปะ ใน**สุกกสูตร** ธรรมฝ่ายขาว 2 ประการค้ำครองโลก ให้โลกได้อยู่อย่างสันติ (อง.ทก. 20/8-9/63) **หิริสูตร** คนผู้ไม่มีหิริ รังเกียจคนมีหิริ ได้แก่ ไม่เคยช่วยงานเพื่อน ดีแต่พูด มุ่งหวังความแตกแยก (ขุ.อิติ. 25/256-260/560-561)) พุทธวิธีการสอน ที่ทรงมีแนวทางแก่ชนผู้พร้อมที่จะพัฒนาตน ได้กำหนดหนทางการสร้างความพร้อมให้ตนเองเพื่อพัฒนาตนสู่ความสำเร็จ บุพนิมิตแห่งมรรค 7 (ธรรมที่เป็นเครื่องหมายบ่งบอกล่วงหน้าว่า ความสำเร็จได้แก่มรรคมรรค 8 ประการอันประเสริฐจะเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น ดุจแสงอรุณเป็นบุพนิมิตของการที่ดวงอาทิตย์จะอุทัย แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดี คือรุ่งอรุณของการศึกษา (บุพนิมิต 7 ประการ (ส.ม. 19/49-62/43-47) บุพนิมิต แปลว่า เครื่องหมายให้รู้ล่วงหน้า สิ่งที่ปรากฏให้เห็นก่อน สัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อม (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2564, หน้า 203)

หลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายให้เห็นว่าบุคคลนั้นกำลังเดินทางไปสู่ความสำเร็จของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ OBE อันเป็นผลจากการได้บ่มเพาะการเรียนรู้ 4 ประเภท ได้แก่ ความรู้/ ทักษะทางวินัย / ทักษะทั่วไป / และทัศนคติ ค่านิยม และลักษณะบุคคล ผลการเรียนรู้ด้วยพุทธธรรม คือสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรที่มีการบูรณาการด้วยพุทธธรรม ผู้เรียนสามารถอธิบายงานเฉพาะที่ผู้เรียนสามารถดำเนินการในระดับการเรียนรู้ที่กำหนดของความสามารถด้วยปฏิภาณไหวพริบ ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างฉับพลัน อันสอดคล้องกับหลักธรรม ปฏิสัมพันธ์ 4 (อภิ.วิ. 35/718/459) ปัญญาแตกฉานในอรรถ รู้ในหลักเหตุ และผลเอาหลักปฏิบัติได้ สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ฟังได้เข้าใจดี และปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ความคิดทันการณ์ มีไหวพริบ เชื่อมโยงสร้างความคิด และเหตุผลขึ้นใหม่ใช้ประโยชน์ได้เข้ากับเหตุการณ์

3.2.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

(1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2562 และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2553 พุทธศักราช 2559 และพุทธศักราช 2560

(2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คืออรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์วิสุทธิมรรค เอกสาร งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความ เว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ

3.2.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ / กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Work Research) ดังนั้น ตามขั้นตอนการวิจัยที่ใช้ จึงกำหนดกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth

Interview) และกระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มตัวอย่าง จะประกอบไปด้วยบุคคลจากสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่หลากหลาย ได้แก่ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และบุคคลผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย คือ ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เลือกแบบ Purposive Sampling เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในหลักพุทธธรรม และมีผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีประสบการณ์การบูรณาการหลักธรรมพระพุทธศาสนาในการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาจำนวน 25 รูป/คน ได้แก่

(1) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และด้านพุทธบูรณาการ จำนวน 4 รูป

(2) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ จำนวน 8 รูป/คน

(3) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตร จำนวน 8 คน

(4) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบูรณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ จำนวน 5 รูป/คน

3.2.4 ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลารวม 1 ปี 5 เดือนตั้งแต่ เดือนมีนาคม 2567- เดือนกรกฎาคม 2568

3.2.5 ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่กำหนดดำเนินการศึกษาวิจัยในสถาบันระดับอุดมศึกษาหมายถึง หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาทางศิลปะแห่งแรกของประเทศไทย ก่อตั้งโดยดำริของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ศิลปินชาวอิตาลี เจ้าของวาทะ “ชีวิตนั้นสั้น...แต่ศิลปะยืนยาว” เมื่อปี พ.ศ 2487

ในปี พ.ศ 2499 ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้จัดตั้งคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ขึ้นเป็นคณะวิชาที่ 4 เพื่อดำเนินการเปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาศิลปตกแต่ง (Decorative Arts) ขึ้นในปีการศึกษา 2499 นั้น ในปัจจุบัน คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดการเรียนการสอนรวม 16 หลักสูตรแบ่งเป็น ระดับปริญญาตรี จำนวน 7 สาขาวิชา และระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 9 หลักสูตร สำหรับหลักสูตรปริญญาเอกในสาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ หลักสูตรนานาชาติ ได้เปิดรับนักศึกษา รุ่นที่ 1 เมื่อปีการศึกษา 2551 นับเป็นหลักสูตรในสาขาวิชาศิลปะการ

ออกแบบ หลักสูตรนานาชาติ แห่งแรกในประเทศไทย กำหนดเป้าหมายการรับนักศึกษาใหม่ปีละ 6 คน รับจริง ปีละเฉลี่ย 9- 15 คน ปัจจุบัน (ปีการศึกษา2567) มีจำนวนนักศึกษากำลังศึกษารวม ประมาณ 60 คน

ปัจจุบันคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดการศึกษาประกอบด้วยหน่วยที่ตั้งในพื้นที่ กรุงเทพมหานครใกล้เคียง และปริมณฑล จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) วังท่าพระ กรุงเทพฯ 2) ตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 3) วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จ.นครปฐม

ด้วยสาเหตุที่รูปแบบการเรียนการสอนของหลักสูตรคณะมัณฑนศิลป์ เฉพาะอย่างยิ่งได้ มีพัฒนาการทั้งทีมผู้สอน กระบวนการเรียน จนมีผลผลิตที่ได้สร้างสรรค์แก่งสังคมเป็นรูปธรรม เป็นประสิทธิภาพจากผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งนับเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่สำคัญ

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงขอเลือกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ เป็นตัวอย่างด้านพื้นที่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในการ พรรณนาพื้นฐานของเนื้อหาในประเด็นต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วย พุทธบูรณาการ

3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การกำหนดขั้นตอนในการสร้าง แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ ซึ่งพัฒนาแนวของข้อคำถามจาก การศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ประเด็นการสัมภาษณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด ของเรื่องที่จะวิจัย ทั้งนี้การสร้างแบบสัมภาษณ์จะให้ครอบคลุมถึงนิยามปฏิบัติการ โดยแบบสัมภาษณ์ ที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา จะนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เนื้อหา (Content Validity) อีกครั้ง ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไป สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้ในการวิจัยเป็นลำดับ

การวิจัยครั้งนี้นอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แล้ว ผู้วิจัยได้จัดการ สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีความรู้ และประสบการณ์ด้านพุทธศาสนศึกษาและบูรณาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการ เรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีคัดเลือกตัวอย่างแบบ เจาะจงเลือกอาราธนา และเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 5 รูป/คน ร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันหรือปรับปรุง ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสนามตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ และทำเป็นแบบจำลอง (Model)

2) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และทำเป็นแบบจำลอง (Model) นั้น เสนอต่อที่ประชุมการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

3) นำความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่รับฟังจากที่ประชุมการสนทนากลุ่มเฉพาะไปปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย และปรับปรุงแบบจำลอง (Model) เป็นองค์ความรู้จากผลการวิจัยที่ถูกต้องตามกระบวนการวิจัย

3.4 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยจะได้แบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการตรวจสอบทั้งคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity Content) เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มประชากรที่กำหนดไว้ โดยสร้างแบบสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุม ปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย นำแบบสัมภาษณ์ให้ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสม ก่อนนำไปใช้เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

3.5 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” ได้คัดเลือกตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 4 รูป (ในการวิจัยนี้กำหนดเป็นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม B ประกอบด้วย B1/B2/B3/B4) และผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธบูรณาการจำนวน 8 รูป/คน (ในการวิจัยนี้กำหนดเป็นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม BI ประกอบด้วย BI1/BI2/BI3/BI4/BI5/BI6/BI7/BI8) และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้จำนวน 8 คน (ในการวิจัยนี้กำหนดเป็นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม O ประกอบด้วย O1/O2/O3/O4/O5/O6/O7/O8 จำนวนรวม 20 รูป/คน โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่เลือกแบบ Purposive Sampling เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในการสนทนากลุ่ม (Focus Group

Discussion) (ในการวิจัยนี้กำหนดเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ F ประกอบด้วย F1/F2/F3/F4/F5 ได้แก่ ผู้บริหารหลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ และผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ในการนำหลักพุทธธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา จำนวนรวม 5 รูป/คน เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการสรุปผลการดำเนินการวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

3.5.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนรวม 20 รูป/คน ได้แก่

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาเพื่อการบูรณาการ รวมจำนวน 8 รูป/คน
- 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) จำนวน 2 คน, อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาสาขาอื่น จำนวน 2 คน, ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ได้แก่ บัณฑิต และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) จำนวน 2 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 8 คน

3.5.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะรวม จำนวน 5 รูป/คน ได้แก่

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบูรณาการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมจำนวน 3 รูป/คน
 - 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ 2 คน
- ดังตารางจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคสนาม ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การจัดประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญภาคสนาม การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ”

ประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	รหัสกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (รูป/คน)
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการ สัมภาษณ์เชิงลึกด้าน หลักธรรมพระพุทธศาสนา	B1/B2/B3/B4	4
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการ สัมภาษณ์เชิงลึกด้านบูรณา การจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม	BI1/BI2/BI3/BI4/BI5/BI6/BI7/BI8	8
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการ สัมภาษณ์เชิงลึกด้านการ จัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้	O1/O2/O3/O4/O5/O6/O7/O8	8
ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ใน การร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้านบูรณาการจัดการเรียนรู้ เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วย หลักพุทธธรรม	F1/F2/F3	3
ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ใน การร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ด้านการจัดการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ การเรียนรู้	F4/F5	2
รวม	B / BI / O / F	25

3.6 วิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง“รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การ
เรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัย

ภาคสนาม (Field Work) โดยข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิธีการรวบรวมข้อมูล จึงแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ มีขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

3.6.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source)

ข้อมูลปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2562 อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2553 พุทธศักราช 2559 และพุทธศักราช 2560

3.6.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source)

ข้อมูลทุติยภูมิ คือ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ งานวิจัย และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสารวิชาการ บทความวิชาการ บทความวิจัย ตลอดจนข้อมูลสถิติที่รวบรวมไว้ (ถ้ามี) โดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาหรือแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นที่ยอมรับได้ เว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งของไทย และต่างประเทศ

3.6.3 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยกำหนดรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยศึกษาประวัติและผลงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการของแต่ละท่าน จัดทำรายชื่อและที่อยู่สังกัด เพื่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนวัตน์ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นเป็นการนัดหมายการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเข้าสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมด้วยการจดบันทึก ใช้เครื่องบันทึกเสียง และขออนุญาตถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Work Data Collection) ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 กลุ่มย่อย ดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 20 รูป/คนแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 3 กลุ่มย่อย

- (1) ผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนาจำนวน 4 รูป
- (2) ผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อพุทธบูรณาการ จำนวน 8 รูป/คน
- (3) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาสาขาอื่น บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) รวมจำนวน 8 คน

2. ทำหนังสือเชิญ บุคคลเพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. เตรียมการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการสัมภาษณ์ และนัดวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์ทางออนไลน์ (zoom) และออนไลน์ แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละรูป/คนในแต่ละกลุ่ม ศึกษาประเด็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน เตรียมเครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กล้องถ่ายรูปให้พร้อมก่อนการสัมภาษณ์

4. ดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการสนทนอย่างกันเองในเรื่องทั่ว ๆ ไป แฉ่งวัตถุประสงค์ และเหตุผลของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ ขออนุญาตถ่ายภาพขณะมีการให้สัมภาษณ์ และแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลทั้งหมดที่บันทึกหรือขอไว้ ผู้วิจัยจักเก็บไว้เป็นความลับ

5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำผลไปวิเคราะห์

6. สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์

การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาเพื่อการบูรณาการ โดยผู้วิจัยจักได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมเครื่องมือ ได้แก่ แบบคำถามเพื่อการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) เพื่อทำการสนทนากลุ่มเฉพาะในการยืนยันข้อมูล และผลการวิจัยสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 5 รูปหรือคนที่คัดเลือกไว้แล้ว แบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาเพื่อการบูรณาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

2. ทำหนังสือเชิญ ผู้ที่จะเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3. เตรียมการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอเชิญผู้ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นรายบุคคล เตรียม ชักข้อมทบทวน ประเด็นคำถาม และเอกสารข้อมูลประกอบการสนทนากลุ่มให้เพียงพอตามจำนวนของ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
4. ประสานผู้ที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะทุกท่าน เพื่อยืนยันวัน เวลา สถานที่ ในการจัดทำ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
5. จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ ทีมงาน และอุปกรณ์ ที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะด้วยตนเอง
6. ตรวจสอบความสมบูรณ์และครบถ้วน ของผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำไปวิเคราะห์ สรุปผลการการสนทนากลุ่มกับผลการวิจัย
7. สรุปผลเพื่อตอบโจทย์วิจัย

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามชนิดเทคนิควิจัย ได้แก่

3.7.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ทำการวิเคราะห์เชื่อมโยง นำเสนอ ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Paragraphs) โดยบรรยายข้อมูลที่จำแนกได้ อ้างอิงไปสู่ ข้อมูลทั้งหมดในเอกสาร

3.7.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Paragraphs) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมา ตีความ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มี ความชัดเจนก็จะได้ตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นทันที เพื่อจะได้คำตอบที่ ถูกต้องตามหลักวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

3.7.3 การศึกษา ตรวจสอบและการวิเคราะห์ผลข้อมูลในขั้นแรก

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลว่าเพียงพอแล้วหรือไม่ ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือ ไม่หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกันผู้วิจัยจะตรวจสอบทบทวนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงอีกครั้ง และ จะดำเนินการเก็บข้อมูลจนมีความครบถ้วนสมบูรณ์

3.7.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

เพื่อหาความจริงจากข้อเท็จจริงที่ได้ชุดข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

- (1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยโดยตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
- (2) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อนำคำตอบที่ได้มาสรุปเป็นการยืนยันหรือปรับแก้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

3.8 การเรียบเรียงและการนำเสนอข้อมูล

การเรียบเรียง และนำเสนอข้อมูลการวิจัย ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.8.1 ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Paragraphs)

การวิเคราะห์ใช้วิธีการพรรณนาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ

3.8.2 วิธีการตีความหมาย

วิธีการตีความหมายเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ และนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างไร รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพหุบูรณาการเป็นอย่างไร แนวทางที่เสนอแนะควรมีวิธีการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพหุบูรณาการอย่างไร ฯลฯ

3.8.3 นำเสนอผลของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบ (Model) และองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพหุบูรณาการ” ในรูปแบบของการพรรณนา ตามเค้าโครงการนำเสนอรายงานการวิจัย ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

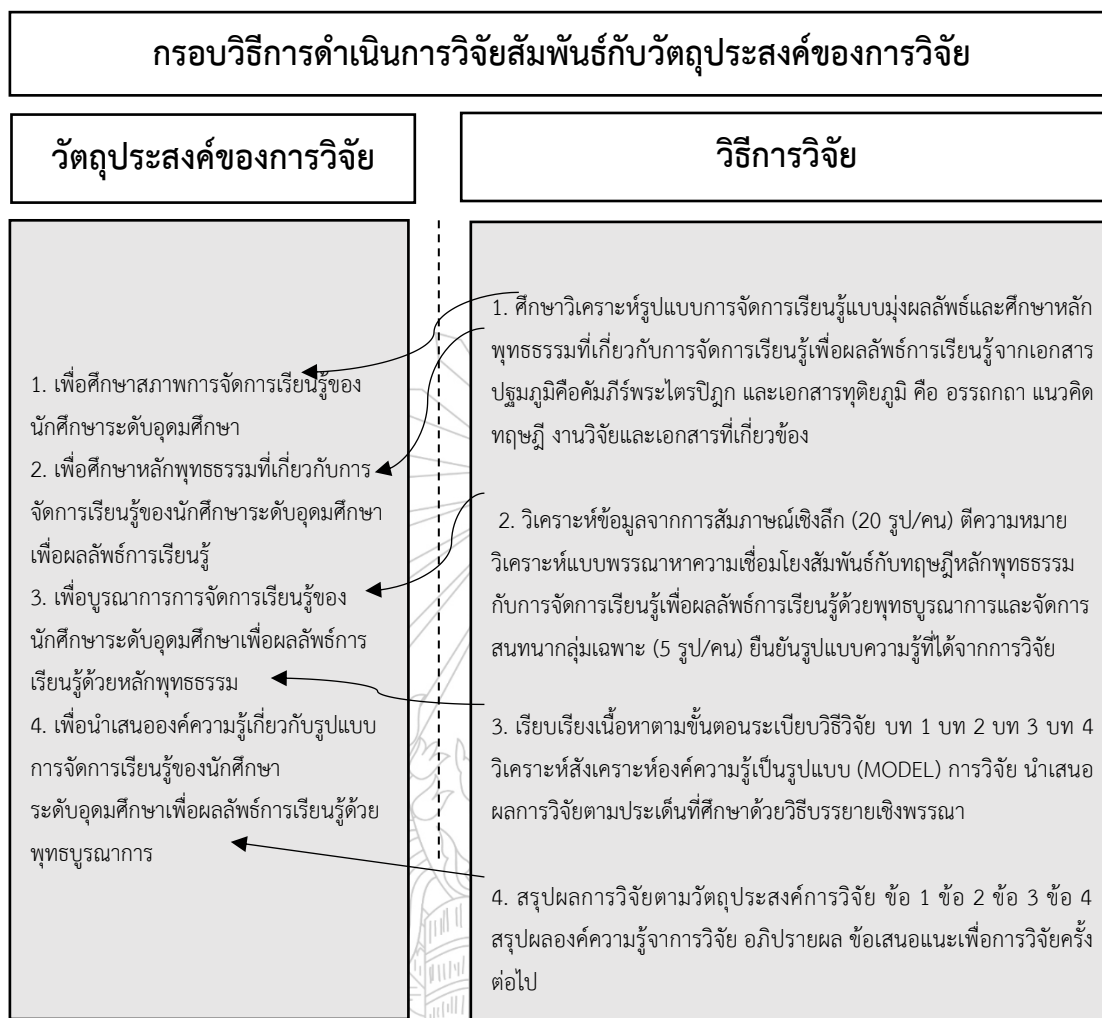
บทที่ 2 สภาพการจัดการเรียนรู้และหลักพหุธรรมชาติที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของ
นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล องค์ความรู้ และข้อเสนอแนะ

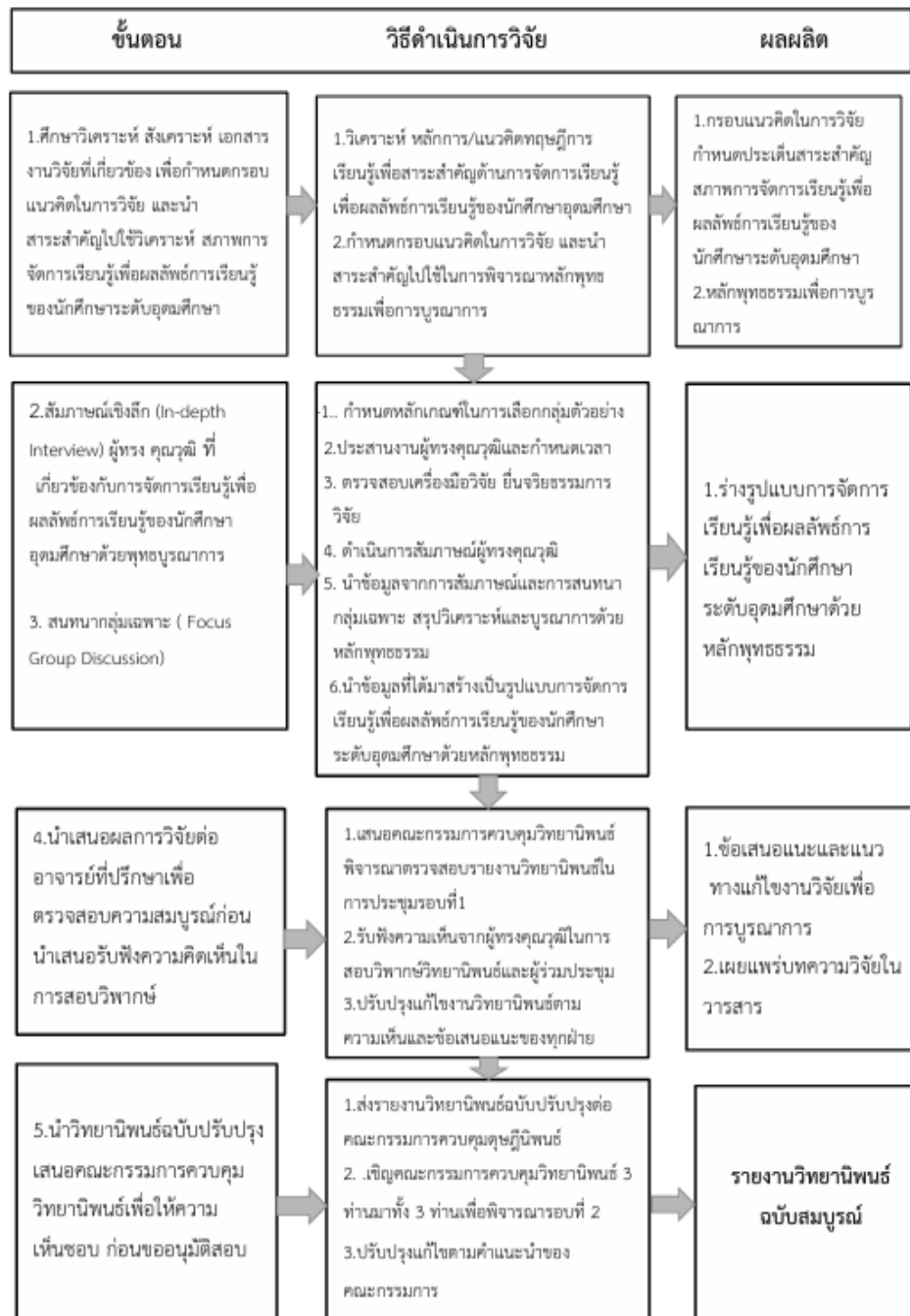
ดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 กรอบวิธีดำเนินการวิจัยสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย

ที่มา : (ออกแบบโดย มลีนี วิกรานต์, 2568)

3.9 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ ดังภาพที่ 3.3

ภาพที่ 3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกรานต์, 2568)

บทที่ 4

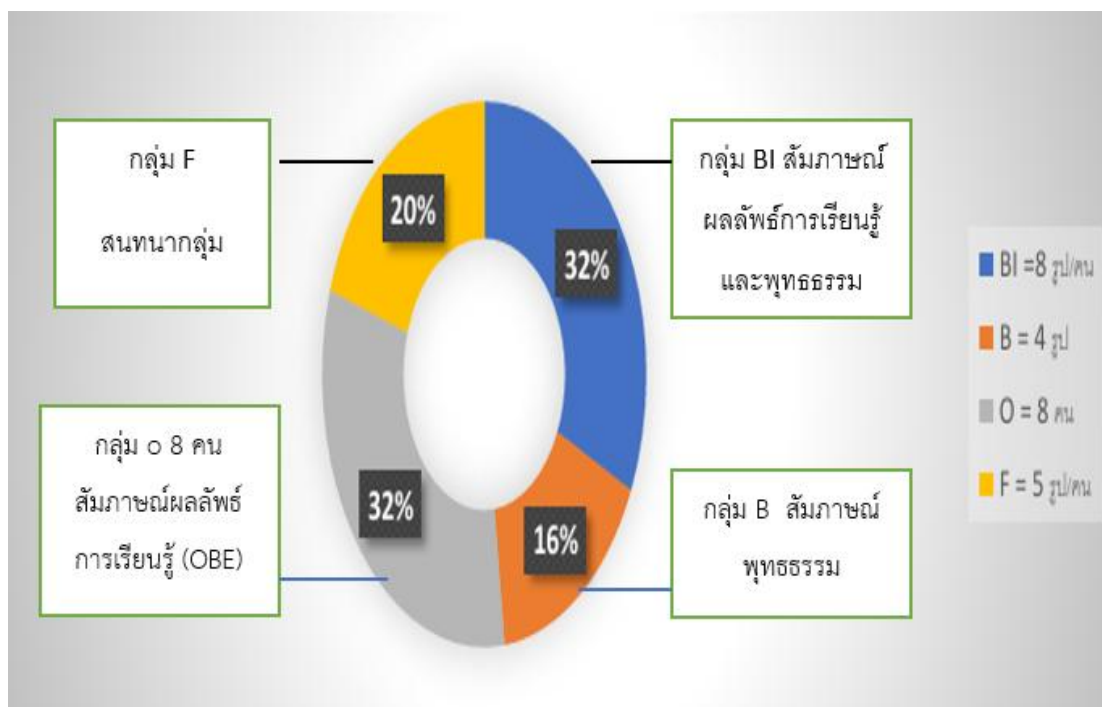
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ 3) บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม และ 4) เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” วิธีการวิจัยครั้งนี้กำหนดเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Work) ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 5 รูป/คน เพื่อจะได้รายละเอียดของประเด็นสำคัญที่ศึกษา และครอบคลุมเนื้อหาสาระอย่างครบถ้วน

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ จำนวน 25 รูป/คน แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 3 กลุ่ม 20 รูป/คน คือ

- 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่ม B กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกด้านพุทธธรรมจำนวน 4 รูป (คิดเป็นร้อยละ 16)
- 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่ม BI กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ในหลักพุทธธรรม จำนวน 8 รูป/คน (คิดเป็นร้อยละ 32)
- 3) ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่ม O กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ระดับปริญญาเอก จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 32)

และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในการนำข้อมูลไปประกอบการสรุปการวิเคราะห์ผลการวิจัย จำนวน 5 รูป/คน (คิดเป็นร้อยละ 20) รายละเอียดกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ร้อยละของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกและกลุ่มสนทนาเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ จำแนกตามกลุ่ม B / BI / O / F

ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกิกรานต์, 2568)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยอย่างเป็นระบบตามประเด็นปัญหาผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนด โดยผู้วิจัยได้ตีความข้อมูล จัดเป็นเป็นกลุ่ม และแยกแยะข้อมูลตามเนื้อหา เพื่อคัดสรรข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งตัดทอนข้อมูลที่เกินความจำเป็น และไม่เกี่ยวข้องออกไป ข้อมูลที่ได้ทั้งหมด นำมาอภิปรายผลด้วยการเขียนพรรณนา (Descriptive Paragraphs) ลงรายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และข้อเท็จจริงที่พบในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 20 รูป/คน ได้รับข้อมูลทั้งหมด จำนวน 20 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 100 และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 5 รูป/คน ตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบวิจัยภาคสนามโดย สรุปอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Paragraphs) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังมีรายละเอียดของเนื้อหาแยกเป็นแต่ละประเด็น ดังนี้

4.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

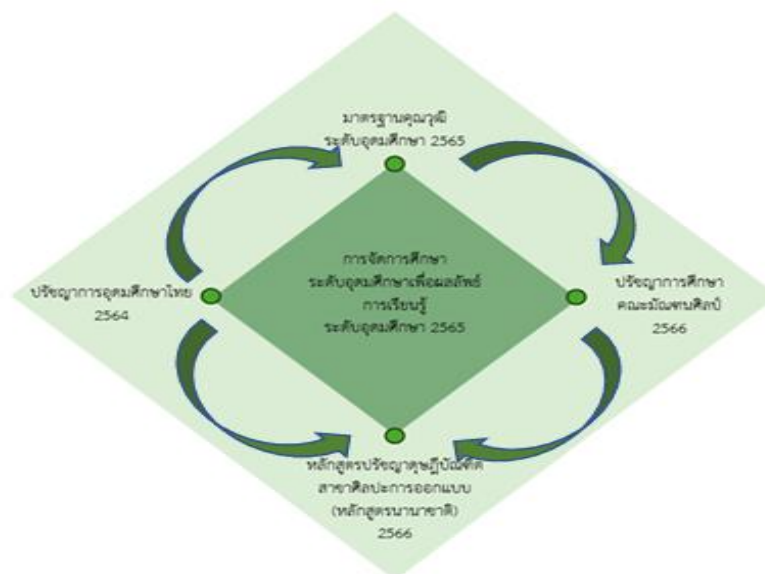
4.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

4.3 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม

การวิเคราะห์ผลการวิจัยเอกสาร และผลการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีผลวิเคราะห์ตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็น สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า ระบบการจัดการศึกษาของไทยรับนโยบายและแนวทางการพัฒนาการศึกษาจากรัฐบาล โดยรัฐประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระดับชาติกำกับเป็นหลักการเพื่อให้เห็นเป็นภาพรวมของทุกหน่วยงาน องค์กรที่มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตก็ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน มีมาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเป็นหลักการเตรียมคนโดยการผลิตบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 จะมุ่งการปรับปรุงให้รับกับยุคดิจิทัล โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ถือเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ทุกสถาบันในแต่ละระดับการศึกษา ให้หลักสูตรแต่ละสถาบัน/มหาวิทยาลัยประยุกต์การออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล วัตถุประสงค์ให้เหมาะสมตามบริบทของหลักสูตร โดยกำหนดประเด็นการพัฒนาเพื่อเตรียมคนในศตวรรษที่ 21 เพื่อสนับสนุนโจทย์ท้าทายสำคัญของประเทศให้บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา คือ สร้างคนคุณภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และมีทักษะที่จำเป็น สร้างองค์ความรู้มุ่งเน้นการวิจัย สร้างนวัตกรรม เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่ขีดความสามารถและความเข้มแข็งของประเทศ ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 สรุปที่มาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรันด, 2567)

4.1.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge)

สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปการออกแบบ หลักสูตรนานาชาติ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จากการรวบรวมเอกสารงาน วิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) ของหลักสูตร ได้กำหนดว่า 1) มีความรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่วัดผลจากความสามารถนำเสนอโครงร่างวิจัยที่นำไปสู่กระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) สามารถนำเสนอหัวข้อการวิจัยที่บูรณาการความรู้ตามวิธีวิจัยในสาขาวิชาศิลปการออกแบบ โดยมีขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ในรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สรุปเป็นดังนี้

1) นักศึกษาสามารถออกแบบงานวิจัยของตนเองได้อย่างอิสระ และจัดเวลาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาตามการนัดหมาย และผ่านการประเมินผลโดยคณะกรรมการสอบเป็นระยะ ๆ ขึ้นกับความพร้อมของนักศึกษาเอง

2) ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร จะประกอบด้วย การบรรยาย (น้อย) ไม่เกิน

30% (Teaching) อีก 20% จะเป็นกิจกรรมสร้างเสริมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ และที่เหลือประมาณ 50% ได้แก่การให้เวลาแก่นักศึกษาเพื่อฝึกฝน เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงคือการเลือกใช้เทคโนโลยีช่วย กิจกรรมหลักคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้อง นอกห้องเรียน การประเมินผล การสะท้อนผลย้อนกลับ

3) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ด้านความรู้ คือ นักศึกษารู้หลักการเบี่ยงวิธีวิจัยขั้นสูงในสาขาวิชาศิลปะ การออกแบบ รู้ระบบงานวิจัยศิลปะการออกแบบนำไปใช้ต่อยอด ได้แก่ การวางแผนการทำงานเพื่อไปสู่คำตอบที่ตนตั้งโจทย์วิจัยได้แล้วอย่างเหมาะสม ที่สำคัญคือเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองสนใจ และมีความชำนาญการในเรื่องใด สามารถชักชวนให้ผู้อื่นรู้ตามได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพภาคสนามพบว่า

(1) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B3 BI1 BI4 ได้ให้ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการเตรียมคนในศตวรรษที่ 21 พบว่าแนวทางการจัดการอุดมศึกษาไทยทั่วไปเป็นรูปแบบการเตรียมคนเพื่อเข้าสู่อาชีพ เน้นพัฒนาความรู้ด้านสมองมากกว่าพัฒนาจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B4 ให้ความเห็นว่า สถาบันอุดมศึกษามีตัวเล็กลง เพราะคนศึกษาต่อน้อยลง เข้าสู่งานอาชีพมากขึ้น สอดคล้องกับแผนพัฒนากำลังคนของไทย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ระบุว่า การเติบโตของนวัตกรรมแหล่งความรู้ระดับโลกออนไลน์มีต้นทุนและราคาต่ำลงของความรู้สั้นลง เพราะเปลี่ยนแปลงเร็ว ภาคเอกชนเริ่มให้ความสำคัญกับการจ้างงานตามสมรรถนะในการทำงานมากกว่าคุณวุฒิในการศึกษา

(2) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI1 ให้ความเห็นต่อรูปแบบการสืบค้นความรู้ในยุคดิจิทัลว่าค่อนข้างสะดวกกว่าเดิม เมื่อก่อนความรู้อยู่กับครูอย่างเดียว หรือถ้าต่อยอดความรู้ต้องไปสำนักดึกดืลเป็นต้น แต่ในยุคศตวรรษที่ 21 แหล่งข้อมูลการเรียนรู้สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ (Anywhere) ทุกเรื่อง (Anything) และทุกเวลา (Anytime) ผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้วิธีการเลือกใช้ข้อมูลให้เป็นให้ถูกต้อง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI2 เสนอความคิดเห็นว่าปัญหาของข้อมูลที่ล้นหลามนั้น คือ ความรู้ที่ไม่สามารถจับใจความ การเชื่อมโยง หรือการเลือกสิ่งที่มีประโยชน์มาใช้ประโยชน์ได้ถูกต้อง หรือปัญหาการปรับตัวไม่ทันกับข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่นำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด สอดคล้องกับหลักธรรมหรืออัตตปปะที่ต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในจิตใจ

(3) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O4 O5 มีความเห็นเหมือนกันเรื่องปัญหาที่พบในการเรียนระดับอุดมศึกษา คือนักศึกษามักไม่ค่อยมีโอกาสในการพูดคุยหรือซักถามอาจารย์เกี่ยวกับปัญหาการเรียน เนื่องจากอาจารย์มีภาระงานมากมาย เช่น งานวิจัยและงานบริการวิชาการ การขาดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักศึกษา ทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O7 O8 เห็นสอดคล้องในปัญหานี้ว่า ผู้เรียนมีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อความเครียด และแรงจูงใจในการศึกษา การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อ

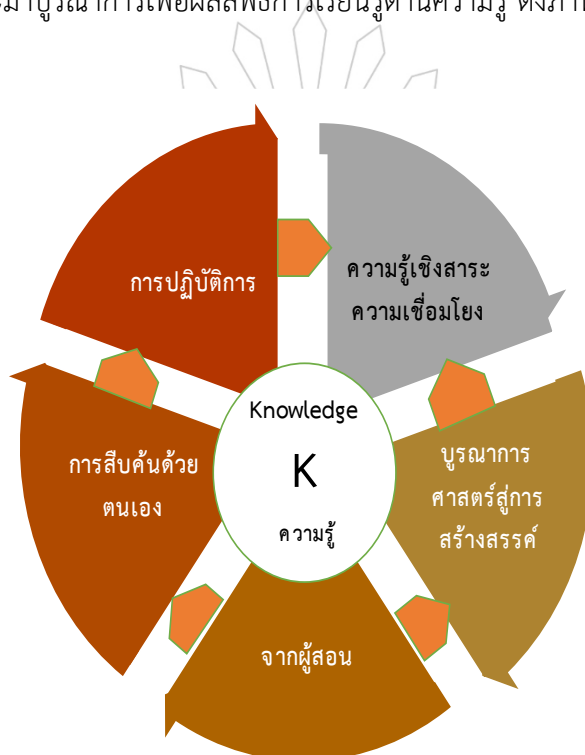
ประสบการณ์เดิม และสถานการณ์จริงจะช่วยเพิ่มความสนใจ และประสิทธิภาพในการเรียน จึงต่างเห็นด้วยต่อหลักสูตรทั้ง 3 ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกกาย ฝึกจิต ฝึกสร้างปัญญาเตรียมพร้อมตนสู่ความสำเร็จ ควรนำมาสร้างเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาปัจจุบัน สอดคล้องกับหลักการ The Revised Bloom's Taxonomy (2001) ที่ปรับเพิ่มกระบวนการของความรู้ ความเข้าใจตนเอง ที่เรียก อภิปัญญา (Metacognition) และหลักสูตรบุพนิมิต 7 ประการที่ประกอบด้วย ความพร้อมภายนอก ความพร้อมภายในเพื่อนำสู่เป้าหมายคือความสำเร็จ

(4) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B4 BI2 ยังให้ความเห็นด้านการให้ความรู้ในระดับอุดมศึกษา จะมีการเชิญอาจารย์พิเศษจำนวนมาก จากความรู้ที่หลากหลายล้นหลาม ควรมีการให้ผู้เรียนฝึกจับหลักประเด็น เนื้อหาสาระถูกต้องชัดเจน อาจเป็นคำสำคัญ เพื่อรวบรวมนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน วิจัย การทำงานสร้างสรรค์ เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่มักมีปัญหาความเชื่อมโยง การจับใจความสำคัญ สอดคล้องกับหลักสูตรปฐพีศึกษา 4 ข้อ อัตถปฏิสัมพันธ์ และธัมมปฏิสัมพันธ์ ที่ให้ตนเองรู้จริงก่อน เพื่อสามารถนำไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้ตามได้

(5) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI3 BI5 และผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ F3 F4 F5 ให้ความเห็นว่า ความรู้ต้องมีการวัดผล ซึ่งควรทำทั้งผู้เรียนผู้สอน เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และควรเปิดเผยให้ผู้เรียนทราบ เป็นระยะ ๆ เพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้นไปเรื่อย สอดคล้องกับ Constructive Alignment เจอร์รี่ กัลลาเกอร์ อาเธอร์ (Gerry Gallagher Author : (2017) เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรซึ่งมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สร้างเงื่อนไขข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ต่อกิจกรรมการประเมินผลรวมเข้าด้วยกันกับกิจกรรมการเรียนการสอน และผลลัพธ์การเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ระดับสูง ซึ่งมีผลการวิจัยที่ยอมรับบทบาทสำคัญของเงื่อนไขที่มีข้อเสนอแนะย้อนกลับที่มีต่อการจัดการเรียนรู้มากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ขั้นสูง

สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) กล่าวได้ว่า เป็นการสร้างความรู้เชิงสาระอย่างถูกต้อง ชัดเจน โดยความรู้มาจากหลายทาง จากการถ่ายทอดตรงจากผู้สอนลดลง จากการที่ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น มีเวลาปฏิบัติงานคิดค้นด้วยตนเองมากขึ้น การให้ความรู้เป็นไปตามขั้นตอนระดับการรับรู้การเรียนรู้ของนักศึกษา ตาม หลักทฤษฎี The Revised Bloom's Taxonomy ของโลแรง แอนเดอร์สัน และ เดวิด ครัทธว็อล Lorin Anderson & David Krathwohl, 2001 เป็นแนวทางหลัก รายวิชาที่รองรับหลักได้แก่ รายวิชา Advanced Research Methodology in Design Arts กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียนหลากหลายและจำนวนครั้งมากขึ้น ผู้เรียนได้ทดลอง ทดสอบการทำงานมากขึ้นเกิดความรู้ระหว่างการปฏิบัติงานในรายวิชา Thesis ฝึกการแชร์ประสบการณ์เรียนรู้ที่พบด้วยตนเองมากขึ้น ผู้เรียนได้ฝึกจับหลักประเด็น เนื้อหาสาระเพื่อการนำเสนอ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจน อาจเป็นคำสำคัญ (Key word) ผู้สอนสร้างเงื่อนไขข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หรือ

กรณีศึกษา มีกิจกรรมการประเมินผลรวมเข้าด้วยกันกับกิจกรรมการเรียนการสอน และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามหลักการ Constructive Alignment เจอร์รี่ กัลลาเกอร์ อาเธอร์ (Gerry Gallagher Author : (2017) ซึ่งปรากฏผลว่าด้วยกระบวนการจัดการความรู้นี้ นักศึกษาสามารถนำเสนอหัวข้อวิจัยที่มาจากความสนใจ และค้นหาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอเป็นกรอบการวิจัยของตนเอง เพื่อจะได้ดำเนินการวิจัยในระยะต่อไป ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และผู้สนทนากลุ่มเฉพาะ เห็นความเหมาะสมของ 3 หลักธรรมได้แก่หลักธรรมปฏิบัติ 4 หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ หลักธรรมหรืออัตตปมาบูรณาการเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge)
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

4.1.2 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills) สำหรับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาหมายถึง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ตามความถนัดด้วยตนเอง (Inquiry skills) และทักษะการสร้างความรู้ในการปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ริเริ่ม

สร้างสรรค์ เพื่อสร้างความรู้ใหม่เชิงวิชาการหรือวิชาชีพในระดับเป็นที่ยอมรับ เป็นแนวปฏิบัติตามได้ มีความสามารถในการสื่อสาร รู้เท่าทันสื่อ และทักษะด้านการสื่อสาร ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ทักษะด้านภาษา การสื่อสาร การเขียน นำเสนอผลงานในระดับสากล

หลักสูตรได้จัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชา สัมมนาสาขาวิชาศิลปะการออกแบบ และกิจกรรมสัมมนานานาชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การสืบค้นแนวคิดทฤษฎี และการทำงานสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่หลากหลายในระดับนานาชาติ 2) เพื่อใช้กระบวนการ Active learning กระบวนการทดลองทำงานสร้างสรรค์เป็นกลุ่มในพื้นที่จริง ฝึกฝนการทำงาน ทีมงาน โดยจัดกิจกรรมสัมมนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ และนักศึกษาสถาบันศิลปะการออกแบบจากประเทศต่าง ๆ 3) เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์นานาชาติแก่ผู้เรียน ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน เวียดนาม มาเลเซีย มีการแบ่งงาน การประเมินผลงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน การแนะนำแนวทางจากอาจารย์ผู้สอน

ความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และข้อมูลการสัมภาษณ์ภาคสนาม ดังนี้ ผู้เรียนนำเสนอกรอบแนวคิดพร้อมตัวอย่างของผลงานการทำงานสร้างสรรค์ อาจารย์ผู้สอนจะสังเกตการณ์ผู้เรียนระหว่างการทำงาน และชี้แนะเท่าที่จำเป็น และให้ผู้เรียนทดลอง พัฒนางานต่อด้วยความคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง พร้อมนัดหมายเวลาที่แน่นอนเพื่อติดตามผลงาน สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) นี้ เดวิด คอลบ์ David Kolb (1984) ได้นำเสนอเป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน เรียก Kolb's learning cycle สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอน ซึ่ง Kolb ได้พบว่าปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน คือความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจของผู้เรียน ฉันทะสัมปทา วุฒิภาวะของผู้เรียน กลยุทธ์การสอน และเกี่ยวกับสุขภาพ ร่างกาย รวมถึงอารมณ์ของผู้เรียน อัดตสัมปทา ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมบุพนิมิต 7 ประการ อันประกอบด้วย กัลยาณมิตตตา และฉันทสัมปทา แรงจูงใจสำคัญในการเข้ามาสู่กระบวนการศึกษา และความพร้อมส่วนตนในการเฝ้าศึกษา ด้านวุฒิภาวะของผู้เรียน ได้แก่ อัดตสัมปทา การทำความเข้าใจถูกต้องมีเหตุผล ทิฐิสัมปทา ความมีสติ เอาใจใส่ จริงจัง ในการเฝ้าศึกษา ไม่ปล่อยปละละเลย อัปมาทสัมปทา และสีลสัมปทา การจัดระเบียบวินัยในการเรียนเพื่อสู่เป้าหมายคือความสำเร็จ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เมเยอร์ส และ โจนส์ Meyers and Jones (1993, p.4) ซึ่งได้อธิบายวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประยุกต์ข้อมูลสารสนเทศ มโนทัศน์ หรือทดลองทดสอบทักษะใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ การสร้างสรรค์ การทดสอบ และการปรับปรุงแก้ไขด้วยความคิด ความรู้อย่างถ่องแท้ของผู้เรียนเองจนเป็นความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาเป็นผลงานซึ่งสอดคล้องกับโยนิโสมนสิการสัมปทา สอดคล้องกับพุทธธรรม

กาลามสูตร ในเกสบุตรสูตรที่มุ่งให้ทดลอง ฝึกฝนเรียนรู้ด้วยตนเองไม่เชื่อตามคำบอกเล่า สิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นปัญญาความรู้ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง และสอดคล้องกับข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึก (BI2, BI4, O5, O6, O7, O8) และสนทนากลุ่มเฉพาะ ที่มีความคิดเห็นร่วมในด้านทักษะการเรียนรู้ว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้จะประเมินว่าทำได้จริงหรือไม่ ต้องลงมือกระทำ ทดลอง ทดสอบด้วยตนเอง พร้อมหาข้อสรุปในผลงานที่ทำ

จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอนลงมือการปฏิบัติด้วยตนเองจนเป็นความชำนาญ สร้างความรู้ตน รู้จักเตือนตน ได้แก่ การกรองข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ฝึกฝนจนกลายเป็นพฤติกรรมถาวร เป็นการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformation Learning) โดยหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุญนิมิต 7 ประการ (การใฝ่รู้ พร้อมตนเพื่อสู่ความสำเร็จโดยไม่ประมาท) และนิรุตติบัญญัติสัมปทาการฝึกฝนตนเพื่อการเผยแพร่ความรู้สู่ระดับสากลด้วยวิถีทางต่าง ๆ เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะ ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills)

ที่มา : (ออกแบบโดย มานี วิกรานต์, 2568)

4.1.3 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ผู้มีจรรยาบรรณการวิจัยเข้าใจองค์ความรู้ด้านจริยธรรม เพื่อต่อยอดความรู้และเผยแพร่ความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ตนเองเชี่ยวชาญได้อย่างองอาจสมบูรณ์แบบ

สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) มุ่งเน้นการไม่ลอกเลียนแบบ และการทำงานด้วยความซื่อสัตย์ อ้างอิงผลงานที่นำมาใช้ในการวิจัย ในการเรียนการสอนทุกขั้นตอน ผู้สอนได้สอดแทรกหลักธรรมด้านจริยธรรม ซึ่งหลักธรรมหลัก ๆ จะได้แก่ หิริโอตตปปะ โยนิโสมนสิการสัมปทา ทิฐิสัมปทา มีขั้นตอนรายละเอียดดังแสดงในกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมเบื้องต้นในรายวิชาหัวข้อพิเศษ ซึ่งกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ ความสามารถเขียน และเสนอบทความวิชาการ หรือ บทความวิจัยตีพิมพ์ในระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ วัตถุประสงค์ของรายวิชานี้ เพื่อฝึกฝนทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งด้านภาษา ทั้งการเขียน และการนำเสนอสอดคล้องกับหิริโอตตปปะ หลังจากที่ผู้เรียนมีความรู้ ความคิดที่สร้างสรรค์ก่อรูปแปลงร่างเป็นแนวทางของตน และได้ทดลองทดสอบการนำเสนอด้วยคณะกรรมการภายในหลายครั้งในการสอบความก้าวหน้าแต่ละครั้ง สอดคล้องกับบุญนิมิต 7 ประการ ก็ถึงคราวที่นักศึกษาจะได้เข้าสู่สนามในสถานการณ์จริง

2) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการระหว่างประเทศ และกิจกรรมทัศนศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย และนานาชาติ ที่ต้องใช้ทั้งภาษา ปฏิภาณไหวพริบจากการเรียนรู้เพื่อการโต้ตอบ การร่วมอภิปรายด้วยเหตุและผล การเผยแพร่ด้วยการนำเสนอสรุปเป็นบทความ ข้อเขียนที่มีความจำกัดจำนวนหน้า สอดคล้องกับแนวความคิดการเรียนรู้เชิงรุกในผลงานวิจัยของกมล โพธิ์เย็น (2564) คือ ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้เรียน ผู้สอนทำหน้าที่ออกแบบการสอน ให้คำแนะนำ แลกเปลี่ยนความคิดในผลงานของผู้เรียน เกิดเป็นองค์ความรู้ โดยในการจัดการเรียนรู้จะมีเครื่องมือหลักคือ การอ่าน การเขียน การพูดการฟัง และการสะท้อนความคิด ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งกับเพื่อนในชั้นเรียนและกับผู้สอน โดยกระบวนการทำงานกลุ่ม การอภิปรายในชั้นเรียน และปฏิบัติกิจกรรมที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ เพื่อให้ตนเองสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ขอนิรุติปฏิสัมภิทา และปฏิภาณปฏิสัมภิทา ซึ่งเป็นความแตกฉานในการถ่ายทอดด้วยภาษาที่ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย นำไปปฏิบัติได้ รวมถึงการมีปฏิภาณไหวพริบ ความมั่นใจในการโต้ตอบอย่างมีเหตุผล และมีความพร้อมในการเผยแพร่ข้อมูลในวารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ดังตัวอย่างที่ดีของพระมหาโกฏิฐิตในมหาเวทลลสูตรมัชฌิมนิกายว่า เป็นผู้แตกฉานเพราะชอบถาม

ปัญหา ฝึกฝนในการศึกษา ให้รู้เนื้อหาธรรมด้วยตนเอง มักจะถามปัญหาในปฏิสัมพันธ์อยู่เสมอ ๆ จนรู้จริง รู้แจ้ง สามารถสนทนาธรรมกับท่านพระสารีบุตร พระอุปัชฌาย์ ได้ใคร่ครวญ คิดเหตุไปหาผล ผลไปหาเหตุ จนเชี่ยวชาญ สามารถตอบปัญหาได้ฉับพลัน ปฏิภาณสัมภิตา ดังเช่นท่านพระสารีบุตร

ในด้านจริยธรรมนี้ จากผลวิเคราะห์ข้อมูลได้พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B1 B3 B4 ให้ความสำคัญกับหลักทริโอดตปปะ ด้วยต่างมีความคิดเห็นพ้องกันว่า จริยธรรม คือ ความรู้ตนของสัตบุรุษ ทริโอดตปปะ ไม่ประมาทมีสติ อปมมาทสัมปทา ปัญญาเกิด พร้อมสร้างสรรค์สิ่งที่ดี วิธีการคือปลูกฝังให้มีคุณธรรมในการทำงาน ดังที่ ดร.อาจอง ชุมสาย ได้กล่าวแล้ว การทำความคิดที่สร้างสรรค์เพื่อประมวลความรู้ก่อรูปแปลงร่างเป็นแนวทางการทำงานออกแบบของนักศึกษานั้น ผลการให้สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้สัมภาษณ์ B13, O5, O6, O7 และ O8 พบว่าจำเป็นต้องใช้จริยธรรม ความซื่อสัตย์ มีแบบอย่างที่ดีจากกัลยาณมิตรหรือช่วยแนะนำทางที่ถูก ใช้ปฏิภาณไหวพริบจากการเรียนรู้เพื่อการโต้ตอบ ด้วยภาษา ในการร่วมอภิปรายด้วยเหตุและผล จึงจะได้ผลงานตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

จึงกล่าวโดยสรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ได้มีการนำแนวทางของจริยธรรมมาใช้ควบคุมเรื่องการไม่ลอกเลียนแบบ และการเคารพในจรรยาบรรณการวิจัย การนำข้อค้นพบหรือภาพของผู้อื่นมาใช้ในการของตนต้องอ้างอิงอย่างเป็นระบบ ความไม่ประมาทในการทั้งปวงมีแต่ผลดีทั้งประโยชน์ปัจจุบัน และอนาคต โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรม ผู้สอนใช้วิธีสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน การให้คำปรึกษาวิจัย ว่า ผลที่เกิดขึ้นกรณีศึกษาของนักศึกษา มาจากเหตุอย่างไร ให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ หลักสูตรยังมิได้มีการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกตนในด้านอื่นที่เป็นรูปธรรม และมีความจำเป็นในการเตรียมพร้อมผู้เรียน ดังปรากฏในพระไตรปิฎก เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ของหลักสูตร ดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics)
ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกิรานต์, 2568)

4.1.4 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล C-(Character)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ลักษณะบุคคลที่เป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบ ด้วยพุทธบูรณาการที่สามารถเป็นแบบอย่างของบุคคลในระดับชาติ และนานาชาติ (Aesthetic)

สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล C-(Character) หลักสูตรบ่มเพาะในรายวิชาและกิจกรรมวิทยานิพนธ์ เป็นขั้นตอน ดังนี้

1) วิทยานิพนธ์ (Thesis) นับเป็นรายวิชาหลักในหลักสูตรลักษณะแบบแผนการวิจัยนี้ แม้ที่จริงแล้วการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรระดับปริญญาเอก หลักสูตรนานาชาติแบบแผนวิจัยนี้ เริ่มก่อร่างการวิจัยตั้งแต่เริ่มเข้าสอบ และวัดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ซึ่งผู้เรียนผู้ตั้งมั่นใฝ่ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นในเรื่องที่ตนสนใจจะหาความรู้เบื้องต้นจากแหล่งความรู้ที่เป็นบุคคลหรือการค้นคว้าในสื่อต่าง ๆ มาพอสมควร เพื่อหาแนวทางของตนเตรียมสิ่งที่ประสงค์จะแสวงหาคำตอบเข้าสู่ระบบวิจัยเพื่อพิสูจน์

คำถามนั้นให้เห็นจริง

2) การเรียนการสอนในระบบปฏิบัติการงานวิจัยฐาน (Practice Based Learning) นี้ ผู้เรียน และผู้สอน ต้องเรียนรู้ไปด้วยกันเพื่อติดตาม และทันยุคสมัยของความรู้ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกระยะ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O5 O6 O7 O8 ที่กล่าวว่าในศตวรรษที่ 21 ครูก็ต้องเรียนรู้ไปเรื่อย หยุดหนึ่งไม่ได้ บางอย่างก็ได้เรียนรู้จากนักศึกษาเช่นกัน เฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ในการสืบค้น การ นำเสนอ หรือแนวทางการเขียน เป็นต้น

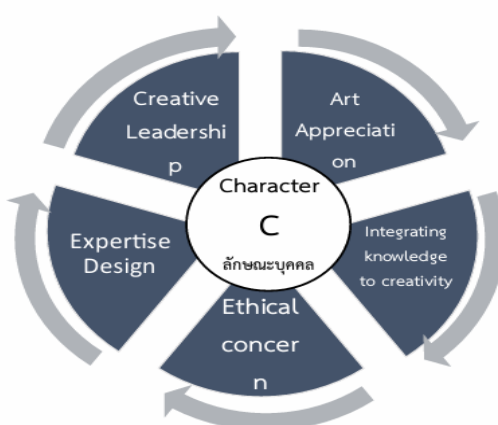
3) ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการวิจัยในผลงานโดยแจ้งเกณฑ์ให้ผู้เรียนทราบ และกำหนดการนำเสนอผลงานหรือข้อค้นพบแต่ละช่วงการทำงานของนักศึกษา พร้อมแจ้งผลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียนโดยเร็วเพื่อการปรับปรุง และเพื่อรับฟังความคิดเห็นอื่นจากภายนอกเพิ่มขึ้นด้วย ผู้สอนจึงกำหนดให้นักศึกษาได้จัดแสดงผลงานนิทรรศการ เพื่อแสดงข้อค้นพบในรูปแบบผลงานออกแบบสร้างสรรค์ถ่ายทอดสู่สาธารณชนเพื่อเป็นการพิสูจน์ผลการใช้งานที่เป็นจริง นอกเหนือจากเอกสารผลงานวิจัย

4) กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญอีกประการในรายวิชาการวิทยานิพนธ์ (Thesis) ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มระหว่างประเทศ โดยมีนักศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ บน Problem Based Learning ของแต่ละบุคคล นักศึกษาจะทำงาน หรือประสบการณ์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนในชั้นเรียนมาทำการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนเพิ่มอีก อาจารย์ผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ชี้แจงในประเด็นคำถามของนักศึกษาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน โดยการนัดหมายตามระยะเวลา และอาจใช้วิธีการสื่อสารพบปะกันข้ามประเทศโดยใช้สื่อออนไลน์

5) ผลการบ่มเพาะนักศึกษาด้านลักษณะบุคคลในรายวิชานี้ นักศึกษาจะได้รับการฝึกฝนความเข้าใจในความสนใจของตนเองจากการปฏิบัติเอง ความเข้าใจในพื้นฐานความรู้ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทบทวนคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการใช้ข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและประโยชน์ใช้สอยเพื่อส่วนรวม การวางแผนจัดเวลาเพื่อเตรียมพร้อมในการทำงาน พบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทวนสอบความก้าวหน้าของผลงาน จนตกผลึกเป็นความรู้ของนักศึกษาเองที่จะนำมาใช้พัฒนางานสร้างสรรค์ของตนเองต่อไปได้ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม Bloom ที่ปรับปรุงใหม่ - The Revised Bloom's Taxonomy ของ โลแรง แอนเดอร์สัน และ เดวิด ครัทธวอลล์ (Lorin Anderson & David Krathwohl), (2001) ที่พัฒนาจากทฤษฎีของบลูม Bloom ที่เป็นทฤษฎีพุทธิปัญญาเดิม (1950-1959) แต่ปรับเพิ่มกระบวนการของความรู้ ความเข้าใจตนเอง ที่เรียก Metacognition (อภิปัญญา) และยังมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมถาวรอย่างยั่งยืนนานระหว่าง การดำเนินงานวิทยานิพนธ์ หลักสูตรจะนัดหมายเพื่อสอบประเมินผลการทำงานวิทยานิพนธ์ ระยะเวลา 3-4 เดือนต่อครั้ง โดยจัดเป็นรูปแบบคณะกรรมการ และนำแจ้งเกณฑ์การวัดผลให้นักศึกษาทราบ เพื่อเตรียมความพร้อม หรือประเมินผลตนเองก่อนรับการประเมินจากคณะกรรมการ

ผลประเมินแต่ละครั้งของการสอบเสมือนผลสะท้อนกลับ และข้อเสนอแนะแนวทางให้นักศึกษานำไปพิจารณาปรับแก้ไขตามเหตุและผล โดยอยู่ในการกำกับที่รักษาระยะห่างของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และนักศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชานี้สอดคล้องกับ Constructive Alignment ของบิคค์ Biggs, 1999 และ Constructive Alignment with Feedback ของเจอร์รี กัลลาเกอร์ อาเธอร์ Gerry Gallagher Author (2017) ผู้สร้างเงื่อนไขข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ต่อกิจกรรมการประเมินผลรวมเข้าด้วยกันกับกิจกรรมการเรียนการสอน และผลลัพธ์การเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ระดับสูง ซึ่งมีผลการวิจัยที่ยอมรับบทบาทสำคัญของเงื่อนไขที่มีข้อเสนอแนะย้อนกลับที่มีต่อการจัดการเรียนรู้มากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนในระดับอุดมศึกษา

สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาด้านลักษณะบุคคล ระเบียบวิธีวิจัยเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบความคิด ที่มีกฎ กติกา ในการดำเนินเรื่องการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาแต่ละคนสนใจ หาเหตุ นำสู่ผล เน้นการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติเป็นฐาน (Practice Based Learning) เป็นสื่อความคิดให้สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นล่วงรู้สิ่งที่นักศึกษากำลังดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ให้ผู้อื่นวิพากษ์ วิจารณ์ ผลของความคิดเรา ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ พัฒนาจนกลั่นผลงานนั้นออกมาเป็นองค์ความรู้ องค์ความรู้ที่แปลงเป็นนวัตกรรม และนำไปต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความรู้จริง รู้ชัดในสิ่งที่สนใจ ด้วยตรรกะที่เป็นเหตุผลในระเบียบวิธีวิจัย ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในตนเองที่จะผลิตงานที่มีความเชื่อมั่นที่พร้อมจะเป็นผู้นำแห่งการสร้างสรรค์ที่มีความเชี่ยวชาญ สร้างผลงานที่มีคุณธรรมเพื่อประโยชน์ใช้สอยแก่มวลมนุษยชาติทั้งระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ด้านลักษณะบุคคล C-(Character)

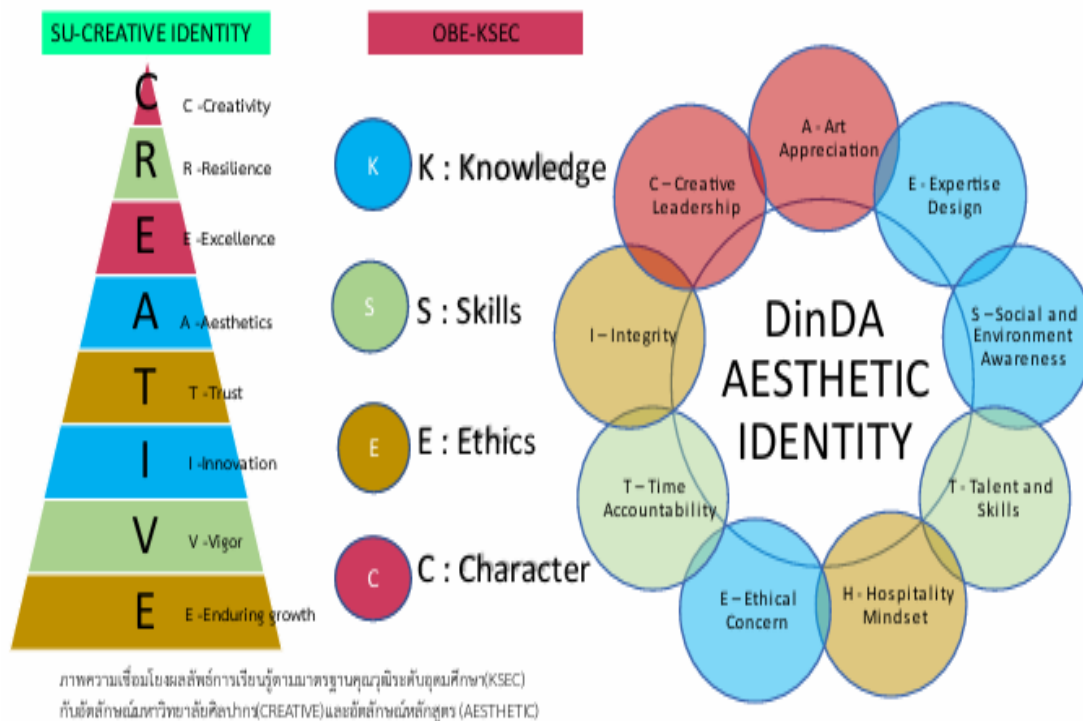
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลีณี วิกิรานต์, 2568)

4.1.5 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC)

สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดการตามนโยบายรัฐเป็นหลัก แนวทางการศึกษาเพื่อเตรียมคนเข้าสู่อาชีพ การสืบค้นข้อมูลพึ่งพาเทคโนโลยีช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลทุกเรื่อง ได้ตลอดเวลา แนวทางการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปะ การออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร - DinDA กำหนดเป้าหมายที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน และมีการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้โดย นักศึกษา และผู้สอน เพื่อนำผลสะท้อนมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน และการประเมินผล เป็นระยะ ๆ และการปรับปรุงหลักสูตรรอบ 5 ปี เนื่องด้วยหลักสูตรเป็นแบบแผนวิจัยจัดการเรียนรู้ ของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) เป็นงานวิจัยที่ นำด้วยผลงานการออกแบบสร้างสรรค์ (Practice Led Research)

หลักสูตรได้จัดการเรียนรู้ตามปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ใน 4 ประเด็น คือ 1) ด้านความรู้ K-(Knowledge) 2) ด้านทักษะ S-(Skills) 3) ด้านจริยธรรม E-(Ethics) 4) ลักษณะบุคคล C-(Character) กล่าวคือ มีข้อกำหนดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของ ผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปะการออกแบบ ซึ่งเป็นหลักสูตรในระดับปริญญา เอก แบบแผนวิจัย คือ รูปแบบการเรียนการสอนที่มีเฉพาะการวิจัย การสร้างสรรค์ผลงานการ ออกแบบศิลปะการออกแบบ เพื่อมุ่งให้บัณฑิตมีความสามารถในการค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างสรรค์องค์ ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน สังคม ประเทศ และประชาคมโลก รายวิชา หรือกิจกรรมพิเศษรูปแบบต่าง ๆ ที่กำหนดเป็นรายวิชา หรือกิจกรรมพื้นฐานก็เพื่อเป็นการ ปรับแนวความคิดบุคคลที่มีนานาประสบการณ์ เข้าสู่ระบบการเรียนรู้เพื่อการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ ปัญหาวิจัยส่วนบุคคล โดยหลักสูตรได้กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ไว้ทั้ง 4 ด้าน ครอบคลุมอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย

ได้แก่ CREATIVE และกำหนดอัตลักษณ์ของหลักสูตร เป็น AESTHETIC ที่เชื่อมโยงสู่ผลลัพธ์การ เรียนรู้ที่พึงประสงค์ ดังภาพที่ 4.7

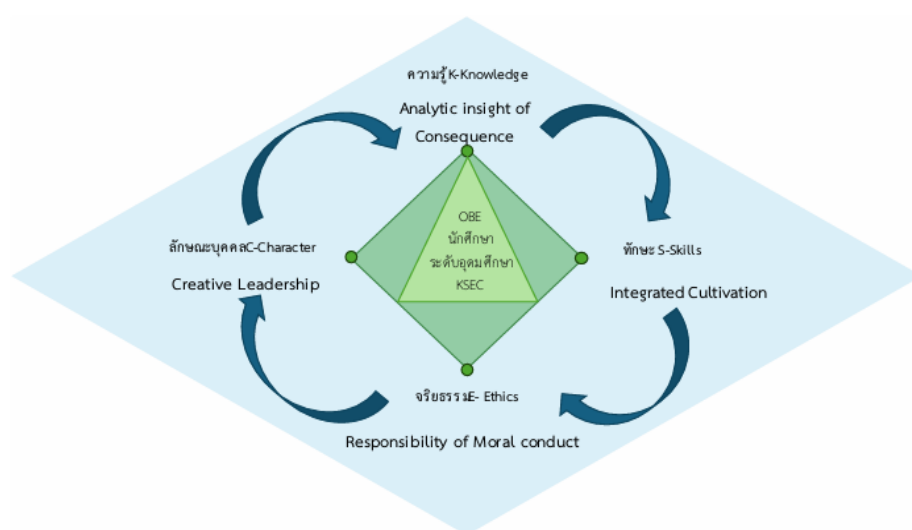
ภาพที่ 4.7 ความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิด้านอุดมศึกษากับ
อัตลักษณ์มหาวิทยาลัยศิลปากรและอัตลักษณ์หลักสูตร
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปการ
ออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) แบ่งเป็น 4 กระบวนการ คือ

- (1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ความรู้ การรู้คิด วิเคราะห์เชิงเหตุและผลเพื่อสร้างปัญญา
- (2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ปฏิบัติ ฝึกฝนตนเอง เพื่อเพิ่มทักษะความเชี่ยวชาญ
- (3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ธรรม กำหนดเป็นข้อปฏิบัติด้านกตีกา ข้อห้าม รูปแบบ
จรรยาบรรณ จริยธรรมในมนุษย์ และการสอดแทรกธรรมะในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระเบียบ
การให้ความรู้ ทักษะ การจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมยังไม่มีกรฝึกปรัยติ ปฏิบัติจริยธรรมชัดเจน
- (4) กระบวนการจัดการเรียนรู้เท่าทันตนเอง และการเปลี่ยนแปลงภายนอก ค้นพบแนวทาง
เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน ความคิดทันการณ มีไหวพริบ เชื่อมโยงสร้างความคิดใหม่ มีเหตุผล ใช้
ประโยชน์ได้ พร้อมพัฒนาตนสู่ความเป็นแบบอย่างผู้นำที่ดีของสังคมในทางสร้างสรรค์

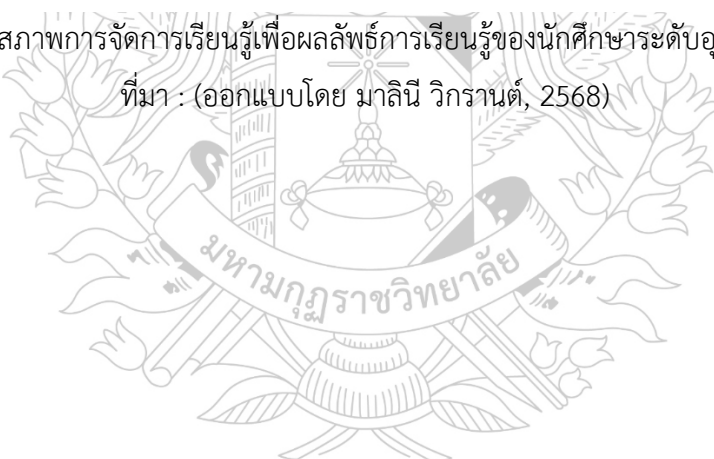
ผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) จะสามารถนำความรู้ กระบวนการวิจัยทางศิลปการออกแบบ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบที่เป็นองค์ความรู้ และใช้ในสาธารณะประโยชน์ระดับชาติและสากล

สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (KSEC) ได้ผล K – ความรู้-การรู้คิด วิเคราะห์เชิงเหตุและผลเพื่อสร้างปัญญา S - ทักษะ -เรียนรู้ปฏิบัติ ฝึกฝนตนเองจนเชี่ยวชาญ มีอัตลักษณ์ตนเอง E – จริยธรรมจัดการเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม C – ลักษณะบุคคล ภาวะผู้นำที่เป็นแบบอย่าง ดังภาพที่ 4.8

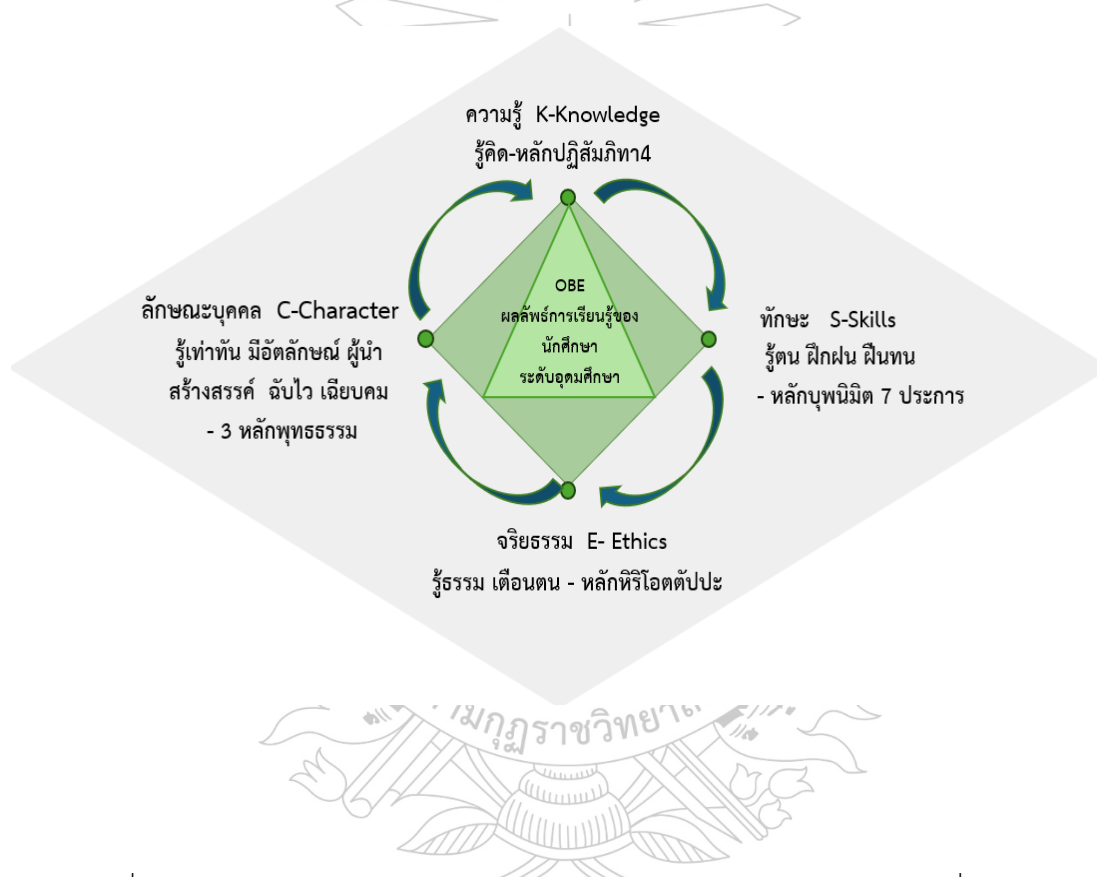

ภาพที่ 4.8 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (KSEC)

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

จากผลการประเมินสะท้อนกลับจากผู้มีส่วนได้เสีย และข้อมูลของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจากภาคสนาม พบว่า การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ให้หลักสูตรพิจารณาประเด็นปัญหาคือ ความรู้ ทักษะในการเลือกสรรข้อมูลที่มีอย่างล้นหลามไปใช้ประโยชน์ยังต้องการ การให้ความรู้ วิธีการ การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยง นำไปสู่คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการ รวมถึงการนำไปใช้ประโยชน์ต่อวงวิชาการ สังคม ในระดับสากล การนำแนวคิดทางพุทธธรรม ได้แก่ หลักธรรมปฏิบัติ 4 บุปนิมิต 7 ประการ และทริโศตตปปะ ที่สมบูรณ์ทั้งองค์ความรู้และวิธีการที่ปรากฏผลลัพธ์ การเรียนรู้ชัดแจ้งแล้วมาบูรณาการเพื่อให้เกิดมรรคผลแก่กระบวนการจัดการความรู้ในงานวิจัยนี้ จึงมีความเหมาะสมยิ่ง ผู้วิจัยจึงได้นำเอาหลักพุทธธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ การเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ดังกล่าว ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 แนวทางการเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการเพื่อผลลัพธ์

การเรียนรู้ของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ที่มา : (ออกแบบโดย มานี วิกรานต์, 2568)

4.1.6 แนวทางในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

การเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (B, BI, O) และการสนทนากลุ่ม (F) ต่างมีความเห็น สอดคล้องไปในทางเดียวกัน ที่จะนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดย นำเสนอแนวทางในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับดังนี้

1) การเสริมสร้างการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Learning) ควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่ บูรณาการทั้งด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม และคุณธรรม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งในด้าน วิชาการ ทักษะเชิงปฏิบัติ และการปลูกฝังคุณธรรมในสังคม สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่ม B ที่เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ปัจจุบันเป็นไปตามกระแสสังคมขาดคนที่รู้จัก ทางการศึกษา มองคนเป็นทรัพยากร สิ่งที่ควรเสริมสร้างคือเรื่องสุจริต ความอ่อนน้อม และ หิริโอตตปปะ

2) ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) โดยผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่ม O และกลุ่ม BI ต่าง เห็นพ้องกันในเรื่องนี้ การฝึกให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์ วิจาร์ณ และแก้ปัญหาด้วยเหตุผล รวมถึงการ ตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนจะช่วยเพิ่มทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ซึ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนา ทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับเชงเกอร์ กอสส์ และ เบิร์นสไตน์ Shenker, Goss & Bernstein (1996 : 1) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่ ต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทบาทการเรียนรู้ของตนเองมากกว่าการสร้างความรู้หรือทักษะใหม่ ๆ มาใช้ โดยเป็นผู้รับฝ่ายเดียว ซึ่งเขาได้พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นสิ่งที่ผู้เรียนกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองและนำไปสู่การคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่ จนได้สิ่งใหม่ รวมถึงยังสอดคล้อง กับผู้ทรงคุณวุฒิ O8 เมื่อ 26ก.ย. 67 ซึ่งเป็นบัณฑิตของหลักสูตรที่กล่าวว่า “หลักสูตรสอนให้รู้จักการ คิดอย่างลึกซึ้ง Critical thinking มีเหตุผล จึงสามารถนำเสนอความคิดได้ตรงไปตรงมา คิดอย่างไร ให้พูด นำความคิดทำงานออกมาได้จริง”

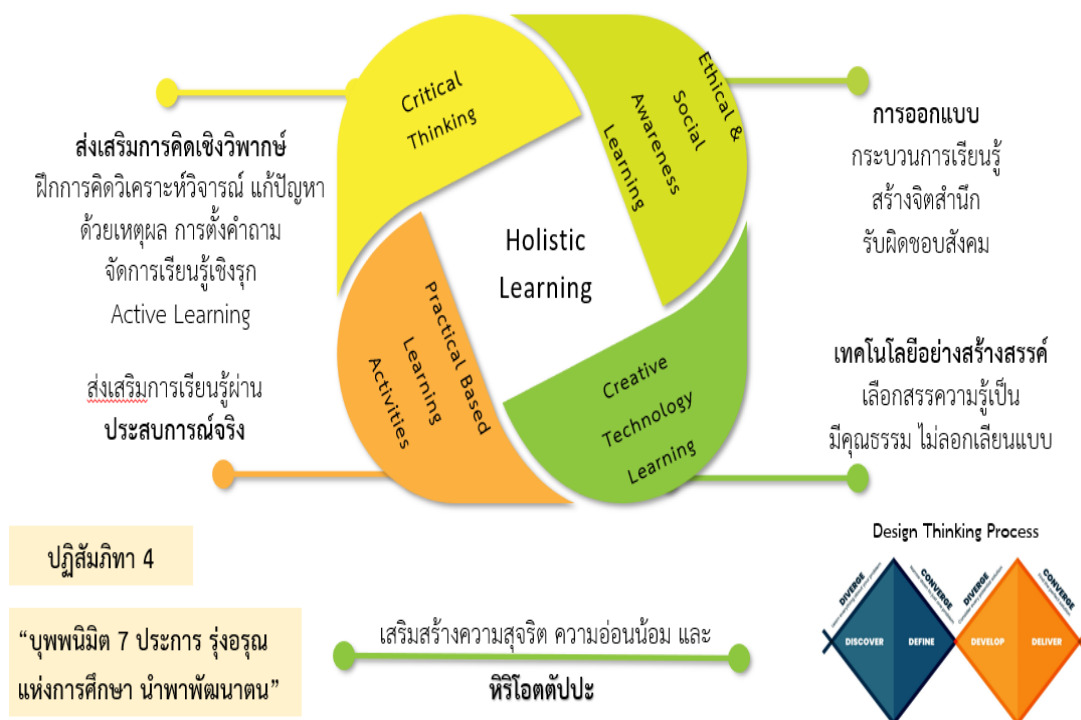
3) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ปฏิบัติการจริง (Practical Based Learning) ควรจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกการใช้ ทักษะในสถานการณ์จริง เช่น โครงการชุมชน การฝึกปฏิบัติกับชุมชนจริง และการวิจัยที่เน้นการแก้ไข ปัญหาสังคม สอดคล้องกับ ผู้ให้สัมภาษณ์ O7 เมื่อ 30 ก.ย. 67 ที่สะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้จาก การปฏิบัติในพื้นที่กับชุมชนของหลักสูตร โดยร่วมกับนักศึกษานานาชาติ สามารถนำไปต่อยอด สร้าง งาน สร้างคนในอาชีพ และประสบความสำเร็จทั้งในระดับชาติ และสากล

4) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกทางสังคมและจริยธรรม (Ethical and Social Responsibility Learning) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ B1 เมื่อ 6 ต.ค. 2567 ได้ให้ความเห็นว่า การจัด

หลักสูตรหรือกิจกรรมที่เน้นการสร้างสำนึกในเรื่องจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การฝึกอบรมด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ และการทำงานอาสาสมัคร เป็นกิจกรรมที่ควรเสริมสร้างให้มีอย่างชัดเจนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากการทำงานกิจกรรม สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) นี้ ซึ่งเดวิด คอลบ์ David Kolb (1984) ได้นำเสนอว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน เรียก Kolb's learning cycle สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนต้องผ่านประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอน ผู้เรียนอาจเริ่มเข้าสู่วงจรการเรียนรู้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้ โดยใช้ลำดับตรรกะ ซึ่งคอลบ์ Kolb ได้พบว่าปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจของผู้เรียน วุฒิภาวะของผู้เรียน กลยุทธ์การสอน และเกี่ยวกับสุขภาพ ร่างกาย รวมถึงอารมณ์ของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการนี้หลักสูตรควรปรับปรุงแสดงให้เห็นชัดแก่ผู้เรียนด้วย

5) ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ผู้ทรงคุณวุฒิ BI2 และ O1 ให้ข้อมูลที่สอดคล้อง ในเรื่องสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันกับการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้น หรือสร้างสรรค์ผลงานสรุปได้ว่าความรู้และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา โดยใช้ AI (Artificial Intelligence) ซึ่งมีประโยชน์แก่ผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองที่จะพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับหลักบุพนิมิต 7 ประการ ข้อหลักอรรถสัมปทา เป็นการเรียนรู้แบบหลายมิติ บูรณาการศาสตร์ช่วยเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาและท้าทายจากหลากหลายมุมมอง ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองท่านได้เพิ่มเติมประเด็นเรื่องการสืบค้นหรือการใช้ AI ว่าผู้สอน ควรเน้นย้ำเรื่องวิธีการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ให้เป็นสื่อในการช่วยสร้างสรรค์ และพัฒนาโดยการเลือกสรรความรู้ที่เป็นประโยชน์ ทักษะที่มีสำนึกทางสังคมที่มีคุณธรรม ไม่ลอกเลียนแบบ อันสอดคล้องกับ ทัศนวิสัยสัมปทา และทริโอดตปปะ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ O8 ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หลักสูตรควรมีการจัดหาทรัพยากรทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมและเพียงพอเพื่อให้เป็นเครื่องมือของผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียมกัน มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีที่สร้างสรรค์ผลงาน มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลเท่านั้น แต่ควรเป็นสื่อในการสร้างสรรค์และพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ตามแผนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการออกแบบกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้รายวิชา และการวัดผล ซึ่งปัจจัยการจัดสภาพแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนที่พอเพียง และเหมาะสมก็เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง และเป็นไปตามข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียนทุกภาคการศึกษา

สรุป แนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ดังภาพที่ 4.10

ภาพที่ 4.10 แนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา
เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

4.1.7 ความคิดเห็นด้านความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมทั้ง 3 หมวดธรรม

ความคิดเห็นด้านความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมทั้ง 3 หมวดธรรม ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ 4 บุพนิมิต 7 ประการ และฮีโรตตป๊ะ ต่อการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ทั้ง 25 คน (ร้อยละ 100) มีความคิดเห็นร่วมกันว่า หลักพุทธธรรมทั้ง 3 มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ในประเด็นต่าง ๆ รายละเอียดดังแสดงในตาราง แต่บางรูป/คนอาจเสนอเน้นหนักโดยนำส่วนเด่นของข้อธรรมบางข้อ เพื่อเสนอให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ให้มีความชัดเจนขึ้น รายละเอียดสรุปข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาจำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้			
	ความรู้ K	ทักษะ S	จริยธรรม E	ลักษณะบุคคล C
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา (B, BI, O, F)				
B1 (6 ต.ค. 67)	กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ สัมปทา อรรถปฏิสัมภิทา ธัมมปฏิสัมภิทา	ฉันทสัมปทา อัปปมาทสัมปทา นิรุตติปฏิสัมภิทา	ศีลสัมปทา อรรถสัมปทา หิริโอตตัมปะ	ทิฐิสัมปทา ปฏิภาณปฏิสัมภิทา
B2 (9 ต.ค. 67)	หิริโอตตัมปะ ความรู้คือ ปัญญาต้อง สุจริต มี คุณธรรม	บุพนิมิต 7 ประการ ทักษะในทางสร้าง กุศลให้ตนเองและ ส่วนรวม	หิริโอตตัมปะ ศีลสัมปทา	ปฏิสัมภิทา 4
B3 (24 ม.ค. 68)	กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ สัมปทา ความรู้ต้องมีตา 2 ข้าง (อันธ- สูตร)	ศีลสัมปทา บุพนิมิต 7 ประการ	หิริโอตตัมปะ ศีลสัมปทาที่จะ ปล่อยเวลาให้ผ่านไป โดยไม่ฝึกฝนตนเอง อัปปมาทสัมปทา สติสัมปชัญญะ	ทิฐิสัมปทา อรรถสัมปทา ประโยชน์ 3 ปฏิสัมภิทา 4
B4 (21 ก.ย. 67)	ศีลสัมปทา กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ สัมปทา	หิริโอตตัมปะ นิรุตติปฏิสัมภิทา อรรถปฏิสัมภิทา ธัมมปฏิสัมภิทา ทิฐิสัมปทา ฉันทะสัมปทา	ศีลสัมปทา	ปฏิสัมภิทา 4

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาจำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้			
	ความรู้ K	ทักษะ S	จริยธรรม E	ลักษณะบุคคล C
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา (B, BI, O, F)				
BI1 (22 ก.ย. 67)	หิริโอตตปัปะ	บุพนิมิต 7 ประการ ปฏิสัมภิทา 4 หิริโอตตปัปะ (เกรงกลัวจะล้าสมัย หรือปล่อยเวลาไป โดยไม่ฝึกฝนตนเอง)	ศีลสัมปทา รับผิดชอบตนเอง มีวินัย ใฝ่สร้างสรรค์ สามารถบูรณาการ หลักธรรมทั้ง 3 บน พื้นฐานของศีล	อิตตสัมปทา ทิวฐิสัมปทา มีอัตลักษณ์เฉพาะตน
BI2 (25 ก.ย. 67)	กัลยาณมิตตตา ศีลสัมปทา ปฏิสัมภิทา 4	บุพนิมิต 7 ประการ ธัมมปฏิสัมภิทา ปฏิภาณปฏิสัมภิทา	ศีลสัมปทา หิริโอตตปัปะ โยนิโสมนสิการ ปฏิภาณปฏิสัมภิทา	ปฏิภาณปฏิสัมภิทา โยนิโสมนสิการ
BI3 (16 ต.ค. 67)	หิริโอตตปัปะ บุพนิมิต 7 ประการเป็น แนวทางการ เรียนรู้ตนเอง อย่างดียเยี่ยม	อิตตปฏิสัมภิทา ธัมมปฏิสัมภิทา บุพนิมิต 7 ประการ	นิรุตติปฏิสัมภิทา	ปฏิสัมภิทา 4 หิริโอตตปัปะ
BI4 (23 ก.ย. 67)	บุพนิมิต 7 ประการ หิริโอตตปัปะ อิตตปฏิสัมภิทา ธัมมปฏิสัมภิทา	นิรุตติปฏิสัมภิทา ปฏิภาณปฏิสัมภิทา อัปปมาทสัมปทา	ทั้ง 3 หลักธรรมเมื่อ มีความรู้ด้วย กัลยาณมิตรพัฒนา ตนตามบุพนิมิต ผลลัพธ์ที่ได้คือ คนที่ สมบูรณ์ด้ความรู้คู่ คุณธรรมใน ปฏิสัมภิทา 4	ศีลสัมปทา หิริโอตตปัปะเกรงกลัวว่า หากไม่รีบเร่งศึกษา จะ สายไป
BI5 (15 ต.ค. 67)	หิริโอตตปัปะ ศีลสัมปทา	หิริโอตตปัปะ	หิริโอตตปัปะ ปฏิสัมภิทา 4	หิริโอตตปัปะ ศีลสัมปทา ปฏิสัมภิทา 4

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาจำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้			
	ความรู้ K	ทักษะ S	จริยธรรม E	ลักษณะบุคคล C
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา (B, BI, O, F)				
BI6 (25 ก.ย. 67)	บุพนิมิต 7 ประการ ปฏิสัมพันธ์ 4	บุพนิมิต 7 ประการ ปฏิสัมพันธ์ 4	อัปมาทสัมปทา ไม่ใช่วิชาหลักของ หลักสูตร อายยาก	หิริโอตตปัปะ ปฏิสัมพันธ์ 4
BI7 (24 ก.ย. 67)	หิริโอตตปัปะ กัลยาณมิตตตา ศีลสัมปทา อิตตสัมปทา ปฏิสัมพันธ์ 4	หิริโอตตปัปะ บุพนิมิต 7 ประการ ทิฏฐิสัมปทา	หิริโอตตปัปะ ศีลสัมปทา ทั้ง 3 หลักธรรม	หิริโอตตปัปะ บุพนิมิต 7 ประการ ปฏิสัมพันธ์ 4 3 หลักธรรมใช้ได้ทุกส่วน ควรไปเป็นชุด ไม่แยกกัน
BI8 (27 ก.ย. 67)	จัดการศึกษา แบบความรู้คู่ คุณธรรม วิชา จรณะ ปฏิสัมพันธ์ 4	3 หลักธรรม ใช้ได้ ทุกส่วน ควรใช้เป็น ชุด ไม่แยกกัน หิริโอตตปัปะสำคัญ ให้สังคมสันติสุข	เพิ่มทักษะคุณธรรม พัฒนาด้วย กัลยาณมิตรด้วย คุณธรรมทั้ง 3	กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการสัมปทา ควรเป็นชุดของ 3 หลักธรรม
O1 (25 ก.ย. 67)	หิริโอตตปัปะ กัลยาณมิตตตา ปฏิกิริยา ปฏิสัมพันธ์ 4	หิริโอตตปัปะ ฉันทะสัมปทา อิตต สัมปทา นิรุติ-ปฏิกิริยา ปฏิสัมพันธ์ 4	หิริโอตตปัปะ ชุดของหลักธรรมทั้ง 3 ไม่แยกชุด	ควรเป็นชุดของ หลักธรรมทั้ง 3 ไม่แยก ชุด หลอมรวมเป็น ลักษณะบุคคล
O2 (30 ม.ค. 68)	โยนิโสมนสิการ สัมปทา	บุพนิมิต 7 ประการ อัปมาทสัมปทา ฉันทะสัมปทา	หิริโอตตปัปะ	บุพนิมิต 7 ประการ ปฏิสัมพันธ์ 4
O3 4 ต.ค. 67	กัลยาณมิตตตา หิริโอตตปัปะ ปฏิสัมพันธ์ 4 (ขึ้นกับการ ออกแบบ หลักสูตร การ วัดผลต้องใช้ ระยะเวลา)	บุพนิมิต 7 ประการ อัปมาทสัมปทา ฉันทะสัมปทา	บุพนิมิต 7 ประการ สร้างการรับรู้ จริยธรรมในตน ใช้หิริโอตตปัปะ ควบคุมตน	3 หลักธรรมสร้างคนดี คนที่มีเรียนจาก ต่างประเทศมีความ พร้อมตนที่จะสร้างดีแก่ ตน กระบวนการเรียนรู้ เชิงพุทธช่วยให้มุ่งมั่นถึง เป้าหมาย ไม่เสียเวลา

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาจำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้			
	ความรู้ K	ทักษะ S	จริยธรรม E	ลักษณะบุคคล C
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา (B, BI, O, F)				
O4 26 ก.ย. 67	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ	บุพนิมิต 7 ประการ ปฏิสัมภิทา 4 หิริโอตตปเป	หิริโอตตปเป บุพนิมิต 7 ประการ ปฏิสัมภิทา 4	ปฏิสัมภิทา 4 หิริโอตตปเป บุพนิมิต 7 ประการ
O5 7 ต.ค. 67	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4	บุพนิมิต 7 ประการ	บุพนิมิต 7 ประการ โยนิโสมนสิการ สัมปทา	ปฏิสัมภิทา 4 หิริโอตตปเป
O6 20 ก.ย. 67	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ
O7 30 ก.ย. 67	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4	ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ	ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ	ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ
O8 26 ก.ย. 67	หิริโอตตปเป 30/ บุพนิมิต 50/ กัลยาณมิตตตา ปฏิสัมภิทา 4 20	หิริโอตตปเป 40/ บุพนิมิต 40/ ปฏิสัมภิทา 4 20	หิริโอตตปเป 30/ บุพนิมิต 30/ ปฏิสัมภิทา 4 40	หิริโอตตปเป 20/ บุพนิมิต 40/ ปฏิสัมภิทา 4 40
F1 29 ต.ค. 67	หิริโอตตปเป ปฏิสัมภิทา 4	บุพนิมิต 7 ประการ	หิริโอตตปเป	ปฏิสัมภิทา 4
F2 29 ต.ค. 67	ความรู้เป็นความรู้ที่ ต่อยอดปฏิสัมภิทา	บุพนิมิต 7 ประการ	หิริโอตตปเป	ปฏิสัมภิทา 4
F3 29 ต.ค. 67	ความรู้ที่ดี คือ ปัญญาในพุทธ พาส์จจะ คือการ เรียนมากความรู้ ทางทฤษฎี	ทักษะในพุทธคือ สปปะ / สลปะ ลักษณะการสอน ของพระพุทธเจ้าที่ ควรนำมาเป็น แบบอย่างใน กระบวนการ จัดการเรียนรู้คือ การสอนแต่ครั้งแต่ ละคน แตกต่างกัน	บุพนิมิต 7 ประการ เหมาะสมที่เป็น แนวทางปฏิบัติ พัฒนาดน วิธีการ ขั้นตอนอาจ แตกต่างกันตามเวลา และโอกาส สอดคล้องกับ ลักษณะการสอน ของพระพุทธเจ้า	ปฏิสัมภิทา 4 ประยุกต์ เป็นเครื่องมือวัด ความสำเร็จของการบ่ม เพาะตน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นต่อความเกี่ยวข้องของหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาจำแนกตามผลลัพธ์การเรียนรู้			
	ความรู้ K	ทักษะ S	จริยธรรม E	ลักษณะบุคคล C
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา (B, BI, O, F)				
F4 29 ต.ค. 67	กลายามิตตตา ปฏิสัมภิทา 4	บุญนิมิต 7 ประการ	ศีลสัมปทา หิริโอตตปปะ	KSEC-AESTHETIC ความรู้ ความงาม ความ ดี ผลงาน-ความจริง-ความ ดี ความเรียบง่าย คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ปฏิสัมภิทา 4
F5 29 ต.ค. 67	ปฏิสัมภิทา 4	บุญนิมิต 7 ประการ	หิริโอตตปปะ	KSEC ปฏิสัมภิทา 4- AESTHETIC

สรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อความเกี่ยวข้องของ 3 หลักพุทธธรรมที่ผู้วิจัยกำหนดกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูป/คน มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า เห็นชอบในหลักธรรมทั้ง 3 โดยผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกส่วนใหญ่เสนอให้ใช้บูรณาการเป็นชุดของหลักธรรม มากกว่าการแยกเป็นข้อธรรม เช่นเดียวกับความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ สรุปว่า KSEC ที่มีพุทธบูรณาการ ได้แก่ ความรู้ คือการเรียนมากทางทฤษฎี ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ตามลักษณะการออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนหรือกลุ่มผู้เรียน ทักษะในพุทธคือ สิบ / สิบแปด ลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้าที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในกระบวนการจัดการเรียนรู้คือการสอนแต่ละครั้งแต่ละคน แตกต่างกัน ขึ้นกับบริบท ผู้ฟังหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์แน่นอน คือการบรรลุหรือน้อมนำเข้าหาพุทธศาสนาจะผลิตผลบัณฑิตที่เป็น “คนดีที่คิดดี พูดดี ทำดี” ลักษณะคุณธรรมนี้ คือศีลและปัญญา ที่ต้องคู่กันเปรียบเทียบ “การล้างมือด้วยมือ ล้างเท้าด้วยเท้า” ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันสู่เป้าหมายสืบไป

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยศิลปากร (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567) ซึ่งได้ดำเนินการหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวคิดแนวทาง นโยบายของหน่วยงานที่มีข้อกำหนดตามลำดับข้างต้น โดยได้กำหนดปรัชญาการศึกษาของหลักสูตรที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร และคณะมีมติเห็นชอบว่า “แหล่งบ่มเพาะความรู้ชั้นสูงแก่ผู้เรียน โดยจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ก่อเกิดองค์ความรู้หรือนวัตกรรมในสาขาศิลปการออกแบบในระดับสากล” แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ

การจัดการเรียนรู้มุ่งผลลัพธ์พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะที่หลากหลายของผู้เรียน มีใช้จุดมุ่งหมายเพียงเพื่อสอบผ่านอย่างเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ผ่านประสบการณ์ในวิธีการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มได้ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกันเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้” ในปัจจุบันว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะสำคัญบางประการที่สามารถเห็นได้ชัดเจนร่วมกัน คือ ให้หลักสูตรจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ต้องการผลลัพธ์อะไร รูปแบบ วิธีการ เครื่องมือที่จะก่อให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ทางการศึกษา (OBE) แต่ก็ยังมีสิ่งที่ควรเสริมสร้างเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ ดังนี้

1. ด้านความรู้ K-(Knowledge) การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านอินเทอร์เน็ต และเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ การเรียนออนไลน์ และระบบการเรียนรู้ทางไกล (E-learning) ได้รับความนิยมมากขึ้น การเรียนรู้แบบหลายมิติ (Multidisciplinary learning) การบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา เช่น การบูรณาการองค์ความรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจปัญหาและความท้าทายในสังคมจากหลากหลายมุมมองทำให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ (Anywhere) ทุกเวลา (Anytime) รวมทั้งการนำระบบ AI มาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล แต่ความรู้ที่ดี คือการสร้างหรือบ่มเพาะปัญญาในพุทธศาสนา (ผู้ทรงคุณวุฒิ BI เมื่อ 6 ต.ค. 2567 และ ยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่ม เมื่อ 29 ต.ค. 2567)

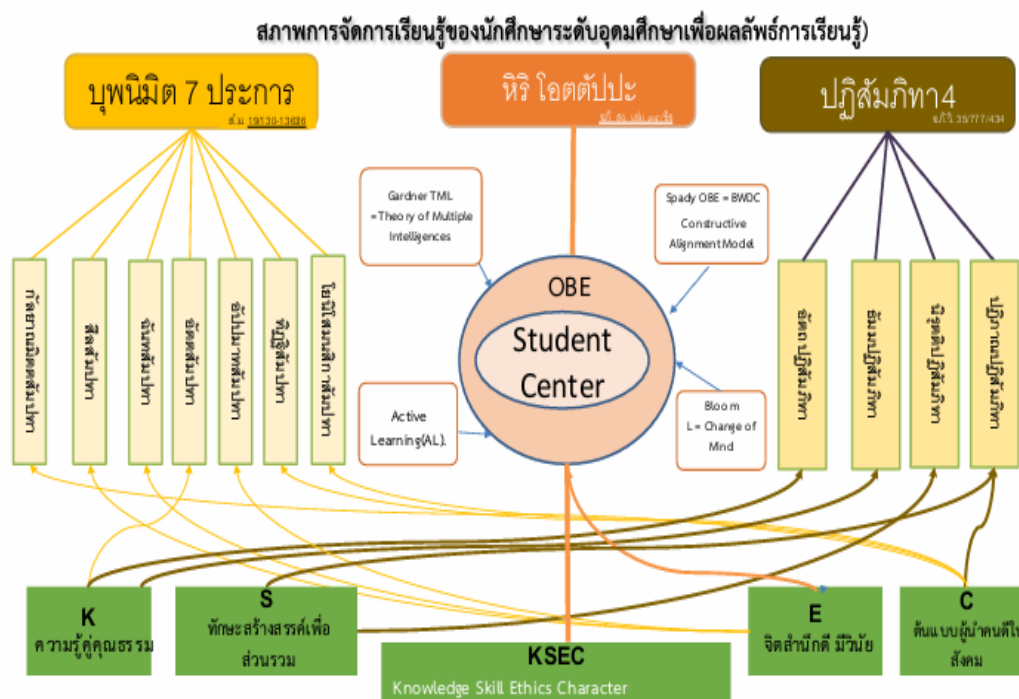
ความรู้ที่เป็นตัวปัญญาที่พัฒนาจากการบ่มเพาะมาโดยลำดับนี้ อาศัยความรู้ทางอายตนะมาประกอบการปฏิบัติปลูกปัญญาต่าง ๆ ด้วยวิธีทางพุทธศาสนา ย่อลงเป็น 3 เป็นทางให้เกิดปัญญา แต่ไม่ใช่ตัวปัญญา ทางสุตะ คือ ทางฟัง สุตมัยปัญญา อาศัยจินตา คือความคิด คิดค้นพิจารณาจับเหตุจับผลที่ถูกต้อง ภาวนามัยปัญญา การปฏิบัติทำให้มีขึ้นเป็นขึ้น ปัญญาที่เกิดจากภาวนา ผู้วิจัยขออัญเชิญตัวอย่างในเรื่องนี้ ของ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2557, หน้า 12-13) เรื่องปัญญาที่แท้จริงว่า “เมื่อมองดูถนน มองไปสุดตา จะเห็นว่าถนนเลี้ยว เมื่อเรามองสิ่งที่อยู่ไกลตาจะเห็นเลี้ยวแต่ความจริงถนนไม่ได้เลี้ยวอย่างที่ตาเห็น จึงเชื่อตาไม่ได้ หูก็เหมือนกัน ถ้าฟังภาษาเจ๊ก ภาษาฝรั่ง ไม่ออกก็ไม่ว่าเรื่องอะไร แต่พอฟังภาษาไทย นินทาบ้างสรรเสริญบ้าง ก็ไปยึดถือว่าเป็นอย่างนั้น ก็ทำให้สบายใจบ้าง ไม่สบายใจบ้าง เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นสมมติบัญญัติก็ไม่ต่างกับเสียงลมที่พัดอู ๆ ไม่รู้เรื่องว่าเป็นอะไร ก็ไม่เป็นอะไร ปัญญาที่แท้จริงคือ รู้ทั่วถึงสัจจะ” จึงกล่าวได้ว่าปัญญาที่แท้จริง คือรู้ทั่วถึงเหตุ ผลตามความเป็นจริง ต้องรวมกับสัจจะ เป็นความรู้จริง รู้จริง รู้ถูกต้อง จับเหตุจับผลได้จริง จึงจะรู้สิ่งนั้นได้ถูกต้อง

2. ด้านทักษะ S-(Skills) ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มเฉพาะ ให้ความเห็นโดยสรุปว่าทักษะในพุทธคือ สิลปะ /ศิลปะ ลักษณะการสอนของพระพุทเจ้าที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในกระบวนการจัดการเรียนรู้คือการสอนแต่ครั้งแต่ละคน แตกต่างกัน ขึ้นกับบริบทผู้ฟังหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์แน่นอน หลักธรรม หิริ โอตตปปะ บุพนิมิต 7 ประการ และปฏิสัมภิทา 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมในการบ่มเพาะ พัฒนาทักษะในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร

3. ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่า หลักธรรมทั้ง 3 เป็นธรรมที่มุ่งการบ่มเพาะพื้นฐานจิตใจให้ผู้เรียนมีความพร้อมตนในการเฝ้าศึกษา พัฒนตนเพื่อไปสู่ความสำเร็จอย่างใดก็ได้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ยังให้น้ำหนักกับ หิริโอตตปปะและศีลสัมปทาที่หลักสูตรควรน้อมนำมาบ่มเพาะ พัฒนาจิตใจ ผู้เรียน เพื่อประโยชน์ตน นำไปสู่การสร้างประโยชน์ส่วนรวมที่สร้างสรรค์อย่างแท้จริง โดยเสนอแนะให้หลักสูตรนำไปพิจารณาตัวอย่างที่ดี เพื่อนำมาออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมให้ชัดเจน และสื่อสารกับผู้เรียนเพื่อสร้างความรู้นี้ให้เกิดให้มีในบุคคล

4. ลักษณะบุคคล C-(Character) ลักษณะบัณฑิตผู้สร้างสรรคงานศิลปะการออกแบบอย่างมีคุณธรรม “คนดีที่คิดดี พุทธิ ทำดี” นำสู่สังคมระดับสากลยั่งยืน ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก B2 ได้ให้คดีเรื่อง ลักษณะของบัณฑิตไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า “คนที่ฉลาดรู้ประโยชน์ชาตินี้ ประโยชน์ชาติหน้าอย่างสูงสุด เรียกว่า บัณฑิต กล่าวคือ “พฤติกรรมของบัณฑิตชอบที่จะชักนำไปในทางที่ถูก ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ เห็นถูกชอบความถูกต้องไม่โกรธง่าย มีระเบียบวินัย รู้ובายที่จะแนะนำสั่งสอนเป็น” ลักษณะบุคคลที่พึงประสงค์ของบัณฑิตผู้นำในการสร้างความรู้ควบคู่คุณธรรม และจริยธรรม ควรมีพื้นฐานความรู้ในจิตใจเช่นสัตบุรุษ ดังแสดงในพระไตรปิฎก **อัสสัทธสูตรที่ 2** ดังนี้ “สัตบุรุษ เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีศรัทธา มีหิริ มีโอตตปปะ เป็นพหูสูต ปราภว ความเพียร มีสติ มีปัญญา บุคคลนี้เรียกว่า สัตบุรุษ สัตบุรุษที่ยิ่งกว่าสัตบุรุษ เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ตนเองเป็นผู้มีศรัทธาและชักชวนผู้อื่นให้มีศรัทธา ตนเองเป็นผู้มีหิริและชักชวนผู้อื่นให้มีหิริ ตนเองเป็นผู้มีโอตตปปะและชักชวนผู้อื่น ให้มีโอตตปปะ ตนเองเป็นพหูสูตและชักชวนผู้อื่นให้เป็นพหูสูต ตนเองมีสติตั้งมั่น และชักชวนผู้อื่นให้มีสติตั้งมั่น ตนเองเป็นผู้มีปัญญาและชักชวนผู้อื่นให้มีปัญญา บุคคลนี้เรียกว่า สัตบุรุษที่ยิ่งกว่าสัตบุรุษ” (ส. ม. 21/203/322)

สรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธธรรม มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอน เกิดผลที่เชื่อมโยง จากประเด็นผลลัพธ์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์มีต่อผู้เรียนที่เชื่อมโยงกันดังภาพที่ 4.11

ภาพที่ 4.11 แนวทางการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
ด้วยพุทธธรรม

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี 2567)

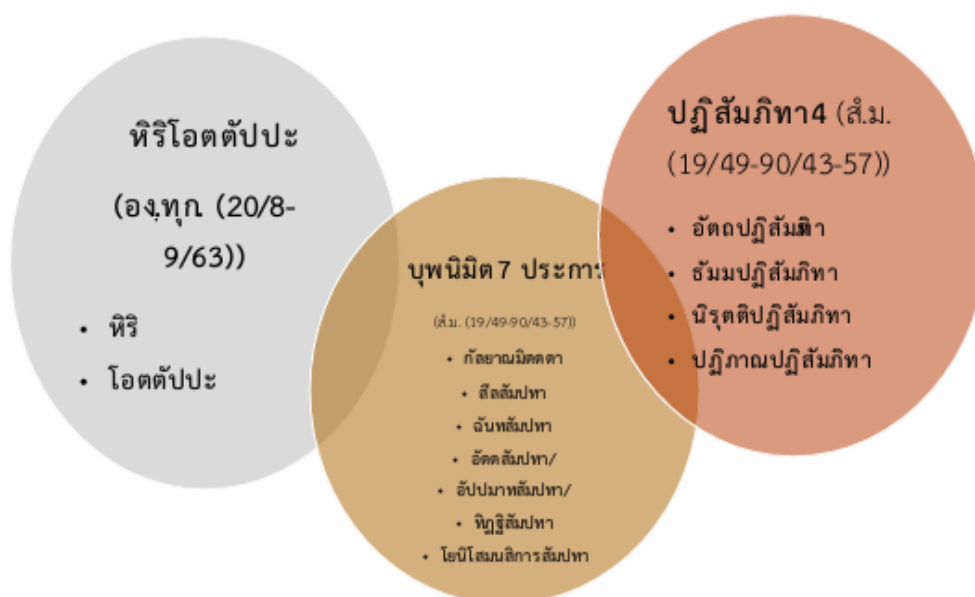
4.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ได้นำเสนอแล้ว ประกอบแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งผลลัพธ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมคำสำคัญเพื่อเป็น แนวในการพิจารณาหลักธรรมสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการค้นคว้าในพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2562 และอรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2553 พ.ศ. 2559 และพ.ศ. 2560 ได้แก่ จิตสำนึกที่เป็นกุศล เป็นแบบอย่างคนดีของสังคม ความเป็นผู้นำที่มี คุณธรรม ยอมรับความคิดเห็นต่างในสังคม มีศิลปะนิสัย คิดงานสร้างสรรค์ นวัตกรรม สนุกสนานเพลิดเพลิน ผลงานสร้างสรรค์ มีผลลัพธ์ที่ให้ประโยชน์ต่อสังคมเป็นบุคลิกเฉพาะการผสมผสานทั้งเนื้อหาความรู้ ทักษะการปฏิบัติ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปจัดการเรียนรู้สู่สมรรถนะที่ต้องการ รายละเอียดประกอบด้วย 3 หลักพุทธธรรม ได้แก่

1) ปฏิสัมพันธ์ 4 ความแตกฉานในปัญญาการรอบรู้ และการถ่ายทอดความรู้อันเป็นผลที่มาจากการพัฒนาตนของพระอริยเจ้าทั้งหลาย งานวิจัยนี้เห็นถึงความหมายที่สำคัญยิ่งนี้ จึงใช้ความหมายหรือนัยทั้ง 4 ของหลักธรรมมาปรับเป็นเครื่องมือในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 หลักที่มีพุทธบูรณาการ (อภิ.วิ. (35/718-731/459-465))

2) บุพนิมิต 7 ประการ รุ่งอรุณของการศึกษา ได้แก่ ธรรม 7 ประการที่เป็นเครื่องหมาย บ่งบอกล่วงหน้าว่า บุคคลนั้นมีความพร้อมที่จะก้าวสู่หนทางแห่งความสำเร็จ นำมาใช้เป็น กระบวนการพัฒนาตนและการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ส.ม. (19/49-90/43-57))

3) หิริโอตตปปะ ธรรมโลกपाल ธรรมคัมภีร์ครองโลก หลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของคนมีศีล ปกติ เป็นหนึ่งธรรมะพื้นฐานของคน สัตว์ไม่มี เป็นสัญญาณธรรมที่เกิดขึ้นได้จากการบ่มเพาะด้วย ปัญญา สร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดสำนึกดี ธรรมหมวดนี้จึงเหมาะสมกับการพัฒนาคนให้มีหิริโอตตปปะเป็น อนุสัยในบุคคล ผู้มีหิริเจตสิก จะเกลียดและละอายแก่ใจที่จะทำบาปอกุศลทั้งมวล ละอายแก่ใจที่จะนำ ความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด กลัวบาป (อง.ทุก. (20/8-9/63)) รายละเอียดของข้อธรรมดังกล่าวที่ 4.12

ภาพที่ 4.12 สามหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี 2567)

หลักธรรมทั้ง 3 ต่างมีเนื้อหาและหลักการที่มีความเชื่อมโยงและเสริมกันเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา กล่าวคือ ปฏิสัมพันธ์ 4 มุ่งการศึกษาวิชาอย่างเข้าใจลึกซึ้งเพื่อสร้างปัญญาไปสู่ความสำเร็จมรรคผลนิพพาน และสามารถเผยแผ่ถ่ายทอดข้อธรรมพระพุทธศาสนาให้ผู้อื่นถามตอบเข้าใจตามและปฏิบัติได้ สอดคล้องกับการศึกษาในระดับดุขภูมิบัณฑิตในสาขาใด ๆ ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะตนนำไปสู่ความสำเร็จในผลลัพธ์การสร้างองค์ความรู้ใหม่ นวัตกรรม เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อมวลชน หรือสามารถต่อยอดความรู้ในระดับที่สูงขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ความรู้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่แก่มวลมนุษยชาติ ซึ่งในกระบวนการการพัฒนาตนดังกล่าว ต้องผ่านการฝึกฝน ทดลอง เคี้ยวเคี้ยวโดยประเมิณผล วัตถุประสงค์เป็นขั้นตอน ซึ่งลางบอกเหตุที่บุคคลจะก้าวเข้ามาสู่เส้นทางสู่ความสำเร็จหรือการพัฒนาตนในระดับนี้ ซึ่งหมวดธรรมบัพนิมิต 7 ประการดังกล่าวที่ไม่ว่าจะตั้งต้นจากหมวดธรรมใดก็จะนำพาตนเองด้วยวิริยะ อุตสาหะ คิทธิ ทำดี ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจดีไว้แล้ว คือ การเป็นคนดี มีหิริโอตตปปะ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีแก่สังคมดังกล่าวแล้ว สอดคล้องกับ วงจรกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน ของ Kolb's learning cycle by David Kolb (1984) ซึ่งมีข้อสรุปว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอน ผู้เรียนอาจเริ่มเข้าสู่วงจรการเรียนรู้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้ โดยใช้ลำดับตรรกะ ผู้เรียนก็จะได้เรียนรู้และเข้าใจลึกซึ้งไป ตามคุณธรรมตามต้องการ ดังในเจตนารณียสูตรที่ 2 ว่าด้วยกรรมที่ไม่ต้องทำความตั้งใจ ได้กล่าวไว้ว่า “อิตโข ภิกขเว ัมมมา ัมเม อภิสันเทนติ ัมมา ัมเม ปริปุเรนติ อปารา ปารัง คมนายาติ, ภิกขุทั้งหลาย ธรรมทั้งหลายย่อมหลั่งไหลไปสู่ธรรมทั้งหลาย ธรรมทั้งหลายย่อมยังธรรมทั้งหลายให้บริบูรณ์ เพื่อออกจากฝั่งนี้สู่ฝั่งโน้น อย่างนี้แล” (อง. ทสก. 24/2/3-5) เพื่อความเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหลักธรรมทั้ง 3 คือ ปฏิสัมพันธ์ 4 บัพนิมิต 7 ประการ และหิริโอตตปปะมีความเหมาะสมและเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC

ความเกี่ยวข้องของหลักธรรมทั้ง 3 กับผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC ตามข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ จากแนวคิดทฤษฎีและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิภาคสนาม ดังนี้

4.2.1 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge)

ความรู้ K-(Knowledge) หมายถึง ความรู้แตกฉาน ที่ได้จากการวิจัยเชิงลึกขั้นสูงในการเรียนการสอนด้วยพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสังคมด้วยคุณธรรม ศีลธรรม จรรยาบรรณ

ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 31 พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ได้ให้ความหมายความรู้แตกฉาน โดยท่านพระสารีบุตรได้นำธรรมมาจำแนกด้วยปฏิสัมพันธ์ 4 คือ อัถลปฏิสัมพันธ์ ัมมปฏิสัมพันธ์

นิรุติบัญญัติ และปฏิญาณปฏิสัมพันธ์ หมายถึงความรู้ที่เป็นปัญญาสามารถกำหนดลักษณะเฉพาะและความหมายของผลไปหาเหตุ และสาวจากเหตุไปหาผล จนสามารถแยกแยะ วิเคราะห์จัดหมวดหมู่ความรู้ ถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจปฏิบัติตาม มีไหวพริบปฏิภาณในการโต้ตอบ หรือไม่ได้ตอบ หากตรงแล้วว่ามีประโยชน์กับผู้ฟัง

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความรู้ K-(Knowledge) ตามมาตรฐานคุณวุฒิปริญญาเอก หมายถึง ความรู้ที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ ต่อยอดความรู้ สามารถเชื่อมโยงความรู้ และใช้กระบวนการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาแบบองค์รวม ซึ่งเป็นที่ยอมรับและอ้างอิงได้ และหรือปรับใช้ในบริบทอื่นได้ สำหรับความรู้ในมิติของนักวิจัยนักวิชาการหมายถึงรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

ลักษณะความรู้ในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละท่านเสนอประเด็นที่สำคัญของความรู้ในพุทธธรรมมิติต่าง ๆ ดังนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิ B2 B15 B16 O1 O5 O6 O7 และ O8 เห็นพ้องว่าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพุทธบูรณาการ เป็นปัญญาที่ต้องสุจริต มีองค์ความรู้ของตนเอง มีคุณธรรม ไม่ลอกงานผู้อื่นบนพื้นฐานจิตสำนึกภายนอกและภายในของหิริโอตตัปปะ รวมถึงการใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาได้จริง สอดคล้องกับความใน **อุมัคคสูตร** (อง.จตุกก. 21/186/266-268) ว่าด้วยผู้มีปัญญาใฝ่รู้กล่าวตอนหนึ่งว่า ผู้มีคุณสมบัติบัณฑิต มีปัญญามาก ย่อมไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตนเอง ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น ไม่คิดเพื่อเบียดเบียน 2 ฝ่าย เมื่อคิด ย่อมคิดเกื้อกูลตนเอง เกื้อกูล 2 ฝ่าย และเกื้อกูลชาวโลกทั้งหมดทีเดียว สอดคล้องกับหลักการในแนวคิดทฤษฎีของ Macro Model : รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนตระหนักที่จะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสามารถให้มีความรู้เท่าทันอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล

2) ผู้ทรงคุณวุฒิ B3 เสนอว่าความรู้ต้องพัฒนาจิตใจไปพร้อมกับสมอง คือมีตา 2 ข้าง ตาโลกและตาธรรม ในพุทธปฏิภาณ **อภยราชกุมารสูตร** (ม.ม. 13/87/88-89) เป็นตัวอย่างผู้มีปัญญา การฝึกปฏิภาณไหวพริบในวิธีการตอบของพระพุทธเจ้าให้บัณฑิตต่าง ๆ วิธีการฝึกนั้น เมื่อผู้เป็นบัณฑิตตั้งปัญหาแล้วถามพระองค์ แต่พระพุทธเจ้าตรัสย้อนถามกลับเรื่องรถ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงทราบผลแล้วว่า เขาชำนาญการเรื่องรถ ซึ่งเขาตอบได้เกือบทุกสิ่งและเมื่อเขาถามเรื่องธรรม พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบบัณฑิตทั้งหลายในที่นี้ การที่ทรงตอบปัญหาทันทีและเปรียบเทียบให้เห็นจริงด้วยตนเองนั้น เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทางหรือตามประทีปในที่มืด ด้วยตั้งใจว่า “คนมีตาดี จักเห็นรูปได้” ดังใน **อวกุขขสูตร** (อง.ติก. 20/30/180-182) พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงคุณลักษณะของบุคคลผู้มีปัญญากว้างขวางเหมือนหม้อหงาย ที่เขาเทน้ำลงไป น้ำย่อมชังอยู่ไม่ไหลราดไป นี้เรียกว่าบุคคลมีปัญญากว้างขวาง

3) ผู้ทรงคุณวุฒิ B3, B4, และBI1 เสนอว่าความรู้มี 2 ด้าน รู้ ดี/ รู้ชั่ว กุศล/อกุศล รู้เขา/รู้เรา รู้ตน/รู้หน้าที่ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Kolb's learning cycle ผู้ทรงคุณวุฒิ BI2, BI3, BI4, O3เสนอความเห็นว่ ความรู้ในทางธรรมที่ดีคือแนวทางการเรียนรู้ตนเอง สอดคล้องกับหลักธรรม บุญนิมิต 7 ประการ อันประกอบด้วยรู้ตนเองว่าพอใจสิ่งใด ขวนขวายหาความรู้ ใฝ่ศึกษา ใฝ่พัฒนา ตั้งเป้าหมายแก่ตนเองอย่างมีสติ จัดวินัยการทำงานโดยกำหนดให้ตนเองพัฒนาขึ้นทุกขณะ ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยมิได้ฝึกฝนตนเอง สอดคล้องกับ The Revised Bloom's Taxonomy ที่มีระดับ การเรียนรู้ที่บุคคลสามารถกำหนดเป้าหมายการทำงาน แล้วฝึกฝน พัฒนาตนเองด้วยการเริ่มจากการ ฟัง การสืบค้นความรู้จนจดจำ ทำความเข้าใจไปเป็นขั้นตอนที่สูงขึ้นตามลำดับ จนเกิดปัญญา สร้างสรรค์ผลงานหรือสิ่งใหม่ได้

4) ผู้ทรงคุณวุฒิ BI1, BI7, O4 เสนอว่า ความรู้แบบบูรณาการพุทธธรรมต้องรู้จริง รู้แจ้ง รู้จบ รู้รอบด้าน รู้ลึก รู้แตกฉาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ B1, B4, BI2, BI4, BI6, O1, O2 และO5 เสนอเน้น หลักธรรมกัลยาณมิตตตา ว่ามีความสำคัญมากในการกระบวนการศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์ เพื่อน แหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นแรงบันดาลใจ ตัวช่วยเสริมแรงให้ผู้เรียนก้าวเข้ามาพัฒนาดน และก้าวต่อไป จนสู่ความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ดังใน **สารีปุตตสูตรที่ 3** (ส. ม. 19/3/4-5) พระพุทธเจ้าได้ตรัสเน้นย้ำ กับพระสารีบุตรอีกครั้งว่า “สารีบุตร อนึ่ง ข้อที่ว่าเป็นผู้มีมิตรดี มีสหยาดี มีเพื่อนดี เป็น พรหมจรรย์ทั้งหมด...” เช่นเดียวกับ ใน **มงคลสูตร** (ข.สุ. 25/262/562) ณ พระเชตวัน อารามของ อนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบทเวดา เรื่องที่ว่าด้วยมงคล 38 ประการ โดยการคบบคนในมงคลที่ 1-3 คือ การไม่คบบคนพาล การคบบแต่บัณฑิต และการบูชาคนที่ควร บูชานี้เป็นมงคลอันสูงสุด” ข้อธรรมนี้พระพุทธเจ้าทรงจัดเป็นองค์ประกอบภายนอกที่เป็นตัวนำ ช่วย เกื้อหนุน ชี้แนะให้บุคคลประกอบกิจที่ดีแก่ตน โดยพระพุทธองค์ทรงตรัสว่าอาศัยข้อธรรมตรัสรู้ของ พระองค์ เป็นกัลยาณมิตร ย่อมกำจัดอกุศลได้ และย่อมยังกุศลให้เกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น ความมี กัลยาณมิตร จึงเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะพุทธธรรมที่ดำรงมั่นไม่เสื่อมสูญ ไม่อันตรธานแห่ง สัทธรรม” ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ BI4 ได้ให้ดูแบบอย่างกัลยาณมิตรที่เป็นเลิศที่เกื้อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกัน ในพระพุทธศาสนาระหว่างพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ผู้เป็นแบบอย่างกัลยาณมิตรที่สนับสนุน เพื่อในทางที่ดี ไม่ทิ้งกันดังกล่าว ใน **มิตตสูตร** (อง.ติก. 20/136/385) มิตร ผู้ประกอบด้วยองค์ 3 ประการนี้ ควรคบหาได้ คือ 1) ให้สิ่งที่ให้ได้ยาก 2) ช่วยทำในสิ่งที่ทำได้ยาก 3) อดทนต่อสิ่งที่ทนได้ยาก นับเป็นแรงจูงใจการสร้างปัญญาภายนอกที่สำคัญ มิตรดีจึงเป็นรุ่งอรุณแห่ง การศึกษาอย่างแท้จริง

5) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ B1, B4, BI2, BI4, BI6, O1, O2 และ O5 ได้ให้ ข้อเสนอสนับสนุนข้อธรรมกัลยาณมิตตตาว่าผู้สอน ผู้เป็นกัลยาณมิตรและการจัดรูปแบบการสอน อุบายในการสร้างเสริมปัญญาแก่ผู้เรียน นับเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้

ผลลัพธ์คือความรู้ หรือปัญญา ซึ่งบิคค์ เจ Biggs, J. (1999) John Buurville Biggs นักจิตวิทยาและนักประพันธ์ชาวออสเตรเลียผู้พัฒนาอนุกรมวิชา SOLO (the SOLO taxonomy) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งบิคค์ เจ Biggs, J. ได้ทดลองกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “การจัดตำแหน่งที่สร้างสรรค์” (Constructive alignment) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนมักจะปฏิบัติตามเมื่อสร้างหลักสูตร OBE ซึ่งหมายถึงกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่ต้องการ

ประเด็นพุทธปฏิภาณ ใน **อภยราชกุมารสูตร** การฝึกปฏิภาณไหวพริบในวิธีการเลือกตอบคำถามของพระพุทธเจ้าให้บัณฑิตต่าง ๆ นั้น สอดคล้องกับ ผลงานของบิคค์ เจ Biggs, J. (2014) ที่ได้นำเสนอโครงสร้างการลำดับการสอนในระดับอุดมศึกษา Teaching for Quality Learning at University ซึ่งเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงมากของเขา คือ แนวคิดเรื่องการจัดตำแหน่งเชิงสร้างสรรค์ เน้นการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งได้นำมาเป็นการบอกการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสำหรับการสอนในระดับอุดมศึกษา ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ความเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) แนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรม

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้สัมภาษณ์	ความคิดเห็น	แนวคิด / ทฤษฎี	หลักพุทธธรรม
B3 B4 B11	ความรู้มี 2 ด้าน รู้ ดี/ รู้ชั่ว กุศล/อกุศล รู้ เขา/รู้เรา รู้ตน/รู้หน้าที่	Kolb's learning cycle	ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ
BI2 BI3 BI4 O3	ความรู้ในทางธรรมที่ดีคือแนวทางการ เรียนรู้ตนเอง	The Revised Bloom's Taxonomy	บุพนิมิต 7 ประการ
BI1 BI7 O4	ความรู้แบบบูรณาการพุทธธรรมต้องรู้จริง รู้แจ้ง รู้จบ รู้รอบด้าน รู้ลึก รู้แตกฉาน	Teaching for Quality Learning at University	ปฏิสัมภิทา 4
B1 B4 BI2 BI4 BI6 O1 O2 O5	กัลยาณมิตตตา มีความสำคัญมากเป็น คุณเครื่องนำทางในการศึกษา	'Constructive alignment'	บุพนิมิต 7 ประการ

สรุปความรู้ที่มีหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ ความรู้เชิงสาระที่เกิดปัญญา รู้จริง รู้แจ้ง รู้เหตุ รู้ผล รู้จบ รู้รอบด้าน รู้ลึก รู้

แตกฉานเป็นปัญญาที่สามารถกำหนดลักษณะเฉพาะและความหมายของผลไปหาเหตุ และสาวจากเหตุไปหาผลของสารัตถะ จนสามารถแยกแยะ วิเคราะห์จัดหมวดหมู่ความรู้ เผยแพร่ความรู้ด้วยภาษาที่ผู้ฟังเข้าใจปฏิบัติตามได้ และผู้เรียนมีไหวพริบปฏิภาณในการจัดการโต้ตอบปัญหาได้ในทุกสถานการณ์ โดยความรู้ต้องสุจริต มีคุณธรรม เป็นความรู้ที่มาจากระดับความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ลอกงาน

ผลวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) ดังนี้

1) หลักธรรม**ปฏิสัมภิทา 4** ความมีปัญญาแตกฉาน เป็นเครื่องมือในการคัดกรองข้อมูลความรู้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์ ประกอบด้วย **อัตลปฏิสัมภิทา**ปัญญาแตกฉานในการประมวลสาระข้อมูลความรู้อย่างชัดเจนถูกต้อง สามารถจำแนกแยกแยะ นำมาใช้ประโยชน์ได้ **ธัมมปฏิสัมภิทา**ปัญญาแตกฉาน ในการจับประเด็นสำคัญของสาระความรู้ สามารถเข้าใจความหมายและหลักการต่าง ๆ ของข้อมูลความรู้ที่เรียนอย่างลึกซึ้ง สมเหตุผล นำไปสู่การสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพและการใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาจริงได้อย่างเหมาะสม

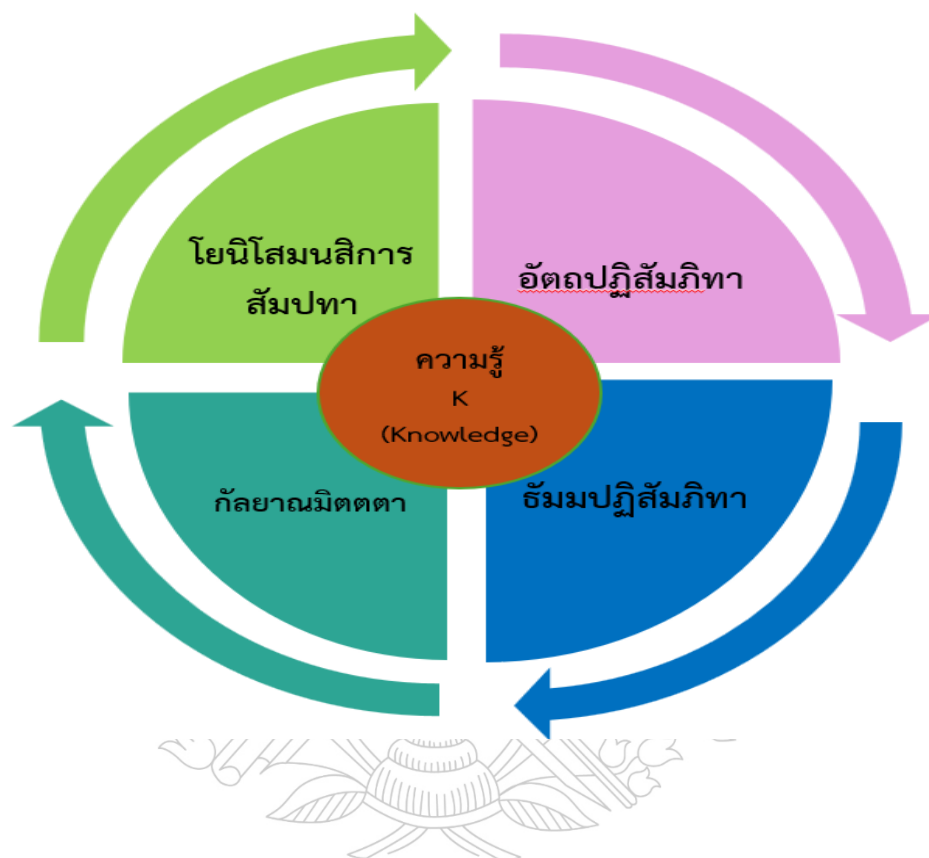
หากพิจารณาข้อความรู้จากพระไตรปิฎก เห็นได้ว่า ความรู้จาก **มหาสกุลทายสูตร** สะท้อนให้เห็นสิ่งที่ท่านพระสารีบุตรเน้นย้ำว่า ความรู้ที่มาจากความรู้จริงรู้แจ้งจากประสบการณ์ จะเป็นความรู้ที่นำมาสู่การถ่ายทอดได้ตามเหตุและผลของสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ฉะนั้นความรู้ที่จะแสดงให้ผู้ฟังเห็นได้ตามท้องเรื่องนั้น ๆ ควรเป็นข้อมูลที่ผู้ถ่ายทอดได้รู้และเข้าใจจริงจากการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลตามเนื้อหาเช่นกัน จนสามารถสรุปผลที่เป็นจริงตามที่ได้ทำการศึกษา ฝึกฝนและทดลองปฏิบัติมาแล้ว จะทำให้ข้อสนทนาที่น่าสนใจนั้นเป็นข้อมูลที่เชื่อมั่นได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง โดยวิธีการถ่ายทอดสมควรลำดับให้ผู้ฟังได้เข้าใจได้ง่ายตามเหตุและผลของเรื่องที่เรารู้จนเห็นจริงด้วยตนเองมาแล้ว นอกจากนี้ การถ่ายทอดความรู้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ในพื้นฐานการรับรู้ของผู้ฟัง รวมถึงฝึกทักษะที่เลือกสรรความรู้ที่จะนำมาถ่ายทอดด้วย

2) หลักธรรม**บุพนิมิต 7 ประการ** ประกอบด้วยองค์ธรรมที่ส่งเสริมการบ่มเพาะ และสร้างความพร้อมทั้งภายนอกและภายในแก่ผู้เรียน สร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ให้พร้อมรับความรู้และสิ่งใหม่เปรียบเหมือนภาชนะที่หงายเตรียมรับน้ำได้ ไม่รั่ว หรือหกราดไปฉนั้น โดยเฉพาะ **กัลยาณมิตตตา**ครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษาอย่างกัลยาณมิตร รู้จักนำแนวทางการแนะนำเพื่อไปพัฒนาความรู้ในงาน มีเพื่อนที่มีแนวคิดเชิงบวกและช่วยส่งเสริมความเข้าใจในงานในเนื้อหาที่เรียนโดยอิงหลักเหตุและหาผล **มิโยนิโสมนสิการสัมปทา**เสริมความรอบคอบในการพิจารณาความรู้เพื่อนำมาใช้วางแผนและวิจารณ์ญาณที่ดีในการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานตามความถนัดตน

3) หลักธรรม**หิริโอตตปปะ** หิริโอตตปปะ-ธรรมของเทวดา หลักธรรมขั้นแรกของสมณะสามารถช่วยเสริมสร้างความรู้ที่เป็นคุณธรรม โดยการกระตุ้นให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยความซื่อสัตย์และ

รับผิดชอบตนเอง **แสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม** สิ่งแวดล้อม ความเกี่ยวข้องกับหลัก
 หิริโอตตปปะ หลักหิริโอตตปปะช่วยให้นักศึกษาฝึกฝนการตระหนัก ในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ด้วย
 ความรับผิดชอบตน ไม่ลัดขั้นตอนในการฝึกฝนหรือใช้ทักษะเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ถูกต้อง เช่น การใช้
 ทักษะทางเทคนิคในการทุจริตหลีกเลี่ยงการทุจริตทางวิชาการ เช่น การคัดลอกผลงาน การทุจริตใน
 การสอบ การมีหิริโอตตปปะจะให้นักศึกษาตระหนักคิดทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่แสวงหาความรู้ที่จะก่อ
 ประโยชน์แก่ตนเองแต่ทำให้สังคมเสียหาย คนที่มีหิริโอตตปปะ คือคนที่ละชั่วได้ แล้วเพียรทำความดี
 จึงเป็นคนที่มีความพื้นฐานจิตอยู่ในเบญจศีลและเบญจธรรม

สรุปหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) ของนักศึกษา
 ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC ได้แก่ อรรถปฏิสัมพันธ์ อัมมปฏิสัมพันธ์ กัลยาณมิตตตา
 โยนิโสมนสิการสัมปทา แสดงได้ดังภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) ของนักศึกษา
 ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
 ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

4.2.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills)

ทักษะ S-(Skills) หมายถึง ทักษะทางการสร้างสรรค์ที่มีพุทธบูรณาการ ความสามารถของผู้เรียนในการทำกิจสร้างสรรค์ชำนาญศิลปวิทยาการ ที่คำนึงถึงจริยธรรม คุณธรรม คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แนวคิดการจัดการศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา มีที่มาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ที่ต้องการกำลังคนในศตวรรษที่ 21 ที่มีสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต วงจรชีวิตของความรู้สั้นลงโดยเฉพาะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเร็ว ภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการจ้างงานตามสมรรถนะการทำงานมากกว่าคุณวุฒิทางการศึกษา จึงกำหนดให้หลักสูตรออกแบบหลักสูตรเพื่อสร้างกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถในงาน ตามตำแหน่งงาน ทักษะในการใช้ชีวิต การแก้ปัญหา การมีแนวคิดของผู้ประกอบการ ความสามารถในการบริหารตัวเอง ทักษะการบริหารคนเพื่อทำงานร่วมกัน การนำทักษะของสมาชิกทีมที่หลากหลายมาประสานพลังรวมกัน ในการปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์ ที่สำคัญคือ การพัฒนาบุคคล ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และทักษะดังกล่าว เป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ ได้กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะของหลักสูตรคือ ทักษะพัฒนาดน พัฒนาชีวิต พัฒนาสังคม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงบูรณาการความรู้เพื่อทำผลงาน ด้วยความคิดสร้างสรรค์ ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทักษะด้านภาษา การพูด การเขียน นำเสนอผลงานในระดับสากล

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills) ได้แก่ บุญนิมิต 7 ประการ รุ่งอรุณของการศึกษา คือสิ่งที่กำลังเข้ามาสู่วิถีชีวิต ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 19 พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายมหาวรรค มัคคสังยุต (ประมวลเรื่องมรรค) ใน สุริยเปยยาลวรรค ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับดวงอาทิตย์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก่อนจะมีมรรค จะมีสิ่งที่จะต้องทำหรือควรจะทำ เหมือนกับเมื่อดวงอาทิตย์จะขึ้นสู่ท้องฟ้า ย่อมมีแสงอรุณเรืองรองขึ้นขอบฟ้ามาก่อน เปรียบดังชีวิตคนที่จะเข้าพบสิ่งที่ดีงามและความสำเร็จกำลังจะเกิดขึ้น ก็จะมีสิ่งที่จะต้องทำ ควรกระทำ เพื่อเป็นเบื้องต้นหรือต้นหนนำสู่จุดหมาย บุญนิมิตที่ดีมี 7 ประการ คือ

- 1) กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี
- 2) สีสัมปทาความถึงพร้อมด้วยศีล
- 3) ฉันทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ
- 4) อัตตสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยตน

- 5) ทิฐีสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยทิฐิ
- 6) อัปมาทสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท
- 7) โยนิโสมนสิการสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ
(ส.ม. 19/49-62/43-47)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills)

พบว่า

1) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI2 เสนอความคิดเห็นด้านทักษะเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ว่า การจะคิดวิเคราะห์เรื่องใด นักศึกษาต้องมีแรงจูงใจภายในเพื่อการพัฒนาตน ซึ่งมีหลักธรรมในบุญนิมิตที่เกี่ยวข้องได้แก่ ฉันทสัมปทา อุตตสัมปทา ทิฐีสัมปทา อัปมาทสัมปทา โยนิโสมนสิการสัมปทา และผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด 20 รูป/คน มีความคิดเห็นพ้องว่าการพัฒนาในกระบวนการของบุญนิมิต 7 ประการ นับเป็นทางที่เจริญแห่งการเรียนรู้ตนเองอย่างดีเยี่ยม ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O1 เสนอว่า ฉันทสัมปทาส่งเสริมให้ฝึกฝนแบบใฝ่รู้ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาในระยะยาว และอุตตสัมปทานั้น การพัฒนาร่างกาย จิตใจและทักษะชีวิตจริง และผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O2 เสนอว่า อัปมาทสัมปทา และฉันทสัมปทา ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงาน และการคิดสร้างสรรค์

2) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI4 ยังเพิ่มเรื่องทักษะด้านภาษาว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคดิจิทัล ท่านกล่าวว่า ทักษะมาจากการฝึกฝน จอมยุทธ์ต้องฝึกปรือ อัปมาทสัมปทาจึงเข้ามาให้สติไม่ประมาทในสิ่งทั้งปวง แต่ทั้งนี้ต้องมีความรู้มาก่อน สีสัมปทาจะเป็นตัวควบคุมในการฝึกฝน ซึ่งสอดคล้องกับ “ทฤษฎีพหุวิทยา” (Theory of Multiple Intelligences) โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner : 1983) ผู้เสนอแนวคิดที่ว่า สติปัญญาของมนุษย์มีหลายด้านที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะโดดเด่นในด้านไหนบ้าง แล้วแต่ละด้านผสมผสานกัน แสดงออกมาเป็นความสามารถในเรื่องใด เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนไป ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จึงควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับปัญญาที่มีอยู่หลายด้าน

3) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI7 และ BI8 เสนอว่า หิริโอตตปปะ แม้จะเป็นหลักธรรมนอกบุญนิมิตแต่เป็นตัวควบคุมวินัยโดยผู้เรียนที่มีศีลสัมปทา สีสัมปทาจะสร้างวินัยในการฝึกฝน หลังฝึกฝนแล้วจะได้

ปฏิภาณไหวพริบ แต่หากขาดหิริโอตตปปะ ก็ไม่สามารถควบคุมตนได้

4) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O3 เสนอว่าควรเสริมสร้างทักษะบูรณาการ การฝึกฝนทางการวิจัย การสร้างองค์ความรู้ และการสร้างการรับรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O7 เสนอว่า ทักษะในทางศิลปะการออกแบบต้องให้เวลากับการทดลอง ต้องมุ่งมั่นแก้ปัญหา เผชิญปัญหา หาทางออกด้วยปฏิภาณที่ต้อง

ฝึกฝน ทักษะการอภิปรายด้วยเหตุและผลเพื่อให้ผู้ฟังยอมรับก็จำเป็นต้องฝึกฝน เฉพาะอย่างยิ่งในสาขาศิลปะ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O8 เสนอว่าหลักสูตรสามารถนำมาบูรณาการในการทำกิจกรรมจะเห็นผลมาก เพราะต้องซื้อสัตย์ ต้องพัฒนาตนให้ทันเพื่อน ทำงานในสิ่งที่ตนสนใจเลือกเอง ครู กัลยาณมิตร อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นปัจจัยส่งเสริมอย่างมาก

โดยสรุป ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B3, B4, BI1 และ BI2 เสนอว่าหลักสูตรบุพนิมิต 7 ประการ เป็นเครื่องมือกระบวนการของการเตรียมตัว เตรียมตนของผู้เรียนเข้าสู่ความสำเร็จ ถ้าหลักสูตรได้บ่มเพาะนักศึกษาโดยหลักสูตรธรรมชาตินี้ จะช่วยย่นระยะเวลาการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง การหา กัลยาณมิตร นักศึกษาไม่นิ่งนอนใจปล่อยเวลาไปเรื่อย ไม่ถึงจุดหมายสักที สอดคล้องกับการเสนอ บทความของจิตติมา ญาณวงษา สมเกียรติ อินทสิงห์ สุนีย์ เงินยวง และน้ำผึ้ง อินทเนตร (2564) ที่กล่าวว่า แนวคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ช่วยปรับเปลี่ยนผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ และยังช่วย ส่งเสริมการพัฒนากำลังคนชั้นสูงที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางอีกด้วย

ผลวิเคราะห์ทักษะ S-(Skills) ทักษะที่มีพุทธบูรณาการ คือ สมรรถนะความสามารถของ ผู้เรียนในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ที่คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และเผยแพร่อย่างมืออาชีพ จึงสรุปเป็นดังนี้

1) จากสี่สูตร (ส.ม. 19/184/114-115) ได้ให้ข้อธรรมเรื่องการเข้าหาแหล่งความรู้ได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การได้เข้าไปพบ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเข้าไปรับฟังข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การนัดหมายเพื่อพบ การปฏิบัติตามด้วยถือเป็นแบบอย่างที่ดี จากนั้นให้นำข้อความรู้นั้นมาวิเคราะห์ ทดลองปฏิบัติด้วยตนเองจะได้รับความรู้และปัญญาสมดังมุ่งหมายในที่สุด

2) ความเกี่ยวข้องกับหลักบุพนิมิต 7 ประการ โดยเฉพาะ ฉันทสัมปทา ส่งเสริมให้นักศึกษามีแรงจูงใจภายในที่คิดฝึกฝนทักษะด้วยความใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะในระยะยาว นอกจากนี้ อัตตสัมปทา การรู้ตน ยังเน้นการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ และทักษะในชีวิตจริง ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O2 สนับสนุนหลักฉันทสัมปทาในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยให้เหตุผลสนับสนุนว่าเป็นหลักสูตรที่เป็นจุดเริ่มต้นส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกฝนทักษะด้วยความใฝ่รู้ และใฝ่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะในระยะยาว นอกจากนี้ อัตตสัมปทา ยังเน้นการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ และทักษะในชีวิตจริง ดังนั้น การนำหลักบุพนิมิต 7 ประการเป็นแนวทางของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะจึงนับว่าเหมาะสม โดยผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ต่างให้ข้อสรุปในแนวทางเดียวกัน คือ เป็นหลักสูตรที่ช่วยพัฒนาทักษะของนักศึกษาให้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ทั้งในด้านความรู้ การฝึกฝนทางจิตใจ และการพัฒนาคุณธรรมต่าง ๆ ดังนี้

3) ความเกี่ยวข้องกับหลักปฏิสัมปทา 4 ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก BI5 และ O1 ได้ให้ข้อคิด เห็นว่าการใช้อัตตปฏิสัมปทาและธัมมปฏิสัมปทา ช่วยให้นักศึกษาทำกิจสร้างสรรค์ที่คำนึงถึงจริยธรรม

คุณธรรม คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม และสิ่งแวดล้อม นิรุติปฏิบัติภา ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะด้านภาษาสามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารกับสังคมได้ชัดเจน และ ปฏิภาณปฏิบัติภา ช่วยให้นักศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้อย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การใช้ทักษะในการทำงานและดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างดี

สรุปความเกี่ยวข้องของ 3 หลักธรรมกับทักษะ S-(Skills) คือ หลักบุพนิมิต 7 ประการ เป็นเครื่องชี้วัดว่าบุคคลจะก้าวสู่ความสำเร็จได้ด้วยการรู้ตน (ฉันทสัมปทา อัตตสัมปทา อปมาทสัมปทา ทิฏฐิสัมปทา) การเตรียมตน (กัลยาณมิตตตา สีสสัมปทา) ปฏิสัมปทา 4 รู้วิชา รู้จริง จับประเด็น พร้อมใช้เผยแพร่ความรู้ด้วยภาษาแก่ผู้ฟังอย่างชัดเจน (นิรุติปฏิบัติภา) ดังภาพที่ 4.14

ภาพที่ 4.14 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
ที่มา : (ออกแบบโดย มานินี วิกรานต์, 2568)

4.2.3 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics)

จริยธรรม E-(Ethics) หมายถึง แบบอย่างของผู้มีคุณธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ จิตอาสา มีความรัก ความห่วงใย การเคารพในเพื่อนมนุษย์และกตีกาสังคม

ในคิหิสูตร (อภ.ปญจ. 22/179/299-303) ได้กล่าวถึง บุคคลผู้มีจริยธรรมในพระไตรปิฎกว่า จะมีลักษณะเด่น ๆ คือ รักษาศีลอย่าเคร่งครัด เพราะศีลเป็นพื้นฐานของจริยธรรมทางพุทธ มีหิริโอตตปปะ บุคคลผู้มีจริยธรรมจะละเว้นความชั่วด้วยใจ มิใช่เพราะกลัวโทษทางโลกเท่านั้น เป็นผู้มิปัญญา- รู้ดี- รู้ชั่ว) มีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตา ไม่โกรธง่าย ไม่พยายา

การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์ด้านจริยธรรม E-(Ethics) สามารถนำหลักปฏิสัมพันธ์ 4 หลักบุญนิมิต 7 ประการและหลักหิริโอตตปปะจากพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ แบบอย่างของผู้มีคุณธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างของบัณฑิตผู้มีคุณธรรม โดยหลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้ในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะของนักศึกษาในหลายมิติ ดังนี้

1) หลักปฏิสัมพันธ์ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องชี้วัดของผู้เข้าสู่ความสำเร็จ สรุปความเห็นของหลักปฏิสัมพันธ์กับเพื่อผลลัพธ์ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ดังนี้

(1) ผู้ให้สัมภาษณ์ BI2 BI3 เสนอว่าเป็น หลักปฏิสัมพันธ์ 4 เป็นหลักธรรมฝึกให้ผู้เรียนขับเคลื่อนสิ่งที่ดีในการนำเสนองานที่มาจากการศึกษา ความเข้าใจ จนสามารถนำเสนอประเด็นแลกเปลี่ยนกับงานกลุ่ม หลักเลี้ยงสิ่งที่ไม่ดี และใช้ปฏิสัมพันธ์ปฏิบัติเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับปัญหา หาแนวทางแก้ไข เอาปัญญาและเหตุผลเป็นตัวนำ ทำการทวนสอบหลาย ๆ ครั้ง เพื่อทดสอบความเข้าใจจริง นิรุติธรรมิกิ ทาช่วยถ่ายทอดความรู้ด้วยภาษาแบบน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ พระปลัดสุทธิศักดิ์ สมบูรณ์เมธิ (คงมาก) และสมควร นามสีฐาน (2565, หน้า 578-587) ที่เสนอบทความวิชาการเรื่องพุทธวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามแบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนากาย วาจา ใจ ปัญญา คือ มีระเบียบวินัย จิตใจแน่วแน่ แก้ปัญหาถูกต้อง โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนคือ สืบค้น (ศีล) เชื่อมโยง (สมาธิ) เข้าใจ และแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง (ปัญญา) โดยมีครู เพื่อน และสิ่งแวดล้อมเป็นกัลยาณมิตรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามความมุ่งหวัง ผู้เขียนได้อ้างถึง สมณ อมรวิวัฒน์ (2528, หน้า 47-48) ที่พรรณนาการสอนแบบไตรสิกขาว่าเป็นการสอนที่เชื่อว่าคนที่มีปัญญาและเกิดปัญญาวิสุทธขึ้นได้นั้นต้องเกิดจากมีกำลัง (พละ) จิตใจกำลัง ความคิดแน่วแน่ ต้องเพ่งพินิจคิดตรองในเรื่องเดียว จะมีกำลังความคิดรวมเป็นจุดเดียว (สมาธิ) เมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติเรียบร้อยสงบเรียบร้อยมีระเบียบวินัย (มีศีล) กำลังความคิดจะคมกล้าสามารถแก้ปัญหา

(2) ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B4 ได้ให้ความคิดเห็นว่า การได้ฝึกสมาธิให้เป็นนิสัย ความรู้ปัญญาจะเกิดผลในทางที่ดี ความเข้าใจปัญหา ทำให้รู้แจ้งเรื่องนั้น ๆ เกิดปัญญาประจักษ์ได้ด้วยตนเอง โยนิโสมนสิการสัมปทา และสอดคล้องกับจักรกฤษณ์ โปณะทอง (2564, หน้า 778-793) ผู้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ปัญหาเป็นฐาน และโครงการเป็นฐานที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พบว่า การออกแบบองค์ประกอบ

และผลลัพธ์การเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้และกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ การใช้ทีมเป็นฐานเรียนรู้ (TBL) ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ (PBL) โครงการเป็นฐานการเรียนรู้ (PBL) มีความเหมาะสมที่ส่งผลต่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ดังนั้น การนำหลัก ปฏิสัมพันธ์เป็นแนวทางของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะจึงนับว่าเหมาะสม คือ เข้าใจ สืบค้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิชาเชื่อมโยง ถ่ายทอด แก้ปัญหาถูกต้อง

2) หลักบุญนิมิต 7 ประการหลักธรรมสำหรับผู้พร้อมที่จะบ่มเพาะตนให้กายจิตตั้งอยู่ในความดีงามทุกเวลา ดำรงตนในความจริงและถูกต้อง เป็นธรรมที่น่าพาบุคคลสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ ได้แก่ กัลยาณมิตตตา สีสัมปทา ฉันทสัมปทา อุตตสัมปทา อัปมาทสัมปทา ทิฏฐิสัมปทา โยนิโสมนสิการสัมปทา

ผู้ให้สัมภาษณ์ BI1, BI7, O1, O4, O5, O6, O7 และ O8 มีความเห็นพ้องกันว่า กัลยาณมิตตตาผู้เป็นแบบอย่างให้นักศึกษาผู้พร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการฝึกตน พัฒนาตนเองตามแบบอย่างที่ดีในตอนท้ายของพระสูตร **อุปัฏฐสูตร** (ส. ม. 19/2/2 พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงพระองค์เองว่าเป็นกัลยาณมิตรที่แท้จริง ผู้ชี้ทางมรรคมืองค์แปดกัลยาณมิตรในหลักสูตร คืออาจารย์ที่ปรึกษาช่วยกำหนดแนวทางให้ผู้เรียนเลือกตามความถนัด ระดับความสามารถของตนเอง เพื่อไปสู่ความสำเร็จ สีสัมปทา ช่วยให้นักศึกษาปฏิบัติตามกฎระเบียบและจรรยาบรรณวิชาชีพได้อย่างถูกต้อง ดังพระไตรปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค (ข.ป.31/39/60) ท่านพระสารีบุตรได้แสดงไว้ว่าศีลเป็นที่รวมแห่งความสำรวม เป็นที่รวมแห่งความไม่ล่วงละเมิด คนมีศีลเปรียบได้กับคนที่กำลังใจที่จะพิจารณาตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ทำสิ่งที่ตนเองตั้งคิดว่าจะไม่ทำ มีเมตตาจิต คิดทำดี ดังใน **อนุমানสูตร** การพิจารณาตนเอง (ม.ม.12/184/193-197) หากเราประสงค์จะให้คนอื่นทำดีกับเรา เราก็ควรทำดีกับคนอื่นด้วย

อัปมาทสัมปทา ยังช่วยให้นักศึกษาดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ด้วยความมีสติ ไม่ประมาทในการกระทำและผลกระทบต่อผู้อื่น ใน **ตถาคตสูตร** (ส.ม. 19/139/72-74) พระพุทธเจ้าตรัสที่กรุงสาวัตถีทรงแสดงว่าความไม่ประมาททำให้เจริญมรรคมืองค์ 8 ได้ และในปทสูตร (ส.ม. 19/140/75) ทรงแสดงธรรมอุปมาโวหารว่า ความไม่ประมาทเลิศกว่ากุศลธรรมทั้งหมด เหมือนรอยเท้าช้างใหญ่กว่ารอยเท้าสัตว์ทุกชนิดที่เที่ยวอยู่บนแผ่นดิน กุศลธรรมก็ฉะนั้นมีความไม่ประมาทเป็นมูล รวมลงในความไม่ประมาท สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนทรา บุญรัตนศิริ (2564) ซึ่งพบว่า รูปแบบการสร้างเสริมพัฒนาความสามารถในด้านปัญญาและอารมณ์ด้วยหลักพุทธธรรม ได้แก่ “MEW MODEL” Morality หมายถึง คุณธรรมภายในเป็นสัมมาทิฏฐิ Ethics หมายถึง จริยธรรม เป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม Wisdom หมายถึง ปัญญา มีหลักวิธีการคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้อง ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จทั้งปวง **อุตตสัมปทา** ด้วยเห็นถึงความจำเป็นและปัญหาที่ต้องฝึกฝนตน สอดคล้องกับ ผู้เสนอผลการวิจัยของมยุรี คำปาเชื้อ (2557) เรื่องการพัฒนาตน ว่า ก่อนที่บุคคลจะเข้า

สู่การพัฒนาตน ปัจจัยแรกต้องมีความพอใจส่วนตน ฉันทสัมปทาและตนต้องมุ่งมั่น สมฺครใจที่จะเข้าสู่ การเปลี่ยนแปลงตนเอง **ทวิญญูสัมปทา** มีเป้าหมาย คือผลสำเร็จ และหากดำเนินกระบวนการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติด้วยจิตสำนึกที่ดี สีสสัมปทา และ**หิริโอตตปปะ** มีโยนิโสมนสิการสัมปทา ได้แก่ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม รู้เหตุ รู้ผล เข้าใจทุกเป้าหมายของการกระทำ บุคคลนั้นจะพบความสำเร็จและเห็นคุณค่าของตนเองเพื่อพร้อมที่จะสร้างประโยชน์สังคมสืบเนื่องไป

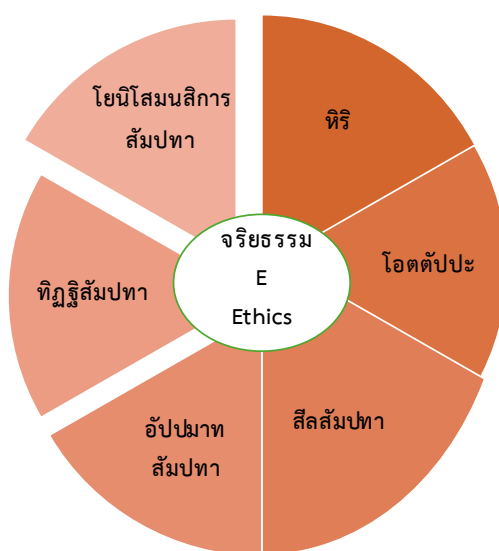
ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกได้ให้ความเห็นและให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุพนิมิต 7 ประการกับ จริยธรรม สรุปได้ว่า บุพนิมิต 7 ประการ เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับเตรียมความพร้อมของ บุคคลที่กำลังจะก้าวไปสู่สิ่งที่ดียิ่งกว่าเดิม แบ่งเป็นหลักเสริมภายนอก คือกัลยาณมิตร ซึ่งเปรียบ เหมือนนายทหารหรือคนนำทางสว่างเมื่อผ่านเข้ามาแล้วจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ การมีสติ การปฏิบัติตน ดูแลตนเองการคิดอย่างถูกต้องเพื่อไปสู่ฝั่งหรือเส้นทางที่มุ่งหมาย

3) หลักหิริโอตตปปะ หิริ และโอตตปปะ จัดเป็นทศธรรม เป็นสัจจญาณธรรมของหมู่คนดี จึงนับเป็นธรรมโลกบาล คือธรรมคุ้มครองโลก (อง.ทก.9/9/63) มิให้โลกมีความวุ่นวาย หรือเดือดร้อน การพัฒนาตนการบูรณาการคุณธรรมในวิชาการ สามารถถ่ายทอดและควรกำหนดให้ผู้เรียนรู้ เห็น และทดลองปฏิบัติ พร้อมกับการฝึกฝนตน ฝึกฝนการคิดดีให้เกิดจิตเหนือสำนึก เพื่อให้มีหิริโอตตปปะ ในจิตสำนึกที่ดีตลอดเวลา ดร.อาจอง ชุมสาย (2558: 16-17) ผู้ก่อตั้งโรงเรียนสัตยาไส ให้ข้อคิดเรื่อง กระบวนการสร้างคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ ท่านสอนว่า ผู้สอนและผู้เรียนฝึกตนให้ มองเห็นคุณธรรมตลอดเวลา คิดแต่สิ่งที่เป็นบวกตลอดเวลา คิดในแง่ดีตลอดเวลา เราอาจจะต้อง วิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นตอนนี้มีอะไร เมื่อมันเป็นสิ่งที่ไม่ดี เราก็บอกว่าอย่าไปเชื่อ อย่าไปฟัง เรา ต้องคิดดี พูดดี ทำดี อยู่ตลอดเวลา ใส่ความคิดดี ๆ ไปในทุกวิชาจะส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานที่มี ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน ด้วยหลักหิริโอตตปปะ จึงมีความจำเป็นและสำคัญสำหรับการผลิตบัณฑิตที่มีจริยธรรม คุณธรรม

ผู้ให้สัมภาษณ์ O1 เสนอว่า หลักหิริโอตตปปะ การมีความละเอียดใส่ใจต่อการกระทำที่ผิด และเกรงกลัวต่อบาป มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมและการควบคุมพฤติกรรมของนักศึกษา ในกระบวนการเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O1 กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม หลัก หิริโอตตปปะช่วยให้นักศึกษาตระหนักถึงการไม่ทำความชั่ว การหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี เช่น การทุจริตทาง วิชาการ การไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ การมีความละเอียดต่อการทำผิดและความเกรงกลัวต่อผลกระทบ จะส่งเสริมให้การเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ดี ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B4 BI2 BI4 BI5 เสนอ ว่า การสร้างวินัยในตนเอง นักศึกษาที่มีหิริโอตตปปะจะสามารถพัฒนาความรับผิดชอบและควบคุม ตนเองได้ดีในการศึกษา เช่น การมีสติรู้สิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ การจัดการเวลา การเรียนรู้อย่างมุ่งมั่น โดยไม่ใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI5 และ O2 เสนอว่า หิริโอตตปปะเป็นแนวทางปลูกฝัง ความซื่อสัตย์ ฝึกฝนความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ทุจริตและความมีวินัยทางวิชาการ ขณะที่ ผู้ให้

สัมภาษณ์เชิงลึก O3 ให้ข้อคิดว่า จริยธรรมสร้างการรับรู้ ผู้รู้อยู่ที่ตัวตน ใจของคนนั้นเท่านั้น บังคับไม่ได้ จริยธรรมเป็นวัฒนธรรมไทยเป็นความเชื่อของคนไทย ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก O7 และ O8 เสนอว่า การทำงานสร้างสรรค์ จริยธรรมต้องมี หลักธรรมทั้ง 3 ช่วยพัฒนาจิตใจมาก ควบคุมอารมณ์ เพราะต้องใช้ทีมงาน มีเมตตา ฝึกการปฏิสัมพันธ์ระดับชาติ นานาชาติ ต้องเรียนรู้กันงานจึงไปสู่จุดหมายอย่างสัมฤทธิ์ผล

สรุปหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลักธรรมหิริโอตตปปะ เป็นหลักธรรมที่จำเป็นต้องมี ต้องให้เรียนรู้แก่ผู้เรียนทุกคน หิริโอตตปปะ นับเป็นพื้นฐานการคิด การทำ การพูด หรือแสดงออก ทุกประการ ด้วย หิริโอตตปปะจะเกี่ยวข้องกับการไม่ทำความชั่ว การหลีกเลี่ยงสิ่งที่ผิด เช่น การทุจริตทางวิชาการ การไม่รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่ส่วนรวม การมีความละเอียดต่อการทำผิดและความเกรงกลัวต่อผลกระทบจะส่งเสริมให้การเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ดี โยนิโสมนสิการสัมปทา เครื่องมือเตือนตนให้มีสติการมีสติได้คิดเหตุและผลอย่างรอบคอบ รู้สิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ การจัดการเวลา การเรียนรู้อย่างมุ่งมั่นโดยไม่ใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง เหล่านี้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนให้หิริโอตตปปะ เกิดขึ้นเป็นพื้นฐานจิตใจของผู้เรียน ดังภาพที่ 4.15

ภาพที่ 4.15 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics)

ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม

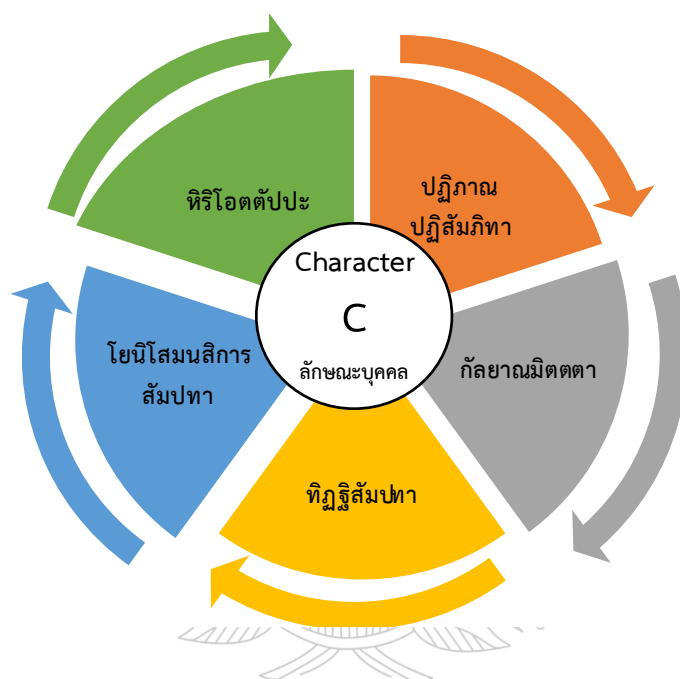
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

4.2.4 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านลักษณะ

บุคคล C-(Character)

ลักษณะบุคคลที่ได้รับพุทธบูรณาการ ในการบ่มเพาะการเรียนรู้ ให้บุคคลนั้นเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ด้วยปัญญาและคุณธรรม

ลักษณะบุคคลตามวิชาชีพผู้นำทางการออกแบบสร้างสรรค์ สามารถนำความรู้มาแก้ไขปัญหา ได้ฉับพลันทุกสถานการณ์ บุคคลตามอัตลักษณ์ Aesthetic ที่มุ่งหวังของหลักสูตร คือเป็นผู้นำทางความคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นระบบ มีเหตุผล มีเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบ อดทน รอบคอบ ในการทำงาน เป็นแบบอย่างได้ มีสุนทรีย์นิยม พัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ในระดับสูง ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ลักษณะบุคคลที่เป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบ ด้วยพุทธบูรณาการที่สามารถเป็นแบบอย่างของบุคคลในระดับชาติ และนานาชาติ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีหลักธรรม หิริโอตตปปะ เป็นพื้นฐานขั้นต้นที่จะประกอบกิจที่สร้างสรรค์ให้ยิ่งขึ้นไปอีก จึงจะสามารถเป็นคนดีที่เป็นแบบอย่างได้สมบูรณ์ของพลโลกในศตวรรษที่ 21 ที่พึงประสงค์ ดังภาพที่ 4.16

ภาพที่ 4.16 : หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล C-(Character) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

ผลการวิเคราะห์ 3 หลักพุทธธรรมจากทฤษฎีและภาคสนามที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านลักษณะบุคคล ดังนี้

1) **หลักปฏิสัมพันธ์ 4** ความแตกฉานในปัญญา การรอบรู้และการถ่ายทอดความรู้ อันเป็นผลที่มาจากการพัฒนาตนของพระอริยเจ้าทั้งหลาย งานวิจัยนี้เห็นถึงความหมายที่สำคัญยิ่งนี้ จึงใช้ความหมายหรือนัยทั้ง 4 ของหลักธรรมมาปรับเป็นเครื่องมือในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 หลักที่มีพุทธบูรณาการ

ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B1, B4, BI2, BI3 และ O1 มีความเห็นพ้องกันว่า หลักปฏิสัมพันธ์ 4 เน้นที่การพัฒนาปัญญาแตกฉานในการสร้างความรู้จากความเข้าใจความรู้ ความจริงในความรู้ และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาลักษณะบุคคลที่รู้วิชาได้ ขณะที่ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก BI3 ได้ให้หลักการเพิ่มเติมว่า เป็นการวัดผลลักษณะบุคคลที่มีปัญญาและเหตุผล ด้วย ปุจฉา วิสัชนา ปฏิภาณ ปฏิสัมพันธ์ยกตัวอย่างการให้การบ้านเป็นอุบายให้ผู้เรียนไปทำความเข้าใจองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทดลองปฏิบัติตามทฤษฎีด้วยตนเองจึงเห็นเหตุผลผลในการเรียนรู้ ความรู้จริง หาเหตุผลด้วยตนเอง ทำให้เกิดศรัทธาและปัญญา และหากนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูอาจารย์ จะยิ่งเพิ่มความแตกฉาน ความรู้ นั้น โดยสรุปของหลักธรรมปฏิสัมพันธ์ที่นำมาบูรณาการ ตามความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม สรุปเป็นดังนี้

(1) **อรรถปฏิสัมพันธ์** ความเข้าใจในความหมายของจริยธรรมและคุณธรรม ฝึกให้นักศึกษาเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่าคนดี และลักษณะบุคคลที่ดี พร้อมทั้งนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การที่มีความเข้าใจความหมายของหลักธรรม ฝึกให้นักศึกษาเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคุณธรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา จนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองได้)

(2) **ธัมมปฏิสัมพันธ์** การประยุกต์ใช้หลักการเพื่อพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถนำหลักการต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อพัฒนาตนเอง เช่น หลักสติปัญญา หลักเมตตา และการไม่เบียดเบียน การเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ฝึกให้นักศึกษาพิจารณาและเข้าใจธรรมชาติของชีวิต เพื่อสร้างลักษณะบุคคลที่สามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลง

(3) **นิรุตติปฏิสัมพันธ์** เป็นการใช้ภาษาในการแสดงออกทางจริยธรรม ฝึกให้นักศึกษาสื่อสารด้วยภาษาที่สุภาพ การใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และไม่ทำร้ายผู้อื่น การสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมการใช้ภาษาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้อื่นพัฒนาตนเอง

(4) **ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์** การคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ ฝึกให้นักศึกษามีปฏิภาณในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตด้วยการใช้ความคิดที่สร้างสรรค์และการปรับใช้ความรู้ในการตัดสินใจที่เหมาะสม โดยเฉพาะบุคลิกภาพของลักษณะบุคคลที่มีภาวะผู้นำ จะช่วยส่งเสริมการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรมและความเป็นธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะจึงสนับสนุนให้ใช้หลักธรรมปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ นี้กับ C ลักษณะบุคคลของบัณฑิต

สรุปหลักปฏิสัมพันธ์ 4 เป็นเครื่องมือวัดที่มีมาตรฐานทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับกระบวนการสุดท้ายที่จะวัดความสำเร็จของนักศึกษาตามผลลัพธ์การเรียนรู้ จึงเหมาะสมที่นำเครื่องมือนี้มาเป็นตัวชี้วัดในการประเมินบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์ด้านความรู้ในวิชาการที่มีคุณลักษณะ ปฏิสัมพันธ์ 4 ในวิชาที่ได้รับการฝึกฝน รวมถึงการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านระดับการเรียนรู้ว่าจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ในระยะต่อไปได้หรือไม่ ฉะนั้น ความรู้ และจริยธรรมที่มีหลักธรรมสร้างความงดงามแก่ชีวิตคือ หิริโอตตปปะ

2) บุพนิมิต 7 ประการ รุ่งอรุณของการศึกษา ได้แก่ ธรรม 7 ประการ ที่เป็นเครื่องหมายบ่งบอกล่วงหน้าว่า บุคคลนั้นมีความพร้อม ที่จะก้าวสู่หนทางแห่งความสำเร็จ นำมาใช้เป็นกระบวนการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม สรุปเป็นดังนี้ หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ เน้นไปที่การเตรียมตนให้มีความพร้อมทั้งทางกาย ใจ และปัญญาอันเป็นหนทางแห่งการศึกษาที่เป็นคนสมบูรณ์ ซึ่งสามารถบูรณาการกับการพัฒนาหลักคุณบุคคลที่เตรียมตนพร้อมพัฒนาตนสู่จุดหมายที่ประสงค์ของนักศึกษาได้อย่างครอบคลุม ได้แก่ หลักธรรม 3 ประการ : กัลยาณมิตตตา ทิฐิวิสัมปทา และโยนิโสมนสิการสัมปทา

(2.1) กัลยาณมิตตตา

กัลยาณมิตรที่ดีที่สุด คือหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การเลือกคบหามิตรดี เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้คบหาคนที่มีความดีและเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น เพื่อนที่มีความรับผิดชอบ ครู อาจารย์ที่มีความดี รวมถึงการสร้างเครือข่ายที่เป็นแหล่งของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทางที่ดี การให้เรียนรู้จากตัวอย่างที่ดี จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตจากผู้ที่มีประสบการณ์และคุณธรรม ดังที่หลักสูตรได้ดำเนินในกระบวนการจัดการเรียนบางส่วน และดำเนินการต่อเนื่องกับกลุ่มบัณฑิตในทางวิชาการเพื่อการศึกษาต่อยอด

(2.2) ทิฐิวิสัมปทา

การมีทัศนคติที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาทัศนคติที่ถูกต้องต่อชีวิต การเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง เช่น การเคารพในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น หมั่นพิจารณาตน รับฟังผู้อื่นดังแสดงใน อนุমানสูตร การอนุমানตนเอง (ม.ม. 12/183/190-191) “เราจักไม่ถือความเห็นของตนเป็นใหญ่ ไม่ถือมั่น จักเป็นผู้สลัดได้ง่าย” ฝึกการวิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยฝึกให้นักศึกษารู้จักวิจารณ์ความคิด และการกระทำของตนเองอย่างมีเหตุผล โดยอิงหลักธรรมและความเป็นจริง ดังปรากฏในจุฬัตถนพาสังขยสูตร (ม.ม. 12/395/426-427) พระพุทธเจ้าตรัสแก่ท่านพระโมคคัลลานะว่าได้ทรงตอบปัญหาธรรมของท้าวสักกะว่า “ธรรมทั้งปวงไม่ควรยึดมั่น” ทรงกล่าวโดยย่อว่า ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้จะมีความสำเร็จสูงสุด มีที่สูดอันสูงสุด เป็นผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

(2.3) โยนิโสมนสิการสัมปทา

การคิดอย่างแยกคายและรอบคอบส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในเรื่องต่าง ๆ เช่นการ

การพิจารณาถึงผลของการกระทำที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมและผู้อื่น ฝึกการแก้ไขปัญหาชีวิตอย่างมีสติปัญญา ฝึกให้นักศึกษารู้ว่าสิ่งใดควรกำหนดรู้ นั่นคือสิ่งดี สิ่งใดควรละ และใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ด้วยความรอบคอบและใช้ปัญญาในการตัดสินใจ

3) **หิริโอตตปปะ** หลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบชีวิต เห็นแก่ส่วนรวม มีศีลคนดี เป็นหนึ่งธรรมะพื้นฐานในการพัฒนาคนให้มีหลักธรรมนี้เป็นอนุสัยในบุคคล ผู้มีหิริเจตสิก จะเกลียดและละอายแก่ใจที่จะทำบาปอกุศลทั้งมวล ละอายแก่ใจที่จะนำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด กล่าวหา หิริโอตตปปะจึงเป็นธรรมค้ำครองโลก ธรรมโลกपाल พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์สังคมอย่างแท้จริง

หลักหิริโอตตปปะ เพื่อผลลัพธ์ด้านลักษณะบุคคล ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ได้นำเสนอความเห็น สรุปผลได้ดังนี้ หลักหิริโอตตปปะ เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในเรื่องของการละอายต่อการทำผิดและเกรงกลัวต่อผลกระทบที่จะตามมา การมีหิริโอตตปปะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานิสัยและลักษณะของบุคคลให้เป็นคนที่มีจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งสามารถบูรณาการกับการพัฒนาลักษณะบุคคล ดังนี้

สร้างสำนึกในการทำสิ่งที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม เช่น การส่งเสริมให้นักศึกษาเคารพกฎระเบียบ ความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกในการทำสิ่งที่ถูกต้อง การฝึกให้เกิดการควบคุมตนเอง ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำ โดยการพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

ผลการวิเคราะห์หลักปฏิสัมภิตา 4 บุพนิมิต 7 ประการ และหิริโอตตปปะในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะบุคคล (Character) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและคุณธรรมที่ดีงาม ทั้งด้านการใช้ชีวิตและการปฏิบัติตนในสังคม นักศึกษาจะไม่เพียงแค่มุ่งทักษะทางวิชาการ แต่ยังพัฒนาลักษณะที่ดีในด้านศีลธรรม จริยธรรม และความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์อาจหาญ เพื่อพัฒนาตนเป็นผู้นำสังคมอย่างมีคุณค่าและรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะตัวชี้วัดของลักษณะบุคคล ที่มี ปฏิสัมภิตา 4 จัดเป็นลักษณะของคนที่มีความเชื่อมั่น ศรัทธาในสิ่งที่พูด ทำให้คนอื่นเชื่อถือ คล้อยตามและปฏิบัติตาม สอดคล้องกับพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า ดังภาพที่ 4.17

ภาพที่ 4.17 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

4.2.5 สรุปหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้จักชะจริยธรรม ลักษณะบุคคล

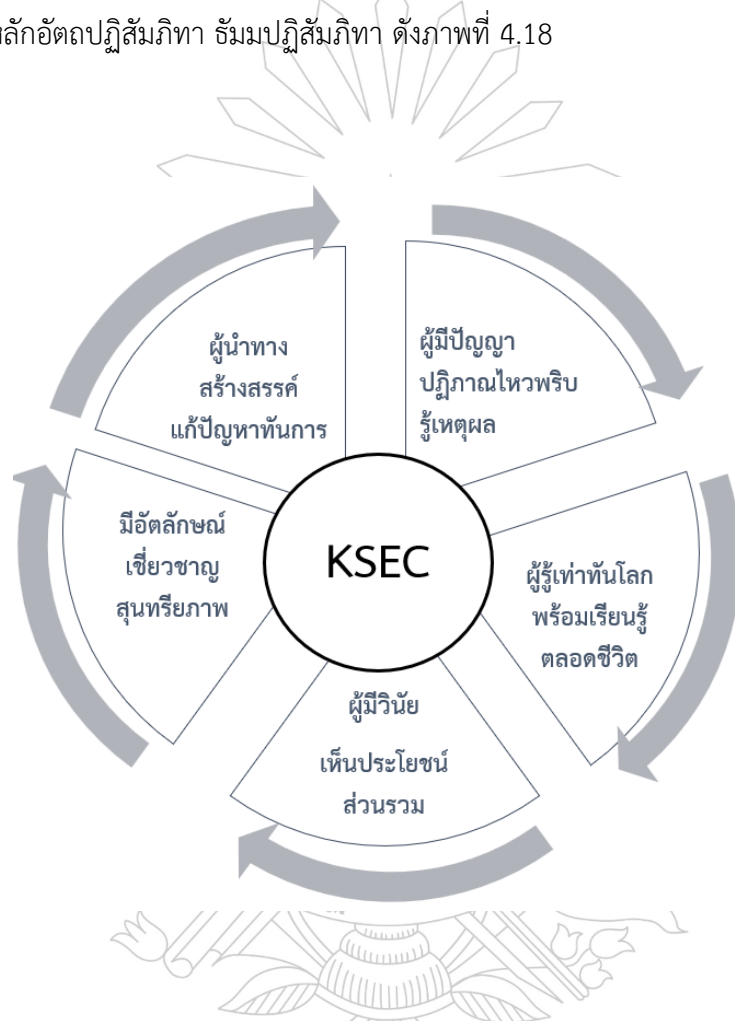
จากผลการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ เอกสารแนวคิด ทฤษฎีด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับ 3 หลักพุทธธรรมได้แก่ ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ หิริโอตตปปะ จะเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ของคุณลักษณะนักศึกษาหรือบัณฑิต ที่มีความคิดสร้างสรรค์ผลงานที่มีสุนทรียภาพ มีประโยชน์ต่อสังคม จิตสำนึกดี ศิลปะนิสัย ยอมรับความคิดเห็นต่าง เป็นผู้นำที่มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างคนดีของสังคม โดยหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้าน สรุปเป็นดังนี้

1.ด้านความรู้ (K-Knowledge) บูรณาการด้วย ปฏิสัมภิทา 4 มีอรรถปฏิสัมภิทา อัมมปฏิสัมภิทาเป็นหลักกลายามิตตตจากบุพนิมิต 7 ประการ รวมถึงข้อธรรมอื่นที่เป็นแรงเสริมให้เกิดปัญหาในการเป็นผู้รู้ในสิ่งที่ประสงค์ เพื่อไปสู่ความสำเร็จในก้าวต่อไป

2. **ด้านทักษะ (S-Skills)** บูรณาการด้วย บุพนิมิต 7 ประการ และนิรุตติปฏิสัมพันธ์ เป็นหลักของรุ่งอรุณของการศึกษา เส้นทางสู่ความสำเร็จ ได้แก่ผู้ทำตัวให้ถึงพร้อมเพื่อการพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายของชีวิต

3. **ด้านจริยธรรม (E-Ethics)** บูรณาการด้วย หลักทริโอดตัปปะ ความละชั่วกลัวบาปในมนโสนิกเป็นสิ่งที่ควบคุม เตือนตนไม่ทุจริต ลอกเลียนแบบ การเคารพในจรรยาบรรณการวิจัย

4. **ด้านลักษณะบุคคล (C-Character)** บูรณาการด้วย ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์และโยนิโสมนสิการสัมปทาเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของบุคคลที่เป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้านความรู้ ได้แก่ หลักอรรถปฏิสัมพันธ์ อัมมปฏิสัมพันธ์ ดังภาพที่ 4.18

ภาพที่ 4.18 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ
ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกิรณต์, 2568)

จากผลการศึกษาจึงสรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมทั้ง 3 คือ ปฏิสัมพันธ์ 4 บุพนิมิต 7 ทริโอดตัปปะ เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

4.3 บูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม

การจัดการการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเรื่องวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า ในเอตทัคคะในพระพุทธศาสนา มีพระมหาโกฏิติเถระ เอตทัคคะลำดับที่ 39 ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงยกย่องให้เป็นเอตทัคคะในทางผู้แตกฉานในปฏิสัมภิทา 4 สารการศึกษาชีวิตและคุณธรรมของ "เอตทัคคะ" ทำให้เห็นการดำเนินชีวิต บนความเพียร ความอดทน มุ่งมั่น ความมีเมตตาจิต แบบอย่างในการเข้าหาผู้รู้เพื่อหาความรู้ วิธีการสนทนาแลกเปลี่ยน แม้ท่านจะบรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว แต่ท่านก็ยังมีปกติฝึกฝนในการศึกษา ไม่ว่าท่านจะเข้าเฝ้าพระบรมศาสดาหรือเข้าไปหาพระเถระรูปอื่น ๆ ท่านก็มักจะถามปัญหาในปฏิสัมภิทา 4 อยู่เสมอ ๆ จนมีความเชี่ยวชาญแตกฉานในปฏิสัมภิทาเป็นพิเศษ มีเรื่องปรากฏในมหาเวทลลสูตรมีขนิมิตนิกายว่า เป็นผู้แตกฉานเพราะชอบถามปัญหา สอดคล้องกับพระมหาอุดร อุตฺตโร (มากติ) : 2563 ได้วิจัยการสอนทางพระพุทธศาสนา พบว่าเป็นคำสอนที่สามารถนำมาบูรณาการในการสอนได้ทุกระดับชั้นเรียน โดยเฉพาะในชั้นเรียนระดับการศึกษาขั้นต้น ๆ การ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการตั้งแต่เริ่มต้น จะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไป และจะได้พัฒนาต่อยอดระบบการเรียนรู้ฝึกฝน จนเกิดความชำนาญ จากการเรียนรู้ทางกาย และ พัฒนาการเรียนรู้ทางปัญญา ความรู้ที่เป็นพื้นฐานความรู้ที่เริ่มต้นจากมีผู้แนะนำ ชี้ทางในสิ่งที่ถูก หรือ กัลยาณมิตร เป็นผู้หวังดีที่จะให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีด้วยเหตุที่คุณลักษณะของกัลยาณมิตรประกอบด้วย ความมีเมตตา น่ายกย่อง น่าเคารพ น่าเจริญใจ น่ายกย่องในฐานะผู้ทรงคุณ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ อดทนต่อ ถ้อยคำ แกล้งเรื่องลึกล้ำได้ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล เพราะฉะนั้นกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยสำคัญต่อผู้เรียนที่จะช่วยสร้างเสริมความรู้ วิธีคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการ กฎเกณฑ์ทฤษฎีของสัมมาทิฐิความคิดรวบยอดที่ถูก หรือ มโนทัศน์ มโนคติและความคิดรวบยอดเหล่านี้จะนำไปใช้ในการตรึกตรองในกระบวนการคิดพิจารณา ความสัมพันธ์ของเหตุและผล และงานวิจัยของ อรทัย มีแสง, 2555 พบว่าการบูรณาการเชิงพุทธเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาพัฒนาจิตและสังคมให้เกิดความสุขและสงบ หลักพุทธธรรมจึงสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ได้รับผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคลของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อทำให้นักศึกษาพัฒนาตนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งความรู้และคุณธรรม

ผู้วิจัยขอสรุปการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม ตามประเด็นการวิจัย ดังนี้

4.3.1 บุรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) ด้วยหลักพุทธธรรม หมายถึง ความรู้ K-(Knowledge) ด้วยพุทธบูรณาการ

การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge) เป็นกระบวนการที่สร้างองค์ความรู้แก่ผู้เรียน เริ่มจากการทำความเข้าใจสามารถวิเคราะห์ จับใจความสาระความรู้ จนแยกแยะและสรุปประเด็นได้ การที่จะสร้างองค์ความรู้เชิงสาระอย่างถูกต้อง ชัดเจนได้นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจความหมายในสาระของสิ่งเรียนรู้นั้นๆ เหล่านั้น จึงจะสามารถเข้าถึงความรู้ของแต่ละศาสตร์ การจับใจความสาระความรู้ได้ คือความรู้ระดับสูงของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา กระบวนการศึกษาขั้นสูงระดับอุดมศึกษา จำเป็นต้องอาศัยสาระของสิ่งที่เข้าไปเรียนรู้เหล่านี้ จึงจะเข้าใจถึงองค์ความรู้แต่ละรายวิชา

วิธีการได้มาซึ่งองค์ความรู้มาจากหลายทาง จากการถ่ายทอดตรงจากผู้สอนลดลง จากการที่ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนใช้เวลาปฏิบัติงานคิดค้นด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งการได้รับความรู้จะเป็นไปตามขั้นตอนระดับการรับรู้การเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละระดับการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นแนวทางหลักในรายวิชาที่รองรับตามหลักสูตร การออกแบบกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียนมีหลากหลายและจำนวนครั้งมากขึ้น เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำการทดลอง ทดสอบการทำงานด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น จนเกิดความรู้และสร้างสมประสบการณ์ระหว่างการเรียนรู้ปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้มีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายศาสตร์ เป็นการฝึกผู้เรียนให้ได้ทดลองใช้การฝึกจับหลัก ประเด็น เนื้อหาสาระแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีประสบการณ์สูงที่ถูกต้องชัดเจน เป็นการประเมินตนเองว่าสามารถเข้าใจ เข้าถึงสาระความรู้ได้ระดับใด เพื่อการพัฒนาตนเองยิ่งขึ้น บางกรณีผู้สอนสร้างเงื่อนไขข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หรือกรณีศึกษา โดยมีกิจกรรมการประเมินผลรวมเข้าด้วยกันกับกิจกรรมการเรียนการสอนและผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งปรากฏผลว่าด้วยกระบวนการจัดการความรู้ลักษณะนี้ นักศึกษาสามารถนำเสนอความรู้ที่มาจากความสนใจ และค้นหาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอเป็นกรอบการวิจัยของตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการทำการศึกษาวิจัยของตนในระยะต่อไป

อย่างไรก็ดี ชั้นของความรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ยังจำแนกตามระดับคุณวุฒิของผู้เรียน ได้แก่ ระดับปริญญาตรี-สามารถทำซ้ำ, ทำตามที่กำหนด, ตีความ, อธิบายยกตัวอย่างให้เห็นภาพ ระดับปริญญาโท -สามารถจำแนกประเภท ทดลอง แยกแยะ วิพากษ์วิจารณ์ได้ ระดับปริญญาเอก -สามารถปกป้อง ประเมิน ออกแบบ สร้างสรรค์

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพุทธบูรณาการ เป็นความรู้ด้วยปัญญาที่ต้องสุจริต มีองค์ความรู้เป็นของตนเอง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสามารถให้มีความรู้เท่าทันอย่างไม่ประมาทต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และมีคุณธรรม ไม่ลอกงานผู้อื่น มีจิตสำนึกบนพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมถึงการรู้จักใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาได้จริง ดังพุทธพจน์หนึ่งว่าด้วย คุณสมบัติบัณฑิต ผู้มีปัญญามากย่อมคิดเกื้อกูลตนเอง เกื้อกูลผู้อื่น และเกื้อกูลชาวโลกทั้งหมด

ความรู้ด้วยพุทธบูรณาการ คือ ความรู้ที่ต้องพัฒนาจิตใจไปพร้อมกับสมอง มีแนวทางการเรียนรู้ตนเอง รู้ตนเองว่าพอใจสิ่งใด ขวนขวายหาความรู้ ใฝ่ศึกษา ใฝ่พัฒนา ตั้งเป้าหมายแก่ตนเอง จัดวินัยการทำงานโดยกำหนดให้ตนเองพัฒนาขึ้นทุกขณะ ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยมิได้ฝึกฝนตนเอง กำหนดเป้าหมายการทำงาน แล้วฝึกฝน พัฒนาตนเองด้วยการเริ่มจากการฟัง การสืบค้น ความรู้จนจดจำ ทำความเข้าใจไปเป็นขั้นตอนที่สูงขึ้นตามลำดับ จนเกิดปัญญาสร้างสรรค์ผลงานหรือสิ่งใหม่ได้

ความรู้ด้วยพุทธบูรณาการยังช่วยแก้ปัญหาแก่ผู้เรียนในยุคดิจิทัล ที่เป็นปัญหาของข้อมูลที่ล้นหลาม ได้แก่ ความรู้ที่ไม่สามารถจับใจความ การเชื่อมโยง หรือการไม่รู้หรือคิดเลือกสิ่งที่มีประโยชน์มาใช้ประโยชน์กับตนเองได้ถูกต้อง หรือปัญหาการปรับตัวไม่ทันกับข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการนำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งผู้เรียนต้องมีความรู้ตนที่ควรได้รับการฝึกฝนพื้นฐานจิตใจให้มีจิตสำนึกให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อจะได้ไม่เดือดร้อนตนและส่วนรวม

สรุปความรู้ K-(Knowledge) ด้วยพุทธบูรณาการ คือ ความรู้เชิงสาระที่เกิดปัญญา รู้จริง รู้แจ้ง รู้เหตุ รู้ผล รู้จบ รู้รอบด้าน รู้ลึก รู้แตกฉานเป็นปัญญาที่สามารถกำหนดลักษณะเฉพาะและความหมายของผลไปหาเหตุ และสาวจากเหตุไปหาผลของสารัตถะ สังเคราะห์อย่างรอบคอบถี่ถ้วน จัดหมวดหมู่ความรู้ จนเกิดปัญญาล่วงรู้ที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้นไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่ใช้ประโยชน์และองค์ความรู้ใหม่ในระยะต่อไป โดยความรู้ที่ได้รับการต้องสุจริต มีคุณธรรม เป็นความรู้ที่มาจากระดับความเข้าใจจนรู้จริง สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ลอกงาน มีรายละเอียด ดังนี้

1. เป็นความรู้ที่เข้าใจความหมาย เข้าถึงแนวคิด หลักการ ที่มาของสาระเนื้อหาความรู้ทั้งหมด จนสามารถวิเคราะห์ จับใจความสาระความรู้
2. ความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นรายละเอียด สาระเรื่องราวของ หรือผลที่มาจากเหตุแล้วสามารถแยกแยะจำแนก หมวดหมู่ หาข้อสรุปรวมของเรื่องของเนื้อหาได้ทั้งหมด
3. ความรู้บูรณาการศาสตร์สู่การสร้างสรรค์ จับประเด็น เชื่อมโยงได้
4. วิเคราะห์ สังเคราะห์ประยุกต์ด้วยปัญญา
5. ความรู้ด้วยปัญญาจะล่วงรู้ลำดับที่มาจากองค์ความรู้

สรุปความรู้ที่มีหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยอัตถปฏิสัมภิตา จนสามารถแยกแยะ วิเคราะห์ ด้วยธัมมปฏิสัมภิตา ด้วยโยนิโสมนสิการสัมปทาเกิดปัญญาแล้วรู้ที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้นไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่ใช้ประโยชน์และองค์ความรู้ในระยะต่อไป โดยเป็นความรู้ที่สุจริต มีคุณธรรม เป็นความรู้ที่มาจากระดับความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ล่องงาน แสดงได้ดังแผนภาพ 4.19

ภาพที่ 4.19 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านความรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ

ที่มา : (ออกแบบโดย มลินี วิกิรานต์, 2568)

4.3.2 บูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills) ด้วยหลักพุทธธรรม หมายถึง ทักษะ S-(Skills) ด้วยพุทธบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ตามความถนัดด้วยตนเอง (Inquiry skills) และทักษะการสร้างความรู้ในการปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความรู้ใหม่เชิงวิชาการหรือวิชาชีพในระดับเป็นที่ยอมรับ เป็นแนวปฏิบัติตามได้ มีความสามารถในการสื่อสาร และรู้เท่าทันสื่อ ใน **เกสบุตตสูตร**ที่มุ่งให้ทดลอง ฟังคนเรียนรู้ด้วยตนเองไม่เชื่อตามคำบอกเล่า สิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นปัญญาความรู้ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะของหลักสูตรคือ ทักษะพัฒนาดน พัฒนาชีวิต พัฒนาสังคม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงบูรณาการความรู้เพื่อทำผลงาน ด้วยความคิดสร้างสรรค์ ที่มี

ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทักษะด้านภาษา การพูด การเขียน นำเสนอผลงานในระดับสากล

ทักษะเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ หมายถึงรวมถึงการจะคิดวิเคราะห์เรื่องใดเพื่อการฝึกฝนตนสู่การศึกษา แรงแบบดาลใจภายนอกเป็นเบื้องต้นที่สำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตรเปรียบเหมือนนายทวารหรือคนนำทางสว่างผ่านเข้ามาในชีวิต จากนั้นตัวผู้เรียนเองต้องมีแรงเสริมแรงจูงใจภายในเพื่อการพัฒนาตน ทักษะในทางศิลปะการออกแบบเริ่มต้นจากสิ่งที่ตนพอใจสนใจเลือกเอง และเมื่อตัดสินใจแล้ว ต้องให้เวลากับการทดลอง ต้องมุ่งมั่นแก้ปัญหา เผชิญปัญหาหาทางออกด้วยปัญญาที่ต้องฝึกฝน การฝึกฝนทักษะการอภิปรายด้วยเหตุและผลเพื่อให้ผู้ฟังยอมรับก็จำเป็นในการทำงานเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาศิลปะการออกแบบ การบูรณาการด้วยพุทธธรรม ที่ต้องอาศัยความอดทน ฝึกฝนตนเอง สามารถนำมาใช้บ่มเพาะตนเองในการทำกิจกรรมที่ฝึกฝนจากสิ่งที่ยากให้ตั้งมั่นสู้ไป จะเห็นผลมาก เพราะ ต้องพัฒนาตนให้ทันเพื่อน และฝึกฝนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

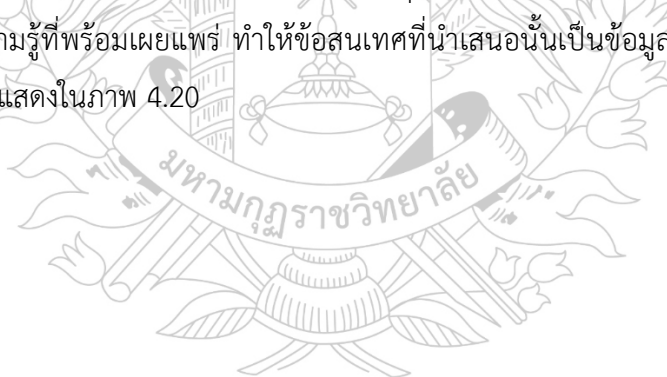
ระดับขั้นของการฝึกฝนทักษะในแนวคิดการจัดการเรียนรู้ จะเป็นเรื่องของการใช้การฝึกฝนลักษณะภายนอกคือแสวงหาความรู้ แหล่งความรู้ การจัดการความรู้ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นปัจจัยส่งเสริมอย่างมาก และส่วนภายในคือจิตใจ ความคิดเตรียมการ ถูกต้อง แม่นยำ การเชื่อมโยงความรู้เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีอัตลักษณ์ตน และท้ายที่สุดของการได้บ่มเพาะตนอย่างมีความคิดแยกกาย มีเหตุมีผล รอบคอบ ผู้เรียนจะเข้าสู่เส้นชัยของความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

วิธีการฝึกฝนทั้งภายนอกและภายในให้ได้ผลลัพธ์ที่มุ่งหวังนั้น กระบวนการของการเตรียมตัวเตรียมตนของผู้เรียนเข้าสู่ความสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญ หากหลักสูตรได้ออกแบบขั้นตอนวิธีการบ่มเพาะผู้เรียนด้วยผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธธรรม จะช่วยย่นระยะเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน เริ่มต้นจากสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน กระตุ้นผู้เรียนให้ทำความเข้าใจตนเอง สร้างกำลังใจให้ตนเองอย่างถูกวิธี มีกระบวนการกำหนดให้ผู้เรียนไม่นิ่งนอนใจปล่อยเวลาไปเรื่อย ออกแบบการพบ หรือคบหากัลยาณมิตรผู้ส่งเสริม สนับสนุนในการศึกษา และทำความเข้าใจในความรู้ที่นำมาใช้ในการทำงานให้สำเร็จด้วยความซื่อสัตย์ กระบวนการเรียนรู้ด้านทักษะดังกล่าว จำต้องมีแบบอย่าง การเตรียมพร้อมตนเตรียมพร้อมใจ เพื่อให้ผลการฝึกฝนทักษะนั้นบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ

การพัฒนาตนในกระบวนการของการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ นับเป็นทางที่เจริญแห่งการเรียนรู้ตนเองอย่างดีเยี่ยม การฝึกฝนแบบใฝ่รู้ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาในระยะยาว การพัฒนาร่างกาย จิตใจและทักษะชีวิตจริงตามกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงาน และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านภาษาว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคดิจิทัล ท่านผู้รู้ได้กล่าวว่า 'ทักษะมาจากการฝึกฝน จอมยุทธ์ต้องฝึกปรีอ'

จึงกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอน ลงมือการปฏิบัติงานด้วยตนเองจนเป็นทักษะความเชี่ยวชาญส่วนตัว สร้างความรู้ตน รู้จักเตือนตน ได้แก่การกรองข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ ที่นำมาใช้กลายเป็นพฤติกรรมถาวร ความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ และหลักธรรม ได้แก่ การแสดงกรอบแนวคิดพร้อมตัวอย่างของผลงานการทำงานสร้างสรรค์ อาจารย์ผู้สอนจะสังเกตผู้เรียนระหว่างการทำงาน และชี้แนะเท่าที่จำเป็น (กัลยาณมิตตดา) สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) นี้ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน คือความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจของผู้เรียน ในส่วนนี้ หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ ได้แก่ การสร้างความพอใจในงานที่ทำ (ฉันทสัมปทา) จะมีส่วนสร้างเสริมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนพัฒนาตนในระดับที่สูงขึ้นไปอีก ทั้งนี้ขึ้นกับวุฒิภาวะของผู้เรียน กลยุทธ์การสอน และเกี่ยวกับสุขภาพ ร่างกาย รวมถึงอารมณ์ของผู้เรียน (อัตตสัมปทา)

สรุปความเกี่ยวข้องของ 3 หลักธรรมกับทักษะ S-(Skills) คือ หลักบุพนิมิต 7 ประการ เป็นเครื่องชี้วัดว่าบุคคลจะก้าวสู่ความสำเร็จได้ด้วยการรู้ตน (ฉันทสัมปทา อัตตสัมปทา อปฺปมาทสัมปทา ทิฏฐิสัมปทา) การเตรียมตน (กัลยาณมิตตดา สीलสัมปทา โยนิโสมนสิการ) ปฏิสัมปทา 4 รู้วิชา รู้จริง ใช้ภาษาเผยแพร่ความรู้อย่างชัดเจน (นิรุตติปฏิสัมปทา) และมีหิริโอตตปปะ ฝึกฝนความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ท้อถอย และทักษะ S-(Skills) ด้วยพุทธบูรณาการ คือทักษะความรู้จริงรู้แจ้ง จากประสบการณ์ ที่มาจากการเตรียมตน ฝึกฝนตนมาดี จะเป็นกระบวนการวิธิดำรงซึ่งความรู้ที่จะนำมาสู่การถ่ายทอดได้ตามเหตุผลของสิ่งที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติมา ฉะนั้นความรู้ที่จะแสดงให้ผู้ฟังเห็นได้ตามท้องเรื่องนั้น ๆ จึงเป็นข้อมูลที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และเข้าใจจริงจากการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล ตามเนื้อหาเช่นกัน จนสามารถสรุปผลที่เป็นจริงตามที่ได้ทำการศึกษา มาถอดรหัสเป็นองค์ความรู้ที่พร้อมเผยแพร่ ทำให้ข้อสนเทศที่น่าสนใจนั้นเป็นข้อมูลที่เชื่อมั่นได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ดังแสดงในภาพ 4.20

ภาพที่ 4.20 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านทักษะ
ด้วยพุทธบูรณาการ

ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกรานต์, 2568)

4.3.3 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ด้วยหลักพุทธธรรม หมายถึง จริยธรรม E-(Ethics) ด้วยพุทธบูรณาการ

จริยธรรม เป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมตามทำนองคลองธรรม ผู้บ่มเพาะตนจนมีปัญญา จะเป็นผู้มีหลักวิธีการคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย กติกาสังคม ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จทั้งปวง จริยธรรมสร้างการรับรู้ ผู้ที่รับรู้อยู่ที่ตัวตน ใจของคนนั้นเท่านั้น บังคับไม่ได้ จริยธรรมเป็นวัฒนธรรมไทยเป็นความเชื่อของคนไทย จำเป็นต้องมี เป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดให้สร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนทุกคน เพราะนับเป็นพื้นฐานการคิด การทำ การพูด หรือแสดงออกทุกประการในสังคมที่เจริญและสงบสุข

ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ผู้มีจรรยาบรรณการวิจัย เข้าใจองค์ความรู้ด้านจริยธรรม เพื่อต่อยอดความรู้และเผยแพร่ความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ตนเองเชี่ยวชาญได้อย่างองอาจ สมบูรณ์แบบ

การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ด้วยพุทธบูรณาการ เป็นกระบวนการสร้างคนพื้นฐานจิตใจดี มีสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มุ่งเน้นความซื่อสัตย์ การไม่ลอกเลียนแบบ และการทำงานด้วยความรับผิดชอบต่อ

สังคมทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างสุจริต การทำงานสร้างสรรค์ จริยธรรมต้องมี จึงจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบอย่างของสังคมในระยะต่อไป

ในการศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) นั้น ความรักษากฎเกณฑ์ ระเบียบทางสังคม ความรู้ในสิ่งถูก สิ่งผิด เรียนรู้ร่วมกัน หากรู้ว่าผิดแล้วยิ่งทำผิดด้วยกันอีก เราทำผิดคนหนึ่งแล้ว คนอื่นทำตามสังคม ชุมชนนั้นก็มีความวุ่นวาย ยกตัวอย่างคนหนึ่งขับรถผิดกฎจราจร คนอื่นทำตาม ในที่สุดบนถนนก็มีแต่คนทำผิด ฝ่าฝืนกฎหมาย รถก็จะติด การจราจรเป็นอัมพาต หากทางออกไม่ได้ นี่เพียงแค่ระเบียบการอยู่ร่วมกันง่าย ๆ จะหวังพึ่งผู้รักษากฎหมายมาชี้ผิดอย่างเดียวย สักเท่าไรก็ไม่พอเพียง หากคนในสังคมขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม จึงคิดง่าย ๆ ว่าหากเราเห็นแก่ตัวเพียงคนเดียว มักง่าย ความเดือดร้อนก็จะมาเยือนเราและชุมชนนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นี่เป็นระดับบุคคลธรรมดา แต่หากคนนั้นเป็นผู้มีอำนาจ ก็เป็นอีกกรณีที่ยิ่งใหญ่ขึ้นไปอีก คือ ผู้มีอำนาจอาศัยอำนาจทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้องขึ้นมาได้ สังคมจะยิ่งวุ่นวายมากขึ้นทับทวี

ฉะนั้น การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม รู้เหตุ รู้ผล เข้าใจทุกเป้าหมายของการกระทำของบุคคลนั้น จะทำให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าของตนเอง พบความสำเร็จ และพร้อมที่จะสร้างประโยชน์สังคมสืบเนื่องไป

กระบวนการขั้นตอนการเรียนรู้ จึงได้กำหนดให้นำนโยบายเรื่องทัศนคติ ความคิด อารมณ์ของบุคคล (Affective Domain) เข้ามาเป็นประเด็นหนึ่งในการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในทุกระดับ ผู้วิจัยขอเสนอมุมมองที่น่าสนใจของลำดับทฤษฎีการเรียนรู้ในเรื่องอารมณ์ เริ่มจากการได้รับรู้ ผู้รับรู้มีปฏิกิริยาตอบสนองของการรับรู้ การเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น นำสิ่งประโยชน์ที่ได้รับมาจัดการกับความคิดตน และนำมาสร้างเป็นลักษณะนิสัยตน จะเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ด้านนี้ เปรียบเหมือนหนทาง 2 แพร่งที่ผู้รับรู้คือตัวเราเท่านั้นที่จะตัดสินใจไปในหนทางใด วิธีของการสร้างปัญญาในการได้มาซึ่งความรู้ K-(Knowledge) อย่างมีเหตุผลด้วยพุทธานุภาพการและวิธีการบ่มเพาะตนด้วยพุทธานุภาพการดังกล่าวใน S-(Skills) จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเลือกหนทางที่ถูกต้องในการศึกษา และรู้จักควบคุมการกระทำ และความคิดของตนเองที่ถูกต้องเหมาะสม รู้เหตุ รู้ผล เข้าใจทุกเป้าหมายของการกระทำนั้น ผู้เรียนก็จะพบความสำเร็จและเห็นคุณค่าของตนเองพร้อมตนที่จะสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมสืบเนื่องไป

การดำเนินชีวิตที่ดีงามเป็นสิ่งที่ผู้คนในสังคมปรารถนา การฝึกหัดหำใจตนให้หลีกเลี่ยงในสิ่งที่ผิด ได้แก่ การทุจริตทางวิชาการ การไม่รับผิดชอบต่อตนเอง ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ส่วนรวมที่พึงกระทำ การไม่มีความละเอียดต่อการทำผิด และไม่เกรงกลัวต่อผลกระทบ หรือ ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมที่จะตามมา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ระบบการศึกษาจะนำประเด็นจริยธรรมเข้ามาสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรม สามารถถ่ายทอดและควรกำหนดให้ผู้เรียนรู้ ได้เห็น และทดลองปฏิบัติ พร้อมกับการฝึกฝนตน ฝึกฝนการคิดดีให้เกิดจิตเหนือสำนึก การสร้างวินัยในตนเอง สามารถพัฒนาความรับผิดชอบและความคุมตนเองได้ดีในการศึกษา เช่น การเตือนตนเองรู้สิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ การจัดการเวลา การเรียนรู้อย่างมุ่งมั่นโดยไม่ใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง

วิธีการในอนุমানสูตร (ม.ม. 12/181/186-188) พระสูตรว่า ด้วยการเปรียบตนกับผู้อื่น เน้น การอนุมาณตน ท่านพระโมคคัลลานะแสดงแก่ภิกษุจำนวนหนึ่ง ณ เกสภพาวน เขตเมืองสุสมาริระ แคว้นภคคะ โดยสรุปกล่าวคือ สิ่งใดที่ตนไม่รักไม่ชอบให้คนอื่นปฏิบัติแก่ตน ตนก็ไม่ควรนำไปปฏิบัติ ต่อคนอื่น ได้แก่ การไม่เป็นคนมักโกรธ ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่ผูกความโกรธ หรือการกล่าววาจาด้วยความโกรธ เป็นต้น ท่านเปรียบวิธีการอนุมาณของท่าน ว่าเหมือนคนสำรวจใบหน้าของตนในกระจก หรือในภาชนะน้ำ นับเป็นแบบอย่างที่ดีอีกแบบหนึ่งจากพระไตรปิฎก ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรม

สรุปผลบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธบูรณาการด้านจริยธรรม E-(Ethics) ดังนี้

1. บ่มเพาะผู้เรียนให้ตระหนักถึงการกระทำที่มีความละเอียดชั่ว กลัวบาป ให้เป็นพื้นฐานจิตใจ หากทำผิดแล้วให้กลับตัวกลับใจ ประพฤติตนใหม่ในหนทางที่ถูกต้อง
2. ฝึกฝนให้ผู้เรียนปรับตัวรับการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง มองประโยชน์ส่วนรวม
3. ฝึกผู้เรียนรู้คิด คิดเหตุและผล คิดให้รอบคอบตามเหตุปัจจัย
4. มีความละเอียดแก่ใจที่จะทำผิด และกลัวภัยบาปที่จะสร้างความเดือดร้อนภายหลัง
5. เป็นผู้อาจหาญสร้างสรรค์สิ่งดีพร้อมนำสังคมสู่สากล ดังภาพ 4.21

ภาพที่ 4.21 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้วยพุทธบูรณาการ
ที่มา : (ออกแบบโดย มალიณี วิกิรานต์, 2568)

จึงกล่าวโดยสรุปการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) ได้มีการนำทริโอดตบะมาใช้ควบคุมการเตือนตนไม่ลอกเลียนแบบให้อ้างอิงหากนำข้อมูลบุคคลอื่นมาใช้ประกอบเป็นการเคารพในจรรยาบรรณการวิจัย การนำข้อค้นพบหรือภาพของผู้อื่นมาใช้ในงานของตนต้องอ้างอิงอย่างเป็นระบบ ความไม่ประมาทในการทั้งปวงมีแต่ผลดีทั้งประโยชน์ปัจจุบันและอนาคต โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมผู้สอนใช้วิธีสอดแทรกไว้ในกระบวนการเรียนการสอน การให้คำปรึกษาวิจัยว่า ผลที่เกิดขึ้นกรณีศึกษาของนักศึกษา มาจากเหตุอย่างไร ให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีการยกตัวอย่าง แบบอย่างที่ดีให้ดู สิ่งที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมในหลักสูตร ได้แก่ การฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกตนด้านจริยธรรมที่เป็นรูปธรรมและมีความจำเป็นในการเตรียมพร้อมผู้เรียน ดังปรากฏในพระไตรปิฎก เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมที่สมบูรณ์ของหลักสูตร

4.3.4 บูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล C-(Character) ด้วยหลักพุทธธรรม หมายถึง ลักษณะบุคคล C-(Character) ด้วยพุทธบูรณาการ

ลักษณะบุคคลที่ได้รับบูรณาการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ จะมีผลลัพธ์การเรียนรู้ให้บุคคลนั้นเป็นบัณฑิตสมบูรณ์ด้วยปัญญาที่มีภาวะผู้นำและคุณธรรม

การบูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คือ ลักษณะบุคคลที่เป็นผู้นำในทางสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบ (Aesthetic) ด้วยพุทธบูรณาการที่สามารถเป็นแบบอย่างของบุคคลในระดับชาติ และนานาชาติ ลักษณะบุคคลตามวิชาชีพทางศิลปะการออกแบบ เป็นผู้สามารถนำความรู้มาแก้ไขปัญหาได้ฉับพลันทุกสถานการณ์ บุคคลตามอัตลักษณ์ Aesthetic ที่มุ่งหวังของหลักสูตร คือ เป็นผู้นำทางความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีความรับผิดชอบ รอบคอบในการทำงาน เป็นผู้ไม่ตดทากรุณา อดทน เป็นแบบอย่างได้ มีสุนทรียนิยม และมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทัศนคติ (Affective Domain) ระดับการเรียนรู้ลำดับขั้นสูงสุด ได้แก่ การสร้างลักษณะนิสัยเฉพาะ (Characterisation) หมายถึงการพัฒนาบ่มเพาะตนจนเป็นคุณลักษณะนิสัยถาวรของบุคคล อีกนัยหนึ่งคือ การสร้างจิตสำนึกของบุคคล การสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และการดำเนินชีวิต เช่น การเคารพในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น หมั่นพิจารณาตน รับฟังผู้อื่นดังแสดงใน อนุমান

ส

บ

ต

ร

การอนุমানตนเอง (ม.ม. 12/183/190-191) “เราจักไม่ถือความเห็นของตนเป็นใหญ่ ไม่ถือมั่น จักเป็นผู้สลัดได้ง่าย” ฝึกการวิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยฝึกให้นักศึกษารู้จักวิจารณ์ความคิดและการกระทำของตนเองอย่างมีเหตุผล โดยอิงหลักธรรมและความเป็นจริง ดังปรากฏใน**จูฬัตถาสังขยสูตร** (ม.ม. 12/395/426-427) พระพุทธเจ้าตรัสแก่ท่านพระโมคคัลลานะว่า ได้ทรงตอบปัญหาธรรมของท้าวสักกะว่า “ธรรมทั้งปวงไม่ควรยึดมั่น” ทรงกล่าวโดยย่อว่า ด้วยข้อปฏิบัติเพียงเท่านี้จะมีความสำเร็จสูงสุด มีที่สุดอันสูงสุด เป็นผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมส่งให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ลักษณะบุคคลสมบูรณ์ด้วยปัญญาปฏิภาณของภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมประกอบด้วยลักษณะบุคคลที่พร้อมด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ ดังนี้

- 1.เป็นผู้มีปัญญาเยียบคมด้วยปฏิภาณไหวพริบทันการณ์
- 2.เป็นผู้พร้อมในการพัฒนา รู้เท่าทันโลก เรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3.เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ
- 4.เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ ที่เป็นอัตลักษณ์ตน และมีสุนทรียภาพ
- 5.มีภาวะผู้นำทางการสร้างสรรค์ แก้ปัญหาได้ถูกต้อง ทันกาล

กระบวนการสร้างลักษณะของผู้มีปัญญาเยียบคมด้วยปฏิภาณไหวพริบทันการณ์ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์อาจหาญ เพื่อพัฒนาตนเป็นผู้นำสังคมอย่างมีคุณค่าและรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะตัวชี้วัดของลักษณะบุคคล ที่มีเหตุผล คิดเห็นรอบคอบตามความเป็นจริง มีความรู้ ความเข้าใจในความหมายจับประเด็น เนื้อหาสาระได้รวดเร็ว จัดเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่น ศรัทธาในสิ่งที่พูด ทำให้คนอื่นเชื่อถือ คล้อยตามและปฏิบัติตามได้

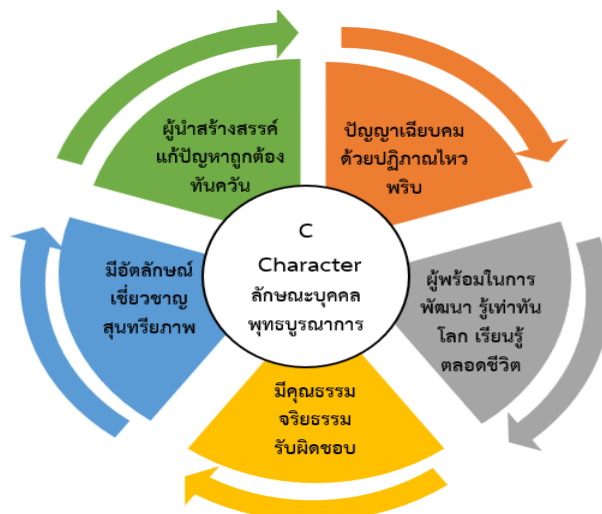
กระบวนการเสริมสร้างความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ กัลยาณมิตร และกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด คือ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การเลือกคบหามิตรดี เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้คบหาคนที่มีความดีและเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น เพื่อนที่มีความรับผิดชอบ ครู อาจารย์ที่มีคุณธรรม รวมถึงการสร้างเครือข่ายที่เป็นแหล่งของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทางที่ดี การมีโอกาสได้เรียนรู้จากตัวอย่างที่ดี การเข้าร่วมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตจากผู้ที่มีประสบการณ์และคุณธรรม ดังที่หลักสูตรต่าง ๆ ได้ดำเนินการในกระบวนการจัดการเรียนบางส่วนและดำเนินการต่อเนื่องกับกลุ่มบัณฑิตในทางวิชาการเพื่อการศึกษาต่อยอด

กระบวนการสร้างลักษณะนิสัยในเรื่องของการละอายใจต่อการทำผิดและเกรงกลัวต่อผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่จะตามมา เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานิสัยและลักษณะของบุคคลให้เป็นคนที่มีจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งสามารถบูรณาการกับการพัฒนาลักษณะบุคคลเฉพาะ ได้แก่ สร้างสำนึกในการทำสิ่งที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติที่

ดีงาม เช่น การส่งเสริมให้นักศึกษาเคารพกฎระเบียบ ความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกในการทำสิ่งที่ถูกต้อง การฝึกให้เกิดการควบคุมตนเอง ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำ โดยการพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

ผลการบูรณาการหลักปรัชญา 4 บุพนิมิต 7 ประการ และทริโอดตบะในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะบุคคล (Character) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและคุณธรรมที่ดีงาม ทั้งด้านการใช้ชีวิตและการปฏิบัติตนในสังคม นักศึกษาจะไม่เพียงแต่มีทักษะทางวิชาการ แต่ยังพัฒนาลักษณะที่ดีในการดำเนินชีวิต ทั้งด้านศีลธรรม จริยธรรม และความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์อย่างหาญ เพื่อพัฒนาตนเป็นผู้นำสังคมอย่างมีคุณค่าและรับผิดชอบต่อสังคม

สรุปการบูรณาการจัดการเรียนรู้ เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษา ด้านลักษณะบุคคลด้วยหลักพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า ผลงานที่มาจากการบ่มเพาะฝึกปฏิบัติตนเป็นฐาน (Practice Based Learning) เป็นสื่อความคิดให้สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นได้รับรู้สิ่งที่นักศึกษากำลังดำเนินการให้เป็นรูปธรรม และเสนอข้อค้นพบให้ผู้อื่นวิพากษ์ วิจารณ์ ผลของความคิดเรา ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ พัฒนาจนกลั่นผลงานนั้นออกมาเป็นองค์ความรู้ องค์ความรู้ที่แปลงเป็นนวัตกรรม และนำไปต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความรู้จริง รู้ชัดในสิ่งที่สนใจ ด้วยตรรกที่เป็นเหตุเป็นผล ผลจากการฝึกฝนฝึกตน จนมีทักษะ สร้างความรู้ความเข้าใจตนเอง และความรู้ที่ค้นพบได้อย่างลึกซึ้ง เกิดเป็นปัญญาความรู้ที่ฝังในจิต เป็นปณิธานใฝ่หริที่รอบรู้จริงในเรื่องนั้น สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาไม่ว่าใครจะมีข้อสงสัยในประเด็นใด ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในตนเองที่จะผลิตงานที่มีความเชื่อมั่นที่พร้อมจะเป็นผู้นำแห่งการสร้างสรรค์ที่มีความเชี่ยวชาญ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน สร้างผลงานที่มีคุณธรรมเพื่อประโยชน์ใช้สอยแก่มวลมนุษยชาติทั้งระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ ผู้วิจัยจึงให้ความเห็นว่าหลักปณิธานปณิธิ 4 ทิฐีสัมปทาโยนิโสมนสิการสัมปทา และทริโอดตบะเป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญในการบูรณาการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลที่เป็นเครื่องชี้วัดคุณลักษณะของความแคล่วคล่องว่องไวด้วยปัญญาใฝ่หริที่สามารถเป็นแบบอย่างของผู้นำของลักษณะบุคคล ดังภาพ 4.22

ภาพที่ 4.22 ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ด้านลักษณะบุคคลด้วยพุทธบูรณาการ

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

4.3.5 สรุปผลการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ด้วยหลักพุทธธรรม

จากผลการบูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรมตามประเด็นผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) ผู้วิจัยขอสรุปผลการบูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม ทั้ง 3 หมวด พบว่า

1. **ด้านความรู้ (K-Knowledge)** บูรณาการด้วย ปฏิสัมพันธ์ 4 มีอัตถปฏิสัมพันธ์ ธรรม ปฏิสัมพันธ์เป็นหลักกลายมิตตจากบุพนิมิต 7 ประการ รวมถึงข้อธรรมอื่นที่เป็นแรงเสริมให้เกิดปัญหาในการเป็นผู้รู้ในสิ่งที่ประสงค์ เพื่อไปสู่ความสำเร็จในก้าวต่อไป

2. **ด้านทักษะ (S-Skills)** บูรณาการด้วย บุพนิมิต 7 ประการ และนิรุติปฏิสัมพันธ์ เป็นหลักของรุ่งอรุณของการศึกษา เส้นทางสู่ความสำเร็จ ได้แก่ผู้ทำตัวให้ถึงพร้อมเพื่อการพัฒนาตนเองสู่เป้าหมายของชีวิต

3. **ด้านจริยธรรม (E-Ethics)** บูรณาการด้วย หลักทริโอดตปปะ ความละชั่วกลัวบาปในมโนสำนึกเป็นสิ่งที่ควบคุม เตือนตนไม่ทุจริต ลอกเลียนแบบ การเคารพในจรรยาบรรณการวิจัย

4. **ด้านลักษณะบุคคล (C-Character)** บูรณาการด้วย ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ที่ปฏิสัมพันธ์ ปาณินิสมนสิการสัมปทา และ ทริโอดตปปะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของบุคคลที่เป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

จากผลการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยจึงสรุปความเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สรุปหลักพุทธธรรมบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC

KSEC			
หลักพุทธธรรม	หมวดธรรม	หลักพุทธบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้	
หิริโอตตปเป	หิริและโอตตปเป	E	เคารพกติกา รับผิดชอบตน คิด-ทำเฉพาะสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
บุพนิมิต 7 ประการ	กัลยาณมิตตตา	S	คบหาเฉพาะคนที่เป็นแหล่งปัญญา แบบอย่างที่ดี
	สีลสัมปทา	S	มีวินัย ถึงพร้อมในสิ่งที่ เป็นกุศล
	ฉันทสัมปทา	S	ใส่ใจ ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ประโยชน์
	อตฺตสัมปทา	S E	ถึงพร้อมด้วยความรู้ ในสิ่งที่ดีงาม
	อัปมาทสัมปทา	E C	ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท
	ทวิฏฐิสัมปทา	C	ความคิดถูกต้อง ตามเหตุปัจจัย
	โยนิโสมนสิการ สัมปทา	C	ความเห็นในความจริง เห็นประโยชน์
ปฏิบัติสัมปทา 4	อตฺถปฏิสัมปทา	K	ปัญญาแตกฉานในความรู้
	ธัมมปฏิสัมปทา	K	ปัญญาแตกฉานในหลักการและเหตุผล
	นิริตติปฏิสัมปทา	S	ถ่ายทอดให้เข้าใจปฏิบัติได้
	ปฎิภาณปฏิสัมปทา	S/E/C	ปฎิภาณแตกฉาน ไหวพริบฉับไว

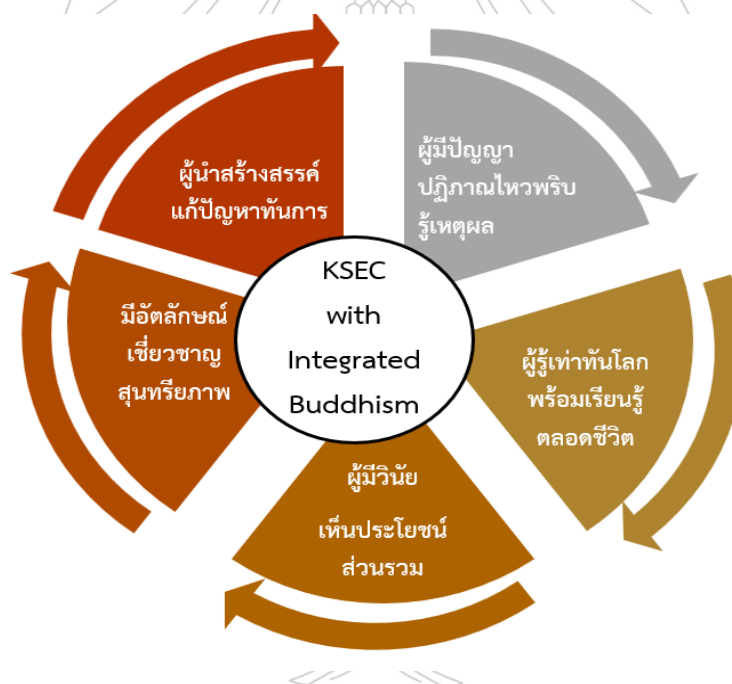
ด้วยความเชื่อมโยงดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปเป็นขั้นตอนกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วย
พุทธบูรณาการ

ผลลัพธ์ การเรียนรู้ OBE	กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ			
	ขั้นตอน การจัดการ เรียนรู้	หลักพุทธธรรม	บริบท/หัวเรื่องที่ เกี่ยวข้อง	ผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ WOCA
1. K ความรู้	1. การรู้จักผู้เรียน/ ผู้สอน	1. ศึกษาภูมิหลัง ผู้ฟัง/ กาลยามิตตตา	1. เทศนาวิธี 4 (ลีลา การสอน)	K : Wisdom - W 1. เชี่ยวชาญในอัตถปฏิสัมภิทา จดจด เข้าใจ ในสาระเนื้อหา ด้วยเหตุไปหาผล 2. สามารถจับประเด็นความรู้ สิ่งที่เรียนรู้ได้ในเวลารวดเร็ว ฉับไวแล้วจัดหมวดหมู่อย่าง ถูกต้อง 3. บูรณาการศาสตร์จากทฤษฎี แนวคิดสู่การสร้างสรรค์ 4. วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลด้วย ปัญญาเฉียบแหลม 5. ปัญญาล่วงรู้หนทางได้มาซึ่ง ความรู้
	2. ชี้แจงเนื้อหา	2. อัตถปฏิสัมภิทา	2. มหาสกุลทายิสูตร (สอนตามเนื้อหา สาระทุกประการ)	
	3. สืบค้นข้อมูล	3. อัตถปฏิสัมภิทา	3. การตอบคำถาม ของพระเถระ ดิส สะทัตตะ	
	4. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ให้กำลังใจ	4. อัมมปฏิสัมภิทา	4. อวุกขสุตตร (ผู้มี ปัญญากว้างขวาง เหมือนหม้อหุงาย)	
	5. กิจกรรมเสริม	5. อัมมปฏิสัมภิทา		
	6. ประเมินผล	6. ปฏิภาณ ปฏิสัมภิทา		
	7. Feedback	7. การเปลี่ยน พฤติกรรมถาวร		
2. S ทักษะ	1. การหาแหล่ง เรียนรู้	1. กัลยาณมิตตตา มิตรดีดจแสงสว่าง แก่ชีวิต	1. พระสารีบุตร พระโมคคัลลาน	S : Origination - O Learning 1. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ หา ประเด็นแยกแยะ ตั้งคำถาม 2. บูรณาการศาสตร์สู่การ สร้างสรรค์ 3. ทดลองปฏิบัติเพื่อค้นพบองค์ ความรู้จากประสบการณ์ด้วย ตนเอง 4. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หา ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง นานาชาติเป็นแม่แบบ 5. มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง
	2. การตั้งกฎ กติกา วางแผนงาน	2. สีสัมปทา	2. คนมีศีลเปรียบ คนมีกำลังใจไม่ทำ นอกกติกา	
	3. หาหัวข้อที่สนใจ	3. ฉันทสัมปทา	3. สีลสูตร 2	
	4. มีความมุ่งมั่น ทำงานไม่โลเล พอบ.ที่ปรึกษา	4. อัตตสัมปทา	4. มหาสารโฆปมสูตร (การแสวงหาแก่น ไม้)	
	5. เสนองงานตาม กรอบเวลา ไม่ วอกแวก	5. ญาณิสัมปทา	5. อุปมาเหมือนเสา เหล็กปักลึกย่อมไม่ ไหวคลอน 6. ไม่ปล่อยเวลาให้ ผ่านไปโดยไม่ได้ฝึก	

ผลลัพธ์ การเรียนรู้ OBE	กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ			
	ขั้นตอน การจัดการ เรียนรู้	หลักพุทธธรรม	บริบท/หัวเรื่องที่ เกี่ยวข้อง	ผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ WOCA
	6. ฝึกฝนตนให้อยู่ใน กรอบการทำงาน	6. อัมมาทสัมปทา	ตน/ประโยชน์อะไร 7. ปายาสีสูตร 8. วิภทติสูตร รู้ จำแนก จับหลัก แยกแยะหมวดหมู่ สื่อสารแนวคิดให้ ผู้อื่นรู้ด้วยได้	สามารถถ่ายทอดได้ฉะฉาน เกิด องค์ความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ เพื่อใช้ประโยชน์ในระดับชาติ นานาชาติ
	7. เสนอองค์ความรู้	7. โยนิโสมนสิการ สัมปทา 8. นิรุติ ปฏิสัมภทา		
	8. สร้างสรรค์สิ่งใหม่ เป็นประโยชน์	9. ปฏิภาณ ปฏิสัมภทา		
3. E จริยธรรม	ให้มีความรู้ สำนึกดี แยกชั่วได้	1. หิริโอตตปเป 2. สีลสัมปทา 3. โยนิโสมนสิ การ	อัสสัทธสูตรที่ 2 ตน มีหิริแล้ว ชักชวนคน อื่นมีหิริได้ด้วย	E : Consciences- C 1. มีหิริโอตตปเปเป็นพื้นฐาน 2. ปรับตัวรับการพัฒนาตนทุก รูปแบบ รับผิดชอบส่วนรวม 3. ฝึกสติ คิดเหตุ ผลรอบคอบ 4. ละอายชั่ว กลัวบาป 5. เป็นผู้อาจหาญ สร้างสรรค์ สิ่งดี พร้อมนำเสนอสู่สากล
4. C ลักษณะ บุคคล	ลักษณะผู้นำที่เป็น แบบอย่าง เข้าใจ รู้ ศิลปะการดำเนิน ชีวิต	1. ปฏิภาณ ปฏิสัมภทา 4 2. โยนิโสมนสิการ สัมปทา 3. หิริโอตตปเป	สาริปุตตสูตร (ปฏิบัติที่พระสารี บุตรหลุดพ้น) มหาเวทลลิตสูตร (ผู้แตกฉานเพราะ ถาม)	C : Agility - A 1. ปัญญาเชื่อมคมด้วยปฏิภาณ ปฏิสัมภทาว่องไวเปรียบสายฟ้า แลบ 2. พร้อมรับการพัฒนาดน รู้เท่า ทันการเปลี่ยนแปลงโลก เรียนรู้ ตลอดชีวิต 3 มีคุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบต่อตนเอง สังคม 4. เป็นผู้นำสร้างสรรค์แก้ปัญหา ทันการณ์ เป็นแบบอย่างที่ดี

สรุป การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ทั้ง 4 ด้าน (KSEC) สามารถบูรณาการหลัก ปฏิสัมพันธ์ 4 บุพนิมิต 7 ประการ และทริโอดตัปปะ ในพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการนี้จะช่วยให้นักศึกษาไม่เพียงแต่พัฒนาความรู้ในเชิงวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการคิดเชิงวิเคราะห์ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองทั้งด้านกาย จิตใจ และสติปัญญา คือ ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา สิกขา 3 ระบบการศึกษาในพุทธธรรมที่พัฒนาบุคคลอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ และสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในบุพนิมิต 7 ประการ โยนิโสมนสิการความคิดแบบแยกคาง เป็นความคิดวิเคราะห์บนฐานของข้อมูลที่ถูกต้องมี เหตุมีผล ตามเหตุปัจจัย โยนิโสมนสิการเบื้องต้นจึงต้องอาศัยกาลยามิตตตา คือผู้ชี้แนะข้อมูลที่ถูกต้อง ควร จนเมื่อเขาคิดเองเป็น สามารถตัดสินใจบนหลักทฤษฎีสัมปทา และสอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ 6 ระดับของทฤษฎีการเรียนรู้ของ The Revised Bloom Taxonomy (2001) จากการบ่มเพาะการ ฝึกฝน หรือนำพาตนเองเข้าไปรับการฝึกฝนเองก็ตาม รู้จักจัดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพให้ ตนเอง ไม่ประมาท สร้างความมีวินัยในตนเองที่จะจัดสรรตนเองเพื่อให้ได้รับความรู้คือปัญญา เพื่อให้ มีผลงานและสำเร็จผลตามความมุ่งหมาย ดังภาพที่ 4.23

ภาพที่ 4.23 สรุปผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ (KSEC) แก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้วยพุทธบูรณาการ

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลีณี วิกิรานต์, 2568)

และเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยได้สอบถามความเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ต่างมีความเห็นร่วมกันว่าการวัดผลต้องใช้ระยะเวลาในการติดตามผล แต่ผลที่สามารถวัดผลได้ คือการให้นักศึกษาประเมินตนเอง และวิธีการสังเกตการณ์พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงโดยผู้สอนเอง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วย 3 หลักพุทธธรรม สรุปเป็นความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC ความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคลด้วยพุทธบูรณาการ กับ 3 หลักพุทธธรรม ปฏิสัมพันธ์ 4 บุพนิมิต 7 ประการ หิริ โอตตัปปะ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยสรุปเป็นตารางแสดงความเชื่อมโยงด้านนโยบาย การจัดการเรียนรู้ หลักธรรมที่ใช้พุทธบูรณาการ ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ และองค์ความรู้ ดังตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงความเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

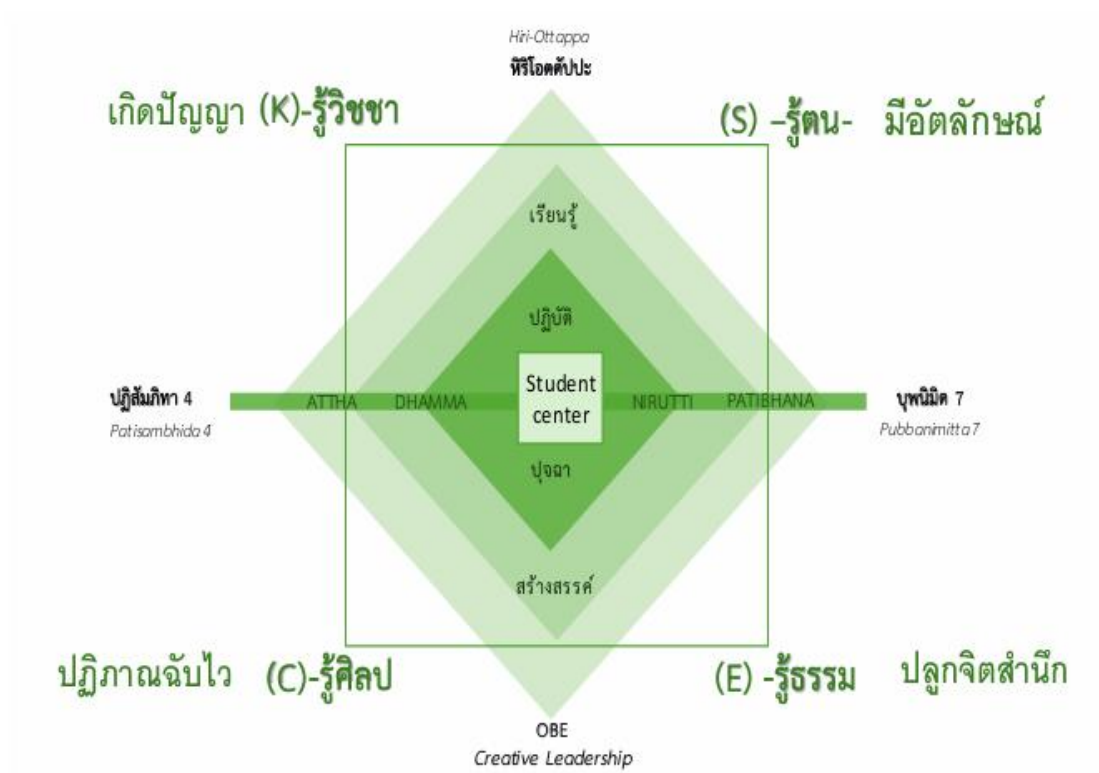
ประเด็นการวิจัย KSEC	แนวทางการจัดการ เรียนรู้	หลักธรรมที่ใช้ พุทธบูรณาการ	ผลลัพธ์ การ เรียนรู้	องค์ความรู้
ความรู้ K-Knowledge	1. ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรับปรุง Revised Bloom Taxonomy (2001) 2. แนวคิดจัดการเชิง สร้างสรรค์ Constructive Alignment (Gerry Gallagher Author, (2017))	ปฏิสัมพันธ์ 4	รู้วิชา	ปัญญา
ทักษะ S-Skills	การจัดการเรียนรู้เชิง รุก Active Learning : Kolb's Learning Cycle (Active learning)	บุพนิมิต 7 ประการ	รู้ตน	อัตลักษณ์ตน

ประเด็นการวิจัย KSEC	แนวทางการจัดการ เรียนรู้	หลักธรรมที่ใช้ พุทธบูรณาการ	ผลลัพธ์ การ เรียนรู้	องค์ความรู้
	แนวทางการสอนใน ศตวรรษที่ 21 : TLLM MACRO Model			
จริยธรรม E-Ethics	ทำให้ดูเป็นแบบอย่างที่ดี Best Practice	หิริโอตตปปะ	รู้ธรรม	มีจิตสำนึก
ลักษณะบุคคล C-Character	จัดการเรียนรู้ด้วยการ ลงมือทำเองPractice Based Learning	ปฎิสัมภิตา 4	รู้ศิลป รู้รอบ	ภาวะผู้นำทาง สร้างสรรค์

จากตารางความเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ ข้างต้น จะเห็นว่า ทั้ง 3 หลักธรรมได้แก่ ปฏิสัมภิตา 4 บุพนิมิต 7 ประการ หิริโอตตปปะ สามารถนำมา บูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และเป็นเครื่องมือชี้วัด ความสำเร็จในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ มีผลลัพธ์จากการ วิจัยดังนี้

1. รู้วิชา คือการศึกษา เรียนรู้ ทำให้รู้จักคิด เกิดปัญญา-----Wisdom
2. รู้ตน คือ ใฝ่รู้ พร้อมตนฝึกฝน ไม่ประมาท สร้างสรรค์เชี่ยวชาญมีอัตลักษณ์- Origination
3. รู้ธรรม คือประพฤติตนละชั่วกลัวบาปเป็นปกติ จนเป็นจิตสำนึก----Consciences in mind
4. รู้ศิลปรอบรู้ คือการเชื่อมโยงความรู้ แก้ปัญหาได้ฉับพลัน มีปฏิภาณไหวพริบ-----Agility

ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นแผนผังความเชื่อมโยงของการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ KSECและสรุปผลการวิจัย เป็น K-ความรู้ รู้วิชา เกิดปัญญา S-ทักษะ รู้ตนบ่มเพาะจนมีอัตลักษณ์ E-รู้ธรรม จนเกิดจิตสำนึกดี รู้จากการศึกษาทั้งหมด จนมีปฏิภาณพื้นตัวฉับไวทุกสถานการณ์ รายละเอียดดังภาพที่ 4.24

ภาพที่ 4.24 กรอบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ด้วยพุทธบูรณาการ

ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรัตน์, 2568)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย องค์ความรู้ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Work) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล ปฐมภูมิ ทุตติภูมิ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ เอกสารวิชาการ ตำรา หนังสือ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ประการ คือ การศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ 3) บูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม 4) เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” วิธีการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยภาคสนาม กำหนดเลือกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาศิลปการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นกรณีศึกษา โดยการศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกทางพุทธศาสนา ทางการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ และทางผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมจำนวน 20 รูป/คน กลุ่มผู้สนทนาเฉพาะจำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สรุปอุปนัย นำเสนอด้วยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 องค์ความรู้

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ทราบข้อมูลความเชื่อมโยงในแต่ละประเด็นของความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล ของสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ได้บูรณาการหลัก พุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ และเสนอผลการบูรณา การของผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีพุทธบูรณาการ เพื่อนำไปสู่การเสนอ แนวทางพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามประเด็นปัญหาการวิจัย ดังนี้

5.1.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

บริบทและความเป็นจริงในปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การ เรียนรู้ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Education: OBE) ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดย มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) และลักษณะ บุคคล (Character) หรือที่เรียกรวมว่า KSEC ซึ่งแนวโน้มการจัดการเรียนรู้ได้พัฒนาไปสู่รูปแบบเชิงรุก การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงที่นักศึกษาได้เพิ่มพูนทักษะ ความเชี่ยวชาญจากประสบการณ์

ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา คือ สร้างคนคุณภาพ สามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และมีทักษะที่จำเป็นเพื่อการดำรงตนในศตวรรษที่ 21 สร้างองค์ความรู้ มุ่งเน้นการวิจัย สร้างนวัตกรรม เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่ขีดความสามารถและความเข้มแข็ง ของประเทศ การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ จึงวิเคราะห์ใน 4 ประเด็นการเรียนรู้ที่กำหนดตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคล มีข้อสรุปตามลำดับดังนี้

1) สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้าน ความรู้ K-(Knowledge) สรุปผลการวิจัยได้ว่า หลักสูตรได้พัฒนาการสอนบรรยายให้น้อยลง การ บรรยายเน้นการให้ความรู้ที่รู้เชิงสาระอย่างถูกต้อง ชัดเจน โดยรูปแบบการให้ความรู้มาจากหลายวิธี จากการถ่ายทอดตรงจากผู้สอนลดลง จากการที่ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น มีเวลาปฏิบัติงาน คิดค้นด้วยตนเองมากขึ้น กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียนหลากหลายและจำนวนครั้งมาก ขึ้น ผู้เรียนได้ทดลอง ทดสอบการทำงานมากขึ้นเกิดความรู้ระหว่างการปฏิบัติงาน ฝึกการแชร์ ประสบการณ์เรียนรู้ที่พบด้วยตนเองมากขึ้น ผู้เรียนได้ใช้สมองความคิดตนเองฝึกจับหลักประเด็น เนื้อหาสาระเพื่อการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจนหลากหลายรูปแบบ อาจเป็นคำ

สำคัญ (Key word) ผู้สอนสร้างเงื่อนไขข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หรือกรณีศึกษา มีกิจกรรมการประเมินผลรวมเข้าด้วยกันกับกิจกรรมการเรียนการสอนและผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งปรากฏผลว่าด้วยการกระบวนการจัดการความรู้ที่นักศึกษาสามารถนำเสนอหัวข้อวิจัยที่มาจากความสนใจ และค้นหาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอเป็นกรอบการวิจัยของตนเองเพื่อจะได้ดำเนินการวิจัยในระยะต่อไป ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และ ผู้สนทนากลุ่มเฉพาะเห็นความเหมาะสมของ 3 หลักธรรมได้แก่ หลักธรรมปฏิสัมพันธ์ 4 หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ หลักธรรมหิริโอตตปปะ โดยเน้นคุณลักษณะของหลักธรรมบางหมวดที่เกี่ยวข้องตรงได้แก่ อัตตปฏิสัมพันธ์ อัมมปฏิสัมพันธ์ (ความสามารถเชื่อมโยงสาระกับการพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์และนำความรู้ไปใช้) และกัลยาณมิตตตา (การเข้าหาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้) มาบูรณาการเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้

2) สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบ Active learning ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การฝึกฝนตน เรียนรู้จากประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอนด้วยตนเอง ฝึกทักษะทางกาย การทำงานกิจกรรมกลุ่ม ในพื้นที่จริง ฝึกฝนการทำงานที่ตี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการสืบค้นแนวคิดทฤษฎีผลงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่หลากหลายในระดับนานาชาติและการปฏิบัติงานสร้างสรรค์กระบวนการทดลองทำงานสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม การฝึกจัดกิจกรรมสัมมนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ และนักศึกษาสถาบันศิลปะการออกแบบจากประเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์นานาชาติแก่ผู้เรียน มีการประเมินผลงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน การแนะนำแนวทางจากอาจารย์ผู้สอน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีวงจรกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน Kolb's learning cycle ซึ่งมีข้อสรุปว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอนด้วยตนเอง และปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน คือความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจของผู้เรียน วุฒิภาวะ กลยุทธ์การสอน และเกี่ยวกับสุขภาพ ร่างกาย รวมถึงอารมณ์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมบุพนิมิต 7 ประการ การจัดระเบียบวินัยในการเรียนก็เป็นส่วนสนับสนุนสำคัญเพื่อไปสู่เป้าหมายคือความสำเร็จของการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และ ผู้สนทนากลุ่มเฉพาะเห็นความเหมาะสมของ 3 หลักธรรมได้แก่หลักธรรมปฏิสัมพันธ์ 4 หลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ หลักธรรมหิริโอตตปปะมาบูรณาการ โดยเน้นหลักธรรมบุพนิมิต 7 ประการ (การใฝ่รู้ พร้อมตนเพื่อสู่ความสำเร็จโดยไม่ประมาท) และนิรุตติปฏิสัมพันธ์การฝึกฝนตนเพื่อการเผยแพร่ความรู้สู่ระดับสากลด้วยวิถีทางต่าง ๆ เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะ

3) สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) สรุปผลการวิจัยได้ว่า ได้มีการนำแนวทางของจริยธรรมมาใช้ควบคุมเรื่องการไม่ลอกเลียนแบบ และการเคารพในจรรยาบรรณการวิจัยในการเรียนการสอนด้วยวิธีการตั้งกฎกติกา

ในการตรวจสอบในเรื่องนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B2 เห็นว่าควรนำหลักทริโอตตปปะมา ทำให้เกิด ทำให้มีในตัวนักศึกษา และผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก B4 รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มให้ความคิดเห็นพ้องกันว่า จริยธรรม คือ ความรู้ต้นของสัตบุรุษ ทริโอตตปปะ ไม่ประมาทมีสติ อัปมาทสัมปทา ปัญญาเกิด พร้อมสร้างสรรค์สิ่งที่ดี โดยวิธีการที่เหมาะสมที่สุด คือปลูกฝังให้มีคุณธรรมในการระหว่างการทำงาน ดังที่ ดร.อาจง ชุมสาย (2558) ได้กล่าวไว้แล้ว การทำความคิดที่สร้างสรรค์เพื่อประมวลความรู้ก่อรูปแปลงร่างเป็นแนวทางการทำงานออกแบบของนักศึกษานั้น ผลการให้สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้สัมภาษณ์ BI3, O5, O6, O7, O8 พบว่าจำเป็นต้องใช้จริยธรรมความซื่อสัตย์ มีแบบอย่างที่ดีจากกัลยาณมิตรหรือช่วยแนะนำทางที่ถูก ใช้ปฏิภาณไหวพริบจากการเรียนรู้เพื่อการโต้ตอบ ด้วยภาษา ในการร่วมอภิปรายด้วยเหตุและผล จึงจะได้ผลงานตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง จึงกล่าวโดยสรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) การนำข้อค้นพบหรือภาพของผู้อื่นมาใช้ในการงานของตนต้องอ้างอิงอย่างเป็นระบบ ความไม่ประมาทในการทั้งปวงมีแต่ผลดีทั้งประโยชน์ปัจจุบันและอนาคต โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรม ผู้สอนใช้วิธีสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน การให้คำปรึกษาวิจัย ว่า ผลที่เกิดขึ้นกรณีศึกษาของนักศึกษา มาจากเหตุอย่างไร ให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย การฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกตนที่เป็นรูปธรรมด้านจริยธรรมนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มB เน้นให้ความสำคัญ ว่ามีความจำเป็นในการเตรียมพร้อมผู้เรียนสู่ลักษณะบุคคลที่สมบูรณ์ด้วยกายและใจที่มีจิตสำนึกเป็นกุศล จะเป็นพื้นฐานของการทำงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม รายละเอียดดังปรากฏหลักฐานสืบค้นได้ในพระไตรปิฎก เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และให้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ของหลักสูตร

4) สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล C-(Character) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้แก่นักศึกษาด้านลักษณะบุคคล การนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เข้าสู่ระเบียบวิธีวิจัยเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบความคิด ที่มีกฎ กติกา ในการดำเนินเรื่องการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาแต่ละคนสนใจ หาเหตุ นำสู่ผล เน้นการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติเป็นฐาน (Practice Based Learning) เป็นสื่อความคิดให้สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นล่วงรู้สิ่งที่นักศึกษากำลังดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ให้ผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์ ผลของความคิด ที่มาจากการฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ พัฒนาจนกลั่นผลงานนั้นออกมาเป็นองค์ความรู้ องค์ความรู้ที่แปลงเป็นนวัตกรรม และนำไปต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความรู้จริง รู้ชัดในสิ่งที่สนใจ ด้วยตรรกที่เป็นเหตุผลในระเบียบวิธีวิจัย ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในตนเองที่จะผลิตงานที่มีความเชื่อมั่นที่พร้อมเผยแพร่ในระดับสากล พร้อมทั้งก้าวเป็นผู้นำแห่งการสร้างสรรค์ที่มีความเชี่ยวชาญหลังสำเร็จการศึกษา และสร้างผลงานที่มีคุณธรรมเพื่อประโยชน์ใช้สอยแก่มวลมนุษยชาติทั้งระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และ ผู้

สนทนากลุ่มเฉพาะเห็นความเหมาะสมของ 3 หลักธรรมได้แก่หลักธรรมปฏิสัมพันธ์ 4 หลักธรรม
บุญนิมิต 7 ประการ หลักธรรมหิริโอตตปมะมาบูรณาการ โดยเน้นให้ความสำคัญ ในหลักปฏิภาณ
ปฏิสัมพันธ์ (ความฉลาดไหวพริบในการเลือกใช้ความรู้แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล) โยนิโสมนสิการสัมปทา
(การคิดไตร่ตรองรอบคอบบนข้อมูลที่รู้จริง) และกัลยาณมิตตตา (การเป็นที่พึงของผู้อื่นอันเป็นภาวะ
ผู้นำที่มีคุณธรรม) เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล

5) สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

สรุปบริบทและความเป็นจริงในปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่เน้น
ผลลัพธ์การเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่า ด้านความรู้ ความรู้ที่รู้เชิงสาระอย่างถูกต้อง ชัดเจน ผู้เรียนเรียนรู้
อย่างเข้าใจ เข้าถึง รู้คิด พัฒนาเป็นปัญญาในการสร้างสรรค์ ด้านทักษะ เรียนรู้ปฏิบัติ ใฝ่รู้ ฝึกฝน
ตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดยั้ง รู้ตน ฝึกการใช้เครื่องมือ เทคโนโลยี ช่วยเสริมความรู้เพื่อการ
สร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มทักษะความเชี่ยวชาญ ด้านการเรียนรู้ธรรม เป็นข้อกำหนดที่สอดแทรกในข้อ
ปฏิบัติด้านกติกา ข้อห้าม การจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมเป็นการเน้นการสร้างเสริมจรรยาบรรณ
วิชาชีพในการปฏิบัติงานอย่างมีอาชีพ มากกว่าการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเพื่อสร้างจิตสำนึก เพื่อจะ
ได้นำไปสู่การสร้างบัณฑิตที่มีคุณลักษณะ ที่มีภาวะผู้นำทางการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม
ได้ตลอดชีวิต เป็นที่พึงพิงแก่ผู้อื่นได้ในระดับสากล รายละเอียดดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

โครงสร้าง	การจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้	คำอธิบาย
Input	นักศึกษาระดับอุดมศึกษา : DinDA มาตรฐานการเรียนรู้ OBE : KSEC หลักพุทธธรรม : ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ หิริโอตตปปะ	เตรียมบริบทก่อนการ จัดการเรียนรู้ ทั้งภายใน ผู้เรียน และนโยบาย ภายนอก
Process	กำหนดเป้าหมายด้วย โยนิโสมนสิการ บุพนิมิต 7 ประการ จัดกระบวนการเรียนรู้การคิดวิเคราะห์โดยปฏิสัมภิทา 4 เสริมสร้างคุณธรรมจิตใจ ด้วย หิริโอตตปปะ	เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ ผสมผสานพุทธธรรมกับการ จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
Output	บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ KSEC K : ความรู้ : เข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยปัญญา S : งานถนัด ใฝ่รู้ หาแบบอย่าง ผูกพัน ไม่หยุดยั้ง เพื่อ สร้างสรรค์ผลงาน หาทัดลักษณ์ E : คิดสร้างสิ่งที่ดี มีคุณค่า แก่มวลมนุษยชาติ C : ผู้สร้างสรรค์ไม่ประมาท	ผลลัพธ์การเรียนรู้ของ ลักษณะบุคคลที่สมบูรณ์ ตามกรอบ OBE : มีปัญญา คิดสร้างสรรค์ ประโยชน์ สุขแก่สังคมที่ยั่งยืน
Feedback	✓ ใช้ผลลัพธ์จากปฏิสัมภิทา 4 เป็นตัวบ่งชี้ ความสำเร็จ ✓ ใช้กระบวนการพัฒนาของบุพนิมิต 7 ประการเป็น ตัวชี้วัดการพัฒนาต่อยอดความรู้ เรียนรู้ตลอด ชีวิต ✓ ใช้หิริโอตตปปะ เป็นตัวชี้วัดระดับบุคคลของ บัณฑิต ที่เป็นแบบอย่างในสังคม	หลักพุทธธรรมเป็นระบบ ประเมินผลเพื่อพัฒนา ต่อเนื่อง

5.1.2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1) **หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ K-(Knowledge)** สรุปผลการวิจัยได้ว่า หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ 4 เป็นองค์ธรรมหลัก ด้วยยึดหลักการของ **อรรถปฏิสัมพันธ์ และอัมมปฏิสัมพันธ์** คือ ความรู้เชิงสาระที่เกิดปัญญา รู้จริง รู้แจ้ง รู้เหตุ รู้ผล รู้จบ รู้รอบด้าน รู้ลึก รู้แตกฉานเป็นปัญญาที่สามารถกำหนดลักษณะเฉพาะและความหมายของผลไปหาเหตุ และสาวจากเหตุไปหาผลของสารัตถะ สอดคล้องกับหลักอัมมปฏิสัมพันธ์ที่สามารถแยกแยะ วิเคราะห์จัดหมวดหมู่ความรู้ พร้อมทั้งจะนำเผยแพร่สู่สาธารณชนด้วยภาษาที่เข้าใจนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งความรู้ที่มาจากระดับการฟัง จดจำ เข้าใจ ในเหตุและผลแล้ว จะสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียนที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ได้ด้วยตนเองในระยะต่อไป สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางพุทธิปัญญา (The Revised Bloom Taxonomy, 2001) หลักธรรมอีกประการที่มีความสำคัญสำหรับความรู้นักศึกษา คือความรู้ที่เป็นสุจริต มีองค์ความรู้ของตนเอง ไม่แอบอ้างงานผู้อื่นเป็นของตน คือ **หลักโยนิโสมนสิการสัมปทา** และหลักธรรมกัลยาณมิตตตา จากบุญนิมิต 7 ประการจึงมีความจำเป็นที่บุคคลต้องสร้างเสริมให้มีให้เกิดขึ้นภายในตนระหว่างการศึกษา เพื่อการสร้างหรือแสวงหาความรู้ที่น่าเชื่อถือ อ้างอิงในทางวิชาการได้ รวมถึงการนำความรู้เพื่อแก้ปัญหาไปสู่ความสำเร็จผล

2) **หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะ S-(Skills)** สรุปผลการวิจัยได้ว่า ทักษะได้แก่ผลของการพัฒนาตนของบุคคลจนมีความชำนาญ สัญญาณที่มีความหมายบอกเหตุที่ดีว่าบุคคลจะก้าวเข้ามาสู่เส้นทางสู่ความสำเร็จ หรือการพัฒนาตนในระดับนี้ พระพุทธองค์ได้ทรงเปรียบเทียบช่วงเวลาก่อนพระอาทิตย์จะขึ้น จะมีแสงทองส่องสว่างนำทางมาก่อน อุปมาเป็นรุ่งอรุณของการศึกษา แสงส่องนำทางแก่บุคคลนั้น และสิ่งที่มาแล้วเบื่องแรกได้แก่ผู้บอกทาง คือ กัลยาณมิตตตา และตัวของตนเองที่รู้ตนว่ามีความพร้อมที่จะก้าวไปตามทางของแสงสว่าง ด้วยศีล สมาธิและปัญญา อันประกอบด้วย สิลสัมปทา (พร้อมฝึกความสุจริตเป็นปกติ) / ฉันทสัมปทา (พร้อมใจเลือกทำงานที่ถนัดทำให้ทำด้วยความพอใจ) / อุตตสัมปทา (พร้อมที่จะรับความรู้เพื่อพัฒนาตน เปรียบเหมือนภาชนะหยาบ) / อัปปมาทสัมปทา (ความพร้อมของสติรู้ทำในสิ่งที่ควรทุกเวลา) / ทิฏฐิสัมปทา และโยนิโสมนสิการสัมปทา (พร้อมเหตุแลผลรอบคอบ) สรุปได้ว่ากระบวนการการพัฒนาตนเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญทางใดทางหนึ่งนั้น ต้องผ่านความพร้อมตนในการฝึกฝน ทดลอง ผิวนทน “ความสำเร็จอยู่แค่เอื้อม” เพื่อเป้าหมายคือพัฒนาการเรียนรู้ให้ขึ้นไปสู่ระดับการสร้างสรรค์ การประเมิณผล และวัดผลที่เป็นมาตรฐานจึงมีความจำเป็นในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทาง

พุทธิปัญญา (The Revised Bloom Taxonomy, 2001) ซึ่ง/หมวดธรรมบุพนิมิต 7 ประการนี้ ไม่ว่าผู้เรียนจะตั้งต้นจากหมวดธรรมใดก็จะพร้อมที่จะนำพาตนเองด้วยวิริยะ อุตุนที่จะคิดและทำงานสร้างสรรค์ผลงานที่ดี ใช้ประโยชน์ต่อสังคม ดังเป้าหมายที่ตั้งใจ รวมถึงการเลือกสรรความรู้ที่ค้นพบ เพื่อเผยแพร่แก่ผู้ใช้งาน ใช้ประโยชน์ หรือสาธารณชนได้หลายภาษาในระดับสากล ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักธรรมนिरुติปฏิสมมिता

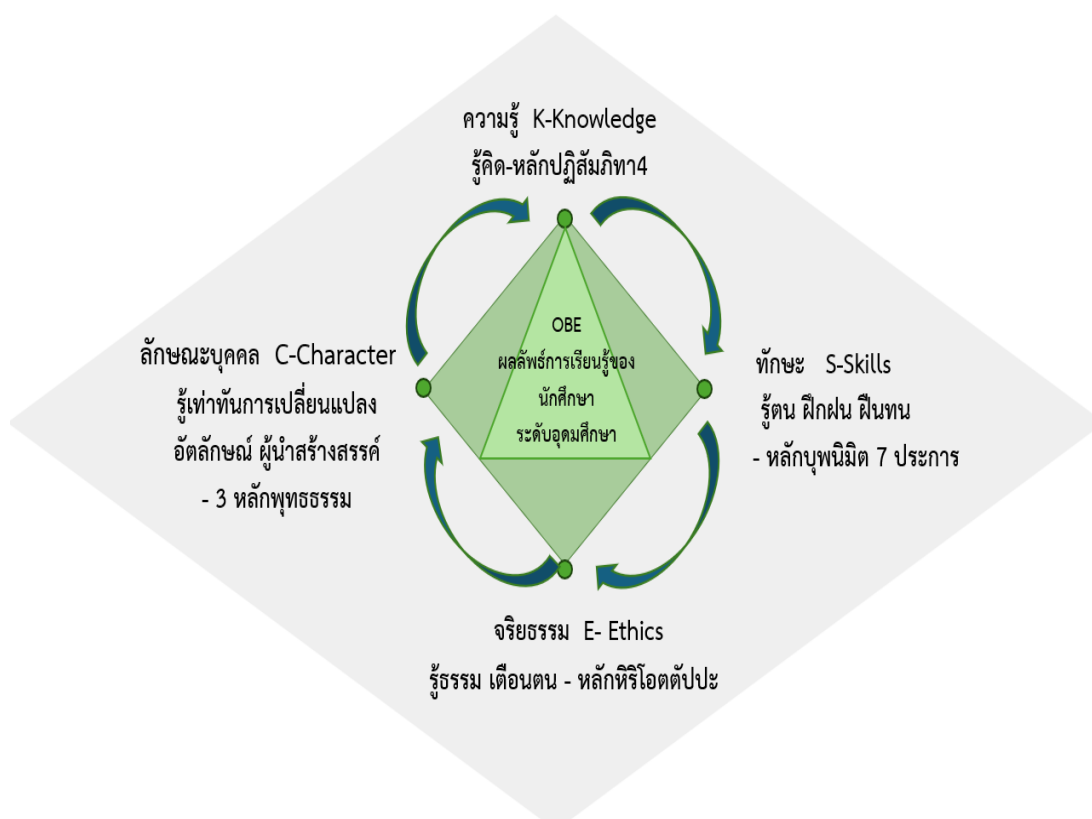
3) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรม E-(Ethics) สรุปผลการวิจัยได้ว่าหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม มุ่งเน้น หลักธรรม หิริโอตตปปะ เป็นหลักธรรมที่จำเป็นต้องมี ต้องให้เรียนรู้แก่ผู้เรียนทุกคน นับเป็นพื้นฐานการคิด การทำ การพูด หรือแสดงออก ทุกประการ ด้วยหิริโอตตปปะจะเกี่ยวข้องกับการไม่ทำความชั่ว การหลีกเลี่ยงสิ่งที่ผิด เช่น การทุจริตทางวิชาการ การไม่รับผิดชอบต่อตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่วนรวม การมีความละเอียดต่อการทำผิดและความเกรงกลัวต่อผลกระทบ ต่าง ๆ จะส่งเสริมให้การเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ดี การมีสติรู้สิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ การจัดการเวลา การเรียนรู้ อย่างมุ่งมั่นโดยไม่ใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง เหล่านี้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนให้หิริโอตตปปะเกิดขึ้นเป็นพื้นฐานจิตใจของผู้เรียน สรุปได้ว่า หลักธรรม “หิริโอตตปปะ” จึงเป็นหลักพุทธธรรมที่ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน เห็นพ้องและสนับสนุนให้การจัดการศึกษานำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรม หลักการสำคัญ คือ เพื่อการควบคุมตนเอง ไม่เปิดโอกาสให้ตนทำผิด เพราะความละเอียดชั่ว ความกลัวบาป ทำให้รักษาศีลง่าย คนมีศีล จะอดทนต่อสภาวะที่ถูกกระทำให้หัวโนได้ในทุกเวลา สามารถนำตนเองให้มาอยู่ในภาวะที่ปกติตามเดิมได้ ภาวะปกติของบุคคลมีศีลจำนวนมาก ส่งผลให้สังคมนั้นเป็นสังคมที่ปกติสุข

4) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคล C-(Character) ผลการวิเคราะห์หลักปฏิสมมिता 4 บุพนิมิต 7 ประการ และหิริโอตตปปะในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ลักษณะบุคคล C-(Character) ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า หลักธรรมทั้ง 3 จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจจริง เสริมทักษะความเชี่ยวชาญที่ผ่านประสบการณ์บ่มเพาะศิลปวิทยา และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ไม่ประมาท พัฒนาการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนหลากหลายที่มา สร้างความมั่นใจให้เกิดบุคลิกภาพที่มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม ทั้งด้านการใช้ชีวิตและการปฏิบัติตนในสังคม นักศึกษาจะไม่เพียงแค่มุ่งทักษะทางวิชาการ แต่ยังพัฒนาลักษณะที่ดีในด้านศีลธรรม จริยธรรม และความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์อาจหาญ เพื่อพัฒนาตนเป็นผู้นำสังคมอย่างมีคุณค่า และรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะตัวชี้วัดของลักษณะบุคคล ที่มี ปฏิสมมिता 4 จัดเป็นลักษณะของ คนที่มีความเชื่อมั่น ศรัทธาในสิ่งที่พูด ทำให้คนอื่นเชื่อถือ คล้อยตามและปฏิบัติได้ สอดคล้องกับพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า หลักพุทธธรรมที่ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึกเน้นให้ ความสำคัญตามคุณลักษณะของบุคคล ได้แก่ หลักปฏิภาณปฏิสมมिता (ไหวพริบในการเลือกใช้ความรู้ แก้ปัญหาอย่างสอดคล้องด้วยเหตุแลผล) โยนิโสมนสิการสัมปทา (การคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบบน

ข้อสนเทศที่กลั่นกรองด้วยเหตุและผลมาอย่างดีแล้ว) และกัลยาณมิตตตา (ความเป็นที่พึงพิงแก่ผู้อื่น ด้วยความเมตตาธรรม) เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านลักษณะบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ

5) สรุปหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ด้วยผลการวิจัยที่ค้นพบในการน้อมนำหลักพุทธธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรมและลักษณะบุคคล จะเห็นได้ว่าบุคคลนั้นได้รับการพัฒนา บ่มเพาะกายและใจ ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ หลักสูตรจึงมั่นใจได้ว่า จะสามารถผลิตบัณฑิตที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางแผนหลักในการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ไว้แล้ว โดยมุ่งพัฒนาแบบองค์รวม กล่าวคือ มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาครบทุกด้านแล้ว การพัฒนาหรือการแก้ปัญหาใด ๆ ก็สามารถทำได้โดยง่าย ลักษณะบุคคลตามอัตลักษณ์ของหลักสูตร AESTHETIC สอดคล้องกับ อัตลักษณ์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยศิลปากร CREATIVE และนโยบายการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของประเทศ เชื่อมโยงหลักธรรม แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมทั้ง 3 ได้แก่ หลักปฏิสัมพันธ์ 4 บุพนิมิต 7 ประการ หิริโอตตปปะ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ ความรู้คิด ทักษะเพื่อการสร้างสรรค์ จะช่วยให้นักศึกษาไม่เพียงแต่มีทักษะที่แข็งแกร่ง แต่ยังมีจริยธรรม ความมุ่งมั่น และความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและสร้างสรรค์ที่ยังประโยชน์ตน ประโยชน์แก่สังคม และเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการเรียนรู้ที่น้อมนำหลักธรรมทั้ง 3 มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาเป็นบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ จริยธรรมครบถ้วนทั้งทางการดำรงตน การปฏิบัติ และทางจิตใจมีลักษณะบุคคลที่ประเสริฐ มีสุนทรียภาพ ศิลปะนิสัย ใฝ่ศึกษา มีจิตสำนึกที่เป็นกุศล คิดงานสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีความสุข สามารถเป็นผู้นำทีมงานในระดับชาติและนานาชาติได้อย่างมั่นใจ ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 สรุปหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของ
นักศึกษาระดับอุดมศึกษา
ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกิรานต์, 2568)

5.1.3 บุรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม

การบูรณาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้สรุปผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ทั้ง 4 ด้าน (KSEC) พบว่าสามารถบูรณาการด้วยหลัก ปฏิบัติ 4 บุพนิมิต 7 ประการ และ หิริโอตตปปะ ในกระบวนการจัดการความรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการนี้จะเป็นการนำหลักการ วิธีการของหลักพุทธธรรมมาเสริมสร้างความสมบูรณ์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ทั้งการพัฒนาความคิด การปฏิบัติและความรู้ธรรมอย่างลึกซึ้งเพิ่มขึ้น นักศึกษาจึงไม่เพียงแค่พัฒนาความรู้ในเชิงวิชาการ แต่ยังสามารถเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการคิดเชิงวิเคราะห์ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองทั้งด้านกาย-ความรู้ จิตใจ

ทักษะ จริยธรรม และสติปัญญา-ความมีเหตุผล แก้ไขปัญหาได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กล่าวคือรวมลงเป็นไตรสิกขา คือ สภาธิ ปัญญา หรือสิกขา 3 ระบบการศึกษาในพุทธธรรมที่พัฒนาบุคคลอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ ดังหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่พัฒนาดน ต่างจากสัตว์อื่น “ทันโต เสฏโฐ มนุสเสสุ” (ขุ.ธ.อ. 2/125) คนที่มีความสามารถที่จะฝึกฝนอบรมตนเองได้ เมื่อผ่านการฝึกฝนพัฒนาดนเองได้แล้ว ย่อมเป็นผู้ที่ประเสริฐสูงสุด สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในบุพนิมิต 7 ประการ โยนิโสมนสิการความคิดแบบแยกคาง เป็นความคิดวิเคราะห์บนฐานของข้อมูลที่ถูกต้องมีเหตุมีผล ตามเหตุปัจจัย โยนิโสมนสิการเบื้องต้นจึงต้องอาศัยกาลยามิตตตา คือผู้ชี้แนะข้อมูลที่ถูกที่ควร จนเมื่อเขาคิดเองเป็น สามารถตัดสินใจบนทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นเป็นสัมมาทฤษฎี และสอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ 6 ระดับ ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธปัญญาของ the Revised Bloom Taxonomy (2001) จากการบ่มเพาะการฝึกฝน หรือ นำพาดนเองเข้าไปรับการฝึกฝนเองก็ตาม รู้จักจัดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพให้ตนเอง ไม่ประมาท สร้างความมีวินัยในตนเองที่จะจัดสรรตนเองเพื่อให้ได้รับความรู้คือปัญญาความรู้เหตุรู้ผล เพื่อให้มีผลงานและสำเร็จผลตามความมุ่งหมาย

เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยได้สอบถามความเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ ต่างมีความเห็นร่วมกันว่าการวัดผลต้องใช้ระยะเวลาในการติดตามผล แต่ผลที่สามารถวัดผลได้ คือการให้นักศึกษาประเมินตนเอง และวิธีการสังเกตการณ์พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงโดยผู้สอนเอง พบว่า นักศึกษามีความพอใจในระดับ 4.5-5 ในการได้รับความรู้หรือประสบการณ์บางส่วนเกี่ยวกับพุทธศาสนา แม้นักศึกษาจะมีได้เป็นพุทธมามกะ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 คือ มุ่งการสร้างคนคุณภาพด้วยความรู้และสมรรถนะแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE Curriculum) ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาเอก 4 ประเด็น คือ 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) จริยธรรม 4) ลักษณะบุคคล สภาพจัดการเรียนรู้ได้เปลี่ยนจากบรรยายอย่างเดียว เป็นรูปแบบการเรียนรู้เน้นปฏิบัติมาก ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เทคโนโลยีมีบทบาทช่วยสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง การสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในและนอกห้องเรียน ฝึกการสร้างทีมงาน การปฏิสัมพันธ์ มีประเมินผลเป็นระยะ ๆ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่การนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของ The Revised Bloom Taxonomy (Lorin Anderson & David Krathwohl, 2001) เป็นกระบวนการวัดระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยหลักสูตรกำหนดผลลัพธ์ที่ผู้เรียนพึงกระทำได้ ออกแบบวิธีการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วัดผลจากผลผลิตของงานเชิงประจักษ์และงานเผยแพร่ในระดับสากล

ผลการศึกษาเอกสารพระไตรปิฎก อรรถกถา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามพบว่าหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม ได้แก่ ปฏิสัมภีทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ และทริโอดตปปะ โดย

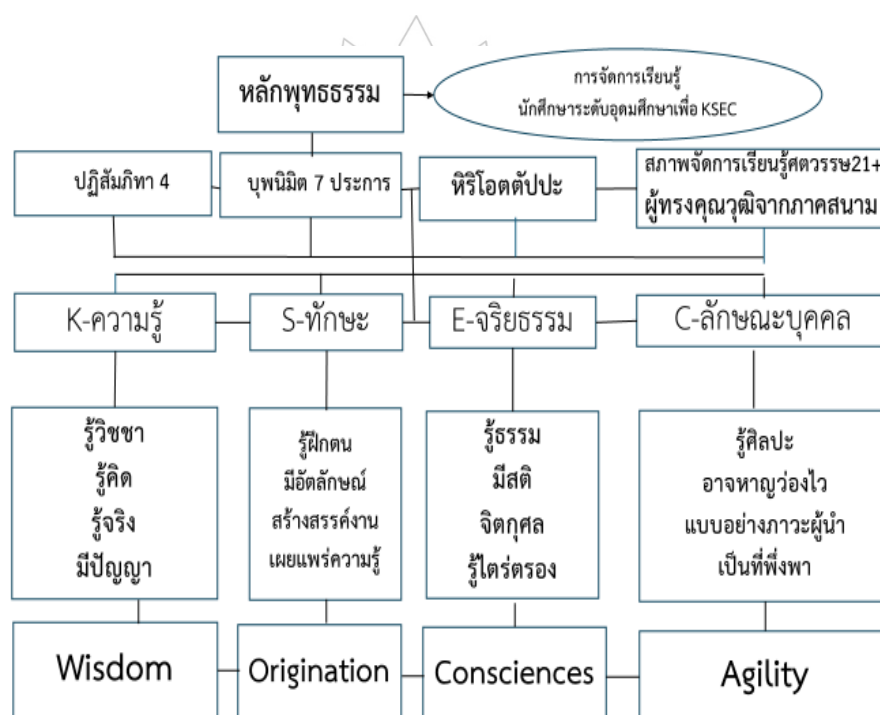
ผลการวิจัยพบว่าหลักปฏิสัมพันธ์ 4 อัตถปฏิสัมพันธ์ ธรรมปฏิสัมพันธ์ และปฏิภาณปฏิสัมพันธ์จะเสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ และด้านลักษณะบุคคลเป็นหลัก ขณะที่นิรุติปฏิสัมพันธ์ บุพนิมิต 7 ประการและหิริโอตตปปะจะเหมาะสมเป็นหลักธรรมบูรณาการในด้านทักษะ และจริยธรรม มีข้อสังเกตว่า ข้อธรรมอันเป็นที่มาของปัจฉิมโอวาทของพระพุทธเจ้า อปัมาทสัมปทา การถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท รู้จักผินตน อดทน ตั้งตนอย่างมีสติทุกขณะ สามารถบูรณาการได้ทุกประเด็นของการจัดการการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ รายละเอียดแสดงในตารางผลการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อพุทธบูรณาการ ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 ผลการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

KSEC	ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์	หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง	ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ
K – Knowledge ความรู้	รู้จริง เข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เหตุ-ผล	ปฏิสัมพันธ์ 4 กัลยาณมิตตตา	เชื่อมโยงความรู้ ใช้ ประโยชน์สร้างสรรค์
S – Skills ทักษะ	พร้อมตน ผึกฝนตนไม่ หยุดยั้ง ไม่ประมาท	บุพนิมิต 7 ประการ นิรุติปฏิสัมพันธ์	พัฒนาตน เป็นผู้เชี่ยวชาญ มีอัตลักษณ์
E – Ethics จริยธรรม	จิตอาสา สาธารณะ มีจรรยาบรรณใน วิชาชีพ	หิริโอตตปปะ ทวิฐีสัมปทา อปัมาทสัมปทา	คิดสร้างสรรค์เพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำทีมงานมืออาชีพ
C – Character ลักษณะบุคคล	ผู้มีปฏิภาณ ฉลาดคิด แก้ปัญหาคล่องแคล่ว ว่องไว	ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ โยนิโสมนสิการ สัมปทา กัลยาณมิตตตา	ภาวะผู้นำสร้างสรรค์ มีคุณธรรม เป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้

อย่างไรก็ดีหลักพุทธธรรม ทั้ง 3 หมวด ต่างมีความเชื่อมโยง สัมพันธ์กันเป็นวงจรการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่สืบเนื่องกัน กล่าวคือ มีปัญญารู้คิด รู้ตน พร้อมตน รับผิดชอบตนเอง ผึกฝนใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ อย่างไม่ประมาท เผยแพร่ความรู้ สื่อสารคล่องแคล่วแตกฉาน ถามตอบอาจหาญเชื่อมั่น นำตนสู่การเป็นภาวะผู้นำ ใฝ่สร้างสรรค์ผลการเรียนรู้-รู้ธรรมวินัยสร้างกุศล ปัญญา-รู้ศิลปะ-ผู้นำการสร้างสรรค์มืออาชีพ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามลำดับของสิกขา 3 ในพุทธศาสนา

รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ จึงมีที่มาขององค์ความรู้ ที่เชื่อมโยงระหว่าง OBE- KSEC -ทฤษฎีการเรียนรู้ the Revised Bloom Taxonomy บูรณาการด้วยหลักธรรมปฏิบัติ 4 บุญนิมิต 7 ประการ หิริโอตตปปะที่เกี่ยวข้อง แผนผังผลการบูรณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม (OBE) ดังกรอบบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 กรอบบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (ที่มา : (ออกแบบโดย มาลินี วิกรานต์, 2568)

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเป็นแสดงความเชื่อมโยงของ “ผลการวิจัย” จากการวิเคราะห์ข้อมูล เอกสารและภาคสนามกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.2.1 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

ผลการวิจัยสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วย พุทธบูรณาการ พบว่าหลักสูตรได้ปรับ กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม ตาม ผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบวิธีการเรียนการสอนความรู้เชิงรุก กำหนดนักศึกษา เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ บรรยายน้อย ปฏิบัติมาก นักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง ที่รู้เชิงสาระอย่างถูกต้อง ชัดเจน นักศึกษาต้องเรียนรู้อย่างเข้าใจ เข้าถึง รู้คิด จนสามารถจับประเด็น สาระความรู้ สื่อสารให้บุคคลอื่นรับรู้และเข้าใจตรงกัน สอดคล้องตามขั้นตอนของหลักพุทธธรรม ปฏิสัมพันธ์ 4 จึงจะผ่านกระบวนการวัดประเมินผลเป็นระยะ ๆ และสามารถสังเคราะห์แนวคิดเพื่อ สร้างแนวคิดใหม่มาสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก 4 ขั้นตอน Kolb's learning cycle โดย เดวิด คอลบ์ David Kolb ที่จัด กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และปัจจัยสำคัญคือความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ วุฒิภาวะ สุขภาพ ร่างกาย อารมณ์ของผู้เรียน ผู้สอนสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความ พร้อม และออกแบบกลยุทธ์การสอนให้น่าสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและทำสิ่งที่ตนกำลังคิด อยู่ ทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน และสอดคล้องกับผลงานคุณนิพนธ์ ภาสุดา ภาคาผล (2565) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีเชื่อมโยงความรู้ร่วมกับแนวคิดการใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเข้มแข็งและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของ นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา” ที่ได้ออกแบบขั้นตอนการสอน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจ ให้แก่ผู้เรียน 2) การเชื่อมโยงความรู้ด้วยปรากฏการณ์ 3) การเสาะแสวงหาความรู้ 4) การออกแบบ โครงร่างหรือกิจกรรม 5) การดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรม 6) การประเมินผล การเรียนรู้ แล้วพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเข้มแข็งและทักษะการรู้เท่าทันสื่อใน ภาพรวมสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับมากจากผลการเรียนรู้ สัมฤทธิ์ผลของความรู้เชื่อมโยงความรู้ด้วย ปรากฏการณ์

5.2.2 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการ จัดการ

เรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้

ผลการวิจัยหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า หลักพุทธธรรมที่มีความสอดคล้องกับบุคลิกเฉพาะการผสมผสานทั้งเนื้อหา ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปจัดการเรียนรู้สู่สมรรถนะที่ ต้องการในลักษณะบุคคลของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย 3 หลักพุทธธรรม ได้แก่

1) **ปฏิสัมพันธ์ 4** ความแตกฉานในปัญญา การรอบรู้ การเชื่อมโยงและการถ่ายทอดความรู้ อันเป็นผลที่มาจากการพัฒนาตนของพระอริยเจ้าทั้งหลาย งานวิจัยนี้เห็นถึงความหมายที่สำคัญยิ่งนี้ จึงน้อมนำความหมายหรือนัยทั้ง 4 ของหลักธรรมมาปรับเป็นเครื่องมือในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 หลักที่มีพุทธบูรณาการ สอดคล้องกับผลงานคุณิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตาม มาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยพระครูสุตธัตโณภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม), (2561) ที่พบว่า หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษา คือ หลัก ปฏิสัมพันธ์ และหลักธรรมในทศตปิณฑิกสูตร “คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เข้าไปหาภิกษุผู้เป็นพหูสูตร ผู้เรียนจบคัมภีร์ 1 ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ตามเวลาสมควร สอบสวนได้ถามว่า “พุทธพจน์นี้ เป็นอย่างไร เนื้อความแห่งพุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร” ท่านผู้คงแก่เรียนเหล่านั้นย่อมเปิดเผยธรรม ที่ยัง ไม่ได้เปิดเผย ทำให้ง่ายซึ่งธรรมที่ยังไม่ได้ทำให้ง่าย และบรรเทาความสงสัย ในธรรมที่น่าสงสัยหลาย อย่าง ผลลัพธ์การเรียนรู้ คือผู้เรียนแสดงให้เห็นว่าเข้าใจบทเรียนอย่างชัดเจน ด้วยหลักพุทธธรรมหลัก ปฏิสัมพันธ์ 4 คือ “รอบรู้วิชาการ ขำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญสื่อศึกษา บริการประชาชน”

2) **บุพนิมิต 7 ประการ** รุ่งอรุณของการศึกษา ได้แก่ ธรรม 7 ประการที่เป็นเครื่องหมายบ่ง บอกล่วงหน้าว่า บุคคลนั้นมีความพร้อมที่จะก้าวสู่หนทางแห่งความสำเร็จ งานวิจัยนี้จึงนำมาใช้เป็น กระบวนการพัฒนาตนและบ่มเพาะตนในกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา สอดคล้อง กับในพระไตรปิฎก เล่มที่ 19 พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายมหาวรรค มัคคสังยุต (ประมวลเรื่อง มรรค) ใน สุริยเปยยาลวรรค ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับดวงอาทิตย์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก่อนจะมีมรรค จะมีสิ่งที่จะต้องทำหรือควรจะทำ เหมือนกับเมื่อดวงอาทิตย์จะขึ้นสู่ท้องฟ้า ย่อมมีแสงอรุณเรืองรองขึ้น ขอบฟ้ามาก่อน เปรียบดังชีวิตคนที่จะเข้าพบสิ่งที่ตั้งใจและความสำเร็จกำลังจะเกิดขึ้น ก็จะมีสิ่งที่จะต้องทำ ควรกระทำ เพื่อเป็นเบื้องต้นหรือต้นหนนำสู่จุดหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยคุณิพนธ์ บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง “บุพนิมิตแห่งมรรค 7 นำพาพัฒนาตน” โดย มยุรี คำปาเชื้อ (2557) ที่มีสรุปผลการวิจัยว่าบุคคลที่จะพัฒนาตนได้นั้น ปัจจัยแรกต้องมีความพอใจ ส่วนตน และสมัครใจที่จะเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง เห็นถึงความจำเป็นและปัญหาที่ต้องฝึกฝนตน ผลสำเร็จคือการบรรลุเป้าหมายจึงบังเกิด และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจึงเป็น ผลลัพธ์ตามมา และ ธนยวิช วิเชียรพันธ์ (2566, หน้า78) ได้เสนอผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) 18 วิธี ตามหลัก Active Learning Spectrum, Michigan University เพื่อวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาตามแนวคิดของ คอลบ์ (Kolb) พบว่า ผู้เรียนที่มีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับที่ 1 คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบวิธี ปฏิบัติจริง ณ หน่วยงานและสถานการณ์จริง (Concreate Experience Feeling) สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้มาจากการเรียนรู้ด้วยความพอใจ ความถนัด และการฝึกประสบการณ์ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

3) หิริโอตตปปะ ธรรมโลกपाल ธรรมคัมภีร์ครองโลก หลักธรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของคนมีศิลปกิจ เป็นหนึ่งธรรมะพื้นฐานของคน ที่เป็นสัญชาตญาณธรรมที่เกิดขึ้นได้จากการบ่มเพาะด้วยปัญญา สร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดสำนึกดี ธรรมหมวดนี้ จึงสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาคนผู้มีจิตสำนึกดี คือผู้มี หิริโอตตปปะที่เป็นอนุสัยในบุคคล สอดคล้องกับ ฌฏฐนาถ ศรีเลิศและเศรษฐพงษ์ ศรีเลิศ, (2562) ที่สรุปในข้อค้นพบว่าความดีเกิดจากความละอายและความเกรงกลัวจึงเป็นต้นเหตุของการสำนึกดี ซึ่งเป็นลักษณะบุคคลที่พึงสำรวมระวัง หิริเป็นความละอายต่อสิ่งที่ควรละอายถือตนเป็นใหญ่ โอตตปปะ เป็นความกลัวต่อความเกิดแห่งอกุศลธรรมและถือโลกเป็นใหญ่ และเกิดความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงไม่ ทำบาปทั้งปวง และผลงานดุชนิพนธ์ เรื่อง บุรณการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธ ด้วยหลักสติใน พุทธปรัชญาเถร-วาท โดยพระอุดมธีรคุณ (2558) ที่มีผลการวิจัยว่า ชาวพุทธที่ดีต้องเรียนรู้การดำเนิน ชีวิตตามหลักของสังคัลลสูตร และหิริ โอตตปปะ และมีศรัทธา ส่งเสริมให้เกิดสติเป็น เครื่อง รมัตถะวัง ยับยั้ง และกระตุ้น เพื่อนำไปสู่การเกิดสติที่เป็นเครื่องสำนึกในหน้าที่โดยไม่ล่วงละเมิด ธรรมกิลเลส

5.2.3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 บุรณการการจัดการเรียนรู้ของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม

พบว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ทั้ง 4 ด้าน (KSEC) สามารถบูรณาการหลักพุทธ ธรรมทั้ง 3 ได้แก่ ปฏิสัมภิตา 4 บุพนิมิต 7 ประการ และหิริโอตตปปะ กับการจัดการเรียนรู้เพื่อ ผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการนี้จะช่วยให้นักศึกษาไม่เพียงแค่พัฒนาความรู้ ในเชิงวิชาการ การคิดเชิงวิเคราะห์ แต่ยังเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา และ ส่งเสริมการ พัฒนาตนเองทั้งด้านกาย จิตใจ และสติปัญญา คือ สิกขา 3 ระบบการศึกษาในพุทธธรรมที่พัฒนา บุคคลอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ และสอดคล้องกับหลัก พุทธธรรมในบุพนิมิต 7 ประการ โยนิโสมนสิการความคิดแบบแยกคาง เป็นความคิดวิเคราะห์บนฐาน ของข้อมูลที่ถูกต้องมีเหตุมีผล ตามเหตุปัจจัย โยนิโสมนสิการเบื้องต้นจึงต้องอาศัยกาลยามิตตตา คือ ผู้ชี้แนะข้อมูลที่ถูกต้องที่ควร จนเมื่อเขาคิดเองเป็น สามารถตัดสินใจบนทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นเป็นสัมมาทิฐิ และสอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ 6 ระดับของThe Revised Bloom Taxonomy (2001) จากการ บ่มเพาะการฝึกฝนตน หรือ นำพาตนเองเข้าไปรับการฝึกฝนเองตามระดับการเรียนรู้ก็ตาม ทำให้นักศึกษามีทักษะในการจัดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพให้ตนเอง ไม่ประมาท สร้างความมีวินัย ในตนเองที่จะจัดสรรตนเองเพื่อให้ได้รับความรู้คือปัญญา เพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานและมีความสำเร็จผลตามความมุ่งหมาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รัฐพี พิพัฒน์ธนะวงศ์, (2561) ที่พบว่า

วิธีการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาปัญญาของการ์ดเนอร์ด้วยพุทธธรรม 7 ขั้นตอน มาพัฒนาพหุปัญญากลุ่มทักษะการเรียนรู้ 6 ด้าน มาบูรณาการกับหลักสูตรเพื่อสร้างจิตเคารพ โดยที่การพัฒนาปัญญามนุษย์ในพระพุทธศาสนาตั้งอยู่บนฐานของปัญญา 3 คือ สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา ซึ่งมนุษย์สามารถพัฒนาสุตมยปัญญา และจินตามยปัญญาด้วยหลักสูตรพหุสูตร 5 ปัจจัย 7 อันเป็นที่มาแห่งความแตกฉานในปฏิสัมภิทา และโยนิโสมนสิการ 10 วิธี สำหรับภาวนามยปัญญา จะเจริญสมาธิภาวนาตามหลักอนุสติ 10 โดยสามารถตรวจสอบขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาปัญญาด้วยหลักธรรมอินทรีย์ 5 บท

และเพื่อสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงขอสรุปการอภิปรายโดยนำผลการวิจัยในคุณูปนิพนธ์ 2 เรื่อง ที่เชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ผลงาน ของ **จิตศรัณย์พร ปัญจวัฒนคุณ**, (2563) เรื่อง “การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์” ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่า พุทธสุนทรียศาสตร์ว่าด้วยความงาม มีอยู่ 2 มิติ คือ ความงามมิติทางโลกและความงามมิติทางธรรม ความงามมิติทางโลกเป็นความงามที่ชาวโลกสมมติขึ้นจัดเป็นจิตพิสัย เพราะเป็นความงามที่เกิดภายใต้อำนาจของกิเลส ส่วนความงามมิติทางธรรมเป็นความงามจากการปฏิบัติธรรมแสดงออกทางพฤติกรรมทำให้งดงาม จัดเป็นวัตถุพิสัยเพราะเป็นความงามลักษณะอนัตตา ซึ่งนักศึกษาจะได้รับการเรียนรู้จากการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และผลงานของ **สุกเชษฐ์ จงธนากร**, (2565) “โอวาทปาติโมกข์ : การเสริมสร้างโครงข่ายดุลยภาพชีวิต” ซึ่งมีผลการวิจัยพบว่า สรรพสิ่งมีชีวิตที่มีความสมดุล มีความสมบูรณ์จะเชื่อมโยงด้วยระบบทั้ง 6 โครงข่ายเป็นสมังคี ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจบนหนทางแห่งปัญญา การสื่อสารแบบไม่มีอคติ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เบียดเบียนกัน ด้านสุขภาพมนุษย์ที่เชื่อมโยงกันทั้งกายและใจ ด้านการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเรา และด้านกรอบความคิด ทางจิตวิญญาณ ความเชื่อ คือสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความสุขในการแสวงหาตนเอง

5.3 องค์ความรู้

ผู้วิจัยได้บูรณาการความรู้จากการวิจัยที่เชื่อมโยงระหว่าง แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้ เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์OBE-แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม: ปฏิสัมภิทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ หิริโอตตปปะ ตามประเด็นปัญหาการวิจัย KSEC โดยสอบถามผลการวิจัยกับข้อมูลภาคสนาม ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ในแบบจำลอง WOCA Model รายละเอียดที่มาและแบบจำลองขององค์ความรู้ (Model) ดังนี้

5.3.1 ที่มาขององค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” คือ ผลการบูรณาการสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ 4 บุพนิมิต 7 ประการ ทิริโอดตัดปะเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคล ทำให้เกิดองค์ความรู้จากการวิจัยที่ทำให้การเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษามีความสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ที่มาขององค์ความรู้ใหม่ WOCA Model: Buddhist Learning Management Model for Holistic Outcomes Based Education มีองค์ประกอบของโมเดลและการเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การวิจัย (KSEC ดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 องค์ประกอบของโมเดลและการเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การวิจัย (KSEC)

องค์ประกอบ	ความหมายและหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง	เชื่อมโยงกับ KSEC
W – Wisdom	ความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ ปัญญาสร้างสรรค์ โดยใช้หลัก ปฏิสัมพันธ์ 4 (อัตต ปฏิสัมพันธ์ และธัมมปฏิสัมพันธ์) เพื่อให้ผู้เรียนมี ความรู้คิด สร้างความเข้าใจเหตุและผลจนรู้จริง และ พร้อมที่จะนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง เพื่อสร้างสรรค์ ผลงานต่อไป	ความรู้ Knowledge (K) - มีปัญญาเชิงวิพากษ์ รู้คิด เชื่อมโยง วิเคราะห์ วิวิจารณ์ และสังเคราะห์
O – Origination	การเตรียมตนให้มีพร้อมที่จะพัฒนาตนไปสู่ ความสำเร็จ ใฝ่ใจ ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ความเชี่ยวชาญ การฝึกฝนสติและใคร่ครวญอย่างถูกวิธีตามเหตุปัจจัย เกิดอัตลักษณ์ตนด้วย บุพนิมิต 7 ประการ และ นิรุตติปฏิสัมพันธ์ การถ่ายทอดความรู้ อย่างมี ศิลปวิทยา มีอาชีพ เพื่อผู้อื่นรู้ตาม ปฏิบัติได้ เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ต่อเป้าหมายของตน และ แปรเปลี่ยนเป็นการกระทำตามได้อย่างถาวร ทักษะ การเรียนรู้	ทักษะการเรียนรู้ Skills (S)– มีวินัยภายใน เห็นค่า การเรียนรู้จากภายในตน พร้อมตนที่จะรับความรู้ ใน สิ่งที่ดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม

องค์ประกอบ	ความหมายและหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง	เชื่อมโยงกับ KSEC
C – Consciencess	ถึงพร้อมด้วยการฝึกสติและใคร่ครวญอย่างถูกวิธีด้วย โยนิโสมนสิการ และ หิริโอตตปปะ เพื่อให้เกิดความ ตระหนักรู้ต่อเป้าหมายของตน และแปรเปลี่ยนเป็น การกระทำทางจริยธรรมพร้อม Ethics (E) – มีเจต คติทางศีลธรรม ไม่ประมาท เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม พร้อมตนที่จะเลือกรับความรู้ ในสิ่งที่ดีงาม	จริยธรรม Ethics (E) – ความมีจิตสำนึกนึยดี มีศีล ละชั่ว กลัวบาป รู้ธรรม พร้อมนำมาขัดเกลาจิตใจเป็น นิจ เพื่อเป็นหนทางสู่ ความสำเร็จของชีวิตที่ดีของ ผู้เรียน
A – Agility	เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาเชิงพุทธ คือการพัฒนา “ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” ด้วยการฝึกสติ-ปัญญา ด้วย โยนิโสมนสิการสัมปทา ความคิดฉับไว แก้ปัญหาด้วยปัญญาไหวพริบ ปฏิภาณปฏิสัมภทา พื้นตัวทันการณ นำไปสู่การเป็นที่พึ่งผู้อื่นได้ด้วย กัลยาณมิตตตา	ลักษณะบุคคล Character (C)-ภาวะผู้นำสร้างสรรค์ KSEC ครบทั้ง 4 ด้าน – บัณฑิตสมบูรณ์ทั้งวิชา จรรยา และปัญญา

5.3.2 แบบจำลององค์ความรู้ (Model)

ผลจากการถอดรหัสการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ นำมาสู่องค์ความรู้ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” ที่เชื่อมโยงสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเชิงลึกจากภาคสนาม บูรณาการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) : ความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคลด้วย 3 หลักพุทธธรรม: ปฏิสัมภทา 4 บุพนิมิต 7 ประการ และหิริโอตตปปะ สามารถสรุปเป็นแบบจำลององค์ความรู้ WOCA Model ดังนี้ (ดูภาพที่ 5.3)

รายละเอียดของรหัส WOCA Model ดังนี้

W : WISDOM (พุทธจักขุ) หมายถึง ความรู้แจ้งด้วยปัญญา

O : ORIGINATION (หัตถกรรณา) หมายถึง ความเชี่ยวชาญเป็นอัตลักษณ์

C : CONSCIENCES (จิตสำนึก) หมายถึง การมีจิตสำนึกฝ่ายกุศลด้วยสติสัมปชัญญะทุกขณะ

A : AGILITY (พันตัวพันการณ) หมายถึง การปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ด้วยปฏิภาณไหวพริบ
ของภาวะผู้นำ

สีน้ำเงินของตัวอักษร WOCA หมายถึง ความมั่นคง ความศรัทธา ความจริง ความมีระเบียบ

คำอธิบายสัญลักษณ์ ภาพ แสดงที่มาขององค์ความรู้ ดังนี้

W – Wisdom : ปัญญาเห็นความจริง **K-(Knowledge)** ปัญญาเหมือนตาที่มองเห็นสิ่งที่ใส เป็นสมาธิเหมือนน้ำใส ก็ให้เห็นชัดไปหมด หมายถึงปัญญาที่เป็นพุทธิปัญญา เข้าใจ รู้แจ้ง แยกแยะ วิเคราะห์ องค์ประกอบ สืบสาวเหตุปัจจัย คิดสร้างสรรค์ **ด้วยพุทธบูรณาการปฏิสัมพันธ์ 4** ใช้สัญลักษณ์ “พุทธจักขุ” ปัญญาเห็นความจริงคือ ดวงตาเห็นธรรมว่าสิ่งใดก็ตามมีความเกิดขึ้นเป็น ธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงล้วนมีความดับไปเป็นธรรมดา สำหรับผู้เรียนได้แก่ ความมีเหตุผลในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ จะสำเร็จผลตามความเป็นจริงนั้น

O - ORIGINATION : ผลลัพธ์การเรียนรู้จากเริ่มก่อการฝึกตน **S-(Skills)** จนสามารถ ปรับปรุงฝึกตนให้เจริญก้าวหน้า พร้อมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่จะก้าวเข้ามาและเลือกสรรสิ่งที่ดีแก่ชีวิต สังคม อย่างมีอัตลักษณ์ และเผยแพร่ความรู้ด้วยสติปัญญา **ด้วยพุทธบูรณาการกับบุญนิมิต 7 ประการ และ นวัตกรรมปฏิสัมพันธ์** ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์พระหัตถ์ หัตถ์กรณาขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็น สัญลักษณ์เป็นการเปิดโลก (เปิดสวรรค์ มนุษย์ นรก) โลกทั้ง 3 ที่ได้เสด็จบิณฑบาตไปโปรดสวรรค์ มนุษย์ นรก จะพ้นบาปกรรมและบรรลุธรรมเข้าสู่ความสำเร็จผลคือ พระนิพพานในที่สุด สำหรับ ผู้เรียน ได้แก่ การบ่มเพาะความเชี่ยวชาญเฉพาะตนสู่ความเป็นอัตลักษณ์ตน สามารถถ่ายทอดความรู้ ที่ค้นพบสู่สากล

C –CONSCIENCES : จิตสำนึกในความบริสุทธิ์ด้วย **หิริโอตตปปะ** เทวธรรม พระธรรมคำสั่ง สอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่นำมาเป็นเครื่องนำทางสว่างแก่ชีวิตที่มีคุณธรรม **E-(Ethics)** ผู้วิจัยกำหนดใช้ดวงประทีปแห่งความสว่างไสวจากเปลวแสงไฟ 3 แฉกของตรีศูล เปรียบเหมือน ปัญญาที่องกามส่องสว่างจากใจที่บริสุทธิ์ หมายถึง ความมีจิตสำนึกนัยดีงาม เห็นคุณค่าภายในตน ด้วยจิตใจที่ผ่องแผ้ว เชื้อมั่นและศรัทธา ปลาย 3 แฉกนี้หมายรวมถึงสัญลักษณ์ตรีศูลอันเป็นอาวุธของ พระพิฆเนศ เทพเคารพบูชาสัญลักษณ์ของชาวมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่เชื่อว่าช่วยปกป้องเตือนใจ ให้ ละอกุศลจากใจที่ก้าวพ้นสิ่งเป็นอุปสรรคทั้งปวงสู่ความสำเร็จดังตั้งใจ

A – Agility : วัชระสายฟ้าแลบ เป็นสัญลักษณ์ของความรวดเร็วไม่ชักช้าในกิจทั้งปวงฟื้นตัว เร็วทันทุกสถานการณ์ หมายถึง ผู้มีปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ โยนิโสมนสิการสัมปทา ทิฐิสัมปทา และ กลยาณมิตตตา มีไหวพริบในการแก้ปัญหาที่ทันการณ์ของคุณลักษณะบุคคลที่มีภาวะผู้นำ **C- (Character)** ผู้มีเหตุผลรู้จักใช้สติปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างทันทุกสถานการณ์โดยมีโยนิโสมนสิการ สัมปทา เป็นตัวไตร่ตรองเหตุผล ได้คำตอบตรง ถูกต้อง ผู้ฟังเชื่อมั่นสามารถนำไปปฏิบัติได้

การเชื่อมโยงกับ “ผลการวิจัย”

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า:

1. สถาบันอุดมศึกษายังขาดแนวทางบูรณาการพุทธธรรมกับ OBE อย่างเป็นระบบ → WOCA Model ช่วยเติมเต็มโดยมีขั้นตอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตในระดับจิตใจ ไม่ใช่เพียงเชิงทักษะ

2. นักศึกษามีความต้องการกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมภาวะภายใน เช่น การรู้จักตน สติ และจริยธรรม → WOCA Model เริ่มที่ “การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน บุพนิมิต 7 ประการ และ การรู้คุณค่าภายในจิตใจด้วยพุทธบูรณาการ หิริโอตตัปปะ” ซึ่งตรงกับสิ่งที่นักศึกษาเรียกร้องและเป็นความต้องการเชิงคุณค่า

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน (KSEC) ไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนหากไม่มีการปลูกฝังมโนธรรม ความคิดเชิงไตร่ตรอง และการฝึกภาวนา → โมเดลนี้ตอบโจทย์ด้วยการใช้พุทธธรรมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้

สรุป

WOCA Model ไม่ใช่เพียง “โมเดลจัดการเรียนรู้” แต่เป็น กระบวนการ ที่เปลี่ยน “การศึกษา” ให้กลายเป็น “การพัฒนาชีวิต” โดยใช้พุทธธรรมเป็นฐานแห่งปัญญา และเชื่อมโยงกับ Outcome-Based Education อย่างลงตัว ทั้งนี้โมเดลนี้สามารถนำไปพัฒนาใช้ในหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เพื่อเสริมสร้างบัณฑิตที่มี “วิชา จริยธรรม และปัญญา” อย่างแท้จริง

5.3.3 แนวทางการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ WOCA Model

(Buddhist Learning Management Model for Holistic Learning Outcomes)

แนวทางการนำองค์ความรู้ WOCA Model ไปใช้จริง ผู้วิจัยจะดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรม เพราะเชื่อมั่นว่าองค์ความรู้ที่ได้บูรณาการพุทธธรรมซึ่งเป็นความจริงที่พระพุทธเจ้าได้ค้นพบแล้ว จะมีประโยชน์ที่จะสร้างบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นผู้นำแห่งการสร้างสรรค์สังคมที่ดี มีสันติภาพแก่ชาวโลก

1) นำไปใช้ในระดับหลักสูตร (Program Level) มีกระบวนการ ดังนี้

(1) ผนวก WOCA Model เป็น “แนวคิดหลักของหลักสูตร” (Program Philosophy) โดยระบุชัดเจนว่าการเรียนรู้ต้องส่งเสริมการพัฒนาทั้งปัญญา จริยา และภาวะภายใน

(2) สอดแทรกลงใน Course Learning Outcomes (CLOs) ให้แต่ละรายวิชามีจุดมุ่งหมายสอดคล้องกับ 4 องค์ประกอบของโมเดล

(3) ใช้โมเดลนี้ในการออกแบบ “กิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการ” และ “การประเมินผลแบบองค์รวม”

2) การจัดการเรียนรู้ในรายวิชา (Course Implementation) มีกระบวนการ ดังตารางที่ 5.4
 ตารางที่ 5.4 แนวทางการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ WOCA Model

ขั้นตอน	วิธีการประยุกต์ใช้	ตัวอย่างกิจกรรม
W : Wisdom	เริ่มต้นด้วยการปูพื้นฐานความรู้ ยกตัวอย่าง เรื่องการหาเหตุสู่ผล จากผลหาเหตุ และการ ทำความเข้าใจตามความเป็นจริงของชีวิต ด้วยอัตถปริยสัมปทา ธัมมปริยสัมปทา	- นั่งสมาธิสั้น ๆ - ใช้คำถามตั้งต้นชีวิต (Life Inquiry) - Reflective Writing
O : Origination	ฝึกคิดวิเคราะห์ ฝึกฝนวินัย เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมด้วยบุพนิมิต 7 ประการและนิรุตติ ปริยสัมปทาเพื่อ เผยแพร่	- ฝึก “บุพนิมิต 7 ประการ” ผ่านการตั้งคำถาม - การสะท้อนบทบาทตนเองใน การเรียนรู้ ฝึกตน - จัดนิทรรศการ “ฉันเรียนรู้- ฉันเปลี่ยนแปลง”
C : Consciences	กระตุ้นสติ – สร้างจิตสำนึกทางจริยธรรมด้วย หิริโอตตปปะ	- การถอดบทเรียนชีวิต (Life- Based Learning) - การวิเคราะห์สถานการณ์ คุณธรรม - การอภิปรายเชิงจริยธรรม - Project-Based Learning ที่ เน้นการเปลี่ยนแปลงภายใน
A : Agility	พัฒนาปฏิภาณไหวพริบผู้เรียนทั้งภายนอก- ภายในด้วยปฏิภาณปริยสัมปทา	- จัดกิจกรรม “ภาวนาเพื่อ ชีวิต” ถาม-ตอบ - จัดนิทรรศการ “ฉันเรียนรู้- ฉันเปลี่ยนแปลง” ถาม-ตอบ - การเขียน Reflective Journal

3)การประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment & Evaluation)

- (1) ใช้การประเมินแบบ Holistic Assessment เช่น
 - (1.1) การประเมินผลสะท้อนคิด (Reflective Assessment)
 - (1.2)การประเมินตนเอง-ประเมินเพื่อน (Peer & Self-assessment)
 - (1.3)การประเมินด้วยการสังเกตพฤติกรรมและเจตคติที่เปลี่ยนไป
- (2) สร้าง Rubric 4 มิติ (KSEC Rubric) ที่ใช้วัดผลตามแนวพุทธ เช่น
 - K – วิชา วัดผ่านความเข้าใจเชิงลึก
 - S – ทักษะ วัดจากการประยุกต์ใช้และแก้ปัญหา
 - E – คุณธรรม วัดจากท่าทีทางจิตใจ
 - C – บุคลิกภาพและความรับผิดชอบ

4) การพัฒนาอาจารย์ผู้สอน (Teacher Training)

- (1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้คณาจารย์เข้าใจ WOCA Model และมีทักษะในการสื่อสารรูปแบบพุทธบูรณาการสู่ห้องเรียน
- (2) ส่งเสริมให้เกิด “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูผู้ใช้พุทธธรรม”
- (3) พัฒนา “ชุดคู่มือการสอนเชิงพุทธบูรณาการ” ที่สอดคล้องกับรายวิชา

5) การพัฒนาเชิงระบบของสถาบัน (Institutional Level)

- (1) บูรณาการโมเดลนี้เข้ากับ ระบบคุณภาพการศึกษา (QA) โดยใช้เป็นกรอบการประกันคุณภาพบัณฑิตพุทธบูรณาการ
- (2) จัดทำรายงานผลสัมฤทธิ์ของบัณฑิต (Graduate Tracer Study) ว่ามีความเจริญในระดับจิตใจและพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด
- (3) ส่งเสริมการจัดทำวิจัย-จัดกิจกรรมส่งเสริมสติ และโยนิโสมนสิการในบริบทมหาวิทยาลัย

บทสรุป

WOCA Model คือกรอบการจัดการเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับบุคคล หลักสูตร รายวิชา การเรียนการสอน การประเมิน และการพัฒนาบุคลากรของสถาบัน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างบัณฑิตผู้มีความรู้ มีปัญญา มีจริยธรรม และมีชีวิตที่เจริญทั้งภายนอกและภายใน

ภาพที่ 5.4 แนวทางการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ WOCA Model
ที่มา : (ออกแบบโดย มานินี วิกรานต์, 2568)

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการสามารถเสนอแนะเชิงนโยบายได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับหลักสูตร ระดับบุคคล ระดับสถาบัน

1) ข้อเสนอแนะในระดับหลักสูตร มีกระบวนการ ดังนี้

(1) จัดทำหนังสือ Guide Book “การจัดการความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ” โดยเสนอผ่าน KSEC = WOCA เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

(2) นำ KSEC : WOCA Model ทดลองใช้กับ นักศึกษาสาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) ระดับศิลปมหาบัณฑิต คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2) ข้อเสนอแนะในระดับบุคคล มีกระบวนการ ดังนี้

(1) ผู้สอน หรือผู้ที่ต้องการนำ KSEC : WOCA Model ไปสอนผู้อื่นต่อควรได้รับการอบรมการจัดการความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

(2) จัดทำคลิปเผยแพร่แนวทางจัดการความรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่คนรุ่นใหม่

3) ข้อเสนอแนะในระดับสถาบัน มีกระบวนการดังนี้

(1) สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ ในแนวทาง KSEC : WOCA Model นี้ เพื่อเป็นหลักในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมแก่สังคมอย่างแท้จริง

(2) WOCA Model สามารถนำประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานที่มีผลสำเร็จอย่างมีคุณธรรมในสังคม

(3) เสนอแนวทางนำ WOCA Model ไปใช้จริง เช่น การอบรมครูในระดับอุดมศึกษา หรือหลักสูตรตัวอย่างในแต่ละด้านของ KSEC

5.4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบ เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ การศึกษาวิจัยตามประเด็นการเรียนรู้ KSEC เป็นหลักเป็นแนวทางหนึ่งที่น้อมนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับศาสตร์การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

แต่ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นที่งานวิจัยนี้ยังไม่ได้เข้าไปในรายละเอียด ซึ่งหากมีการศึกษาวิจัยเจาะลึกต่อยอด จะยังประโยชน์และเป็นอันสงฆ์แก่วงการศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็น การบูรณาการเชิงลึกในประเด็น KSEC ที่นำสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น ได้แก่

- 1) กระบวนการใช้ องค์ความรู้ WOCA Model เพื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 2) การเสริมสร้างหลักปฏิสัมพันธ์ 4 ในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21
- 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมในการจัดการศึกษาทุกระดับของประเทศไทย

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). **อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). **อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2536). **พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2555). **ธรรมกถา ปาฐกถา : ธรรมกับการพัฒนาชีวิต.** (พิมพ์ ครั้งที่ 8). นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). **พุทธวิธีในการสอน.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2567). **อมกตพจนานุกรม : พุทธศาสนาสุภาษิต.** (พิมพ์ครั้งที่ 38). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมทานกุศลจิตและพิพิธภัณฑสถานพระพุทธศาสนา.

พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2564). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์.** (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2564). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม.** (พิมพ์ครั้งที่ 43). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.** กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.

- วิจารณ์ พานิช. (2558). **เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)**. มูลนิธิ สยามกัมมาจล. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มูลนิธิ สยามกัมมาจล. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา. (2558). **การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching)**. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- วิริยะ ฤกษ์พาณิชย์ และกมลรัตน์ นิมาลี. (2559). **ห้องเรียนแห่งอนาคต เปลี่ยนครูให้เป็นโค้ช**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ศิริรัตน์ ศิริวรรณ. (2558). **เจาะลึก COACHING & COACHING COMPETENCY คู่มือการโค้ช**. มาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร : สอนอักษร.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2556). **ญาณสังวรธรรมลักษณะและคำสอนสำคัญทางพระพุทธศาสนา**. คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองพระชันษาสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก 100 ปี 3 ตุลาคม 2556.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2557) **ปัญญาในพระพุทธศาสนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2558). **พระพุทธศาสนากับโลกาภิวัตน์ (การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์)**. นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- James Bellanca and Ron Brandt (editor). (2562). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, แปล) กรุงเทพมหานคร : โอเพ่นเวิลด์ส์.
- 2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย**
- จิตศรีณัฏฐ์ ปัญจวัฒนคุณ. (2563). **การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ชาวีวัฒน์ ถวิลวงษ์. (2565). **ครูกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บัญชา ธรรมบุตร. (2566). **เสริมสร้างการเรียนรู้ของครู สู่การพัฒนานักศึกษาเพื่อเป็นนักศึกษาที่ประสบความสำเร็จ**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม). (2561). **รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุดมธีรคุณ. (2559). **บูรณาการการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธ ด้วยหลักสติในพุทธปรัชญาเถรวาท.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ภาสุมิตรา ภาคผล. (2565) **การพัฒนารูปแบบการสอนตามทฤษฎีเชื่อมโยงความรู้ร่วมกับแนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเข้มแข็งและทักษะการรู้เท่าทัน สื่อของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนีรัตน์ อภิวัฒน์วรรณ. (2559). **การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อบรมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัฐพร พิพัฒน์ธนาวงศ์. (2561). **การพัฒนาปัญญามนุษย์เชิงบูรณาการแนวพุทธ.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยราชวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ นามกร .(2554). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์การสอนแบบบูรณาการแนวพุทธ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สกล เหลืองไพฑูรย์. (2561). **การเสริมสร้างความคิดเชิงบวกตามแนวพุทธธรรม.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุนทรา บุญรัตน์ศิริ. (2564). **การเสริมสร้างการพัฒนาความสามารถในด้านปัญญาและด้านอารมณ์ด้วยหลักพุทธธรรม.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุภเชษฐ์ จงธนากร. (2565). **โอวาทปาติโมกข์ : การเสริมสร้างโครงข่ายดุลยภาพชีวิต.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อรทัย มีแสง. (2555). **ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อัจฉิญา สงวนศรีพิสุทธ. (2561). **การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ในโรงเรียนบ้านนาฝายนาโพธิ์ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อำพล บุคตาสาร. (2556). การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. คุุณิพนธ์ปริญญา
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

3) วารสาร

กมล โพธิเย็น. (2564) . Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษ
ที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 11-28.

คมณัฏ กฤดากร ณ อยุธยา. (2560). ศึกษาการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในคัมภีร์
วิสุทธิมรรค. วารสารพุทธมคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวสุวิสิถาราม,
2(2), 22-39.

จักรกฤษณ โปณะทอง. (2564.). รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน ปัญหาเป็นฐาน และโครงการ
เป็นฐานที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา. วารสาร
สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9(2), 778-793.

จำรัส พรหมบุตร. (2565). การพัฒนามนุษย์ตามพุทธวิธี. วารสารพุทธจิตวิทยา, 7(1), 13-18.

ฉัตรชัย สุขุม และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2566). การออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ : แนวคิด
การออกแบบการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้. วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 15(1), 65-78.

ชาธิวิณี รัตนบุรีและภริทัต ศรีอราม. (2565). แนวทางการนำหลักปฏิสัมพันธ์มาใช้ในการอธิบาย
ธรรมะ. วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์, 2(1), 26-39.

ฐิติมา ญาณะวงษา และคณะ. (2564). หลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์ : แนวทางใหม่สำหรับหลักสูตร
อุดมศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,
15(2), 279-291.

ณัฐนาถ ศรีเลิศและเศรษฐพงษ์ ศรีเลิศ. (2562). การตีความแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่าง
Pityand Fear กับ หิริโอตตปปะ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 15(2), 1-15.

ณัฐวรรณ สติราวิวัฒน์ และคณะ. (2561). แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับ
วิชาพลศึกษา. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, (6)1, 79-92.

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ. (2561). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา
ร่วมกับการเรียนรู้ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน : กรณีศึกษารายวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา และ
วิทยาศาสตร์. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ Journal of Economics
and Management Strategy, (5)1, 11-24.

ธัญญรัตน์ ธนวัตติโกชาติโชต. (2565). หลักพุทธศาสนาและจิตวิทยาการควบคุมตนเอง.
วารสารวิชาการแห่งอนาคต, (2)2, 9-23.

- พระครูสมุห์หัตถพร ปิยธมฺโม. (2563). การบูรณาการหลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตร ในการ เสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. **วารสาร มหาคณาวิชาการ, 7(1)**, หน้า 247-263.
- พระครูสมุห์หัตถพร ปิยธมฺโม. (2564). การพัฒนาทักษะการสอนของครูสอนสังคมศึกษา ตาม หลักปฏิสัมพันธ์ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. **วารสารมหาคณาวิชาการ, 8(1)**, 1-14.
- พระนันท์ศักดิ์ ธมมานนโท (ลัคนันท์ทิภาคย์) และพระเทพปริยัติเมธี และศิริโรจน์ นามเสนา. (2566). การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนศีรีศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด. **วารสาร วิจัยวิชาการ, 6(5)**, หน้า 1-12.
- พระภาวนามังคลาจารย์ (ธมฺมกมล นาประกอบ) และคณะ. (2566). องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการ เผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4. **วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(3)**, 769-776.
- พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี). (2017). พุทธบูรณาการการสอนในชั้นเรียนตามหลักกัลยาณมิตร. **Journal of Yanasangvorn Research Institute, 8(2)**, 309-318.
- พระยุทธิพงษ์ อากาศโร และพระราชเชมากร. (2563). การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เชิงพุทธบูรณาการ. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 6(1)**, 59-73.
- ภุริทัต ศรีอร่าม และสุวิญ รักษ์สัตย์. (2566). นิรุตติปฏิสัมพันธ์ : ความแตกฉานในเชิงวาทกรรม ตามที่ปรากฏในมิลินทปัญหา. **วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 6(1)**, 261-275.
- มยุรี คำปาเชื้อ. (2557). บุพนิมิตแห่งมรรค 7 นำพาพัฒนาตน. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 1(2)**, 119-134.
- มานะ สินธวงษานนท์ และ นัฐยา บุญกองแสน. (2566). การจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ ของผู้เรียน (OBE) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. **วารสารวิทยาลัย นครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 17(2)**, 470-482.
- ริญญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์. (2566). พุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาตนเอง. **วารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 5(2)**, 307-318.
- วรภาพร กริเทพ. (2565). การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาจาก การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ วิชาวิจัยและพัฒนาระบบสารสนเทศทางธุรกิจ. **วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 5(16)**, 183-194.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. **วารสารนวัตกรรมการ เรียนรู้, 1(2)**, 1-8.

ศรีไพร จันทร์เขียว. (2558). การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยพุทธวิธีบูรณาการ. **วารสาร
พินเศวตสาร, 12(1)**, 15-27.

ศุภกาญจน์ วิชาชาติ และคณะ. (2564). การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา.
วารสารปณิธาน, 17(2), 233-256.

สมชาย เทพแสง และคณะ. (2566). การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome-based Education (OBE)
: กฎเกณฑ์สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นหลัก. **วารสารสหวิทยาการวิจัย
และนวัตกรรมการศึกษา, 2(1)**, 39-52.

สมชาย เบ็ญจวรรณ และคณะ. (2565). กลยุทธ์มิตรธรรม : หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการ
เรียนการสอน. **วารสารพิบูล, 20(1)**, 89-190.

สุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์. (2560). การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 แบบห้องเรียนกลับด้าน
เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์, 28(1)**, 100-108.

สุภาพร มุอำหัต และนิศารัตน์ อิศระมนโรส. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO
model ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายวิชาการออกแบบและจัด
สภาพแวดล้อมสำหรับสถานศึกษาปฐมวัย. **วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3(2)**, 31-42.

สุริยะ หาญพิชัย. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม
ในรายวิชาสถานการณ์โลกปัจจุบัน. **วารสารวศรมมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 4(1)**, 15-
25.

4) เว็บไซต์

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2558). **ประวัติ/พันธกิจ/วิสัยทัศน์**. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม
2566. เข้าถึงได้จาก <http://decorate.su.ac.th/>

EduBright. (2564). **การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Teachless, Learn More**. สืบค้นเมื่อ 27
มีนาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://edubrights.com/resource/2021/02/08/teach-less-learn-more/>

Aurora Tragedies, (2012) Singapore – “Teach Less, Learn More”. Goodness and
Education.. Posted on July 21, 2021 Accessed on 14 July, 2025.
<https://3diassociates.wordpress.com/2012/07/21/singapore-teach-less-learn-more/>

Bloom’s Taxonomy. (2001). **Bloom’s digital taxonomy**. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.
เข้าถึงได้จาก <https://knoware.com/blooms-digital-taxonomy>

Churches, Andrew. (2009). **Bloom's Digital Taxonomy**. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2566.

<http://edorigami.wikispaces.comBloom%27s+Digital+Taxonomy>.

Crockett, Lee Watanabe. (2015). **Bloom's Digital Taxonomy Verbs**. สืบค้นเมื่อ 28

พฤษภาคม 2566. <https://globaldigitalcitizen.org/blooms-digital-taxonomy-verbs>.

Howard Gardner. (1983). **Theory of Multiple Intelligences**. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2566.

<http://tip.psychology.org/gardner.html>

Ministry of Education Singapore. (2009). **Teach Less, Learn More**. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม

2566, จาก <http://www3.moe.edu.sg/bluesky/tllm.htm>

University of Washington. (2017). **Flipping the classroom**. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม

2566 <http://www.washington.edu/teaching/teaching-resources/engaging-students-in-learning/flipping-the-classroom/>

5) เอกสารอื่น ๆ

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565. ม.ป.ท.

คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2565). ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่องรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. ม.ป.ท.

ดิเรก วรณเศียร. (2558). **MACRO model รูปแบบการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21**. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

พงษ์ลักษณ์ สิบแก้ว และคณะ. (2562). เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO เรื่อง ระบบประสาทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน **เอกสารงานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2562** (หน้า 677-686). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต

สุวิญ รักษ์สัตย์. (2567). Buddhist meditation: Soft power for overwhelming cognitive domain. ใน **การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 21 ระดับนานาชาติ ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2566** (หน้า 200-208). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2565). ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, 1 พฤศจิกายน 2565.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2565). ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง
เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 139 ตอน
พิเศษ 212 ง, 9 พฤศจิกายน 2565, หน้า 23.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562.
ราชกิจจานุเบกษา, หมวด 5 ส่วนที่ 2, หน้า 9.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม เรื่องกำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้าง
บัณฑิตและพัฒนากำลังคน. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 138 ตอนพิเศษ 114 ง, 30 มิถุนายน
2564, หน้า 2.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2565). กฎกระทรวงมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
พ.ศ. 2565. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 139 ตอนที่ 20 ก, หน้า 3-4.

2. ภาษาอังกฤษ

Biggs, J. (2003). **Aligning Teaching and Assessing to Course Objectives**. Teaching
and Learning in Higher Education: New Trends and Innovations
(Conference) Portugal: University of Aveiro.

Biggs, J. (2014). Constructive alignment in university teaching. **HERDSA Review of
Higher Education, Vol. 1**. 2014.

Bloom, B.S. (Ed.). Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., Krathwohl, D.R.
(1956). **Taxonomy Of Educational Objectives, Handbook I : The Cognitive
Domain**. London: Longmans, Green and Co. Ltd. 207 P.

Gardner, Howard. (1975). **The shattered mind: the person after brain damage**. New
York: Random House.

Greg Light and Roy Cox. (2001). **Learning and Higher Education : The Reflective
Professional**. London: Sage,

Heather Fry. (2007). **A Handbook for Teaching & Learning in Higher Education**.
London : Routledge, 2007.

Howard Gardner. (1975). **The shattered mind: the person after brain damage**. New
York : Random House :.

Jack Mezirow. (1978). "Transformative Learning Theory". **Contemporary theories of Learning**. New York : Columbia University.

Mezirow, Jack. (1991). **Transformative Dimensions of Adult Learning**. San Francisco: Jossey-Bass.

Phramahakanyawat Kittitharo (Meechai). (2022). Buddha' Conduct of Social Studies Teaching to Support the World in an Integrated Way. **The Journal of Research and Academics**. 5(1). 293-304.

Spady, William G. (1994). **Outcome-Based Education: Critical Issues and Answers**. American Association of School Administrators. Arlington Va. Virginia : EDRS. 212.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้การสัมภาษณ์

1. พระพรหมพัชรญาณมุนี (ณอน ขยสาโร)

ตำแหน่ง องค์ประธานที่ปรึกษามูลนิธิปัญญาประทีป

วันที่สัมภาษณ์ 6 ตุลาคม 2567

2. พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สณฺโณโต), ดร.

ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร

 เจ้าคณะภาค 17-18 ธรรมยุติ

วันที่สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567

3. พระเมธีวชิโรดม (วุฒิชัย วชิรเมธี), ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยศาสนาสาทุก ไร่เชิญตะวัน จังหวัดเชียงราย

มูลนิธิวิมุตตยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2568

4. พระครูปริยัติญาณวัตร (บุญศรี ญาณวุฑฺโฒ), ผศ.ดร.

ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา

วันที่สัมภาษณ์ 21 กันยายน 2567

5. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อากาศโร)

ตำแหน่ง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าอาวาสวัดสุทธิวาราม

วันที่สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2567

6. พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (มณวินทร์ ปุริสุตฺโตโม), ผศ.ดร.

ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอาวุธวิกสิตาราม

รองอธิการบดีด้านวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2567

7. พระวชิรวรคุณ (เสริมพร ธมฺมวโร), ดร.

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดศรีรัตนธรรมาราม
เจ้าคณะอำเภอจังหวัดสมุทรปราการ (ธ)

วันที่สัมภาษณ์ 16 ตุลาคม 2567

8. พระเมธาวิเชียร (สุเทพ ปลิวโก), รศ.ดร.

ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร

วันที่สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2567

9. รองศาสตราจารย์ ดร. เวทย์ บรรณกรกุล

ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชา บาลีพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบانيศึกษาพุทธโฆส

วันที่สัมภาษณ์ 15 ตุลาคม 2567

10. ดร. เสน่ห์ เดชะวงศ์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2567

11. รองศาสตราจารย์ ดร. อำพล บุคตาสาร

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วันที่สัมภาษณ์ 24 กันยายน 2567

12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูริทัต ศรีอร่าม

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่สัมภาษณ์ 27 กันยายน 2567

13. ดร. สุภีร์ ทุมทอง

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาบาลีพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส
วันที่สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2567

14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพดล ชุมชอบ

ตำแหน่ง รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
วันที่สัมภาษณ์ 30 มกราคม 2568

15. ดร. วีรเดช พันธุ์วิสาส

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล
วันที่สัมภาษณ์ 4 ตุลาคม 2567

16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรกฤษณ์ โปณะทอง

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
วันที่สัมภาษณ์ 26 กันยายน 2567

17. รองศาสตราจารย์ สน สีมাত্রัง

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ
หลักสูตรนานาชาติ
วันที่สัมภาษณ์ 7 ตุลาคม 2567

18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรวัฒน์ สิริเวสมาศ

ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และกิจการพิเศษ คณะมัณฑนศิลป์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ
(หลักสูตรนานาชาติ)
วันที่สัมภาษณ์ 7 ตุลาคม 2567

19. ดร. กรกต อารมย์ดี

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
 คุษภูิบัณฑิต สาขาวิชาศิลปปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) รุ่น 8
 ประธานบริษัท KORAKOT International

วันที่สัมภาษณ์ 30 กันยายน 2567

20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณีภาญจน์ ไชยนนท์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาการออกแบบ
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จ. เชียงใหม่
 คุษภูิบัณฑิต สาขาวิชาศิลปปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) รุ่น 12

วันที่สัมภาษณ์ 26 กันยายน 2567

ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

(Focus Group Discussion)

1. พระราชวินัยวชิรเมธี (สายรุ้ง อินทาวุธ), ดร.

ตำแหน่ง รองอธิการบดีด้านกิจการคณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอาวุธวิกสิตาราม

2. พระราชสุทธีวชิรเมธี (ชัยยันต์ จตตาลโย), ผศ.ดร.

ตำแหน่ง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบูรณศิริมัตถาราม พระอารามหลวง

3. รองศาสตราจารย์ สุเชาว์ พลอยชุม

ตำแหน่ง กรรมการและที่ปรึกษาทางวิชาการมูลนิธิแผ่นดินธรรมในพระสังฆราชูปถัมภ์
อาจารย์พิเศษ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหามกุฏราชวิทยาลัย
หัวหน้าโครงการพระไตรปิฎกศึกษาสำหรับประชาชน ม.เกษตรศาสตร์ ฯลฯ

4. ศาสตราจารย์ ดร. เอกชาติ จันอุไรรัตน์

ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ
(หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ภาควิชาศิลปการออกแบบ สาขาวิชาศิลปการออกแบบ ประเภทวิชาประยุกต์ศิลป์ สำนักศิลปกรรม
สำนักราชบัณฑิตยสภา

5. อาจารย์ ดร. เรืองลดา ปุณยลิขิต

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ
(หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) รุ่น 3
ประธานบริษัท PRIS

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. พระราชวินัยวชิรเมธี, ดร.

การศึกษา

- 2553 - Ph.D. (Buddhist Studies), University of Delhi, India
- 2548 - M.Phil. (Buddhist Studies), University of Delhi, India
- 2545 - อ.ม. (บาลี-สันสกฤต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2539 - ศน.บ. (บาลี-สันสกฤต), มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ประธานกรรมการประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองอธิการบดี ด้านกิจการคณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

การศึกษา

- 2551 - ปริญญาเอก: Ph.D. (Philosophy) Dr.B.R.Ambedkar University, India
- 2556 - ปริญญาโท: ร.บ.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
- 2543 - ปริญญาโท: M.A. (Buddhist Studies) University of Delhi, India
- 2538 - ปริญญาตรี: ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 2545 - เปรียญธรรม 3 ประโยค สำนักเรียนคณะจังหวัดนครราชสีมา
- 2531- นักระรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. ศาสตราจารย์ ดร.เอกชาติ จันอุไรรัตน์

การศึกษา

- ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสน์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประเทศไทย

- Master of Fine Arts (M.F.A.) สาขาสถาปัตยกรรมภายใน The School of the Art Institute of Chicago รัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา
- Master of Arts (M.A.) สาขาการออกแบบอุตสาหกรรม Domus Academy เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี
- ปริญญาศิลปบัณฑิต (ศ.บ.) สาขาการออกแบบภายใน มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย ตำแหน่งปัจจุบัน
- ศาสตราจารย์ (ระดับ 10) ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ภาควิชาศิลปกรรม ภาควิชาประยุกต์ศิลป์ สาขาวิชามัณฑนศิลป์ สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน
- ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. รศ. ดร. ไพโรจน์ ขมณี

การศึกษา

- Doctor of Education (Ed.D.) สาขาวิพากษ์ศิลปะ School of Education ประเทศสหรัฐอเมริกา
- Master of Fine Arts (M.F.A.) Pratt Institute ประเทศสหรัฐอเมริกา
- Bachelor of Fine Arts (B.F.A.) สาขาศิลปศึกษา (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) Pratt Institute ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต และ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

5. ดร. กฤตสุขิน พลเสน

การศึกษา

- 2554 - ปริญญาเอก Ph.D. (Philosophy) University of Pune, India
- 2548 - ปริญญาโท M.A. (Philosophy) Kurukshetra University, India
- 2545 - ปริญญาตรี ศน.บ. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๕๐๕/ว ๐๔๖๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณวุฒิ (CVI)

เรียน พระศรีวินยาภรณ์, ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์คุณวุฒิบัณฑิต รุ่นที่ ๙/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณวุฒิเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเก็บ
ข้อมูลเขียนงานคุณวุฒิ

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุมัติให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไป
ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติ

(พระสุทธินสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ตรวจสอบแล้ว
พระสุทธินสารเมธี
๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๔๐๕/ว ๐๔๖๒

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณูปพันธ์ (CVI)

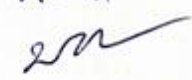
เจริญพร รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๙/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณูปพันธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเก็บ
ข้อมูลเขียนงานคุณูปพันธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไป
ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มจร/แล้ว

๒๓ ก.ค. ๒๕๖๗.

ที่ อว ๗๔๐๕/ว ๐๖๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๗๑๓๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณวุฒิ (CVI)

เจริญพร ศาสตราจารย์ ดร.เอกชาติ จันอุไรรัตน์

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์คุณวุฒิบัณฑิต รุ่นที่ ๔/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณวุฒิเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเก็บข้อมูล
เขียนงานคุณวุฒิบัณฑิต

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไป
ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาต

ขออำนาจพร

พระสุธีสารเมธี
(พระสุธีสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระพรหมเมธี
เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม

พระพรหม รัตติกาล
๒๙ ก.ค. ๒๕๖๗

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๕๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร. ๐๘ - ๔๔๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสาย-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้อยู่ศึกษาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณวุฒิ (CVI)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ ขมนี่

ด้วย นางมาลินี วิกรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๙/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณวุฒิเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเก็บข้อมูล
เขียนงานคุณวุฒิ

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไป
ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาต

ขออำนาจพร

พระสุธีสารเมธี
(พระสุธีสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อรรถพล เจริญผล
วิรัช ปรีดีประเสริฐ
ไพโรจน์ ขมนี่

23 กรกฎาคม 2567
สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกรานต์ โทร. ๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสาย-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้อยู่ศึกษาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณวุฒิ (CVI)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ ขมนี่

ด้วย นางมาลินี วิกรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๙/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณวุฒิเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเก็บข้อมูล
เขียนงานคุณวุฒิ

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไป
ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพามาเพื่อขออนุญาต

ขออำนาจพร

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิชา ปรัชญาและ
ศาสนา
๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๗
สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกรานต์ โทร. ๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓๓

ภาคผนวก ค

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

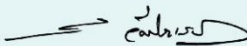

มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะอักษรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ร่วมกับ
ศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางมาลินี วิจารณ์

เป็นผู้ผ่านการอบรมระบบออนไลน์ (Online) โปรแกรม Zoom
โครงการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
เรื่อง “จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำหรับอาจารย์และนักวิจัย”
ให้ไว้ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2565 หมดอายุ วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2568

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ ชัดเจนแสง)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ชุดที่ 3
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สันประเสริฐ)
คณบดีคณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

(อาจารย์ ดร.ธนากร ติยกุล)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท คุนคำ)
คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ที่ จว. ๐๐๕๕/๒๕๖๗

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
ด้วยพุทธบูรณาการ

TITLE: LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS
WITH INTEGRATED BUDDHISM LEARNING OUTCOMES

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

นางมาลินี วิกิรานต์

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่
๕/๒๕๖๗ วันอังคารที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มติที่ ๑๐๗/๒๕๖๗ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัย
ดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์
ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรอง
ผลการพิจารณาการวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๕ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ออกให้ ณ วันที่ ๑๖ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ลงนาม

(พระมหาสมณวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๗๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระเดชพระคุณพระพรหมพัชรญาณมุนี

ด้วย นางมาลินี วิกิรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้พระเดชพระคุณเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้
สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าพระเดชพระคุณเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้
ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์พระเดชพระคุณในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษา
จะเป็นผู้ไปติดต่อกับพระเดชพระคุณด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

พระพรหมพัชรญาณมุนี

6/10/67

พระสุธีสารเมธี

(พระสุธีสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓๓

ที่ อว ๗๔๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐
 โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
 www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้นิเทศคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระเดชพระคุณพระธรรมกิตติเมธี, ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
 ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
 ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
 LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
 ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอความเมตตาอนุเคราะห์ให้พระเดชพระคุณเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้
 สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าพระเดชพระคุณเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้
 ความสามารถ จึงขออนุมัติพระเดชพระคุณในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษา
 จะเป็นผู้ไปติดต่อกับพระเดชพระคุณด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์

(พระธรรมกิตติเมธี)
 (พระธรรมกิตติเมธี)
 ณ ก.ย. ๖๗

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
 (พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๔๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
 ศ.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๗๐๓๐
 โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
 www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้นิเทศน์ในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระเมธีวชิโรดม, ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
 ศาสนาพุทธศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
 ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
 LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
 ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
 งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
 จึงขออนุญาตท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
 ด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาต

ขอเรียนมาด้วยความนับถือ

เรียนมาด้วยความนับถือ

พระสุทธินิเทศน์
 (พระสุทธินิเทศน์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๙๐-๙๔๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายงามนครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๔ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระครูปริยัติญาณวัตร, ผศ.ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

๒๑.๙.๒๕๖๗

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๔ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้นิเทศการให้สัมภาษณ์

เรียน พระราชครูคุณ

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING ACCHEIVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้นิเทศการให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้นิเทศการมีความรู้ความสามารถ จึงขออนุมัติท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติ

เรียนมาด้วยความนับถือ

๒๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓
นางมาลินี วิกิรัตน์
๑๖ - ๑๐ - ๖๗

พระสุธีธรรมาจารย์
(พระสุธีธรรมาจารย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสาย-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(พระสุธีรัตนบัณฑิต)

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๕๔-๖๐๕๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๐๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๕๙๙

วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๗

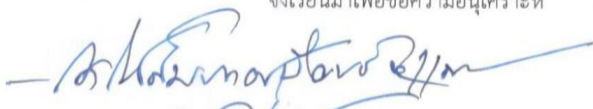
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

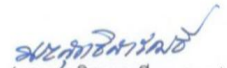
เรียน พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตรศาสนาสตรศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

 ๒๐/๙/๖๗
 ๒๐/๙/๖๗

 (พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระเมธาวิจารย์, รศ.ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุสิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

อ.ดร.เมธาวิจารย์
ม.ค.ดร.
(พระเมธาวิจารย์, รศ.ดร.)
๕ ก.ย. ๖๗

พระสุทธินิสาเรศ
(พระสุทธินิสาเรศ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๖๖๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.สุกัร ทุมทอง

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

อธิการบดีมหาวิทยาลัย
คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์
๒๕๖๗

พระสุทธิสารเมธี (ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.เสนห์ เดชะวงศ์

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

ไม้มงคล 11๕๖
๒๕ กันยายน ๒๕๖๗

พระสุธีธรรมาจารย์
(พระสุธีธรรมาจารย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสาย-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้นิเทศการให้สัมภาษณ์

เจริญพร รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร

ด้วย นางมาลินี วิกิรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุมัติท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุมัติ

ขออำนาจพร

ได้ให้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว
อัมพร บุคตาสาร
(รศ.ดร. อัมพร บุคตาสาร)
24 ก.ย. 2567

พระสุทธินิเทศ
(พระสุทธินิเทศ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๕๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสาย-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล

ด้วย นางมาลินี วิกรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

๑๖ กันยายน ๒๕๖๗

พระสุทธีสารเมธี, ผศ.ดร.)
(พระสุทธีสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๖ กันยายน ๒๕๖๗

(รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล)

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๔ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผศ.ดร.ภุชงค์ ศรีธรรม

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING ACCHEIVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรามาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

๒๕๖๗
พระสุทธินิสาเรณีย์ (พระสุทธินิสาเรณีย์, ผศ.ดร.)
(ผศ.ดร. ภุชงค์ ศรีธรรม)
๒๕๖๗
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๕๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๕๕ หมู่ที่ ๓ ถนนสาย-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผศ.ดร.นพดล ชุมชอบ

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

ยินดีให้สัมภาษณ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพดล ชุมชอบ)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

(พระสุทธอิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๕๕-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕-๑๐๖๖ โทรสาร : ๐-๒๕๕๕-๖๐๕๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๗๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลา-นครชัยศรี

ต.ศาลา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

กัณยาน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร รศ.สน สีมাত্রัง

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๔๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุมัติท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้เปิดติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุมัติ

ได้ยอมให้สัมภาษณ์แล้ว

ขออำนาจพร

รศ. สน สีมাত্রัง
๑๗/๒๕.๖๕๖๗

พระสุธีสารเมธี (ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๔/๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายบางศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๗๐๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผศ.ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)" มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

เรียน คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มณีนันต์ ปันผู้ทรงคุณวุฒิ

9 นามมาลินี วิกิรัตน์

สำนักพิมพ์บัณฑิตวิทยาลัย

(ผศ.ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง)

พระสุเมธีสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๕๐๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๔ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้นิเทศคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.กรกต อารมย์ดี

ด้วย นางมาลินี วิกรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้นิเทศคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุมัติให้ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุมัติ

ขออำนาจพร

ไพโรจน์ พงษ์
ไพโรจน์ พงษ์
30 กย 67

พระสุธีธรรมาจารย์
(พระสุธีธรรมาจารย์, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผศ.ดร.มนีกาญจน์ ไชยนนท์

ด้วย นางมาลินี วิกรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุมัติแต่งตั้งท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุมัติแต่งตั้ง

ขออำนาจพร

ให้สัมภาษณ์แล้วค่ะ

(มณีกาญจน์ ไชยนนท์)

26 กันยายน 2567

(พระสุทธสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

กัณยาน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.วีระเดช พันธวิศาล

ด้วย นางมาลินี วิกิรานต์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

พระสุธีธรรมาภรณ์
(พระสุธีธรรมาภรณ์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

*ในสำเนาให้
วัด
4 ก.ค. 67*

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรานต์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๕๕๔

วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระศรีวินยาภรณ์, ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุสิตนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุสิตนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวล่านักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

จางจ้าว
นางสาวเนตรพร
นางสาว
๑๑ ก.ค. ๖๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๕๙๙

วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

พระสุทธิสารเมธี
(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อิมด โพนโฆวณ
พระสุทธิสารเมธี
๒๕๓๓.๑.๒๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๙๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสาย-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร รศ.สุเชาว์ พลอยชุม

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระสุธีธรรมาธิ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๕๖๗

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๔๐๕/ว ๐๖๗๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ศ.ดร.เอกชาติ จันอุไรรัตน์

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขออนุมัติคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุมัติคราะห์

ขออำนาจพร

ได้ให้สัมภาษณ์คราะห์
เป็นที่เรียบร้อยแล้ว
๒๗/๙/๖๗

พระสุทธิสารเมธี (พ.ศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนาครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๔ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.เรืองลดา ปุณยลิขิต

ด้วย นางมาลินี วิกิรัตน์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓ นักศึกษาหลักสูตร
ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ (A MODEL OF BUDDHIST INTEGRATIVE
LEARNING MANAGEMENT OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION FOR OUTCOME BASED LEARNING
ACCHIEVEMENT)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียน
งานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ
จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่าน
ด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

๓๗๙๖๕๖

๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓

๖๕๓๐๑๕๐๑๓๒๐๐๓
๒๙ ต.ค. ๒๕๖๗

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ผู้ประสานงาน : นางมาลินี วิกิรัตน์ โทร.๐๘ - ๙๙๒๘ - ๓๖๓๓

(พระสุทธินสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้วยพุทธบูรณาการ

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางพุทธบูรณาการ
เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด แบ่งแบบสัมภาษณ์ไว้เป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
ด้วยพุทธบูรณาการ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อ
ผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล..... พรรษา.....

อายุ..... ปี ที่อยู่บ้าน/วัด..... เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย.....

ถนน..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

ภาค.....

1.2 ระดับการศึกษา.....

1.3 สถานที่ทำงาน.....

1.4 ตำแหน่ง.....

1.5 ระยะเวลาดำรงตำแหน่งของท่าน จำนวน..... ปี

1.6 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วย
พุทธบูรณาการ

2.1 ท่านคิดเห็นว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างไร
ควรเสริมสร้างอย่างไร

.....
.....

2.2 ท่านคิดเห็นว่าหลักทิริ โอดตตปะ หลักบุพนมิต 7 ประการ และหลักปฏิสัทธิท 4 ในพระพุทธิศสนาเกียวก้องกับการจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัทธิการเรียนรู้อของนักศึกษาหรือไม่อย่างไร

3. ท่านคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัทธิการเรียนรู้อด้านควมรู้อ 4 ด้าน (KSEC) สามารถนำหลักทิริ โอดตตปะ หลักบุพนมิต 7 ประการและหลักปฏิสัทธิท 4 ในพระพุทธิศสนามาบูรณาการได้ หรือไม่ อย่างไร

3.1 ท่านคิดเห็นว่า การจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัทธิการเรียนรู้อด้านควมรู้อ (Knowledge) สามารถนำหลักทิริ โอดตตปะ หลักบุพนมิต 7 ประการ และหลักปฏิสัทธิท 4 ในพระพุทธิศสนามาบูรณาการได้อย่างไร

3.2 ท่านคิดเห็นว่า การจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัทธิการเรียนรู้อด้านทักษะ (Skill) สามารถนำหลักทิริ โอดตตปะ หลักบุพนมิต 7 ประการ และหลักปฏิสัทธิท 4 ในพระพุทธิศสนามาบูรณาการได้อย่างไร

3.3 ท่านคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัทธิการเรียนรู้อด้านจริยธรรม (Ethics) สามารถนำหลักทิริ โอดตตปะ หลักบุพนมิต 7 ประการและหลักปฏิสัทธิท 4 ในพระพุทธิศสนามาบูรณาการได้อย่างไร

3.4 ท่านคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้
ด้านลักษณะบุคคล (Character) สามารถนำหลักทิริโอตตปปะ หลักบุพนิมิต 7 ประการและ
หลักปฏิสัมภิทา 4 ในพระพุทธศาสนามาบูรณาการได้อย่างไร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์
การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ

ขอกราบขอบพระคุณ/ขอบพระคุณทุก/รูป/ท่านที่กรุณาให้คำสัมภาษณ์

นางมาลินี วิจารณ์ต์

นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัย

ข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการให้คำสัมภาษณ์

โจทย์ในการวิจัย หัวข้อ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ “หลักพุทธธรรมสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ได้รับผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม ลักษณะบุคคลของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างไร”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา/ ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ / เพื่อบูรณาการการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักพุทธธรรม / และเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยพุทธบูรณาการ”

คำนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความคำศัพท์ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

สภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา 4 ด้าน-(KSEC)สู่การเปลี่ยนแปลงด้วยพุทธบูรณาการของนักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปการออกแบบ (หลักสูตรนานาชาติ)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม หรือสร้างเสริมประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงานระหว่างการศึกษา และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถาบัน มีองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ด้าน-KSEC ได้แก่

- 1) ความรู้ K-(knowledge) ความรู้ที่เพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ ต่อยอดความรู้ เชื่อมโยงความรู้ และบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมเป็นที่ยอมรับและปรับใช้ในบริบทอื่นได้
- 2) ทักษะ S-(Skill) ทักษะการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการสร้างความรู้ในการปฏิบัติ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทักษะด้านดิจิทัล เพื่อสร้างความรู้ใหม่ที่มีพุทธบูรณาการ (บนฐานแห่งคุณงามความดี คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม และสิ่งแวดล้อม)

3) จริยธรรม E-(Ethics) การกระทำตามกฎหมายกติกาตนเอง เกิดประโยชน์ต่อสังคม แบบอย่างของผู้เรียนที่ประกอบด้วยพุทธบูรณาการ ได้แก่ มีวินัย จิตอาสา ความรับผิดชอบ การเคารพในเพื่อนมนุษย์และกติกาสังคม)

4) ลักษณะบุคคล C-(Character) แบบอย่างของบัณฑิตที่มีพุทธบูรณาการ (เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ด้วยปัญญาและคุณธรรม มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

พุทธบูรณาการ หมายถึง การบูรณาการผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยหลักธรรมพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบในการจัดการเรียนรู้เพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยใช้หลักพุทธธรรม 3 หลักได้แก่

1) ปฏิสัมพันธ์ 4 (ปัญญาแตกฉาน) ได้แก่

- 1.1) หลักอรรถปฏิสัมพันธ์ ความรอบรู้ในความเป็นเหตุไปสู่อะไร
- 2.2) หลักอรรถปฏิสัมพันธ์ ความรอบรู้ในความเป็นผลที่มาจากเหตุ
- 3.3) หลักนิรุตติสัมพันธ์ ความรอบรู้ในหลักนิรุตติศาสตร์ทุกมิติ และ
- 4.4) หลักปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ ความคิดฉับพลัน ความรอบรู้ที่สามารถโต้ตอบในหลักเหตุผลได้อย่างทันที รวดเร็ว

2) **บุพนิมิต 7** หลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายบ่งบอกล่วงหน้าว่า จะมีความสำเร็จเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น ผู้พร้อมที่จะบ่มเพาะตนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ดี เพื่อมีสติรู้ตั้งอยู่ในความตื่นตัวตลอดเวลา ดำรงตนในความจริงและถูกต้อง ดุจแสงอรุณเป็นบุพนิมิตของการที่ดวงอาทิตย์จะอุทัย แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดี เป็นรุ่งอรุณของการศึกษา ประกอบด้วย ธรรม 7 ประการคือ

- 2.1) กัลยาณมิตตตา (ความมีมิตรดี, รู้จักคบหาคนที่เป็แหล่งปัญญาและเป็นแบบอย่างที่ดี)
- 2.2) สีสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล, การรักษาศีลให้ถึงพร้อม ไม่ล่วงละเมิด, ตั้งตนอยู่ในวินัยและมีความสำรวม)
- 2.3) ฉันทสัมปทา (ความถึงพร้อมแห่งฉันทะ, ความใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์, มีความใฝ่ใจอยากจะทำกิจหน้าที่และสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องให้ดีขึ้น)
- 2.4) อัตตสัมปทา (ความถึงพร้อมแห่งตน ความถึงพร้อมแห่งจิตที่ฝึกดีแล้ว, การทำตนให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของผู้ที่จะพัฒนาตนให้สมบูรณ์ ทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา [ที่จะเป็นภาวิตัตต คือผู้มีตนอันได้พัฒนาแล้ว])
- 2.5) ทิฐีสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยทิฐิ, การตั้งอยู่ในหลักความคิดความเชื่อที่ถูกต้องดีงามมีเหตุผล เช่น ถือหลักความเป็นไปตามเหตุปัจจัย)
- 2.6) อัปมาทสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท การทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมด้วยการมีสติในการประกอบกิจทั้งปวง)

2.7) โยนิโสมนสิการสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ, ความฉลาดคิดแบบคายให้ เห็นตามความเป็นจริงและหาประโยชน์ได้)

3) **หิริโอตตปปะ** หลักโลกบาลธรรมที่ช่วยคุ้มครองโลกให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ เตือนร้อนและสับสนวุ่นวายด้วยความถึงพร้อมด้วยการไม่กระทำความชั่วทั้งต่อหน้า หรือลับหลัง กระทำการใดคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ตน รักผู้อื่นมากกว่าตน ประกอบด้วย

3.1) หิริ-ความละอายแก่ใจที่จะคิดหรือกระทำชั่ว

3.2) โอตตปปะ-ความเกรงกลัวต่อผลของการจะทำความชั่ว

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ Outcome-based Education (OBE) หมายถึง การออกแบบการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนทำได้ ปฏิบัติจริงเมื่อสำเร็จการศึกษา

นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา หมายถึง นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะ การออกแบบ(หลักสูตรนานาชาติ) เป็นหลักสูตรนานาชาติ สาขาศิลปะการออกแบบระดับดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรเดียวของมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้ดำเนินการเริ่มรับนักศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 รวม ระยะเวลา 15 ปีในปีการศึกษา 2565 กำหนดเป้าหมายการรับนักศึกษาใหม่ปีละ 6 คน รับจริง ปีละ เฉลี่ย 15 คน ปัจจุบัน(ปีการศึกษา2566) มีนักศึกษาจำนวนรวม 70 คน บัณฑิตจำนวนประมาณ 40 คน เป็นนักศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน เอเชีย ยุโรป โดยที่มาของการจัดตั้งหลักสูตร เริ่มมาจากความต้องการของผู้เรียน และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอก แบ่งแผนการศึกษาออกเป็น 2 แบบแผน คือ

หลักสูตรแบบแผน 1.1 วิทยานิพนธ์ 48 หน่วยกิต ระยะเวลาการศึกษาหลักสูตร 3 ปี และ

หลักสูตรแบบแผน 1.2 วิทยานิพนธ์ 72 หน่วยกิต ระยะเวลาการศึกษาหลักสูตร 4 ปี ในการ จัดการเรียนการสอน ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร คือ การมุ่งความเป็นเลิศด้านพัฒนาศักยภาพที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของบุคลากรการออกแบบขั้นสูง ในระดับสากลที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพเพื่อประโยชน์ แก่ชุมชน สังคม และนานาชาติ

ประวัติผู้เขียนคุณูปนิพนธ์

ชื่อ	มาลินี วิกรานต์
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2496
สถานที่เกิด	36 ซอยราชวิถี 2 ถนนราชวิถี แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
ประวัติการศึกษา	วท.บ. (เกษตรศาสตร์) ม.เกษตรศาสตร์, 2516 วท.บ. (ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์) มสธ., 2537 M.S. (Voc. Edu) M.S.U, Kentucky. U.S.A. 2521 M.HE. (Agri Edu), M.S.U, Kentucky. U.S.A. 2522 ครูสมาธิ รุ่น 31 สถาบันพลังจิตตานุภาพ อาจารย์สา รุ่น 28 สถาบันพลังจิตตานุภาพ สมาธิขั้นสูง รุ่น 1 สถาบันพลังจิตตานุภาพ อุตตมสมาธิ รุ่น 1 สถาบันพลังจิตตานุภาพ ญาณสมาธิ รุ่น 1 สถาบันพลังจิตตานุภาพ วิหัตตสมาธิออนไลน์ รุ่น 1 สถาบันพลังจิตตานุภาพ ธรรมศึกษาชั้นตรี สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม พ.ศ. 2566
ที่อยู่ปัจจุบัน	36 ซอยราชวิถี 2 ถนนราชวิถี แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
ผลงานตีพิมพ์	บทความวิจัย A. Laistrooklai, P. Mosikarat, M. Wigran. (2000). Package Design with Natural Materials: A Study for Conservation. Bangkok: Silpakorn University Research & Development. 32 p. (Thai Science). บทความวิชาการ มาลินี วิกรานต์ (2566) รูปแบบการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักสูตรวิหัตตสมาธิออนไลน์. การประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 จัดโดย ศูนย์วิจัย

ธรรมศึกษา (ศรธ.) โครงการธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตา
ราม, รับรองเมื่อ 22 พฤศจิกายน. 2566.

มาลินี วิกรานต์. (2567) ปณิธานแห่งพระโพธิสัตว์: กระบวนการ
เสริมสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับอุดมศึกษา. การประชุมวิชาการ
นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและระดับนานาชาติ (GMNIS) กิจกรรม
ที่ 2 “นำเสนอผลงานวิชาการนักศึกษาบัณฑิตศึกษา” จัดโดยบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ระหว่าง 6-8 มีนาคม
2567.

รางวัลที่ได้รับ

รางวัลวิจัย (รางวัลชมเชย) จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ร่วมกันบรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2540

จันทิมา สุระเชษฐ์พงษ์ นฤมิตร สอดสุข มาลินี วิกรานต์ สนฉัตร
พิชัยนุช อัมพร แก้วสุวรรณ.(2538). รายงานวิจัยเรื่อง **บทบาท 4**
กระทรวงหลักและภาคเอกชนกับการพัฒนาชนบท. สถาบันวิจัย
และพัฒนา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

